مقباس المصابیح

در تعقیبات نماز و آثار آن

علامه محمدباقر مجلسی

تصحیح و تحقیق:

قاسم ترکی

سید مصطفی موسوی

مرکز تحقیقات رایانه ای حوزه علمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحیم

مقباس المصابیح در تعقیبات نماز و آثار آن

نویسنده:

محمدباقر بن محمدتقی علامه مجلسی

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای حوزه علمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

مقباس المصابیح در تعقیبات نماز و آثار آن

مشخصات کتاب

سرشناسه : مجلسی، محمد باقربن محمدتقی، ۱۰۳۷ - ۱۱۱۱ق.

عنوان و نام پدیدآور : مقباس المصابیح در تعقیبات نماز و آثار آن/ محمدباقر مجلسی؛ تحقیق و تصحیح قاسم ترکی ، مصطفی موسوی بخش.

مشخصات نشر : اصفهان : حوزه علمیه اصفهان، مرکز تحقیقات رایانه ای، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : [۳۳۸] ص.

فروست : مجموعه منشورات؛ ۲۷.

شابک : ۵۰۰۰۰ ریال ۹۷۸-۶۰۰-۶۱۴۶-۰۷-۲ :

وضعیت فهرست نویسی : فاپا

یادداشت : کتابنامه: ص.[۳۰۳] - ۳۰۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت : نمایه.

موضوع : نماز -- تعقیبات

موضوع : دعاها

شناسه افزوده : ترکی هرچگانی، قاسم، ۱۳۵۳ -

شناسه افزوده : موسوی بخش، سیدمصطفی، ۱۳۵۹ -

شناسه افزوده : حوزه علمیه اصفهان. مرکز تحقیقات رایانه ای

رده بندی کنگره : BP۱۸۶/۸۵/م۲۷م۷ ۱۳۹۰

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۳۵۳

شماره کتابشناسی ملی : ۲۲۴۳۱۷۲

ص : ۱

اشاره

مقدمه:

حمد و سپاس مخصوص حقیقتی است که انسان را آفرید و در وجودش جذبه اُنس و نیاز با معبود را قرار داد. چرا که مخلوق در ذاتش فقیر و نیازمند به مبدأ و مرکز عالم است و به حکم آیه شریفه: «یآ أَیُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَآءُ إِلَی اللّه ِ وَ اللّه ُهُوَ الْغَنِیُّ الْحَمِیدُ(۱)» در ذات بشر نیاز به حرکت به سوی خالق هستی به ودیعه سپرده شده است، زیرا که انسان بالفطره و بالوجدان کمال طلب می باشد؛ و با توجه به این حقیقت ظرف وجود خویش را با اظهار نیاز در مقابل معبود تکمیل می کند و خود را به قرب حق ــ جل جلاله ــ که همرنگ شدن با صفات پروردگار است نزدیک می کند، چرا که انسان در هر عملِ جوارحی و جوانحی بی نیاز از حول و قوه خداوند نیست و در هر لحظه تمام هستی اش ندای «إِیَّاکَ نَعْبُدُ وَ إِیَّاکَ نَسْتَعِینُ(۲)» سر می دهد، اگرچه که انسان با پرده های غفلت که بر روی گوش جان خویش کشیده است این صدای وجدانی را درک نکند؛ ولی به فرمایش آیه کریمه: «و إذا مَسَّکُمُ الضُّرُّ فِی الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلاّ إِیّاهُ فَلَمّا نَجّاکُم إِلَی البَرِّ أعْرَضْتُمْ وَ کانَ الإنسانُ کَفوراً(۳)» انسان در مواقع خطر و حسّاس زندگی و آنجایی که اضطراراً و حتّی اختیاراً از تعلّقات وهمی آزاد و حجابهای غفلت از جانش زدوده می شود تکیه گاه حقیقی خویش را می یابد و به این نکته اساسی واقف می گردد که حول

ص : ۲۱

۱- ۱ــ سوره مبارکه فاطر، آیه ۱۵.

۲- ۲ــ سوره مبارکه حمد، آیه ۵.

۳- ۳ــ سوره مبارکه اسراء، آیه ۶۷.

و قوّه و تأثیرگذارنـده ای در عالم به جز حقیقت عالم ــ جل جلاله ــ نیست، در نتیجه همه موجودات، فقیر رحمت و الطاف و عنایات و حول و قوه خداوند هستند و بدون قدرت او، و حول و قوه اش نمی توانند حرکتی داشته باشند. یکی از این حرکاتِ در جهت حق، دعا است؛ و دعایی که خود مظهر عجز و فقر و نیاز در برابر پروردگار است تا توجهی از مبدأ هستی به او نشود و تا إذنی از محضر او به بنده نرسد و تا کششی از جانب معشوق نباشد، عاشق و داعی بیچاره نمی تواند او را بخواند و لحظه ای در مقام مناجات با او بنشیند. و این مفهومِ همان کلام دلنشینی است که در آیه شریفه فرمود: «أُدْعُونی أَسْتَجِبْ لَکُمْ(۱)»؛ یعنی در ابتدا او به ما توجه می کند و ما را صدا می زند که ای بنده! خدای خویش را بخوان و صدا بزن و الاّ انسان عاجزتر از آن است که خود به تنهایی بتواند خدای سبحان را بخواند و با او اُنس بگیرد. و چه زیبا سرود «ای دعا از تو اجابت هم ز تو».

از جناب حضرت صادق آل محمّد ــ صلوات اللّه علیهم ــ منقول است که: «هیچ بنده ای دست به درگاه خدای عزیز جبّار نگشاید، جز اینکه خدای شرم کند که آن را تهی بازگرداند تا اینکه از فضل و رحمت خود در آن بنهد، پس هرگاه یکی از شماها دعا کرد دستش را برنگرداند تا آن را به سر و روی خود بکشد».(۲) یعنی طبق فرمایش حضرت، پروردگار، عزیز است؛ یعنی اثرپذیر نیست و نفوذناپذیر است و گریه و اشک و دعا و... در او اثری نمی گذارد و اگر صدای بنده را می شنود و عنایتی می نماید از فضل دریای رحمت اوست و هرچه به بنده اش عطا می کند استحقاق و شایستگی مخلوق نیست، بلکه کرم و جود و عطا و رحمت حق است. و اگر مخلوقی خواست از این شاهراه دعا و اظهار نیاز، خارج شود و ترک سنت دعا نماید، نزد پروردگار هیچ جایگاهی ندارد که فرمود: «قُلْ ما یَعْبَوأُ بِکُمْ رَبّی لَوْلا دُعاؤُکُمْ(۳)» پس هرکه در قلب و عمل و ظاهر و باطن، لحظه به لحظه خود را فقیر حق و محتاج عنایات خداوند جلیل می داند حقیقتاً

۱- ۱ــ سوره مبارکه غافر، آیه ۶۰.

۲- ۲ــ کافی، ج ۲، ص ۴۷۱.

۳- ۳ــ سوره مبارکه فرقان، آیه ۷۷.

در حال دعاست و سلولهای وجودش عاجزانه با همه وجود او را می خوانند. باشد که حضرتش با نظر رحمت، ما را بندگان دعاگو و ثناخوانش قرار دهد و از جامی که بندگان خاصش را سیراب می نماید؛ همه ما را از صفات و مرامش سیراب نماید.

تفصیل آنچه که به نگارش درآمد در صحیفه نورانی پروردگار و کلمات حیات بخش اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام شواهدی دل انگیز و ترنّم بخش دارد؛ که این مقال را فرصت پرداختن به همه آن نیست.

مقباس المصابیح نیز جرعه ای شیرین از شهد معارف اهل بیت علیهم السلام در اظهار نیاز به محضر محبوب است. این اثر به خامه قلم محدث بزرگ و فرهیخته دوران، مدافع عالیقدر مکتب اهل بیت علیهم السلام علامه مولی محمدباقر مجلسی در آداب دعا و شرایط آن و نیز دعاهای برگزیده شیعه در تعقیبات نماز و سجده شکر و دعاهای مربوط به ساعات روز است و شایسته بود که به صورت مناسب تحقیق شود. که این افتخار نصیب گردید تا آن را به عاشقان معارف مکتب اهل بیت علیهم السلام تقدیم کنیم.

شیوه تصحیح و تحقیق:

مقباس المصابیح از زمان تألیف تاکنون، مورد توجه فراوان عالمان شیعه قرار گرفته و در طی این مدت، نمونه های زیادی از آن استنساخ شده است به طوری که هم اکنون بیش از ۸۰ نسخه از این کتاب شریف در کتابخانه های کشور موجود است و این فراوانی نسخ خطی، بیانگر اهتمام دانشمندان به آن در طول زمان بوده است. از جمله این نسخه ها به موارد زیر می توان اشاره کرد:

۱_ فهرست کتابخانه مکتب امیرالمؤمنین علیه السلام ، ج ۲، ص ۶۸۵، نسخه شماره ۴/۹۷۳.

۲_ فهرست کتابخانه ملی ایران، ج ۴، ص ۳۱۴، نسخه شماره ۴۱۸۵۴/ف .

۳_ فهرست کتابخانه آیت اللّه مرعشی، ج ۲۴، ص ۳۳۰، نسخه شماره ۹۵۹۹.

۴_ فهرست مشترک پاکستان، نسخه های خطی فارسی، ج ۱۴، ص ۸۷۴.

۵ _ نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، ج ۱۲_۱۱، ص ۹۳۳، نسخه شماره ۶/۲۴۶.

۶_ فهرست کتابخانه گوهرشاد، ج ۳، ص ۱۳۶۳، نسخه شماره ۹۹۷.

۷_ فهرست کتابخانه گوهرشاد، ج ۴، ص ۲۱۲۱، نسخه شماره ۱۵۶۸.

۸ _ فهرست کتابخانه آستان قدس رضوی، ج ۱۵، ص ۴۹۱، نسخه شماره ۹۹۳۰.

۹ _ فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، ج ۱۴، ص ۳۸۱۶، نسخه شماره ۳۷۶۹.

۱۰_ فهرست سپهسالار، ج ۵، ص ۶۴۰، نسخه شماره ۵۷۴۷.

۱۱_ فهرست مجلس، ج ۳۵، ص ۲۶۹، نسخه شماره ۱۲۳۰۴.

۱۲_ فهرست کتابخانه ملک، ج ۴، ص ۷۷۶، نسخه شماره ۷۷۳.

۱۳_ فهرست اهدایی رهبری به کتابخانه آستان قدس، ص ۳۵۲، نسخه شماره ۱۱۶۲.

۱۴_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه عمومی آیت اللّه گلپایگانی، ص ۶۸۸.

۱۵_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه سریزدی، دفتر اول، ص ۸۸، نسخه شماره ۱۰۸.

۱۶_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه تخصصی مرکز تحقیقات دارالحدیث، ج ۱، ص ۸۹.

۱۷_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه ارگانی بهبهانی، ص ۱۱۷، نسخه شماره ۱۵۳.

۱۸_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه حضرت عبدالعظیم حسنی، ج ۴۲، ص ۶۱۶ ، نسخه شماره ۱/۷۲۹.

۱۹_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه حوزه علمیه امام صادق علیه السلام ، ص ۱۲، نسخه شماره ۲۶۰.

۲۰_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه ممتاز العلماء، ص ۱۱۴، نسخه شماره ۲/۱۰۲۲.

۲۱_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه سید احمد روضاتی، ۳۴، ص ۹۹، نسخه شماره ۱۰۲۰.

۲۲_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه مفتی الشیعه ، ص ۸۳، نسخه شماره ۱۰۱۹.

ص : ۲۴

۲۳ـ فهرست نسخه های خطی مدرسه نمازی، ص ۱۷۸، نسخه شماره ۳۵۵.

۲۴ـ فهرست وزیری، ج ۵، ص ۱۵۷۵.

۲۵ـ فهرست وزیری، ج ۳، ص ۱۰۶۴، نسخه شماره ۱۸۲۱.

۲۶ـ فهرست وزیری، ج ۵، ص ۱۷۲۰، نسخه شماره ۳۶۱۳.

۲۷ـ فهرست کتابخانه آیت اللّه مرعشی، ج ۲۶، ص ۳۰۳، نسخه شماره ۱۰۳۶۲.

تصحیح و تحقیق حاضر از کتاب مقباس المصابیح براساس سه نسخه خطی معمارباشی تهران و نسخه خطی آستانه مقدسه حضرت معصومه علیهاالسلام و نسخه خطی مرکز احیاء میراث اسلامی انجام شده است. در میان این نسخه ها نسخه مرکز احیاء میراث اسلامی اغلب متن اصلی و نسخه اساس قرار گرفته و نسخه های معمارباشی و آستانه مقدسه حضرت معصومه علیهاالسلام با آن تطبیق داده شده است.

در اینجا تذکر چند نکته ضروری است:

۱ـ این اثر در سال ۱۳۸۳ ش براساس نسخه چاپ سنگی مقباس المصابیح و موجود در کتابخانه مرکز تحقیقات رایانه ای به شماره ۸۹۵۴ تایپ و غلط گیری ابتدایی شده بود و تصحیح و تحقیق آن به عهده جناب آقای رحیم قاسمی قرار گرفت امّا این تحقیق در همین مرحله باقی ماند و کار به دلائل مختلف متوقف شد. پس از آن به ناچار در سال ۱۳۸۸ ش انجام این تحقیق به عهده این جانبان قرار داده شد.

ابتدا در میان نسخه های موجود بهترین ها انتخاب شد و متن براساس آنها تصحیح و تحقیق گردید. سابقه کار این تصحیح و تحقیق در سال ۱۳۸۳ ش در مرکز موجود است و تحقیق و تصحیحی نیز که ما بر این کار اعمال کرده ایم نگهداری شده است. امیدواریم در این تصحیح توانسته باشیم اثری شایسته ارائه نموده و برگی برای روز واپسین فراهم آورده باشیم.

۲ـ اختلاف نسخه هایی که (ع) و علیه السلام یا (ص) و صلی الله علیه و آله می باشد، صورت علیه السلام یا صلی الله علیه و آله را غلبه داده و اگر در هیچ نسخه ای نیامده باشد و یا در هر سه نسخه بصورت (ع) یا (ص) آمده باشد، بخاطر ادب و احترام به ساحت نورانی ائمه علیهم السلام تبدیل به علیه السلام و در یادکرد نام مقدس رسول خاتم صلی الله علیه و آله گردیده است.

ص : ۲۵

۳_ در پاورقی متن، نسخه معمارباشی با علامت «ع» و نسخه آستانه مقدسه حضرت معصومه علیهاالسلام با علامت «آ» آمده است.

۴_ در مواردی که بین نسخه ها اختلاف بوده، یکی از آن ها را در متن آورده و اختلاف آن را در پاورقی تذکر داده ایم.

۵ _ اگر در نسخه ای، کلمه ای سر هم بوده مانند «منقولست» و در دیگری جدا، جهت مطابقت با ویرایش روز، نسخه ای که بصورت جدا بوده را، گزینش کرده ایم.

۶ _ سه صفحه آخر از نسخه آستانه مقدسه حضرت معصومه علیهاالسلام یافت نشد. بنابراین تطبیقی در این سه صفحه با این نسخه، صورت نگرفته است.

در پایان از دوستانی که ما را در به ثمر رسانیدن این اثر یاری نمودند مخصوصاً استاد عزیز جناب حجه الاسلام والمسلمین محمّدجواد نورمحمّدی و محققین بخش احیاء تراث حجج اسلام سید محمود نریمانی و مصطفی صادقی و محمد بیدقی و خواهران حروف نگار سرکار خانم صدری و پوری تقدیر و تشکر می نمائیم.

والسلام

دفتر احیاء تراث

مرکز تحقیقات رایانه ای حوزه علمیه اصفهان

قاسم ترکی هرچگانی _ سید مصطفی موسوی بخش

۱۳ جمادی الاول ۱۴۳۲

مطابق با شهادت حضرت زهرای مرضیه علیهاالسلام

ص : ۲۶

زندگینامه علامه مجلسی

اشاره

نگاهی به حیات پرخیر و برکت علامه مجلسی رحمه الله

تولد:

رئیس محدّثان و افتخار مجتهدان، علاّمه محمّدباقر مجلسی در سال ۱۰۳۷ (یا بقولی ۱۰۳۸) قمری در اصفهان در خانواده علمی و روحانی متولد گردیده و پدرش، مولی محمدتقی، معروف به مجلسی اوّل، از فقیهان و بزرگان نام ور آن زمان و از شاگردان دانشمندان نامی شیعه همچون شیخ بهاءالدین عاملی (م ۱۰۳۰ ق) و ملا- عبداللّه شوشتری (م ۱۰۲۱ ق) و میرداماد (۱۰۴۱ ق) و...بوده و نسبش به حافظ ابونعیم اصفهانی، از حافظان و بزرگان حدیث می رسد. در وجه انتساب این خاندان جلیل به «مجلسی» اقوال گوناگونی وجود دارد که صحیح ترین آنها این است که: «مجلسی»، تخلص شعری مولی مقصود علی، پدر محمدتقی که پدربزرگ مجلسی اول می باشد، بوده و این خاندان به همین مناسبت به «مجلسی» شهرت یافتند. چنانکه آقا احمد بن محمد بن علی بهبهانی می گوید:

«مولی مقصود علی، عارف صاحب کمال، و مقدّس نیکو مقال است و اشعار بسیار رنگین از کلک بدایع افکارش به ظهور رسیده و در مجلس آرایی، ثانی خود نداشته، و تخلص به مجلسی می فرموده است و لهذا این سلسله به مجلسی مشهور شده اند».(۱)

به هرحال؛ تولد وی هم زمان با مرگ شاه عباس اول بوده، چنانکه محدث قمی در ذیل بیان احوال محمدتقی مجلسی می گوید: «مجلسی در نجف خواب دید و به او

۱- ۱_ مرآت الأصول جهان نما، بخش ۱، ص ۱۰۰.

دستور دادند که به اصفهان حرکت کند که قریباً شاه عباس وفات خواهد یافت... مجلسی به اصفهان آمد و در مدرسه صفویه خواب خود را برای برخی از خواص خویش بیان داشت و آن خواب را جهت صفی میرزا (شاه صفی) که در آن ایّام در مدرسه صفویه سکونت داشت، نقل کردند و پس از چند مدّتی خبر وفات شاه عباس (جمادی الاولی ۱۰۳۸) به اصفهان رسید و صفی میرزا به جای او به مقام سلطنت برگزیده شد».

پادشاهان معاصر وی:

هم چنین زندگانی ایشان، با چهار تن از پادشاهان صفوی معاصر است: چهارده سال اوّل با شاه صفی یا سام میرزا، نوه شاه عباس که بعد از او به سلطنت می رسد؛ بیست و شش سال دوران رشد و شکوفایی اش با شاه عباس ثانی؛ بیست و هشت سال از سال های پربار زندگی و مرجعیتش با شاه صفی دوم یا شاه سلیمان و چهار سال آخر عمر با سلطنت سلطان حسین صفوی هم زمان بوده است. بزرگترین و مهم ترین نقطه اوج تاریخ طولانی و غنی اصفهان هم بی شک از زمان تولد این بزرگوار یا اندکی قبل از آن آغاز می شود. این دوران از زمان شاه عباس اوّل که این شهر به پایتختی می رسد، تا سال ۱۱۳۵ هجری، یعنی سقوط صفویان به دست افغانها، به طول می انجامد. دوره ای که نهادهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور در اصفهان شکل و بالندگی تازه ای می یابد و علوم، معارف، میراث جاوادان و خدمات بی اندازه ایران و ایرانیان به بشر، یک بار دیگر بر دامن دایه ای چون اصفهان نهاده می شود. در این میان، مردان بزرگ علمی و ادبی و دینی یکی پس از دیگری ظهور می کنند که علّامه مجلسی یکی از آنهاست.(۱)

ایام جوانی:

علّامه محمدباقر مجلسی از همان اوان کودکی با هوشی سرشار و استعداد خدادادی

۱- ۱ــ یادنامه علامه مجلسی، ج ۳، ص ۳۴۹.

و پشت کـاری مخصوص، به تحصـیل علوم متـداوله عصـر پرداخت. چون در سایه تعلیمات و مراقبات پـدر علاّمه اش که خود نمونه کامـل یـک فقیه بزرگ و عـالم پارسـا بود، شـروع به کـار نمود. در انـدک زمـانی مراحـل مختلفه علمی را یکی پس از دیگری طی کرد. از همان سـنین جوانی، آثار بلوغ از سیمای جالبش آشـکار بود، و هرکس او را می دید، آینده درخشانی را برایش پیش بینی می کرد.(1) چنـانچه خود فرموده است: «الحمـدللّه رب العـالمین که بنـده در چهارسالگی همه این ها را می دانسـتم؛ یعنی خـدا و نمـاز و بهشت و دوزخ. و نمـاز شب می کردم در مسـجد صـفا، و نمـاز صـبح را به جماعت می کردم. و اطفال را نصیحت می کردم به آیت و حدیث، به تعلیم پدرم رحمه الله ».(2)

به طـوری که از تألیفـات انبوهش مخصوصـاً دایره المعـارف «بحارالأـنوار» و «مرآت العقول» و «شـرح اصول کـافی» آن علاّـمه روزگار اسـتفاده می شود و از اشاره و تصـریحی که خود در خلال بعضـی از بیان ها و توضـیحات بحار می کنـد، و از مجموع آنچه استادان و شاگردان و معاصرانش درباره او گفته اند، و آنچه خود در دیباچه جلد اول بحار نوشته است، به خوبی استفاده می شود که آن مرد فزون مایه بعـد از تکمیل تحصـیلات خود در فنون و علوم فقه، حدیث، رجال، درایه، ادبیات عرب، کلام، حکمت، فلسـفه، ریاضـی، طب و غیره بـا واقع بینی مخصوصـی به تحقیق در اخبـار اهـل بیت عصـمت و طهارت پرداخت، و با اسـتفاده از شرایط مساعد و قدرت سلطان وقت شاه سلیمان صفوی، به جمع آوری کتابهای مربوطه و مدارک لایحه، از هر مرز و بومی که بود، همت گماشت.

وی از بیست و پنج سالگی شروع به تألیف و تصنیف نمود و در ابتدای ربیع الأوّل سال ۱۰۶۳ هـ.ق اولین کتاب خود را به نام «میزان المقادیر» یا «رساله الاوزان» به پایان رسانید.

۱- ۱ـ شناخت نامه علامه مجلسی، ج ۱، ص ۲۲.

۲- ۲ـ زندگینامه علامه مجلسی، سید مصلح الدین مهدوی، ج ۱، ص ۵۵.

و از اینجا روشن می گردد که در ابتدا گرایش و توجه وی به مسائل فقهی بوده و خواسته است مسائل مهمّی که مبتنی بر شناخت وزن و مقدار هستند ــ با توجه به مباحثی که والد علاّمه اش در کتاب «روضه المتقین» بیان فرموده است ــ در این کتاب بیان نماید. و این شروعی بود برای تألیف کتابهای بسیار ارزنده ای که در طول عمر خود به عنوان مهم ترین دستاورد حیاتش جمع آوری و برای ابدیّت تاریخ به یادگار گذارد. تنها هفت سال پس از پایان اوّلین تألیف خود، یعنی در سال ۱۰۷۰ ه ــ.ق کتاب «فهرست اخبار کتب عشره» را تألیف کرد.(۱)

همت بلند و شهرت وی:

سپس در زمانی که درست وارد چهل سالگی عمر گرانبهایش شده و به کمال عقل رسیده بود، با بنیه ای سالم و نشاطی عجیب و دانشی پرمایه و اطلاعی وسیع، دست به یک اقدام دامنه دار و اساسی زده، شالوده بنای عظیمی را که می باید تا ظهور قرین السرور امام زمان ارواحنا فداه باقی و برقرار بماند، پی ریزی کرد و با تکمیل این بنای محکم و تأمین آن منظور ضروری که همانا تألیف کتاب بزرگ «بحارالأنوار» است، نام نامیش در همه جا پیچید و آوازه فضل و علم و همت بلندش در سراسر دنیای اسلام به گوش دوست و دشمن و عالی و دانی رسید؛ به طوری که در حیات خودش آثار قلمی و فکریش در اقصی نقاط دنیای اسلام و بلاد کفر منتشر گشت.

شهرت علاّمه مجلسی گذشته از مقام علمی و جامعیّت و مرجعیّتی که در دولت صفویه داشته است، اصولاً مرهون تألیفات بسیار اوست که همه مفید و قابل استفاده عموم و در نهایت سلاست نوشته است. مخصوصاً کتابهای فارسی آن مرد بزرگ همه سودمند و از زمان تألیف و در عصر حیات مؤلف تاکنون مورد استفاده تمام شیعیان فارسی دان بوده و می باشد.

۱- ۱ــ آشنایی با بحارالأنوار، احمد عابدی.

کتابهـای حیات القلوب، حلیه المتّقین، حقّ الیقین، عین الحیاه، جلاء العیون، توحیـد مفضل، زادالمعاد آن علاّمه جلیل القـدر از کتبی است که هنوز هم در اغلب خانه های مردم ایران و افغانسـتان و پاکسـتان و هندوسـتان و عراق و غیره موجود و مرد و زن شیعه بـا رغبت تمـام و میـل فراوان آنها را می خواننـد، و از آثار فکری و راهنماییهای آن رهبر عالی قـدر اسـتفاده می نماینـد. اغلب آنها به چاپ رسیده و به زبانهای عربی و فارسی و اردو ترجمه شده.(۱)

علاّمه مجلسـی و پدرش مجلسـی اول نخستین دانشـمندانی هسـتند که احادیث شـیعه را به فارسی قابل استفاده و سلیس و ساده ترجمه کردنـد. چه پیش از آنها هرچنـد کتبی از طرف علمای دینی به فارسـی ترجمه می شد، ولی قلم آنها، روانی قلم این دو بزرگوار را نداشت و اغلب هم موضوعات غیر اخبار و روایات بود، مانند «النقض» عبدالجلیل قزوینی، «تفسـیر ابوالفتوح رازی»، «گوهر مراد» و «سرمایه ایمان» ملاّ عبدالرزاق لاهیجی و «جامع عباسی» شیخ بهایی.

محـدث نوری در «فیض القدسـی» می نویسد: یکی از اساتید بزرگ ما به یک واسـطه از علاّمه بحرالعلوم نقل می کرد که وی آرزو داشت تمام تصنیفات او را در نامه عمل مجلسی بنویسند، و در عوض یکی از کتب فارسی مجلسی که ترجمه متون اخبار وماننـد قرآن مجید، در تمام اقطار شایع است، در نامه عمل او نوشـته شود. سـپس محدث عالیقدر مزبور می گوید: چرا علاّمه بحرالعلوم این آرزو را نداشـته باشـد، بـا اینکه روزی و سـاعتی از اوقات شـبانه روزی مخصوصاً در ایام متبرّکه و اماکن مشـرّفه نمی گذرد، مگر اینکه هزاران نفر از عباد و صلحا و زهّاد چنگ به ریسمان تألیف وی زده و متوسّل به تصنیفات او می گردند. یکی از روی کتاب او دعا می خواند، و دیگری با نوشـته های وی مناجات می کند، سومی زیارت می نماید، و چهارمی ناله و گریه سر می دهد...

هم چنین آقا احمد کرمانشاهی در ضمن شرح حال دایی خود علاّمه مجلسی می نویسد:

۱- ۱ــ شناخت نامه علامه مجلسی، ج ۱، ص ۳۱.

«مصنفات آن عالی درجات به حدّی مقبول طباع شده و به درجه اشتهار رسیده که از بلاد کفر و اسلام جایی نخواهد بود که از آنها خالی باشد. از جمعی ثقات شنیدم که در ازمنه سابقات یکی کشتی ، طوفانی شد و مردمان کشتی بعد از رنج و محنت بسیار در جزیره ای فرود آمدند که اصلاً از اسلام اثری نبود، و در خانه شخصی مهمان شدند. هنگام صحبت معلوم شد که آن شخص مسلمان است. به او گفتند با وجود آنکه این قریه دارالکفر است و از اسلام در آن نشانی نیست و تو نیز به شهر مسلمانان نرفته ای، باعث بر اسلام تو چیست؟ آن شخص به درون خانه رفته کتاب حق الیقین مرحوم مجلسی را آورد و گفت: من و قبیله من به شرافت و ارشاد این کتاب به درجه اسلام رسیده ایم».

تألیفات:

گرچه تألیفات علاّمه مجلسی نوعاً در اخبار ائمه طاهرین است، ولی از موضوعاتی که وی به مناسبت اخبار وارده در تألیفات و تصنیفات خود مورد بحث قرار داده، پیداست که شخصاً در تمام علوم وارد بوده و از هر علمی بهره ای وافر داشته است. علاّمه مجلسی از معدود عالمانی است که تنها برای دانشمندان کتاب ننوشت، بلکه عموم مردم را نیز مخاطب و مورد نظر خود قرار داد و برخلاف بسیاری از همگنان خویش، به زبان فارسی نوشت تا به گفته خودش: «جمیع طوائف الأنام، سیّما جمعی که از فهم لغت عربی عاجزند از آن بهره مند گردند».

از تألیفات فارسی وی به عنوان نمونه می توان اشاره نمود به:

حیات القلوب ۳ جلد؛ حلیه المتقین؛ عین الحیات؛ زادالمعاد؛ تحفه الزائر؛ جلاء العیون؛ ربیع الأسابیع؛ مقباس المصابیح (کتاب حاضر)؛ رساله اختیارات؛ رساله دیات؛ مفاتیح الغیب در استخاره؛ مناجات نامه؛ ترجمه زیارت جامعه؛ ترجمه نماز و...

و از تألیفات عربی وی نیز می توان به عنوان نمونه اشاره نمود به:

بحارالأنوار؛ مرآه العقول؛ شرح اربعین؛ رساله اذان؛ حواشی متفرقه بر کتب اربعه.

کلیه تألیفات عربی و فارسی علاّمه مجلسی را می توان بالغ بر دویست جلد به قطع

ص : ۳۲

وزیری در چهارصد صفحه تخمین زد. و اگر این تألیفات را با گرفتاریها، درس و بحث ها، و صدور فتوی، اجرای حدود، و کارهای بسیار، و مسؤولیتهای مهم مرجعیّت و مسافرتهای مکرّر آن رادمرد عالِم علم و دین مقایسه کنیم، اعتراف خواهیم کرد که جز توفیق الهی، عامل دیگری نمی تواند منشأ این همه کارهای طاقت فرسا باشد.(۱)

چنانچه آقا احمد کرمانشاهی در «مرآت الأحوال» پس از نقل مکاشفه مولانا محمدتقی مجلسی و دعای او در حقّ فرزندش می نویسد:

علاّمه مجلسی در شهری چون اصفهان از طرف سلاطین صفوی شیخ الاسلام بود و جمیع مرافعات و دعاوی مردم را خود شخصاً رسیدگی می فرمود و فوت نمی شد از او نماز بر اموات و جماعات و ضیافات و عبادات و کثرت ضیافت، و مهمان شدن آن جناب به مرتبه ای بود که اسامی میزبان ها و ترتیب دعوت ها را می نوشتند و چون از نماز عشا فارغ می شد عرض می کردند که امشب فلان جا مهمان هستند و آن جناب را حرکت می دادند به جایی که میهمان بود... و به امور معاش خویش توجّهی خاص داشت و حوایج دنیای او در نهایت انضباط بود. از این بیان روشن می شود که ساعات روز علاّمه مجلسی منحصراً صرف تدریس و مباحثه و رسیدگی به کار مردم می شد. و شب هنگام جهت رفع خستگی از کارهای روزانه و آماده شدن جهت مطالعه و تهجّد به میهمانی اشخاص و حضور در مجالس و معاشرت با مردم می پرداخته است.

حالات روحی وی:

سید نعمت اللّه جزائری در مدّت چهار سال که در خانه علاّمه مجلسی ساکن بوده، بهتر از هرکس دیگر به وضع روحی استاد و مربّی خود واقف بوده است. وی در مقدّمه شرح استبصار در جوهره نهم نام بحارالأنوار را برده و درباره استادش علاّمه مجلسی می نویسد:

چندین سال با وی معاشرت کردم و شب و روز با او بودم، هیچ عمل مباحی از او

۱- ۱_ شناخت نامه علامه مجلسی، ج ۱.

ندیـدم تا چه رسـد به مکروهات، زیرا وی از فرمایش رسول اکرم صـلی الله علیه و آله پیروی می کرد که فرمودند: «وَلْیَکَنْ فی کُلِّ شَیْ ءٍ نِیَّهٌ حَتی النَّوْمِ وَ الْأَکْلِ»(۱)، بلکه تمـام اعمـال و افعـالش طـاعت و عبادت بود. با وجودی که جوان بود، تتبع علوم کرده بود، بـدان گونه که احـدی از علمای زمانش بـدان پایه نبودنـد، به خصوص در علم حـدیث، حلّ هیـچ حدیثی را از وی نپرسیدم مگر آن که به حدیثی مفصّل که حلّ آن حدیث مجمل بود، مرا جواب فرمود.

در مسـجد جامع اصـفهان مردم را موعظه می فرمود، هیچ کس را فصیح تر و خوشکلام تر از او ندیدم. حدیثی که شب مطالعه می کردیم چون روز از او می شـنیدیم چنـان بود که هرگز از او نشـنیده ایم (یعنی به بیان دیگر می فرمود و گفته هایش تکرار نمی شد) از حسن تقریر و عذوبت منطقش.(۲)

فوت علاّمه:

سرانجام علاّمه بزرگوار، این دانشـمند عالیقدر عالم تشیع، پس از عمری سراسـر کوشـش و تلاش برای شکل دادن به فرهنگ غنی و پربـار آل محمـد صـلی الله علیه و آله که در اثر سـخت گیری و مخالفتهـای پی گیرانه دشـمنان اهل بیت در گوشه انزوا خزیـده و تنها صورت درهم و برهمی از آن در اینجا و آنجا به چشم می خورد و پس از عمری مجاهده، تألیف، وعظ و ارشاد و هزاران اقـدام گرانبهـای دینی در شب ۲۷ رمضان سال ۱۱۱۰ یا ۱۱۱۱ در سن هفتـاد و سه سـالگی دار فـانی را وداع گفته و روح پر فتوحش به موالیان طاهرین خود پیوست. میر محمدصالـح خاتون آبادی داماد علاّمه در «حـدائق المقربین» تاریـخ فوت او را چنین آورده است: «آن بزرگوار در سال هزار و صد و ده، در شب بیست و هفتم ماه مبارک رمضان به اعلا درجات جنان شتافت و ولادت او نیز در ماه مبارک رمضان و مدت عمر شریفش هفتاد و سه سال بی کم و زیاد بود». بر مبنای

۱- ۱_ وسایل الشیعه، ج ۱، ص ۴۸، باب وجوب النیه فی العبادات الواجبه.

۲- ۲_ زندگینامه علامه مجلسی، ج ۱، ص ۱۵۲.

سال ۱۱۱۰ ماده تاریخ هایی ساخته شده و بهترین آنها که به روز و ماه این حادثه غم انگیز نیز اشارتی کرده این است:

ماه رمضان چو بیست و هفتش کم شد تاریخ وفات باقر اعلم شد

۱۱۱۰ = ۲۷ - ۱۱۳۷ = ماه رمضان

و بر مبنای سال ۱۱۱۱ ماده تاریخ وفات او جمله «حزن و غم» می باشد.

مرقد علاّمه مجلسی اینک مزار مردم بوده و حوائج خویش را در آنجا از خداوند طلب می نمایند، چرا که وی با زندگانی سراسر برکت خویش، برای خدا قدم زد و قلم زد و زندگی کرد و خدمت نمود.(۱)

۱- ۱ــ برای دست یافتن به ابعاد شخصیتی این رادمرد حدیث شیعه بنگرید به:۱ــ زندگینامه علاّمه مجلسی، سید مصلح الدین مهدوی.

صفحه اول نسخه خطی معمارباشی

ص : ۳۶

صفحه آخر نسخه خطی معمارباشی

ص : ۳۷

صفحه اول نسخه خطی آستانه مقدسه حضرت معصومه علیهاالسلام

صفحه آخر نسخه خطی آستانه مقدسه حضرت معصومه علیهاالسلام

ص : ۳۹

صفحه اول نسخه خطی مرکز احیاء میراث اسلامی

ص : ۴۰

صفحه آخر نسخه خطی مرکز احیاء میراث اسلامی

بسم اللّه الرحمن الرحيم

الْحَمْدُللّه ِالّذى جَعَلَ الصَّلاةَ للمؤمِنينَ مِعْراجاً، و التَعْقيب لِصُعُودها عَلى مَدارِجِ الْقَبُول منهاجاً، و الصلاه على مَن أَسْرَجَ اللّه به مصباح الدين إسراجاً محمّدٍ المصطفى و أهل بيته الّذين جعلهم اللّه لسماء الدين أبراجاً.

أمّا بعد، خامه تقصير آثار(۱) خادم اخبار ائمّه اخيار محمّد باقر بن محمّد تقى ــ حشرهما اللّه مع مواليهما الاطهار ــ بر الواح قلوب صافيه، و عقول زاكيه سالكان مسالك عبادت و دعا، و طالبان قرب جناب حقّ جلّ و علا مى نگارد كه چون اشرف عبادات بدنيّه نماز است، و تعقيبات مأثوره را در تكميل صلوات مدخليّتى عظيم هست؛ و ايضاً موجب رفع درجات، و حطّ سيّئات، و حصول مطالب و حاجات مى گردند، و هيچ راه از طُرُقِ قربِ رافع الدرجات به دعا و مناجات نمى رسد؛ و كتب و رسايل كه در اين مطلب تدوين شده محيط به همه آنها نيست، و بسيارى از آنها كه به اسانيد صحيحه منقول گرديده ايراد ننموده اند و بعضى از آنها كه ايراد نموده اند خصوصيّتى به تعقيب ندارد، و بعضى كه مخصوص به نماز خاصّى وارد شده در تعقيب مطلق صلوات ايراد نموده اند؛ و چون اين قاصر جميع آنها را در كتاب بحارالانوار به طرق متعدّده ايراد كرده ام به خاطر فاتر رسيد اكثر آنها را در رساله اى جدا جمع كنم، و به فارسى احاديث آنها را ترجمه نمايم تا عامّه خلق از آن بهره مند توانند شد، و در ضمن نقل هر يك اشاره به صحّت و قوّت هر يك به حسب سند بشود كه اگر ناقد بصير خواهد كه بعضى را اختيار نمايد راه امتياز را داند؛

ص : ۴۳

۱- ۱ــع: بخاطر اين بنده، به جاى: خامه تقصير آثار.

و دعاهای صبح و شام و سایر ساعات لیل و نهار را اضافه نمودم، و بر ده فصل مرتّب گردانیدم، و چون ادعیه را از کتب معتبره علمای سلف ــ رضوان اللّه علیهم ــ و مصباحها که در دعا تألیف نموده اند اقتباس نموده به مقباس المصابیح مسمّی ساختم(۱).

و چون در اثنای تألیف به خدمت نوّابِ کامیابِ فلك جنابِ انجم سپاهِ گردون بارگاه، سیّد سلاطین دوران، و افخم خواقین زمان، آب و رنگ گلستانِ مصطفوی، چشم و چراغ دودمانِ مرتضوی، نهال برومند گلشن اقبال، کوکب سعادتمند آسمان حشمت و جلال، سلیمان شأنی که هدهد صیت معدلتش نامه محبّتش به دلهای اهل جهان رسانیده، قلوب ارباب دانش که عرش بلقیس ناطقه است به صرح ممرّدِ ساحتِ عزّتش کشانیده؛ سرهای دشمنان حبابِ نهرِ(۲) تیغِ آبدارش؛ دلهای مخالفان میوه صنوبر سنان جان گدارش؛ کشتزارِ آمالِ همگنان از جداولِ انامل سخایش سیراب؛ و از صریرِ دلپذیرِ خامه عدالت نگارش، غم در خاطرها نایاب؛ هر که تیغِ خلاف از نیام کین کشید از صرصر صیتِ جلالش چون بید بر خود لرزید؛ و هر که چهار آئینه خلاف و نفاق در برکشید، صورتِ مرگ خود در آن دید؛ آستان جلالش بوسه گاه خسروان جهان، ساحتِ عزّتش مخیَّم سرادق سلاطینِ زمان، أعنی السلطان الأعظم، و الخاقان الأعدل الأکرم، ملجأ الأکاسره، و ملاذ القیاصره، ناصب رایات العدل و الإحسان، ماحی آثار الجور و الاعتساف، محیی مراسم الشریعه الغرّاء، مشیّد قواعد الملّه البیضاء، السلطان بن السلطان، الخاقان بن الخاقان، السلطان سُلیمن الموسوی الحسینی بهادر خان ــ شدّ اللّه أطناب دولته بأوتاد الخلود، و زیّن سریر سلطنته بدرر العزّ و السعود ــ عرض شد، و به توقیع رفیع آن اعلی حضرت، موشّح گردید؛ لهذا به اسم سامی و القاب گرامی آن سلطانِ سریرِ فتوّت، مفتَتح ساخت، تا ثواب حاملان و عاملان به روزگار فرخنده آثار عاید گردد. و علی اللّه التوکّل فی جمیع الأمور، و هو حسبی و نعم الوکیل.

ص : ۴۴

۱- ۱ــ آ: + که از این رساله عجاله منتفع گردند [و] بر سهو و خطا که از لوازم اکثر بشر است مؤاخذه ننمایند.

۲- ۲ــ ع: بهر (به هر).

فصل اوّل: در فضیلت تعقیب و شرایط و آداب آن

اوقات استجابت دعا

حق تعالی خطاب فرمود به حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله : «فَإِذا فَرَغْتَ فَانْصَبْ وَ إِلى رَبِّكَ فَارْغَبْ(۱).»

حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمود که: یعنی چون فارغ شوی از نماز، خود را به تَعَب انداز در دعا، و به سوی پروردگارِ خود رغبت کن، و حاجات خود را از او طلب کن(۲)، و امید خود را از غیر او قطع کن(۳).(۴)

و از امام محمّد باقر علیه السلام مرویست که: یعنی بعد از سلامِ نماز، حاجات آخرت و دنیای خود را از خدا طلب کن، و بعد از دعا سؤال کن که خدا از تو قبول کند.(۵)

و از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام منقولست که: هر که از شما فارغ گردد از نماز پس باید دستهای خود را بلند کند به سوی آسمان، و خود را به تَعَب افکند در دعا.(۶)

و از حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله منقولست که حق تعالی می فرماید که: ای فرزندِ آدم!

۱- ۱ـ سوره مبارکه شرح، آیه ۷.
۲- ۲ـ ع: و حاجات خود را از غیر او قطع کن.
۳- ۳ـ ع: ـ و امید خود را از غیر او قطع کن.
۴- ۴ـ بحارالأنوار، ج ۸۲، ص ۳۱۳، باب ۳۶، فضل التعقیب و شرائطه و آدابه.
۵- ۵ـ مفتاح الفلاح، ص ۶۴ ؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۳۱، باب استحبابه و تأکده بعد الصبح و... .
۶- ۶ـ خصال، ج ۲، ص ۶۲۸، علم امیرالمؤمنین علیه السلام أصحابه فی مجلس؛ بحارالأنوار، ج ۸۲، ص ۳۱۸، باب ۳۶، فضل التعقیب و شرائطه و آدابه.

یـاد کن مرا بعـد از نمـاز بامـداد یـک سـاعت و بعـد از عصـر یـک سـاعت، تـا من کارهای تو را بسازم، و غمِ هر چیز را از تو بردارم.(۱)

و از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: حق تعالی نمازها را در بهترین ساعتها بر شما واجب گردانیده است؛ پس بر شما باد به دعا کردن بعد از نمازها.(۲)

و از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام مروی است که: تعقیب بعد از نمازِ بامداد و نمازِ عصر، روزی را زیاد می گرداند.(۳)

و از حضـرت امام رضا علیه السـلام منقولست که حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله فرمود که: بعد از هر نماز واجب، بنده را نزد خدا دعای مستجابی هست.(۴)

و از حضـرت صادق علیه السـلام منقولست که: سه وقت است که در آنها دعا مسـتجابست: بعد از هر نماز واجب، و نزدِ آمدن باران، و در هنگام ظاهر شدن معجزه پیغمبری یا امامی.(۵)

و در احادیث معتبره منقولست که: هر که بعـد از نماز، انتظارِ نمازِ دیگر برد در مسـجد، و تعقیب خوانَـد مهمان خـداست، و بر خدا لازم است که گرامی دارد مهمان خود را.(۶)

۱- ۱ــ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۸، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... ؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۲۹، باب استحبابه و تأکده بعد الصبح... .

۲- ۲ــ خصال، ج ۲، ص ۴۸۸، ساعات اللیل اثنتا عشره ساعه و... ؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۶۶، باب استحباب الدعاء عنه... .

۳- ۳ــ خصال، ج ۲، ص ۵۰۴، ست عشـره خصله تورث الفقر و... ؛ وسایل الشیعه، ج ۱۵، ص ۳۴۷، باب جمله مما ینبغی ترکه من... .

۴- ۴ــ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۳۲، باب استحبابه و تأکده بعد الصبح و... ؛ جامع الأخبار، ص ۷۳، فصل الثالث والثلاثون فی فضل الصلاه.

۵- ۵ــ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۶۶، بـاب اسـتحباب الـدعاء عنه... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۲، ص ۳۲۱، باب ۳۶، فضـل التعقیب و شرایطه و آدابه.

۶- ۶ــ وسایل الشیعه، ج ۴، ص ۱۱۶، باب اسـتحباب الجلوس فی المسـجد؛ بحارالأنوار،Äî ج ۸۲، ص ۳۲۳، باب ۳۶، فضل التعقیب و شرایطه.

طلب حاجت بعد از نماز

و از حضرت صادق علیه السلام مرویست که: چون بنده از نماز فارغ شود، و زود پی کارِ خود رود، حق تعالی می فرماید که: مگر این بنده نمی داند که برآوردن حاجتها به دست قدرت منست.(۱)

و در حدیث معتبر دیگر از حضرت رسالت صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که در جایِ نمازِ خود بنشیند به نحوی که در نماز نشسته بود و مشغول یاد خدا باشد، خدا ملکی را بر او موکّل می گرداند که او را ندا می کند که زیاده گردان شرف خود را، تا نشسته ای برای تو حسنات نوشته می شود، و گناهان از نامه عمل تو محو می شود، و درجات تو در بهشت بلند می شود.(۲)

و از حضرت صادق علیه السلام مرویست که: دعا در چهار ساعت مستجاب است: در نماز وتر، و بعد از نماز صبح، و بعد از نماز ظهر، و بعد از نماز شام.(۳)

و از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام منقولست که: دعا بعد از نماز واجب بهتر است از نماز نافله.(۴)

مؤلف گوید که: شاید مراد، غیرِ نافله شبانه روز باشد.

و به سند صحیح از امام محمّد باقر علیه السلام مرویست که: پیوسته مؤمن در نماز است،

۱- ۱_ محاسن، ج ۱، ص ۲۵۲، باب الإخلاص... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۲، ص ۳۲۲، باب ۳۶، فضل التعقیب و شرایطه و آدابه.

۲- ۲_ فلاح السائل، ص ۱۶۳، فصل التاسع عشر فیما نذکره من فضل؛ دعائم الإسلام، ج ۱، ص ۱۶۵، ذکر الدعاء بعد الصلاه... .

۳- ۳_ کافی، ج ۲، ص ۴۷۷، باب الأوقات و الحالات التی ترجی فیه؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۱۴، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

۴- ۴_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۲، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۳، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

و ثوابِ نماز دارد، مادام که به ذکرِ حق تعالی مشغول است؛ خواه ایستاده، و خواه نشسته، و خواه بر پهلو خوابیده.(۱)

و از حضرت رسول صلی الله علیه و آله منقولست که: هر گاه بنده از نماز فارغ شود و از خداوند خود حاجتی سوال نکند، حق تعالی با ملائکه می گوید که نظر کنید به سوی این بنده من که فریضه مرا ادا کرد، و حاجت خود را از من سؤال نکرد، گویا او بی نیاز است از من، بگیرید نمازِ او را، و بزنید بر روی او.(۲)

و در حدیث معتبر از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام منقولست که: دعا بعد از نمازِ واجب بهتر است از دعا بعد از نمازِ سنّت، به قدرِ فضیلتِ نماز واجب بر نمازِ سنّت.(۳)

و امّا حقیقت تعقیب؛ ظاهرش آنست که قرآن و دعا و ذکر که متّصل به نماز واقع شود، عرفاً داخل تعقیب باشد، ولیکن افضل آنست که با وضو باشد، و نشسته باشد رو به قبله، و بهتر آنست که بر هیئتِ تشهّد نشسته باشد، و سخن نگوید در اثنای تعقیب، خصوصاً در تعقیبِ نماز شام.

و بعضی گفته اند که: بهتر آنست که جمیع شرایط نماز را در تعقیب رعایت کند؛ و ظاهر آنست که بر هر حالی که بعد از نماز مشغول قرآن و دعا و ذکر باشد ثواب تعقیب فی الجمله داشته باشد، اگر چه در راه رفتن باشد.

و در روایتی وارد شده که: تا وضو داری ثواب تعقیب داری.(۴)

۱- ۱_ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۵۰، باب استحباب ذکر اللّه علی کل حال؛ أمالی، شیخ مفید، ص ۳۱۰، مجلس السابع و الثلاثون.

۲- ۲_ بحارالأنوار، ج ۸۲، ص ۳۲۵، باب ۳۶، فضل التعقیب و شرایطه و آدابه؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۲۹، باب استحبابه و تأکده فی الصبح.

۳- ۳_ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۴، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... ؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۳۶، باب استحباب اختیار الدعاء... .

۴- ۴_ من لایحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۹، باب التعقیب... ؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۳۲۰، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

فصل دوم: در بیان تعقیباتی است که مستحب است که بعد از هر نماز خوانده شود

اشاره

و آن بسیار است:

۱- تسبیحات حضرت زهرا سلام اللّه علیها

اوّل: تسبیح حضرت سیّده النساء فاطمه زهراء ـ صلوات اللّه علیها ـ است، و احادیث در فضیلتِ آن زیاده از حدّ احصا است. از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: ما امر می کنیم کودکان خود را به تسبیح فاطمه چنانچه امر می کنیم ایشان را به نماز؛ پس آن را ترک مکن که هر که مداومت نماید بر آن شقی و بدبخت نمی شود.(۱)

و در روایات معتبره وارد شده(۲) که: ذکر کثیر که خدای تعالی در قرآن مجید به آن امر فرموده تسبیح حضرت فاطمه است؛ و هر که بعد از هر نماز بر آن مداومت نماید خدا را بسیار یاد کرده، و به آیه کریمه «وَ اذْکُرُوا اللّه َ ذِکْراً کَثیراً(۳)» عمل نموده.(۴)

و به سند معتبر از امام محمّد باقر علیه السلام مرویست که: هر که تسبیح فاطمه علیهاالسلام بگوید

۱- ۱ـ کافی، ج ۳، ص ۳۴۳، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۵، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

۲- ۲ـ ع: + است.

۳- ۳ـ سوره مبارکه احزاب، آیه ۴۱.

۴- ۴ـ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۴۳، باب استحباب ملازمه تسبیح الزهراء علیهاالسلام ؛ معانی الأخبار، ص ۱۹۳، باب معنی ذکر اللّه کثیرا.

و بعد از آن استغفار کند خدا او را بیامرزد، و آن بر زبان صد است، و در میزانِ عمل هزار است، و شیطان را دور می کند، و خدا را خوشنود(1) می گرداند.(2)

و به سندهای صحیح از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: هر که تسبیحِ آن حضرت را بعد از نماز بگوید ـ پیش از آن که پاها را از هیأتِ نماز بگرداند ـ آمرزیده شود، و بهشت او را واجب گردد.(3)

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: تسبیح فاطمه را بعد از هر نماز خواندن بهتر است از آن که هر روز هزار رکعت نماز بگذارد.(4)

و در روایت معتبر از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام مرویست که: عبادتِ الهی کرده نشده است به چیزی از تمجید و تعظیم که بهتر از تسبیح حضرت فاطمه علیهاالسلام بوده باشد، و اگر از آن چیزی بهتر می بود حضرت رسول صلی الله علیه و آله آن را به حضرت فاطمه عطا می نمود.(5)

و احادیث در فضل آن زیاده از آنست که در این رساله ایراد توان نمود.

و در کیفیّت آن اختلافی در احادیث هست، و اشهر و اظهر آنست که: سی و چهار مرتبه «أللّه أکْبَر»، پس سی و سه مرتبه «اَلْحَمْدُللّه ِ»، پس سی و سه مرتبه «سُبْحانَ اللّه ِ» بگوید. و در بعضی از روایات «سُبْحانِ اللّه ِ» پیش از «اَلْحَمْدُللّه ِ» وارد شده.

و بعضی از علماء جمع به این نحو کرده اند که: بعد از نماز به طریق اوّل بخواند، و در

1- 1ـ آ: خشنود.

2- 2ـ وسایل الشیعه، ج 6، ص 442، باب استحباب ملازمه تسبیح الزهرا علیهاالسلام ؛ ثواب الأعمال، ص 163، ثواب تسبیح فاطمه الزهراء علیهاالسلام .

3- 3ـ من لا یحضره الفقیه، ج 1، ص 320، باب وصف الصلاه من... ؛ فلاح السائل، ص 165، فصل التاسع عشر فیما نذکره من فضل.

4- 4ـ کافی، ج 3، ص 343، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء؛ تهذیب الأحکام، ج 2، ص 105، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

5- 5ـ همان.

هنگام خواب رفتن به طریق ثانی. و ظاهراً مطلقاً به طریق اوّل که مشهور است اولی باشد.

و سنّت است که بعد از تمام کردن تسبیح یک نوبت «لا إِلهَ إِلاّ اللّه» بگوید؛ چنانچه از حضرت صادق علیه السلام مرویست که: هر که بعد از نماز فریضه تسبیح فاطمه علیهاالسلام را بگوید و از عقب آن یک مرتبه «لا إِلهَ إِلاّ اللّه» بگوید خدا او را بیامرزد.(۱)

و بهتر آنست که به تربت حضرت امام حسین علیه السلام حساب آن را نگاه دارد، و(۲) در جمیع اذکار سنّت است.

و پیوسته تسبیح تربتِ آن حضرت را با خود داشتن مستحب است(۳)، و حرز از بلاهاست، و مورِث ثوابِ بی انتهاست.(۴)

و منقولست که: در ابتدا حضرت فاطمه ـ صلوات اللّه علیها ـ رشته[ای] از پشم تابیده بودند، و بر آن گره ها زده بودند و به آن تسبیح می گفتند، تا آن که حمزه بن عبدالمطّلب رضی الله عنه شهید شدند، پس حضرت فاطمه از تربت قبر آن شهید بزرگوار خاک برگرفت، و تسبیح ساخت، و به آن تسبیح می کرد. مردم نیز چنان کردند، و چون سیّد شهدا حسین بن علی علیه السلام شهید شد سنّت شد که از تربتِ آن امام مظلوم، تسبیح سازند و به آن ذکر گویند.(۵)

از حضرت صاحب الامر علیه السلام مرویست که: هر که تسبیح تربت امام حسین علیه السلام در دست داشته باشد و ذکر را فراموش کند، ثواب ذکر برای او نوشته می شود.(۶)

۱- ۱ـ کافی، ج ۳، ص ۳۴۳، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۵، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

۲- ۲ـ ع: + همچنین.

۳- ۳ـ بلدالأمین، ص ۳۱۰ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۲، ص ۳۴۰، توفیق و تحقیق... .

۴- ۴ـ وسایل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۲۸، باب استحباب استصحاب التربه الحسین علیه السلام .

۵- ۵ـ مکارم الأخلاق، ص ۲۸۱، فی الأدعیه المخصوصه بأعقاب الفرائض؛ بحارالأنوار، ج ۸۲، ص ۳۳۳، باب ۳۷، تسبیح فاطمه علیهاالسلام .

۶- ۶ـ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۶، باب استحباب اتخاذ سبحه من طین... ؛ بحارالانوار،Äîج ۸۲، ص ۳۲۷، باب ۳۷، تسبیح فاطمه علیهاالسلام .

و از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: تسبیح تربت آن حضرت ذکر می گوید، و تسبیح می گوید بی آنکه آدمی ذکر کند.(1)

و فرمود که: یک ذکر یا استغفار که به آن گفته شود برابر است با هفتاد ذکر که با چیز دیگر گفته شود؛ و اگر بی ذکر بگرداند به هر دانه ای هفت تسبیح برای او نوشته می شود(2) . و به روایت دیگر: اگر با ذکر بگرداند به هر دانه ای چهل حسنه برای او نوشته شود(3).(4)

و مرویست که: حوریان بهشت چون ملکی را می بینند که به زمین می آید از او التماس می کنند که تسبیح و تربت آن حضرت را برای ما بیاور.(5)

و در حدیث صحیح از حضرت امام موسی علیه السلام منقولست که: مؤمن می باید که خالی نباشد از پنج چیز: مسواک، و شانه، و سجّاده ای که به روی آن نماز کنند، و تسبیحی که در آن سی و چهار دانه باشد، و انگشتر عقیق.(6)

و ظاهر آنست که خام و پخته هر دو خوبست، و خام بهتر است.

و از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: هر که با تسبیح تربت امام حسین علیه السلام تسبیح

1- 1_ وسایل الشیعه، ج 5، ص 365، باب استحباب السجود علی تربه الحسین علیه السلام ؛ بحارالأنوار، ج 82، ص 340، توفیق و تحقیق... .

2- 2_ وسایل الشیعه، ج 6، ص 456، باب استحباب اتخاذ سبحه من طین... ؛ مصباح، شیخ طوسی، ص 735، فصل فی تمام الصلاه فی... .

3- 3_ ع: + و اگر ذکر را فراموش کند و بگرداند به هر دانه بیست حسنه برای او نوشته شود.

4- 4_ وسایل الشیعه، ج 14، ص 536، باب استحباب اتخاذ سبحه من تربه؛ تهذیب الأحکام، ج 6، ص 75، باب حد حرم الحسین علیه السلام و فضل کربلا.

5- 5_ وسایل الشیعه، ج 6، ص 456، باب استحباب اتخاذ سبحه من طین... ؛ مکارم الأخلاق، ص 281، فی الأدعیه المخصوصه بأعقاب الفرایض.

6- 6_ وسایل الشیعه، ج 6، ص 456، باب استحباب اتخاذ سبحه من طین... ؛ مصباح، شیخ طوسی، ص 735، فصل فی تمام الصلاه فی مسجد الکوفه.

کند(۱) حق تعالی برای او چهار صد حسنه بنویسد، و چهار صد گناه از او محو کند، و چهار صد حاجت او را برآورد، و چهار صد درجه برای او بلند گرداند.(۲)

و مرویست که: مستحب است که رشته اش کبود باشد به رنگ آسمان.(۳) و از بعضی روایات مستفاد می شود که: زنان را به انگشتان شمردن افضل است؛(۴) ولیکن احادیث فضیلتِ تربت(۵) مطلقاً اکثر و اقوی است.

۲- تکبیر

دویّم: مستحب است که بعد از سلام نماز فریضه سه مرتبه دست بردارد تا محاذی رو، و برگرداند تا به زانو یا نزدیک به آن، و با هر مرتبه یک «اَللّه اَکبر» بگوید؛ چنانچه علیّ بن ابراهیم و سیّد بن طاوس و ابن بابویه ــ رضی اللّه عنهم ــ به سندهای معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: مفضّل بن عمر از آن حضرت پرسید که به چه علّت نماز گذارنده بعد از سلام، سه مرتبه تکبیر می گوید، و دست برمی دارد؟

فرمود: برای آن که چون حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله ، فتحِ مکّه نمود، نزد حجرالاسود نماز ظهر با اصحاب خود ادا کرد، و سه نوبت تکبیر گفت، و با هر نوبت دست برداشت؛ پس گفت: «لا إلهَ إلاّ اللّه وَحْدَهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ أَنْجَزَ وَعْدَهُ وَ نَصَرَ عَبْدَهُ وَ أعَزَّ جُنْدَهُ وَ غَلَبَ الاْحْزابَ وَحْدَهُ فَلَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ یُحْییْ وَ یُمیتُ وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ»، پس رو به جانب اصحاب گردانید و گفت: ترک مکنید این تکبیر و این دعا را بعد از هر نماز فریضه؛ زیرا که هر که بعد از سلام چنین کند ادا کرده است شکر نعمت خدا را بر تقویتِ اسلام و لشکر اسلام.(۶)

۱- ۱ــ ع: به تسبیح تربت حسین علیه السلام یک تسبیح بگوید.

۲- ۲ــ بحارالأنوار، ج ۸۲، ص ۳۴۱، توفیق و تحقیق... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۵۶، باب استحباب اتخاذ سبحه من طین... .

۳- ۳ــ همان.

۴- ۴ــ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۷۴، باب أدب المرأه فی الصلاه... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۲، ص ۳۲۸، باب ۳۷، تسبیح فاطمه علیهاالسلام . (عن الباقر علیه السلام : إذا سَبّحت المرأه عقدتْ علی الأنامل لأ نّهنَّ مسئولاتٌ).

۵- ۵ــ آ: امام حسین علیه السلام .

۶- ۶ــ علل الشرایع، ج ۲، ص ۳۶۰، باب ۷۸، باب العلّه التی مِنْ أجلها یکبر المصلی؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۲، باب استحباب رفع الیدین فوق الرأس.

و در حدیث صحیح منقولست که: چون حضرت صادق علیه السلام از نماز فارغ می شدند دستها را بالای سر مبارک خود بلند می کردند، و دعا می کردند.(۱)

و از امام محمّد باقر علیه السلام مرویست که: هر بنده ای که دستها به سوی خدا بلند کند، خدا شرم می کند که دستهای او را خالی برگرداند؛ پس چون دعا کنید دستها را فرو میارید مگر آن که بر سر و(۲) رو بکشید.(۳)

۳- خواندن «أستغفر اللّه الذی لا إله إلا هوی...»

سیّم: کلینی به سند معتبر از حضرت باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز فریضه پیش از آن که پاهای خود را بگرداند سه مرتبه این دعا بخواند، خدا گناهان او را بیامرزد اگر چه مانند کف دریا باشد در بسیاری:

«اَسْتَغْفِرُاللّه ـ الّذی لا إلهَ إلاّ هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ ذُوالْجَلالِ وَ الْاِکْرامِ وَ أَتُوبُ إلَیْهِ».

و در روایت دیگر وارد شده که: هر که این استغفار را هر روز بخواند حق تعالی چهل کبیره او را بیامرزد.(۴)

۴- دعای «أعیذ نفسی و ما رزقنی ربی...»

چهارم: کلینی به سند(۵) حسن از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: ترک مکن بعد از هر نماز این دعا را:

«اُعیذُ نَفْسی وَ ما رَزَقَنی رَبّی بِاللّه ـ الْوَاحِدِ(۶) الصَّمَدِ لَمْ یَلِدْ وَ لَمْ یُولَد وَ لَمْ یَکُن لَهُ کُفُواً اَحَدٌ وَ اُعیذُ نَفْسی وَ ما رَزَقَنی رَبّی بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ ما خَلَقَ وَ مِنْ شَرِّ غاسِقٍ اِذا وَقَبَ وَ مِنْ شَرِّ النَّفّاثَاتِ فِی الْعُقَدِ وَ مِنْ شَرِّ حاسِدٍ اِذا حَسَدَ وَ اُعیذُ نَفْسی وَ ما رَزَقَنی(۷) بِرَبِّ

۱- ۱ــ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۲، باب استحباب رفع الیدین فوق الرأس.

۲- ۲ــ آ: ــ سر و .

۳- ۳ــ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۵، باب التعقیب... ؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۵۱، باب استحباب مسح الوجه و الرأس.

۴- ۴ــ کافی، ج ۲، ص ۵۲۱، باب من قال أستغفر اللّه الذی... ؛ مکارم الاخلاق، ص ۳۱۵، فی الاستغفار و البکاء.

۵- ۵ــ آ: + صحیح .

۶- ۶ــ حاشیه متن و متن آ: الواحد الأحد الصمد.

۷- ۷ــ ع و آ: + رَبِّی .

النّاسِ مَلِكِ النّاسِ اِلهِ النّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْواسِ الْخَنّاسِ الَّذی یُوَسْوِسُ فی صُدُورِ النّاسِ مِنَ الجِنَّهِ وَالنّاسِ».(۱)

و ایضاً به سند معتبر از آن حضرت روایت کرده است که: هر که این دعا را بعد از هر نماز واجب بخواند جانش و خانه اش و مالش و فرزندانش از بلاها محفوظ گردد:

«اُجیرُ نَفْسی وَ مالی وَ وُلْدی وَ اَهْلی وَ داری وَ کُلَّ ما هُوَ مِنّی بِاللّه ِ الْواحِدِ الاَحَدِ الصَّمَدِ الَّذی لَمْ یَلِدْ (تا آخر سوره) وَ اُجیرُ نَفْسی وَ مالی وَ وُلْدی وَ کُلَّ ما هُوَ مِنّی بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ ما خَلَقَ (تا آخر سوره) وَ اُجیرُ نَفْسی وَ مالی وَ وُلْدی وَ کُلَّ ما هُوَ مِنّی بِرَبِّ النّاسِ مَلِکِ النّاسِ (تا آخر سوره) وَ اُجیرُ نَفْسی وَ مالی وَ وُلْدی وَ کُلَّ ما هُوَ مِنّی بِاللّه ِ الَّذی لا اِلهَ اِلاّ هُوَ، تا العَلِیُّ الْعَظیمُ».(۲)

۵- دعای «أعوذ بوجهک الکریم...»

پنجم: کلینی به سند معتبر از علیّ بن مهزیار روایت کرده است: محمّد بن ابراهیم به خدمت حضرت امام علی نقی _ صلوات اللّه علیه _ نوشت که اگر مصلحت دانی _ ای سیّدِ من!_ تعلیم نما مرا دعایی که بعد از نمازها بخوانم تا حق تعالی جمع نماید برای من، خیر دنیا و آخرت را.

پس آن حضرت علیه السلام نوشت که می گویی بعد از نماز: «أعُوذُ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ وَ عِزَّتِکَ الّتی لا تُرامُ وَ قُدْرَتِکَ الّتی لا یَمْتَنِعُ مِنها شَیْ ءٌ مِنْ شَرِّ الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ وَ مِنْ شَرِّ الاَوْجاعِ کُلِّها».(۳)

و در بعضی روایات این تتمّه دارد: «وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إلاّ بِاللّه ِ الْعَلیِّ الْعَظیمِ».

۶- دعای «اللهم إنی أسئلک من کل خیر...»

ششم: کلینی و ابن بابویه به سندهای صحیح و غیر صحیح از حضرت امام محمّد باقر

۱- ۱_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۳، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء... ؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۸، باب کیفیه الصلاه و صفتها و.... .

۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۹ ؛ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۸، باب التعقیب... .

۳- ۳_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۶، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعا؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۱، باب نبذه مما یقال... .

و امام جعفر صادق علیهماالسلام روایت کرده اند که: کمتر چیزی که تو را مجزیست از دعا بعد از نماز واجب آنست که بگویی: «أللّهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ اَحاطَ بِه عِلْمُکَ وَ اَعُوذُ بِکَ مِنْ کُلِّ شَرٍّ اَحاطَ بِه عِلْمُکَ أللّهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ عافِیَتَکَ فی اُمُوری کُلِّها وَ اَعُوذُ بِکَ مِنْ خِزْیِ الدُّنْیا وَ عَذابِ الْآخِرَه».(۱)

و در روایات ابن بابویه چنین است: «أللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ أللّهُمَّ إنّی أسْئَلُکَ» تا آخر دعا.(۲)

۷- خواندن «اللهم صل علی محمد و آل محمد و أجرنی...»

هفتم: سنّت است که چون از نماز فارغ شود بگوید: «أللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أجِرْنی مِنَ النّارِ وَ ارْزُقْنی الْجَنَّهَ(۳) وَ زَوِّجْنی الْحُورَ الْعینَ».(۴)

چنانچه در حدیث معتبر از حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات اللّه علیه _ منقولست که: باید که بنده از نماز فارغ نشود تا آن که از حق تعالی سؤال کند بهشت را، و پناه برد به خدا از آتش جهنّم و سؤال کند که تزویج کند به او حورالعین را.(۵)

و ایضاً فرمود که: چهار چیزند که حق تعالی شنیدنِ سخنِ خلایق، به ایشان عطا کرده است: حضرت رسول صلی الله علیه و آله و بهشت، و دوزخ، و حورالعین. پس هر گاه فارغ شود بنده از نمازش باید که صلوات فرستد بر حضرت رسالت پناه، و سؤال کند از خدا بهشت را، و پناه برد به او از جهنّم، و سؤال کند از او که تزویج نماید او را به حورالعین؛ زیرا که

۱- ۱_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۶، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعا؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۷، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

۲- ۲_ معانی الاخبار، ص ۳۹۴، باب نوادر المعانی.

۳- ۳_ع: وَ أدْخلِنِی الجنَّه .

۴- ۴_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۴، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۵، باب استحباب المواظبه بعد کل صلاه.

۵- ۵_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۷، باب استحباب المواظبه بعد کل صلاه؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۹، باب ۳۸، سایر ما یستحب عقیب کل صلاه.

هر که صلوات فرستد بر آن حضرت، دعای او مستجاب می گردد؛ و هر که بهشت را از خدا سؤال کند، بهشت گوید که(۱): پروردگارا به بنده خود عطا کن آنچه سؤال کرد؛ و هر که امان خواهد از خدا از جهنّم، جهنّم می گوید: پروردگارا بنده خود را امان ده از آنچه امان طلبید از آن؛ و هر که از خدا حورالعین سؤال کند، حوریان گویند: پروردگارا عطا کن به بنده خود آنچه از تو طلبید.(۲)

و به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام قریب به این مضمون روایت شده، و در آخرش مذکور است که: چون بنده از جایِ نماز خود برخیزد، و از خدا، بهشت و حور العین و خلاصی از جهنّم را سؤال نکند، حوریان بهشت گویند: این بنده مرا نمی خواهد، و بهشت گوید: این بنده به من رغبت ندارد، و جهنّم گوید: این بنده مرا نمی شناسد، و شدّت عذاب مرا نمی داند.(۳)

و فرمود که: هر بنده ای که صلوات یا سلام بر حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرستد، البتّه به آن حضرت می رسد و می شنود.(۴)

و به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: فراموش مکنید دو چیز را که بر شما واجبست: اوّل آن که: سؤال کنید بهشت را، دویّم آن که: سؤال کنید خلاصی از جهنم را.(۵)

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: اگر یکی از حوریان(۶) بر اهل دنیا

۱- ۱_ آ: را سوال کند بهشت می گوید، به جای: را از خدا سؤال کند، بهشت گوید که: .

۲- ۲_ خصال، ج ۱، ص ۲۰۲، أربعه اشیاء... ؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۶، باب استحباب المواظبه بعد کل صلاه.

۳- ۳_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۴. باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۵، باب استحباب المواظبه بعد کل صلاه.

۴- ۴_ خصال، ج ۱، ص ۲۰۳، أربعه اشیاء... .

۵- ۵_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۳، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۸، باب کیفیه الصلاه و... .

۶- ۶_ع و آ: + بهشت.

مشرف گردد و یک گیسوی خود را به ایشان بنماید، هر آینه اهل دنیا همه(۱) عاشق و مفتون او گردند؛ و چون کسی از نماز فارغ شود، و حورالعین را از خدا نطلبد، ایشان می گویند که: این بنده چه بی رغبتست به ما.(۲)

و در تفسیر حضرت امام حسن عسکری علیه السلام مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: در شب معراج قصرهای بهشت را به من نمودند، دیدم که به خشت طلا و نقره ساخته اند؛ و به جای گل، مُشک و عنبر(۳) بکار برده اند؛ ولیکن بعضی کنگرهای رفیع داشت، و بعضی نداشت؛ چون از جبرئیل سؤال کردم از سبب آن، گفت: آن قصرها که کنگره نداشت قصر جماعتیست که بعد از نماز بر تو و آل تو صلوات نمی فرستند، تا نمایان باشد که اینها قصر جماعتی است که صلوات نفرستاده اند.(۴)

۸- خواندن سوره فاتحه، آیه الکرسی و ....

هشتم: به سند موثّق از حضرت صادق علیه السلام مرویست که: چون حق تعالی امر کرد که این آیات را به زمین آورند چنگ درزدند در عرش الهی و گفتند: پروردگارا ما را به سوی اهل خطا(۵) و گناهان می فرستی؟ پس حق تعالی وحی کرد به سوی ایشان که: بروید به سوی زمین؛ به عزّت و جلال خود سوگند یاد می کنم که تلاوت نکند شما را احدی از آل محمّد و شیعیان ایشان مگر آن که نظر رحمت کنم به سوی او از رحمت های پنهان خود، هر روز هفتاد نظر و در هر نظری هفتاد حاجت او را برآورم، و او را قبول کنم هر چند معصیت بسیار کرده باشد.(۶)

و به روایت دیگر: هر که این آیات را بعد از هر نماز بخواند او را ساکن گردانم در حظیره قدس با هر گناهی که داشته باشد؛ و اگر نکنم، نظر کنم به سوی او به نظر رحمتِ

۱- ۱_ع: همه دنیا، به جای: اهل دنیا همه.

۲- ۲_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۶، باب استحباب المواظبه بعد کل صلاه؛ بحارالأنوار، ج ۸، ص ۱۹۹، باب ۲۳.

۳- ۳_ع: + و زعفران.

۴- ۴_ تفسیر امام حسن عسکری علیه السلام ، ص ۳۶۵؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۶۶، باب استحباب المواظبه بعد کل صلاه.

۵- ۵_ع و آ: خطاها .

۶- ۶_ کافی، ج ۲، ص ۶۲۰، باب فضل القرآن؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۷، باب استحباب قراءه... .

خاصّ خود در هر روز هفتاد نظر کردن؛ و اگر نکنم، هر روز هفتاد حاجت او را برآورم که کمترِ آنها آمرزیدن گناهان باشد؛ و اگر نکنم، او را پناه دهم از شرّ هر دشمنی، و یاری دهم او را بر ایشان، و مانع نشود او را از داخل شدن بهشت غیر از مرگ.(۱)

و آن آیات اینهاست: سوره «فاتحه» تا آخر، و «آیه الکرسی» تا «وَ هُوَ الْعَلیُّ الْعَظیمُ» و اگر تا «هُمْ فیها خالِدُونَ» بخواند بهتر است(۲)، و آیه شهادت یعنی: «شَهِدَ اللّه ُ أَ نَّهُ لا إلهَ إلاّ هُوَ وَ الْمَلائِکَهُ وَ اُولُوالْعِلْمِ قائِماً بِالْقِسْطِ لا إلهَ إلاّ هُوَ الْعَزیزُ الْحَکیمُ * إنَّ الدّینَ عِنْدَاللّه ِ الاْءِسْلامُ وَ مَا اخْتَلَفَ الَّذینَ اُوتُوا الْکِتابَ إلاّ مِنْ بَعْدِ ما جائَهُمُ الْعِلْمُ بَغْیاً بَیْنَهُمْ وَ مَنْ یَکْفُرْ بِآیاتِ اللّه ِ فَإنَّ اللّه َ سَریعُ الْحِسابِ(۳).»

و آیه ملک یعنی: «قُلِ اللّهُمَّ مالِکَ الْمُلْکِ تُؤْتِی الْمُلْکَ مَنْ تَشاءُ وَ تَنْزِعُ الْمُلْکَ مِمَّنْ تَشاءُ وَ تُعِزُّ مَنْ تَشاءُ وَ تُذِلُّ مَنْ تَشاءُ بِیَدِکَ الْخَیْرُ إنَّکَ عَلی کُلِّ شَیءٍ قَدیرٌ * تُولِجُ اللَّیْلَ فی النَّهارِ وَ تُولِجُ النَّهارَ فی اللَّیْلِ وَ تُخْرِجُ الْحَیَّ مِنَ الْمَیِّتِ وَ تُخْرِجُ الْمَیِّتَ مِنَ الْحَیّ وَ تَرْزُقُ مَنْ تَشاءُ بِغَیْرِ حِسابٍ(۴).»

و به سند معتبر از حضرت موسی بن جعفر علیهماالسلام منقولست که: هر که آیه الکرسی را بعد از هر نماز فریضه بخواند او را گزنده ضرر نرساند.(۵)

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که: یا علی! بر تو باد به تلاوت آیه الکرسی بعد از هر نماز فریضه؛ به درستی که محافظت نمی کند بر آن مگر پیغمبری، یا صدّیقی، یا شهیدی.(۶)

۱- ۱_ بحارالانوار، ج ۸۹، ص ۲۶۱، باب ۲۹، فضل سوره الفاتحه و تفسیرها؛ عدّه الداعی، ص ۲۹۶.

۲- ۲_ سوره مبارکه بقره، آیه ۲۵۵ _ ۲۵۷.

۳- ۳_ سوره مبارکه آل عمران، آیه ۱۸ _ ۱۹.

۴- ۴_ سوره مبارکه آل عمران، آیه ۲۶ _ ۲۷.

۵- ۵_ الدعوات، ص ۲۱۷، فصل فیما یجب أن یکون... ؛ ثواب الأعمال، ص ۱۰۴، ثواب من قراء آیه الکرسی.

۶- ۶_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۳، باب نبذه مما یستحب... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۶۸، باب استحباب قراءه... .

و از حضرت رسالت(۱) صلی الله علیه و آله منقولست که: هر که آیه الکرسی بعد از هر نماز بخواند مانعی نباشد او را از داخل شدن بهشت به غیر از مرگ.(۲)

و به روایت دیگر: هر که آیه الکرسی بعد از هر نماز فریضه بخواند نمازش مقبول گردد، و در امان خدا باشد، و خدا او را از بلاها و گناهان نگاه دارد.(۳)

۹- خوان «سبحان الله العظیم و بحمده و ...»

نهم: کلینی و ابن بابویه و دیگران به سندهای معتبر از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام روایت کرده اند که: شیبه هذلی به خدمت حضرت رسول صلی الله علیه و آله آمد و گفت: یا رسول اللّه! من پیر شده ام، و قوّتم وفا نمی کند به اعمالی که قبل از این خود را به آن عادت داده بودم از نماز و روزه و حج و جهاد؛ پس تعلیم کن مرا کلامی که خدا مرا به آن نفع بخشد، و بر من سبک و آسان باشد.

حضرت فرمود که: بار دیگر بگو. او سه مرتبه این سخن را اعاده کرد. پس حضرت فرمود که: نماند بر دور تو درختی و کلوخی مگر آن که گریست بر تو برای ترحّم بر تو.

هر گاه از نماز صبح فارغ شوی ده مرتبه بگو: «سُبْحانَ اللّه ِ الْعَظیمِ وَ بِحَمْدِهِ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إلاّ بِاللّه ِ الْعَلیّ الْعَظیمِ» تا خدا تو را عافیت دهد به برکت این دعا از کوری و دیوانگی و خوره(۴) و پیسی و پریشانی و خرف شدن.

شیبه گفت: یا رسول اللّه! این برای دنیای منست، برای آخرت من چیزی بفرمای.

فرمود که: می گویی بعد از هر نماز: «أللّهُمَّ اهْدِنی مِنْ عِنْدِکَ وَ أفِضْ عَلَیَّ مِنْ فَضْلِکَ وَ انْشُرْ عَلَیَّ مِنْ رَحْمَتِکَ وَ أنْزِلْ عَلَیَّ مِنْ بَرَکاتِکَ».

پس حضرت فرمود که: اگر بر این دعا مواظبت نماید و عمداً ترک نکند تا وقت

۱- ۱_ آ: + پناه .

۲- ۲_ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۶۶، باب استحباب قراءه.... ؛ جامع الأخبار، ص ۴۵، فصل الثانی و العشرون.

۳- ۳_ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۶۸، باب استحباب قراءه... ؛ الدعوات، ج ۸۴، فصل فی صحه البدن و العافیه بالصلاه.

۴- ۴_ آ: خُره.

مردن، چون به صحرای محشر درآید هشت در بهشت برای او گشوده شود که از هر دری که خواهد داخل شود.(۱)

و دعای اخیر به اسانید معتبره دیگر وارد شده.

۱۰- تسبیحات أربع

دهم: خواندن تسبیحات اربع است.

چنانچه شیخ طوسی و ابن بابویه و حِمیَری به سندهای(۲) صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: «روزی حضرت رسالت صلی الله علیه و آله به اصحاب خود گفت که: اگر جمع کنید آنچه دارید از جامها و ظرفها و بر روی هم گذارید آیا به آسمان می رسد(۳)؟ گفتند: نه یارسول اللّه! فرمود که: می خواهید تعلیم کنم شما را چیزی که اصلش در زمین است و شاخش در آسمانست؟ گفتند: بلی یا رسول اللّه! فرمود که: بعد از هر نماز سی نوبت(۴) بگوئید: «سُبْحانَ اللّه ِ وَ الْحَمْدُ للّه ِ وَ لا ـ إلهَ إلاّ ـ اللّه ُ وَ اللّه ُ أکْبَرُ» که اصل اینها در زمین است و فرعشان در آسمان؛ و رفع می کنند(۵) از آدمی، خانه فرود آمدن، و غرق شدن، و سوختن، و در چاه افتادن، و دریدن درندگان، و به مرگهای بد مردن، و هر بلائی که در آن روز از آسمان نازل می گردد(۶)، و اینهایند باقیات صالحات که حق تعالی در قرآن(۷) فرموده است».(۸)

و به سندهای صحیح دیگر منقولست که: «ذکر کثیر که خدا در قرآن(۹) به آن امر فرموده است اینست».(۱۰)

۱- ۱_ امالی، شیخ صدوق، ص ۵۵، مجلس الثالث عشر؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۳، باب نبذه مما یستحب... .

۲- ۲_ع: + معتبر و .

۳- ۳_ع: می رسید.

۴- ۴_ آ: مرتبه.

۵- ۵_ع: و دفع می کند.

۶- ۶_ آ: می شود.

۷- ۷_ سوره مبارکه کهف، آیه ۴۶؛ مریم، آیه ۷۶. «وَ الْباقِیاتُ الصّالِحاتُ خَیرٌ عِنْدَ ربِّک ثَواباً و....»

۸- ۸ _ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۷، باب کیفیه الصلاه و... ؛ ثواب الأعمال، ص ۱۱، ثواب من قال: سبحان اللّه و الحمد للّه... .

۹- ۹_ سوره مبارکه احزاب، آیه ۴۱. «یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُواْ اذْکُرُواْ اللّه َ ذِکْراً کَثِیراً.»

۱۰- ۱۰_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۴، باب استحباب التسبیحات الأربع.

و در حدیث صحیح دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: هر که این تسبیحات را بعد از هر نماز فریضه چهل نوبت بخواند ــ پیش از آن که از جای نماز حرکت کند ــ هر حاجت که از خدا سؤال کند روا گردد.(۱)

و به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: هر که بعد از نماز فریضه سی مرتبه «سُبحانَ اللّه ِ» بگوید بر بدنش گناهی نماند مگر آن که بریزد.(۲)

و در حدیث صحیح دیگر از آن حضرت منقولست که: ذکر بسیار که حق تعالی مدح کرده است در کلام مجید اینست که سی مرتبه «سُبْحانَ اللّه ِ» بعد از هر نماز فریضه بگوید.(۳)

و قطب راوندی روایت کرده است که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام با براء بن عاذب گفت که: می خواهی تو را دلالت کنم بر امری که چون به جا آوری به حق و راستی دوست خدا باشی؟ گفت: بلی. فرمود که: بعد از هر نماز هر یک از تسبیحات اربع را ده مرتبه بگو؛ چون چنین کنی هزار بلیّه در دنیا از تو دور گردد که یکی از آنها مرتد شدن باشد؛ و هزار مرتبه در آخرت برای تو ذخیره کنند که یکی آن باشد که در جوار حضرت رسول صلی الله علیه و آله باشی.(۴)

۱۱- خواندن «یا من یفعل ما یشاء و ...»

یازدهم: کلینی به سند حسن از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از

۱- ۱ــ امالی، شیخ صدوق، ص ۱۸۲، مجلس الرابع و الثلاثون؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۵، باب استحباب التسبیحات الأربع.

۲- ۲ــ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۴، باب استحباب التسبیحات الأربع؛ أمالی، شیخ صدوق، ص ۲۷۱، مجلس السادس و الأربعون.

۳- ۳ــ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۷، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... ؛ وسایل الشیعه، ج ۶، باب استحباب التسبیحات الأربع.

۴- ۴ــ الدعوات، ص ۴۹، فصل فی ألح الدعا و... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۸۲، باب نبذ مما یستحب... .

هر نماز فریضه سه مرتبه بگوید: «یا مَنْ یَفْعَلُ ما یَشاءُ وَ لا یَفْعَلُ ما یَشاءُ أحَدٌ غَیْرُهُ» هر حاجت که سؤال کند روا شود.(۱)

۱۲- لعن

دوازدهم: کلینی و شیخ طوسی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: آن حضرت بعد از هر نماز فریضه چهار مرد و چهار زن را لعنت می کردند، و ایشان را نام می بردند: «أللّهُمَّ الْعَنْ فلاناً و فلاناً و فلاناً و معاویه و فلانه و فلانه و هند و أمّ الحکم».

و أمّ الحکم خواهر معاویه است.(۲)

شیخ طوسی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: از جای بر نخیز(۳) تا لعن کنی بنی امیّه را(۴)، پس باید بگوید «أللّهُمَّ الْعَنْ بَنِیأُمَیّه».

۱۳- دعای «الله اکبر لا إله الا الله...»

سیزدهم: شیخ طوسی به سند موثق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: بخوان بعد از سلام نماز این دعا را: «اَللّه ُاَکْبَرُ، لا اِلهَ اِلَّا اللّه ُوَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، یُحْیی وَ یُمیتُ وَ هُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، لا اِلهَ اِلَّا اللّه ُوَحْدَهُ، صَدَقَ وَعْدَهُ وَ نَصَرَ عَبْدَهُ وَ هَزَمَ الْاَحْزابَ وَحْدَهُ، أللّهُمَّ اهْدِنی لِمَا اخْتُلِفَ فیهِ مِنَ الْحَقِّ بِإذْنِکَ اِنَّکَ تَهْدی مَنْ تَشاءُ اِلی صِراطٍ مُسْتَقیمٍ».(۵)

۱۴- تحلیل

چهاردهم: برقی به سند موثّق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از فارغ شدن از نماز ـ پیش از آن که زانوها را از جای خود حرکت دهد ـ ده مرتبه این

۱- ۱ـ کافی، ج ۲، ص ۵۴۹، باب الدعاء فی ادبار الصلوات؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۹، باب نبذه مما یستحب... .

۲- ۲ـ کافی، ج ۳، ص ۳۴۲، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء... ؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۳۲۱، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

۳- ۳ـ آ: روایت کرده که: از جای نماز برمخیز.

۴- ۴ـ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۹، باب کیفیه الصلاه و صفتها؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۲، باب استحباب لعن اعداء الدین... .

۵- ۵ـ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۶، باب کیفیه الصلاه و صفتها؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۲، باب نبذه مما یستحب... .

تهلیل را بخواند حق تعالی(۱) چهل هزار هزار گناه او را محو کند، و چهل هزار هزار حسنه برای او بنویسد، و چنان باشد که دوازده مرتبه قرآن را ختم کرده باشد؛ و فرمود که من صد مرتبه می خوانم، و شما را ده مرتبه کافیست.

تهلیل اینست: «أَشْهَدُ أَنْ لا إلهَ إلاّ اللّه ُوَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ إلهاً واحِداً أحَداً صَمَداً لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَهً وَ لا وَلَداً».(۲)

و فضیلت این تهلیل بسیار وارد شده خصوصاً در تعقیب نماز صبح و شام، و هنگام طلوع و غروب آفتاب.

۱۵- دعای «اللهم إلیک رفعت الأصوات...»

پانزدهم: ابن بابویه و شیخ طوسی و غیر ایشان به سندهای معتبر از حضرت صاحب الأمر علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام بعد از هر نماز فریضه این دعا می خواندند:

«أللّهُمَّ اِلَیْکَ رُفِعَتِ الاَصْواتُ وَ لَکَ عَنَتِ الْوُجُوهُ وَ لَکَ خَضَعَتِ الرِّقابُ وَ اِلَیْکَ التَّحاکُمُ فِی الاَعْمالِ یا خَیْرَ مَنْ سُئِلَ وَ یا خَیْرَ مَنْ اَعْطی یا صادِقُ یا بارُّ یا مَنْ «لا یُخْلِفُ الْمیعادَ(۳)» یا مَنْ اَمَرَ بِالدُّعاءِ وَ تَکَفَّلَ(۴) بِالْاِجابَهِ یا مَنْ قالَ: «ادْعُونی اَسْتَجِبْ لَکُمْ اِنَّ الَّذینَ یَسْتَکْبِرُونَ عَنْ عِبادَتی سَیَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ داخِرینَ(۵)» یا مَنْ قالَ: «وَ اِذا سَئَلَکَ عِبادی عَنّی فَاِنّی قَریبٌ اُجیبُ دَعْوَهَ الدّاعِ اِذا دَعانِ فَلْیَسْتَجیبُوا لی وَلْیُؤْمِنُوا بی لَعَلَّهُم یَرْشُدُونَ(۶)» وَ یا مَنْ قالَ: «یا عِبادِیَ الَّذینَ اَسْرَفُوا عَلی اَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَهِ اللّه ِ اِنَّ اللّه َ یَغْفِرُ

۱- ۱_ آ: + چهل هزار هزار حسنه برای او بنویسد و .

۲- ۲_ محاسن، ج ۱، ص ۵۱، ثواب الدعاء بعد الفریضه... ؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۳، باب نبذه مما یستحب... .

۳- ۳_ سوره مبارکه آل عمران، آیه ۹.

۴- ۴_ ع: + وَ وَعَدَ الاجابَهَ .

۵- ۵_ سوره مبارکه غافر، آیه ۶۰.

۶- ۶_ سوره مبارکه بقره، آیه ۱۸۶.

الذُّنُوبَ جَميعاً اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحيمُ(۱)» لَبَّیْکَ وَ سَعْدَیْکَ ها أنا ذا بَیْنَ یَدَیْکَ المُسْرِفُ عَلی نَفْسی وَ اَنْتَ الْقائِلُ: «لاتَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَهِ اللّه اِنَّ اللّه یَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمیعاً اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحیمُ»».(۲)

۱۶- خواندن «اللهم اجعل لی فرجاً و مخرجاً و ...»

شانزدهم: کلینی و ابن بابویه و دیگران به سندهای صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: جبرئیل به نزد حضرت یوسف علیه السلام آمد در زندان، و گفت: بعد از هر نماز بگو: «(۳)أللّهُمَّ اجْعَلْ لی فَرَجاً وَ مَخْرَجاً وَ ارْزُقْنی مِنْ حَیْثُ أحْتَسِبُ وَ مِنْ حَیْثُ لا أَحْتَسِبُ».(۴)

و در بعضی روایات: بعد از هر نماز فریضه سه مرتبه بگو.(۵)

۱۷- دعای «إلی و إله إبراهیم و ...»

هفدهم: قطب راوندی از حضرت رسالت صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که بعد از نماز دستها را بردارد و این دعا بخواند، دستهایش ناامید برنگردد: «إلهی وَ إلهَ إبْراهیمَ وَ إسْحقَ وَ یَعْقُوبَ وَ إلهَ جَبْرَئیلَ وَ میکائیلَ وَ إسْرافیلَ أَسْئَلُکَ أنْ تَسْتَجیبَ دَعْوَتی فَإنّی مُضْطَرٌّ وَ تَعْصِمُنی فی دینی فَإنّی مُبْتَلی وَ تَنالَنی بِرَحْمَتِکَ فَإِنّی مُذْنِبٌ وَ تَنْفِیَ عَنّی الْفَقْرَ فَإنّی مِسْکینٌ».(۶)

۱۸- دعای «یا أجود من أعطی و ...»

هجدهم: قطب راوندی روایت کرده است که: مردی به(۷) حضرت صادق علیه السلام شکایت کرد از درد زانو. حضرت فرمود که: بعد از نماز این دعا بخوان، راوی گفت: خواندم

۱- ۱_ سوره مبارکه زمر، آیه ۵۳ .

۲- ۲_ کمال الدین، ج ۲، ص ۴۷۰، باب ذکر من شاهد القائم علیه السلام ؛ الغیبه، ص ۲۶۰.

۳- ۳_ع: + اللّهم صلّ علی محمد و آل محمد.

۴- ۴_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۹، باب الدعاء فی أدبار الصلوات؛ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۴، باب التعقیب.

۵- ۵_ أمالی، شیخ صدوق، ص ۵۷۶، مجلس الخامس و الثمانون.

۶- ۶_ الدعوات، ص ۵۰، فصل فی ألح الدعاء و... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۸۲، باب نبذ مما یستحب... .

۷- ۷_ آ: + خدمت .

و عافیت یافتم. دعا اینست: «یا أجْوَدَ مَنْ أعْطی وَ خَیْرَ مَنْ سُئِلَ یا أرْحَمَ مَنِ اسْتُرْحِمَ إرْحَمْ ضَعْفی وَ قِلَّهَ حیلَتی وَ عافِنی مِنْ وَجَعی».(۱)

۱۹- خواندن «اللهم إن مغفر تک أرجی من عملی ...»

نوزدهم: در بلدالأمین از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که خواهد که خدا او را در قیامت بر اعمال بدِ او مطّلع نگرداند و دیوان گناهان او را نگشاید باید که بعد از هر نماز این دعا بخواند:

«أللّهُمَّ اِنَّ مَغْفِرَتَکَ اَرْجی مِنْ عَمَلی وَ اِنَّ رَحْمَتَکَ اَوْسَعُ مِنْ ذَنْبی أللّهُمَّ اِنْ کانَ ذَنْبی(۲) عَظیماً فَعَفْوُکَ اَعْظَمُ مِنْ ذَنْبی أللّهُمَّ اِنْ لَمْ اَکُنْ اَهْلًا اَنْ(۳) تَرْحَمَنی فَرَحْمَتُکَ اَهْلٌ اَنْ تَبْلُغَنی وَ تَسَعَنی لِاَ نَّها وَسِعَتْ کُلَّ شَیْ ءٍ بِرَحْمَتِکَ یا اَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(۴)

۲۰- خواندن «اللهم أنت السلام و منک السلام و ...»

بیستم: ابن بابویه _ رحمه اللّه علیه _ گفته است که: چون از تسبیح فاطمه _ صلوات اللّه علیها _ فارغ شوی بگو:

«أللّهُمَّ اَ نْتَ السَّلامُ وَ مِنْکَ السَّلامُ وَ لَکَ السَّلامُ وَ إلَیْکَ السَّلامُ(۵) وَ اِلَیْکَ یَعُودُ السَّلامُ سُبْحانَ رَبِّکَ رَبِّ العِزَّهِ عَمّا یَصِفُونَ وَ سَلامٌ عَلَی الْمُرسَلینَ وَ الْحَمْدُ للّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ السَّلامُ عَلَیْکَ اَیُّهَا النَّبِیُّ وَ رَحْمَهُ اللّه ِ وَ بَرَکاتُهُ السَّلامُ عَلَی الاْئِمَهِ الْهادینَ الْمَهْدیینَ السَّلامُ عَلی جَمیعِ اَنْبیاءِ اللّه ِ وَ رُسُلِه وَ مَلائِکَتِه السَّلامُ عَلَیْنا وَ عَلی عِبادِ اللّه ِ الصّالِحینَ السَّلامُ عَلی عَلیٍّ اَمیرِ الْمُؤْمِنینَ(۶) السَّلامُ عَلَی الْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ سَیِّدَی شَبابِ اَهْلِ الْجَنَّهِ اَجْمَعینَ السَّلامُ عَلی عَلیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ زَیْنِ الْعابِدینَ السَّلامُ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلیٍّ باقِرِ عِلْمِ

۱- ۱_ الدعوات، ص ۱۹۸، فصل فی ذکر أدعیه مفرده لأوجاع معینه؛ کافی، ج ۲، ص ۵۶۸، باب الدعاء للعلل و الأمراض.

۲- ۲_ ع و آ: + عِنْدَکَ.

۳- ۳_ ع: + أبْلُغَ رحمهً .

۴- ۴_ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۸۴، باب نبذ مما یستحب... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۳۷، سایر ما یستحب عقیب کل صلاه.

۵- ۵_ ع و آ: - و إلَیکَ السَّلام.

۶- ۶_ آ: _ امیرالمؤمنین .

النَبِيّينَ السَّلامُ عَلى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصّادِقِ السَّلامُ عَلى مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ الْكاظِمِ السَّلامُ عَلى عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضا السَّلامُ عَلى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْجَوادِ السَّلامُ عَلى عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْهادى السَّلامُ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الزَّكِيِّ الْعَسْكَرىّ السَّلامُ عَلى حُجَّةِ ابْنِ الْحَسَنِ الْقائِمِ الْمَهْدِىّ» پس هر حاجت كه دارى از خدا بطلب.(۱)

۲۱- دعاى «اللهم اجعلنى مع محمد و آل محمد ...»

بيست و يكم: كلينى به سند معتبر از حضرت اميرالمؤمنين عليه السلام روايت كرده است كه: چون از نماز فارغ شوى بگو: «أللّهُمَّ اجْعَلْنى مَعَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فى كُلِّ عافِيَةٍ وَ بَلاءٍ و اجْعَلْنى مَعَ مُحَمَّدٍ وَ الِ مُحَمَّدٍ فى كُلِّ مَثْوىً وَ مُنْقَلَبٍ أللّهُمَّ اجْعَلْ مَحْياىَ مَحْياهُمْ وَ مَماتى مَماتَهُمْ وَ اجْعَلْنى مَعَهُمْ فِى الْمَواطِنِ كُلِّها وَ لا تُفَرِّقْ بَيْنى وَ بَيْنَهُمْ اِنَّكَ عَلى كُلِّ شَىْ ءٍ قَديرٌ».(۲)

۲۲- داى «أستودع الله العظيم الجليل...»

بيست و دويّم: كلينى و ديگران به سند معتبر از حضرت صادق عليه السلام روايت كرده اند كه: هر كه بعد از نماز فريضه اين دعا بخواند بالى از بالهاى جبرئيل به او احاطه كند، و محفوظ باشد جان و اهل و مالش:

«اَسْتَوْدِعُ اللّه َ الْعَظيمَ الْجَليلَ(۳) نَفْسى وَ اَهْلى وَ مالى وَ وُلْدى وَ مَنْ يَعْنينى اَمْرُهُ وَ اَسْتَوْدِعُ اللّه َ الْمَرْهُوبَ الْمَخُوفَ الْمُتَضَعْضِعَ بِعَظَمَتِهِ كُلُّ شَىْ ءٍ نَفْسى وَ اَهْلى وَ مالى وَ وُلْدى وَ مَنْ يَعْنينى اَمْرُهُ».(۴)

۲۳- خواندن «توكلت على الحى الذى لا يموت و...»

بيست و سيّم: كفعمى از حضرت رسالت صلى الله عليه و آله روايت كرده است كه:(۵) به آن حضرت شكايت كرد بيمارى و تنگدستى را، فرمود كه: بعد از هر نماز فريضه بگو:

۱- ۱_ من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۲۲، باب وصف الصلاه... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۲، ص ۳۱۲، فائده... .

۲- ۲_ كافى، ج ۲، ص ۵۴۴، باب الدعاء قبل الصلاه؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۴۳، سائر ما يستحب عقيب كل صلاه.

۳- ۳_ آ: الخليل.

۴- ۴_ كافى، ج ۲، ص ۵۷۳، باب الحرز و العوذه...؛ مستدرك الوسايل، ج ۵، ص ۸۵، باب نبذ مما يستحب... .

۵- ۵_ع و آ: + مردى.

«تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذی لا یَمُوتُ وَالْحَمْدُ للّه ِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَهً وَ لا وَلَداً وَ لَمْ یَکَنْ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ وَ لَمْ یَکَنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِ وَ کَبِّرْهُ تَکْبیراً».(۱)

و به روایت دیگر فرمود که: هیچ شدّتی مرا روی نداد مگر آن که جبرئیل علیه السلام برای من ممثّل(۲) شده و گفت که: این دعا بخوان.(۳)

و در احادیث معتبره بسیار وارد شده است که: برای وسواس سینه و قرض و پریشانی و بیماری، مکرّر این دعا را باید خواند.(۴) و در بعضی روایات اوّلش: «لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إلاّ بِاللّه ِ» هست.

۲۴- خواندن «سبحان اللّه کلما سبح اللّه...»

بیست و چهارم: کفعمی روایت کرده است که: حضرت رسالت صلی الله علیه و آله در شب معراج ملکی را دید که هزار هزار سر داشت، و در هر سری هزار هزار رو، و در هر رویی هزار هزار دهان، و در هر دهانی هزار هزار زبان، و در هر زبانی هزار هزار لغت. روزی از خدا سؤال کرد که آیا تو را بنده ای هست که عبادتش مانند عبادت من باشد؟ حق تعالی وحی کرد به او که مرا در زمین بنده ای هست که عبادتش از تو افزون تر و تسبیحش از تو بیشتر است. پس ملک از حق تعالی رخصت طلبید که به زیارت او رود؛ چون رخصت یافت و به زمین آمد، ندید از عبادت(۵) او مگر آن که بعد از هر نماز این تسبیحات می خواند:

«سُبْحانَ اللّه ِ کُلَّما سَبَّحَ اللّه َ شَیْ ءٌ وَ کَما یُحِبُّ اللّه ُ اَنْ یُسَبَّحَ وَ کَمَا هُوَ اَهْلُهُ وَ کَمَا یَنْبَغی لِکَرَمِ وَجْهِه وَ عِزِّ جَلالِه وَ الْحَمْدُ للّه ِ کُلَّما حَمِدَ اللّه َ شَیْ ءٌ وَ کَما یُحِبُّ اللّه ُ اَنْ یُحْمَدَ وَ کَما هُوَ

۱- ۱_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۷۴، فصل الحادی والعشرون فی أدعیه... .

۲- ۲_ع و آ: متمثّل.

۳- ۳_ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۴۹، تفصیل و تبیین.

۴- ۴_ مکارم الاخلاق، ص ۳۲۸، صلاه لحدیث النفس... .

۵- ۵_ع: + کننده.

اَهْلُهُ وَ کَما یَنْبَغی لِکَرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلالِهِ وَ لا اِلهَ اِلّا اللّهُ کُلَّما هَلَّلَ اللّهَ شَیْ ءٌ وَ کَما یُحِبُّ اللّهُ اَنْ یُهَلَّلَ وَ کَما هُوَ أهْلُهُ وَ کَما یَنْبَغی لِکَرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلالِهِ وَاللّهُ اَکْبَرُ کُلَّما کَبَّرَ اللّهَ شَیْ ءٌ وَ کَما یُحِبُّ اللّهُ اَنْ یُکَبَّرَ وَ کَما هُوَ اَهْلُهُ وَ کَما یَنْبَغی لِکَرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلالِهِ وَ سُبْحانَ اللّهِ وَالْحَمْدُ للّهِ وَ لا اِلهَ اِلَّا اللّهُ واللّهُ اَکْبَرُ عَلی عَدَدِ(۱) کُلِّ نِعْمَهٍ اَنْعَمَ بِها عَلَیَّ وَ عَلی کُلِّ اَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ مِمَّنْ کانَ اَوْ یَکُونُ اِلی یَوْمِ الْقِیامَهِ أللّهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ اَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ الِ مُحَمَّدٍ وَ اَسْئَلُکَ خَیْرَ ما اَرْجُوا وَ خَیْرَ ما لا اَرْجُوا وَ اَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ ما اَحْذَرُ وَ مِنْ شَرِّ ما لا اَحْذَرُ».(۲)

و این دعا اگرچه در سند شرحش ضعفی هست امّا در جمیع کتب دعا مذکور است.

۲۵-دعای «اللهم انفعنا بالعلم و زینا...»

بیست و پنجم: شیخ مفید رحمه الله در مقنعه در تعقیب هر نماز این دعا را آورده است: «أللّهُمَّ انْفَعْنا بِالْعِلْمِ وَ زَیِّنّا بِالْحِلْمِ وَ جَمِّلْنا بِالْعافِیَهِ وَ کَرِّمْنا بِالتَّقْوی إنَّ وَلِیِّی اللّهُ الَّذی نَزَّلَ الْکِتابَ وَ هُوَ یَتَوَلَّی الصّالِحینَ».(۳)

۲۶-دعای «اللهم اغفر لی ما قدمت و ما أخرت...»

بیست و ششم: کلینی و غیر او به سند معتبر از حضرت امام محمّد تقی علیه السلام روایت کرده اند که: هر که این دعا را بعد از هر نماز فریضه بخواند جان او و مال او و(۴) فرزندان او از بلاها محفوظ مانند. و عامّه و خاصّه این دعا را به سندهای دیگر از حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله نیز روایت کرده اند. دعا اینست:

«أللّهُمَّ اغْفِرْ لی ما قَدَّمْتُ وَ ما اَخَّرْتُ وَ ما اَعْلَنْتُ وَ ما اَسْرَرْتُ وَ اِسْرافی عَلی نَفْسی وَ ما اَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنّی أللّهُمَّ أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَ أَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لا إلهَ إلاّ أَنْتَ بِعِلْمِکَ الْغَیْبِ وَ بِقُدْرَتِکَ عَلَی الْخَلْقِ أَجْمَعینَ ما عَلِمْتَ الْحَیاهَ خَیْراً لی فَاَحْیِنی وَ تَوَفَّنی إذا عَلِمْتَ الْوَفاهَ خَیْراً لی أَللّهُمَّ إنّی أَسْئَلُکَ خَشْیَتَکَ فِی السِّرِ وَ الْعَلانِیَهِ وَ کَلِمَهَ الْحَقِّ فِی الْغَضَبِ وَ الرِّضا

۱- ۱_ آ: _ عدد .

۲- ۲_ بلدالأمین، ص ۹، فی التعقیب... ؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۵۱، فصل فی سیاقه الصلوات... .

۳- ۳_ مقنعه، ص ۱۱۴، باب کیفیه الصلاه... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۵۱، تفصیل و تبیین... .

۴- ۴_ع و آ: + خانه او و .

وَالْقَصْدَ فِی الْفَقْرِ وَ الْغِنی وَ أَسْئَلُکَ نَعیماً لا یَنْفَدُ وَ قُرَّهَ عَیْنٍ لا یَنْقَطِعُ وَ اَسْئَلُکَ(۱) الرِّضا بِالْقَضاءِ وَ(۲) بَرْدَ الْعَیْش بَعْدَ الْمَوْتِ وَ لَذَّهَ النَّظَرِ إلی وَجْهِکَ وَ شَوْقاً(۳) إلی لِقائِکَ مِنْ غَیرِ ضَرّاءَ مُضِرَّهٍ وَ لا فِتْنَهٍ مُضِلَّهٍ. أللّهُمَّ زَیِّنّا بِزینَهِ الإیمانِ و اجْعَلْنا هُداهً مُهْتَدینَ أللّهُمَّ اهْدِنا فیمَنْ هَدَیْتَ أللّهُمَّ إنّی أَسْئَلُکَ عَزیمَهَ الرَّشادِ وَ الثَّباتَ فِی الأَمْرِ وَالرُّشْدِ وَ أَسْئَلُکَ شُکْرَ نِعْمَتِکَ وَ حُسْنَ عافِیَتِکَ وَ أَداءَ حَقِّکَ وَ أَسْئَلُکَ یا رَبِّ قَلْباً سَلیماً وَ لِساناً صادِقاً وَ أَسْتَغْفِرُکَ لِما تَعْلَمُ وَ أَسْئَلُکَ خَیْرَ ما تَعْلَمُ وَ أعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ ما تَعْلَمُ فَإِنَّکَ تَعْلَمُ(۴) وَ لا نَعْلَمُ وَ أَنْتَ عَلاّمُ الْغُیُوبِ».(۵)

۲۷- دعای «لا إله إلا الله إن الله و ملائکته...»

بیست و هفتم: سیّد بن طاوس رضی الله عنه به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که تسبیح فاطمه زهراء ــ صلوات اللّه علیها ــ را بخواند و بعد از آن این دعا بخواند، حق تعالی جمیع گناهان او را بیامرزد، و از ساعتی که این دعا را می خواند تا یک سال عافیت یابد از پریشانی و تنگدستی و دیوانگی و خوره(۶) و پیسی و مرگهای بد، و از هر بلایی که نازل گردد به سوی زمین؛ و نوشته شود برای او به سبب این دعا شهادت اخلاص با ثواب آن تا روز قیامت و ثواب آن بهشت است البتّه.

راوی گفت که: این ثواب از برای او خواهد بود هر گاه در عرض یک سال هر روز این دعا را بخواند؟ حضرت فرمود که: بلکه اگر سالی یک مرتبه این دعا بخواند این ثواب از برای او خواهد بود.

و دعا اینست:

«لا إِلهَ إِلاَّ اللّه ؛ إِنَّ اللّه ـ وَ مَلائِکَتَهُ یُصَلُّونَ عَلَی النَّبِیِّ یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَیْهِ

۱- ۱ــ حاشیه آ: أسئلک.

۲- ۲ــ آ: + برکه الموت بعد العیش و .

۳- ۳ــ حاشیه آ: إلی رؤیت لقائک.

۴- ۴ــ حاشیه ع: تَعَلَّمُ.

۵- ۵ــ کافی ج ۲، ص ۵۴۷، باب الدعاء فی ادبار الصلوات... ؛ مکارم الاخلاق، ص ۲۸۲، دعا آخر عن النبی صلی الله علیه و آله .

۶- ۶ــ آ: خُره.

وَ سَلِّمُوا تَسْلیماً أَللّهُمَّ(۱) لَبَّیْکَ رَبَّنـا لَبَّیْـکَ وَ سَـعْدَیْکَ أَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَلی أَهْلِ بَیْتِ مُحَمَّدٍ وَ عَلی ذُرِّیَّهِ مُحَمَّدٍ وَالسَّلامُ عَلَیْهِ وَ عَلَیْهِمْ وَ رَحْمَهُ اللّه ِ وَ بَرَکاتُهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ التَّسْلیمَ مِنّا لَهُمْ وَ الْاءئْتِمامَ بِهِمْ وَ التَّصْدیقَ لَهُمْ رَبَّنا آمَنّا بِکَ(۲) وَ صَدَّقْنا رَسُولَکَ وَ سَـلَّمْنا تَسْلیماً رَبَّنا امَنّا بِما اَنْزَلْتَ وَ اتَّبَعْنَا الرَّسُولَ(۳) فَاکْتُبْنا مَعَ الشّاهِدینَ أَللّهُمَّ صُبَّ الرِّزْقَ عَلَیْنا صَبّاً صَبّاً بَلاغاً لِلْآخِرَهِ وَ الـدُّنْیا مِنْ غَیْرِ کَـدٍّ وَ لا نَکَـدٍ وَ لا مَنٍّ مِنْ أَحَدٍ مِنْ خَلْقِکَ إِلاّ سَـعَهً مِنْ رِزْقِکَ وَ طَیِّباً مِنْ وُسْـعِکَ مِنْ یَدِکَ الْمَلْاءی عَفَافاً لا مِنْ أَیْـدی لِئامِ خَلْقِکَ إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَـیْ ءٍ قَـدیرٌ أَللّهُمَّ اجْعَلِ النُّورَ فی بَصَـری وَ الْبَصـیرَهَ فی دینی وَ الْیَقینَ فی قَلْبی وَ الْاءخْلاصَ فی عَمَلی وَ السَّعَهَ فی رِزْقی وَ ذِکْرَکَ بِاللَّیْلِ وَ النَّهارِ عَلی لِسانی وَ الشُّکْرَ لَکَ أَبَـداً ما أَبْقَیْتَنی أَللّهُمَّ لا تَجِـدْنی حَیْثُ نَهَیْتَنی وَ بارِکْ لی فیما أَعْطَیْتَنی وَ ارْحَمْنی إِذا تَوَفَّیْتَنی إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ».(۴)

۲۸- دعای «اللهم إنی أدینک بطاعتک و ولایتک و...»

بیست و هشتم: سیّد بن طاوس به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر گاه از نماز فارغ شوی این دعا بخوان:

«أَللّهُمَّ إِنّی أَدینُکَ بِطاعَتِکَ وَ وِلایَتِکَ وَ وِلایَهِ رَسُولِکَ صـلی الله علیه و آله وَ وِلایَهِ عَلِیٍّ اَمیرِالْمُؤْمِنینَ وَالْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ وَ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَـیْنِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ وَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُوسَـی بْنِ جَعْفَرٍ وَ عَلِیِّ بْنِ مُوسـی وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ وَ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَالْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ وَالْحُجَّهِ بْنِ الْحَسَنِ علیهم السـلام اَللّهُمَّ اِنّی اَدینُکَ بِطاعَتِهِمْ وَ وِلایَتِهِمْ وَالرِّضا بِما فَضَّلْتَهُم بِهِ غَیْرُ مُتَکَبِّرٍ وَ لا مُسْتَکْبِرٍ عَلی مَعْنی ما أَنْزَلْتَ فی کِتابِکَ عَلی حُـدُودِ ما أَتانا فیهِ وَ ما لَمْ یَأْتِنا مُوءْمِنٌ مُعْتَرِفٌ مُسَـلِّمٌ(۵) بِذلِکَ راضٍ بِما رَضـیتَ بِهِ یا رَبِّ أُریدُ بِهِ وَجْهَکَ وَ الدّارَ الْآخِرَهَ مَرْهُوباً

۱- ۱_ع و آ: _ اللّهُمَّ.

۲- ۲_ع و آ: _ بک .

۳- ۳_ع و آ: وَ اتَّبَعْنا الرَّسُولَ وَ آلَ الرَّسُولِ، به جای: رَسُولَکَ وَ سَلَّمْنا... و اتَّبَعْنا الرَّسُولَ .

۴- ۴_فلاح السائل، ص ۱۳۵، صفه نوافل و الزوال؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۷۵، باب نبذ مما یستحب... .

۵- ۵_ حاشیه هر سه نسخه: مُقِرٌّ.

وَ مَرْغُوباً إِلَيْکَ فیهِ فَأَحْیِنی ما اَحْیَیْتَنی(۱) عَلی ذلِکَ وَ أَمِتْنی إِذا أَمَتَّنی عَلی ذلِکَ وَ ابْعَثْنی إِذا بَعَثْتَنی(۲) عَلی ذلِکَ وَ إِنْ کانَ مِنّی تَقْصیرٌ فیما مَضی فَإِنّی أَتُوبُ إِلَیْکَ مِنْهُ وَ أَرْغَبُ إِلَیْکَ فیما عِنْدَکَ وَ أَسْئَلُکَ أَنْ تَعْصِمَنی بِوِلایَتِکَ عَنْ مَعْصِیَتِکَ وَ لا تَکِلْنی إِلی نَفْسی طَرْفَهَ عَیْنٍ(۳) وَ لا أَقَلَّ مِنْ ذلِکَ وَ لا أَکْثَرَ إِنَّ النَّفْسَ لَاَمّارَهٌ بِالسُّوءِ إِلاّ ما رَحِمْتَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ وَ أَسْئَلُکَ أَنْ تَعْصِمَنی بِطاعَتِکَ حَتّی تَتَوفَّانی عَلَیْها وَ أَنْتَ عَنّی راضٍ وَ أَنْ تَخْتِمَ لی بِالسَّعادَهِ وَ لا تُحَوِّلْنی عَنْها أَبَداً وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِکَ أَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ بِحُرْمَهِ وَجْهِکَ الْکَریمِ وَ بِحُرْمَهِ اسْمِکَ الْعَظیمِ وَ بِحُرْمَهِ رَسُولِکَ صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ بِحُرْمَهِ أَهْلِ بَیْتِ رَسُولِکَ عَلیٍّ وَ فاطِمَهَ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَیْنِ وَ عَلیٍّ وَ مُحَمَّدٍ وَ جَعْفَرٍ وَ مُوسی وَ عَلیٍّ وَ مُحَمَّدٍ وَ عَلیٍّ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُجَّهِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ اَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ».

و بعد از آن حاجات(۴) خود را از حق تعالی طلب کند.(۵)

۲۹- دعای «أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شریک له...»

بیست و نهم: به سند دیگر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: روزی نزد پدر خود امام محمّد باقر علیه السلام رفتم و آن حضرت تصدّق می فرمودند بر فقیران اهل مدینه و هشتاد هزار دینار طلا به ایشان عطا کردند، و یازده بنده آزاد کردند. من از وفور تصدّقات ایشان متعجّب شدم؛ پس نظر کردند به سوی من و فرمودند که: آیا می خواهی تو را دلالت کنم به امری که هر گاه آن را بجای آوری بعد از هر نماز واجبی یک مرتبه، بهتر باشد از برای تو از آنچه من کرده ام به جای آوری، هر چند عمر نوح بیابی و هر روز این کار را بکنی؟ راوی گفت: آن عمل کدامست؟ فرمود که: بعد از نماز بخوان این دعا را:

«اَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلَّا اللّه وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ یُحْیی وَ یُمیتُ وَ یُمیتُ

۱- ۱_ حاشیه آ: ما أَحْیَیْتَنی.

۲- ۲_ حاشیه آ: اذا بَعَثْتَنی.

۳- ۳_ آ: + أبداً.

۴- ۴_ع: حاجت.

۵- ۵_ فلاح السائل، ص ۱۶۸، فصل التاسع عشر؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۹، سائر ما یستحب عقیب کل صلاه.

وَ يُحْيى(۱) وَ هُوَ عَلى كُلِّ شَىْ ءٍ قَديرٌ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إلاّ بِاللّه ِالعَلِيِّ العَظيم سُبْحانَ(۲) ذِى الْمُلْكِ وَ الْمَلَكُوتِ سُبْحانَ ذِى الْعِزَّهِ وَ الْجَبَرُوتِ سُبْحانَ ذِى الْكِبْرياءِ وَ الْعَظَمَهِ سُبْحانَ الحَىِّ الَّذى لايَمُوتُ سُبْحانَ رَبِّىَ الاَعْلى سُبْحانَ رَبِّىَ الْعَظيم سُبْحانَ اللّه ِوَ بِحَمْدِه كُلُّ هَذا قَليلٌ يا رَبِّ وَ عَدَدَ خَلْقِكَ وَ مِلْ ءَ عَرشِكَ وَ رِضا نَفْسِكَ وَ مَبْلَغ مَشِيَّتِكَ وَ عَدَدَ ما أَحْصى كِتابُكَ وَ مِلْ ءَ ما أَحصى كِتابُكَ وَ زِنَهَ ما أَحْصى كِتابُكَ وَ مِثْلَ ذلِكَ أَضْعافاً لاتُحْصى وَ عَدَدَ خَلْقِكَ وَ مِلْ ءَ خَلْقِكَ وَ زِنَهَ خَلْقِكَ وَ مِثْلَ ذلِكَ وَ أَضْعافاً لاتُحْصى وَ عَدَدَ بَرِيَّتِكَ(۳) وَ زِنَهَ بَرِيَّتِكَ وَ مِثْلَ ذلِكَ أَضعافاً لا تُحْصى وَ عَدَدَ ماتَعْلَمُ وَ زِنَهَ ماتَعْلَمُ وَ مِلْ ءَ ماتَعْلَمُ وَ مِثْلَ ذلِكَ أَضْعافاً لا تُحْصى وَ مِنَ التَّحْميدِ وَ التَّعْظيم وَ التَّقْديسِ وَ الثَّناءِ وَ الشُّكْرِ وَ الْخَيْرِ وَالْمَدْحِ وَ الصَّلوهِ عَلَى النَّبِىِّ وَ أَهْلِ بَيْتِه صلّى اللّه ُعليه وَ عَلَيْهِمْ مِثْلَ ذلِكَ وَ أَضْعافَ ذلِكَ وَ عَدَدَ ما خَلَقْتَ وَ ذَرَأْتَ وَ بَرَأْتَ وَ عَدَدَ ما أَنْتَ خالِقُهُ مِنْ شَىْ ءٍ وَ مِلْ ءَ ذلِكَ كُلِّه وَ أَضْعافَ ذلِكَ كُلِّه أَضْعافاً لَوْ خَلَقْتَهُمْ فَنَطَقُوا بِذلِكَ مُنْذُ قَطُّ إلى الاْءَبَدِ لاَ انْقِطاعَ لَهُ يَقُولُونَ كَذلِكَ لا يَسْأَمُونَ وَ لا يَفْتُرُونَ أَسْرَعُ مِنْ لَحْظِ الْبَصَرِ وَ كَما يَنْبَغى لَكَ وَ كَما أَنْتَ لَهُ أَهْلٌ وَ أَضْعافُ ما ذَكَرْتَ(۴) وَ عَدَدَ ما ذَكَرْتَ وَ مِثْلَ جَميعِ ذلِكَ كُلُّ هذا قَليلٌ يا اِلهى تَبارَكْتَ وَ تَقَدَّسْتَ وَ تَعالَيْتَ عُلُوّاً كَبيراً يا ذَا الْجَلالِ وَالاِْكْرَام اَسْئَلُكَ عَلى اَ ثَرِ هذَا الدُّعاءِ بِاَسْمائِكَ الْحُسْنى وَ اَمْثالِكَ الْعُلْيا وَ كَلِماتِكَ التّامّاتِ اَنْ تُعافِيَنى فِى الدُّنْيا وَالاْآخِرَه».(۵)

۳۰- دعای «اللهم إنی أسئلک بحق محمد و آل محمد...»

سی ام: به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: بعد از نمازهای فریضه این دعا را باید خواند:

«أللّهُمَّ إنّى أَسْئَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بَراءَهً مِنَ النّارِ فَاكْتُبْ لَنا بَراءَتَنا وَ فِى جَهَنَّم

۱- ۱ــ ع و آ: + بِيَدِهِ الخير.

۲- ۲ــ آ: + اللّه.

۳- ۳ــ ع و آ: + وَ مِثْلَ ذلك وَ مِلاْءَ بَرِيّتِك.

۴- ۴ــ ع و آ: + وَ زِنَهَ ما ذَكَرْتَ .

۵- ۵ــ فلاح السائل، ص ۱۶۹، فصل التاسع عشر؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۷۹، باب نبذ مما یستحب... .

فَلاتَجْعَلنا وَ فی عَذابِکَ وَ هَوانِکَ فَلاتَبْتَلِنا وَ مِنَ الضَّریعِ وَ الزَّقُّومِ فَلاتُطْعِمْنا وَ مَعَ الشَّیاطینِ فِی النّارِ فَلاتَجْمَعْنا وَ عَلی وُجُوهِنا فِی النّارِ فَلا تَکُبَّنا(۱) وَ مِنْ ثِیابِ النّارِ وَ سَرابیلِ الْقَطِرانِ فَلاتُلْبِسْنا وَ مِنْ کُلِّ سُوءٍ بِلا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ یَوْمَ الْقِیامَهِ فَنَجِّنا وَ بِرَحْمَتِکَ فِی الصّالِحینَ فَأَدْخِلْنا وَ فی عِلِّیّینَ فَارْفَعْنا وَ مِنْ کَأْسٍ(۲) مَعینٍ وَ سَلْسَبیلٍ فَاسْقِنا وَ مِنَ الْحُورِ الْعینِ بِرَحْمَتِکَ فَزَوِّجْنا وَ مِنَ الْوِلْدانِ الْمُخَلَّدینَ کَأَ نَّهُم لُوءلُوءٌ مَنْثُورٌ(۳) فَأَخْدِمْنا وَ مِنْ ثِمارِ الْجَنَّهِ وَ لُحُومِ الطَّیْرِ فَأَطْعِمْنا وَ مِنْ ثِیابِ الْحَریرِ وَ السُّنْدُسِ وَ الْاءِسْتَبْرَقِ فَاکْسُنا(۴) وَ لَیْلَهَ الْقَدْرِ وَ حَجَّ بَیْتِکَ الْحَرامِ فَارْزُقْنا وَ سَدِّدْنا وَ قَرِّبْنا إِلَیْکَ زُلْفی وَ صالِحَ الدُّعاءِ وَ الْمَسْأَلَهِ فَاسْتَجِبْ لَنا یا خالِقَنا إِسْمَعْ لَنا وَ اسْتَجِبْ لَنا وَ إِذا جَمَعْتَ الْأَوَّلینَ وَ الآخِرینَ یَوْمَ الْقِیامَهِ فَارْحَمْنا یا رَبِّ عَزَّ جارُکَ وَ جَلَّ ثَناوءُکَ وَ لا إِلهَ غَیْرُکَ».(۵)

۳۱- خواندن «السلام علیک یا رسول الله و رحمه الله و برکاته...»

سی و یکم: به سند صحیح در قرب الاسناد و غیر آن از کتب معتبره روایت کرده اند: بزنطی به حضرت امام رضا علیه السلام عرض کرد که: ما دانستیم صلوات بر حضرت رسالت صلی الله علیه و آله را بعد از هر نماز؛ پس بفرمائید که: سلام بر آن حضرت چگونه باید کرد؟ حضرت فرمود: چنین بگو:

«السَّلامُ عَلَیْکَ یا رَسُولَ اللّه ِ وَ رَحْمَهُ اللّه ِ وَ بَرَکاتُهُ السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِاللّه ِ السَّلامُ عَلَیْکَ یا خِیَرَهَ اللّه ِ السَّلامُ عَلَیْکَ یا حَبیبَ اللّه ِ السَّلامُ عَلَیْکَ یا صِفْوَهَ اللّه ِ السَّلامُ عَلَیْکَ یا أَمینَ اللّه ِ أَشْهَدُ أَ نَّکَ رَسُولُ اللّه ِ وَ أَشْهَدُ أَ نَّکَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللّه ِ وَ أَشْهَدُ أَ نَّکَ قَدْ نَصَحْتَ لِاءُمَّتِکَ وَ جاهَدْتَ فی سَبیلِ اللّه ِ(۶) وَ عَبَدْتَهُ حَتّی أَتاکَ الْیَقینُ فَجَزاکَ اللّه ُ یا رَسُولَ اللّه ِ

۱- ۱_ حاشیه هر سه نسخه: تَکْبُبْنا.
۲- ۲_ حاشیه متن و آ: مِنْ معینٍ مِن عینٍ سَلْسَبیلٍ.
۳- ۳_ حاشیه هر سه نسخه: مکنونٌ.
۴- ۴_ حاشیه متن و آ: فَالْبِسْنا.
۵- ۵_ فلاح السائل، ص ۱۷۶، فصل التاسع عشر؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۷۹، باب نبذ مما یستحب... .
۶- ۶_ متن ع و آ و حاشیه متن: رَبِّکَ.

أَفْضَلَ ما جَزى نَبِيّاً عَنْ أُمَّتِهِ اللّهُمَّ صَلِّ(1) عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ أَفْضَلَ ما صَلَّيْتَ عَلى إِبْراهيمَ وَ آلِ إِبْراهيمَ إِنَّكَ حَميدٌ مَجيدٌ».(2)

۳۲- خواندن سوره «قل هواللّه أحد» و دعای «اللهم إنی أسئلک باسمک...»

سی و دویم: ابن بابویه و شیخ طوسی و غیر ایشان به سندهای معتبر از حضرت امیرالمؤمنین ــ صلوات اللّه علیه ــ روایت کرده اند که: هر که خواهد که بیرون رود از دنیا و حال آن که پاک شده باشد از گناهان، چنانچه پاک می شود طلا از غش؛ و از او احدی بازخواست مظلمه ننماید در قیامت، پس بخواند بعد از نمازهای پنجگانه نسبتِ پروردگار را یعنی سوره «قُلْ هُوَ اللّه ُ أَحَد» دوازده مرتبه، پس دستها را به سوی آسمان بگشاید و این دعا بخواند.

پس حضرت فرمود که: این از رازهای مکنونست که تعلیم کرد مرا رسول خدا صلی الله علیه و آله و امر کرد مرا که تعلیم نمایم به حسن و حسین ــ صلوات اللّه علیهما ــ و دعا اینست:

«اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الْمَکْنُونِ الْمَخْزُونِ الطّاهِرِ الطُّهْرِ الْمُبارَکِ وَ أَسْئَلُکَ بِاسْمِکَ(3) العَظيم وَ سُلْطانِکَ الْقَديم يا واهِبَ الْعَطايا يا مُطْلِقَ الأُسارى يا فَکّاکَ الرِّقابِ مِنَ النّارِ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَفُکَّ رَقَبَتى مِنَ النّارِ وَ أَخْرِجْنى مِنَ الدُّنْيا آمِناً وَ أَدْخِلْنى الجَنَّةَ سالِماً وَاجْعَلْ دُعائى أَوَّلَهُ فَلاحاً وَ أَوْسَطَهُ نَجاحاً وَ آخِرَهُ صَلاحاً إِنَّکَ أَنْتَ عَلاّمُ الْغُيُوبِ».(4)

و در بعضی از نسخ معتبره دعا چنین است:

«يا فَکّاکَ الرِّقابِ مِنَ النّارِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُعْتِقَ رَقَبَتى مِنَ النّارِ

۱- ۱ــ حاشیه متن: فَصَلِّ.

۲- ۲ــ قرب الاسناد، ص ۱۱۸، جزء الثالث من قرب الإسناد عن الرضا؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۴، باب نبذه مما یستحب... .

۳- ۳ــ ع: + المکنون.

۴- ۴ــ معانی الاخبار، ص ۱۳۹، باب معنی المخبیات... ؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۸، باب کیفیه الصلاه و... .

وَ أَنْ تُخْرِجَنی مِنَ الـدُّنْیا سالِماً وَ تُدْخِلَنِی الجَنَّهَ آمِناً وَ أَنْ تَجْعَلَ دُعائی أَوَّلَهُ صَلاحاً(۱) وَ أَوْسَطَهُ نَجاحاً وَ آخِرَهُ فَلاحاً(۲) إِنَّکَ أَنْتَ عَلّامُ الْغُیُوبِ».(۳)

کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که ایمان دارد به خدا و روز قیامت، باید که ترک نکنـد بعـد از هر نماز فریضه، خواندنِ سوره «قل هو اللّه» را. به درستی که هر که بخواند، خدا جمع می کند برای او خیر دنیا و آخرت را و می آمرزد او را و پدر و مادر او را و هر که از(۴) پدر و مادر او به هم رسیده اند.(۵)

و در حدیث دیگر وارد شده که: هر که بعد از هر نماز فریضه ده مرتبه سوره «قُلْ هُوَ اللّه» بخواند، حق تعالی از حورالعین به او تزویج نماید.(۶)

و سیّد بن طاوس از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده که: هر که بعد از هر نماز سوره «قُلْ هُوَ اللّه ُ أَحَد» بخواند رحمت از آسـمان بر سـرش فرو ریزد و سـکینه بر او نازل گردد و خـدا نظر رحمت به سوی او افکند و گناهانش را بریزد(۷) و هر حاجت که سوال کند برآید و در امان خدا باشد.(۸)

۳۳- دعای «یا شارعاً لملائکته الدین القیم...»

سی و سیّم: شیخ طوسی و کفعمی و علامه حلی و غیر ایشان ــ رحمه اللّه علیهم ــ در ادعیه سرّ از حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله روایت کرده اند که: حق تعالی وحی کرد به آن حضرت

۱- ۱ــ آ: فلاحاً.

۲- ۲ــ آ: صَلاحاً.

۳- ۳ــ بلدالأمین، ص ۱۲، فی التعقیب... .

۴- ۴ــ ع: + نسل .

۵- ۵ــ کافی، ج ۲، ص ۶۲۲، باب فضل القرآن... ؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۸۶، باب استحباب قراءه الإخلاص... .

۶- ۶ــ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۳۸، باب ۳۸، سائر ما یستحب عقیب کل صلاه؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۰۵، باب استحباب قراءه الإخلاص.

۷- ۷ــ ع و آ: بیامرزد.

۸- ۸ ــ المجتنی، ص ۲۵، فصل فی زیاده السعاده بقراءه قل هو اللّه... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۶۰، تفصیل و تبیین.

که ای محمد! هر که خواهد از امّت تو که قبول کنم نمازهای فریضه و نافله او را، پس بگوید بعد از هر نماز فریضه یا نافله:

«یا شارِعاً لِمَلائِکَتِهِ الـدّینَ الْقَیِّمَ دیناً راضِیاً به مِنْهُمْ لِنَفْسِه وَ یا خالِقَ مَنْ سِوَی(۱) الْمَلائِکَهِ مِنْ خَلْقِه لِلإِبْتِلاءِ بِدینِه وَ یا مُسْتَخِصّاً مِنْ خَلْقِه لِدینِه رُسُلًا بِدینِه إِلی مَنْ دُونَهُمْ وَ یا مُجازی أَهْلِ الدّینِ بِما عَمِلُوا فِی الدّینِ اجْعَلْنی بِحَقِّ اسْمِکَ الَّذی کُلُّ شَیْ ءٍ مِنَ الْخَیْراتِ مَنْسُوبٌ إِلَیْهِ مِنْ أَهْلِ دینِکَ الْمُوءْثِرِ به بِإِلْزامِکَهُم حَقَّهُ وَ تَفْریغِکَ قُلُوبَهُم لِلرَّغْبَهِ فی أَداءِ حَقِّکَ فیهِ إِلَیْکَ لا تَجْعَلْ بِحَقِّ اسْمِکَ الَّذی فیهِ تَفْصیلُ الأُمُورِ کُلِّها شَیْئاً سِوی دینِکَ عِنْدی اَبْیَنَ فَضْلًا وَ لا إِلَیَّ أَشَدَّ تَحَبُّباً وَ لا بی لاصِقاً وَ لا أَنَا إِلَیْهِ مُنْقَطِعاً وَ اَغْلِبْ بالی وَ هَوایَ وَ سَریرَتی وَ عَلانِیَتی وَ اشْفَعْ(۲) بِناصِیَتی إِلی کُلِّ ما تَراهُ لَکَ مِنّی رِضیً مِنْ طاعَتِکَ فِی الدّینِ».(۳)

۳۴-گرفتن محاسن به دست راست و خواندن دعای «یا ذالجلال والإکرام...»

سی و چهارم: کلینی و دیگران به سند معتبر از اهل بیت علیهم السلام روایت کرده اند که: هر که بعد از هر نماز، ریش خود را به دست راست بگیرد، و دست چپ را به سوی آسمان بگشاید، و سه مرتبه بگوید: «یا ذَالْجَلالِ وَ الْاءِکْرامِ ارْحَمْنی مِنَ النّارِ» پس سه مرتبه بگوید: «أَجِرْنی مِنَ الْعَذابِ الْاءَلیمِ» پس دست راست را از ریش بردارد، و هر دو دست را به سوی آسمان بگشاید، و سه مرتبه بگوید: «یا عَزیزُ یا کَریمُ یا رَحْمنُ(۴) یا رَحیمُ» پس دستها را بگرداند، و پشت دستها را به جانب آسمان کند و سه مرتبه بگوید: «أَجِرْنی مِنَ الْعَذابِ الْاءَلیمِ» پس بگوید: «وَ صَلَّی اللّهُ عَلی مُحمّدٍ وَ آلِهِ وَ الْمَلائِکَهُ وَ الرُّوحُ».

پس حضرت فرمود که: هر که این دعا را بخواند خدا گناهان او را بیامرزد، و از او راضی شود، و استغفار کنند برای او جمیع خلایق به غیر از جنّ و انس، تا هنگام مردن او.(۵)

۱- ۱_ حاشیه ع و آ: وَ یا خالِقاً سَوِیَّ الْخَلیقَهَ.

۲- ۲_ حاشیه ع و متن آ: وَاشْفَعْ.

۳- ۳_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۳۵، صلاه الصبح؛ بلدالأمین، ص ۶۴، دعاء السّرّ... .

۴- ۴_ حاشیه ع: یا رحمنُ یا غفورُ یا رحیمُ.

۵- ۵_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۶، باب الدعاء فی أدبار الصلوات... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۴۰،Ä Îسائر مما یستحب عقیب کل صلاه.

۳۵- خواندن «اللهم اغفر لی مغفره عزماً...»

سی و پنجم: کلینی به سند معتبر از ائمّه هدی علیهم السلام روایت کرده است که: چون از تشهّد فارغ شوی بلند کن دستها را و بگو:

«اَللّهُمَّ اغْفِرْ لی مَغْفِرَةً عَزْماً(۱) لا نُغادِرُ ذَنْباً وَ لا أَرْتَکِبُ بَعدَها مُحَرَّماً أَبَداً وَ عافِنی مُعافاةً لا بَلْوی بَعْدَها أَبَداً وَ اهْدِنی هُدیً لا أَضِلُّ بَعْدَهُ أَبَداً وَ انْفَعْنی یا رَبِّ بِما عَلَّمْتَنی وَ اجْعَلْهُ لی وَ لاتَجْعَلْهُ عَلَیَّ وَارْزُقْنی کَفافاً وَ بِه یا رَبّاهُ وَ تُبْ عَلَیَّ یا اَللّه یا اَللّه یا اَللّه یا رَحْمانُ یا رَحْمانُ یا رَحْمانُ یا رَحیمُ یا رَحیمُ یا رَحیمُ إرْحَمْنی مِنَ النّارِ ذاتِ السَّعیرِ وَ ابْسُطْ عَلَیَّ مِنْ سَعَةِ رِزْقِکَ وَ اهْدِنی لِمَا اخْتُلِفَ فیهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِکَ وَ اعْصِمْنی مِنَ الشَّیْطانِ الرَّجیمِ وَ أَبْلِغْ مُحَمَّداً صلی الله علیه و آله عَنّی تَحِیَّةً کَثیرَةً وَ سَلاماً وَ اهْدِنی بِهُداکَ وَ أَغْنِنی بِغِناکَ وَ اجْعَلْنی مِنْ أَوْلِیائِکَ الْمُخْلِصینَ وَ صَلَّی اللّه عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ امینَ».(۲)

۳۶-دعای «اللهم صل علی محمد المصطفی...»

سی و ششم: شیخ طوسی و کفعمی و دیگران گفته اند که: سنّت است که بعد از فارغ شدن از نماز این دعا بخواند:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفی خاتَمِ النَّبِیّینَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی عَلِیٍّ أَمیرِالْمُؤمِنینَ وَ عادِ مَنْ عاداهُ وَالْعَنْ مَنْ ظَلَمَهُ وَ اقْتُلْ مَنْ قَتَلَ الْحَسَنَ وَالْحُسَیْنَ وَالْعَنْ مَنْ شَرِکَ مِنْ(۳) دِمائِهِما وَ صَلِّ عَلی فاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ(۴)اللّه صلی الله علیه و آله وَالْعَنْ مَنْ آذی نَبِیَّکَ فیها وَ صَلِّ عَلی رُقَیَّةَ وَ زَیْنَبَ وَالْعَنْ مَنْ آذی نَبِیَّکَ فیهِما وَ صَلِّ عَلی إبْراهیمَ وَ الْقاسِمِ ابْنَیْ نَبِیِّکَ وَ صَلِّ عَلی الْأَئِمَّةِ مِن أَهْلِ بَیْتِ نَبِیِّکَ أَئِمَّةِ الْهُدی وَ اَعْلامِ الدّینِ اَئِمَّةِ الْمُؤْمِنینَ وَ صَلِّ عَلی ذُرِّیَّةِ نَبِیِّکَ صَلَّی اللّه عَلَیْهِ وَ عَلَیْهِم(۵) وَ علیهم السلام وَ رَحْمَةُ اللّهِ وَ بَرَکاتُهُ».(۶)

ص : ۷۸

۱- ۱_ حاشیه ع و آ: عزماً جزماً.

۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۶، باب الدعاء فی أدبار الصلوات... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۴۰، سائر مما یستحب عقیب کل صلاه.

۳- ۳_ع: فی.

۴- ۴_ حاشیه آ: رَسُولِکَ.

۵- ۵_ حاشیه آ: عَلَیْهِمْ.

۶- ۶_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۹، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ بلدالأمین، ص ۲۱، ثم قل ما یختص العصر... .

۳۷– خواندن «رضیت بالله رباً و بمحمد نبیاً و...»

سی و هفتم: شیخ طوسی به سند معتبر از محمّد بن سلیمان دیلمی روایت کرده است که: به خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کردم که شیعیان تو می گویند که: ایمان بر دو قسم است: یکی آن که مستقر و ثابت است، و دیگری آن که به امانت سپرده شده و زایل می گردد؛ پس به من بیاموز دعایی که هر گاه بخوانم ایمان من کامل گردد و زایل نشود. فرمود که: بگو بعد از هر نماز واجب:

«رَضیتُ بِاللّه ِ رَبّاً وَ بِمُحَمَّدٍ نَبِیّاً وَ بِالإِسْلامِ دیناً وَ بِالْقُرانِ کِتاباً وَ بِالْکَعْبَهِ قِبْلَهً وَ بِعَلیٍّ وَلِیّاً وَ إماماً وَ بِالْحَسَنِ وَ الْحُسَیْنِ وَ عَلیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلیٍّ وَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ وَ عَلیِّ بْنِ مُوْسی وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلیٍّ وَ عَلیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَالْحَسَنِ بْنِ عَلیٍّ وَالْحُجَهِ بْنِ الْحَسَنِ صَلَواتُ اللّه ِ عَلَیْهِمْ اَئِمَّهً اَللّهُمَّ إنّی رَضیتُ بِهِمْ أئِمَّهً فَارْضَنی(۱) لَهُمْ إنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ».(۲)

۳۸– دعای «رضیت بالله ربا ... و بعلی والحسن و...»

سی و هشتم: کلینی به سند معتبر از امام محمّد تقی علیه السلام روایت کرده است که: هر گاه فارغ شوی از نماز فریضه این دعا بخوان:

«رَضیتُ بِاللّه ِ رَبّاً وَ بِمُحَمَّدٍ نَبِیّاً وَ بِالإِسْلامِ دیناً وَ بِالْقُرانِ کِتاباً وَ بِعَلیٍّ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَیْنِ وَ عَلیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلیٍّ وَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ وَ عَلیِّ بْنِ مُوْسی وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلیٍّ وَ عَلیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَالْحَسَنِ بْنِ عَلیٍّ وَالْحُجَهِ بْنِ الْحَسَنِ اَئِمَّهً اَللّهُمَّ وَلِیُّکَ الْقائِمُ الحُجَّهُ فَاحْفَظْهُ مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ وَ مِنْ خَلْفِه وَ عَنْ یَمینِه وَ عَنْ شِمالِه وَ مِنْ فَوْقِه وَ مِنْ تَحْتِه وَ امْدُدْ لَهُ فی عُمْرِه وَاجْعَلْهُ الْقائِمَ بِأَمْرِکَ وَ الْمُنْتَصِرَ لِدینِکَ وَ اَرِه ما یُحِبُّ وَ تَقَرُّ بِه عَیْنُهُ فی نَفْسِه وَ ذُرِیَّتِه وَ فی أهْلِه وَ مالِه وَ فی شیعَتِه وَ فی عَدُوِّه وَ أرِهِمْ مِنْهُ مایَحْذَرُونَ وَ اَرِه فیهِمْ ما یُحِبُّ وَ تَقَرُّ بِه عَیْنُهُ وَ اشْفِ بِه صُدُورَنا وَ صُدُورَ قَوْمٍ مُوءْمِنِینَ».(۳)

ص : ۷۹

۱- ۱_ آ: فَرَضِّنی و ع: فَارْضِنی.

۲- ۲_ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۲۰۹، باب کیفیه الصلاه و... ؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۳، باب استحباب شهادتین و الإقرار.

۳- ۳_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۷، باب الدعاء فی ادبار الصلوات... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۴۲،Ä أسائر ما یستحب عقیب کل صلاه.

۳۹–خواندن «اللهم ببرک القدیم و رأفتک...»

سی و نهم: شیخ طوسی و شیخ طبرسی و کفعمی ــ رحمه اللّه علیهم ــ و دیگران به سندهای معتبر از حضرت امام موسی بن جعفر علیهماالسلام روایت کرده اند که: از جمله حق واجب ما بر شیعیان آنست که پاهای خود را نگردانند از نماز فریضه تا آن که بگویند:

«اَللّهُمَّ بِبِرِّکَ الْقَدیمِ وَ رَأْفَتِکَ بِبَرِیَّتِکَ اللَّطیفَهِ وَ شَفَقَتِکَ بِصَنْعَتِکَ الْمُحْکَمَهِ وَ قُدْرَتِکَ بِسَتْرِکَ الْجَمیلِ وَ عِلْمِکَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أحْیِ قُلُوبَنا بِذِکْرِکَ وَ اجْعَلْ ذُنُوبَنا مَغْفُورَهً وَ عُیُوبَنا مَسْتُورَهً وَ فَرائِضَنا مَشْکُورَهً وَ نَوافِلَنا مَبْرُورَهً وَ قُلُوبَنا بِذِکْرِکَ مَعْمُورَهً وَ نُفُوسَنا بِطاعَتِکَ مَسْرُورَهً وَ عُقُولَنا عَلی تَوحیدِکَ مَجْبُورَهً وَ أرْواحَنا عَلی دینِکَ مَفْطُورَهً وَ جَوارِحَنا عَلی خِدْمَتِکَ مَقْهُورَهً وَ أسْماءَنا فی خَواصِّکَ مَشْهُورَهً وَ حَوائِجَنا لَدَیْکَ مَیْسُورَهً وَ أرْزاقَنا مِنْ خَزائِنِکَ مَدْرُورَهً أَنْتَ اللّهُ الَّذی لا اِلهَ إلاّ أنْتَ لَقَدْ فازَ مَنْ والاکَ وَ سَعِدَ مَنْ ناجاکَ وَ عَزَّ مَنْ ناداکَ وَ ظَفِرَ مَنْ رَجاکَ وَ غَنِمَ مَنْ قَصَدَکَ وَ رَبِحَ مَنْ تاجَرَکَ».(۱)

و در بعضی از روایات این زیادتی هست: «وَ اَنْتَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَاسْمَعْ دُعائی کَما تَعْلَمُ فَقْری إلَیْکَ إنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ».(۲)

۴۰– دعای «یامن یملک حوائج السائلین و...»

چهلم: کفعمی در کتاب بلدالأمین از حضرت امام رضا علیه السلام روایت کرده است که: بخوان برای طلب روزی بعد از هر نماز فریضه این دعا را:

«یا مَنْ یَمْلِکُ حَوائِجَ السّائِلینَ یا مَنْ لِکُلِّ مَسْأَلَهٍ مِنْکَ سَمْعٌ حاضِرٌ وَ جَوابٌ عَتیدٌ وَ لِکُلِّ صامِتٍ مِنْکَ عِلْمٌ باطِنٌ مُحیطٌ أَسْئَلُکَ بِمَواعیدِکَ الصّادِقَهِ وَ اَیادیکَ الْفاضِلَهِ وَ رَحْمَتِکَ الْواسِعَهِ وَ سُلْطانِکَ الْقاهِرِ وَ مُلْکِکَ الدّائِمِ وَ کَلِماتِکَ التّامّاتِ یا مَنْ لا تَنْفَعُهُ

۱– ۱ــ مصباح، شیخ طوسی، ص ۵۹، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ بلدالأمین، ص ۱۳، فی التعقیب... .

۲– ۲ــ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۷۲، باب نبذ مما یستحب... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۵۳، تفصیل و تبیین... .

طاعَةُ الْمُطيعينَ وَ لا تَضُرُّهُ مَعْصِيَهُ الْعاصينَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ ارْزُقْنی مِنْ فَضْلِکَ(۱) وَ أَعْطِنی فیما تَرْزُقَنی الْعافِیَهَ بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(۲)

۴۱– دعای «یا من یملک حوائج السائلین و...»

چهل و یکم: شیخ مفید ـ علیه الرّحمه ـ در کتاب مجالس از محمّد بن الحنفیّه رضی الله عنه روایت کرده است که روزی حضرت امیرالمؤمنین ـ صلوات اللّه علیه ـ در دور کعبه طواف می کرد؛ ناگاه مردی را دید که چنگ در پرده های کعبه زده و این دعا می خواند؛ پس حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام گفت: این است دعای تو؟ گفت: بلی مگر شنیدی؟ حضرت فرمود که: بلی شنیدم. گفت: پس بخوان این دعا را بعد از هر نماز؛ به خدا سوگند که هر مؤمنی که این دعا را بخواند بعد از نمازها البتّه حق تعالی می آمرزد گناهان او را، هر چند به عدد ستاره های آسمان، و قطره های باران، و ریگ زمین، و ذرّه های خاک آن باشد. پس حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود که: من می دانم این را، و حق تعالی واسع العطا(۳) و کریم است. آن مرد گفت: راست گفتی یا أمیرالمؤمنین! و بالایِ هر دانایی، داناتری هست. و آن مرد خضر علیه السلام بود.

و کفعمی نیز این دعا را در کتاب بلدالأمین روایت کرده است. و دعا اینست:

«یا مَنْ لایَشْغَلُهُ سَمْعٌ عَنْ سَمْعٍ یا مَنْ لا یُغَلِّطُهُ السّائِلُونَ یا مَنْ لا یُبْرِمُهُ اِلْحاحُ الْمُلِحّینَ اَذِقْنی بَرْدَ عَفْوِکَ وَ مَغْفِرَتِکَ وَ حَلاوَهَ رَحْمَتِکَ».(۴)

۴۲– دعای «اللهم إنی أسئلک باسمک الذی...»

چهل و دویم: در کتب غیبت به سندهای معتبر از حضرت صاحب الأمر علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت امام زین العابدین علیه السلام بعد از نماز این دعا می خواندند:

«اَللّهُمَّ إنّی أَسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الَّذی بِهِ تَقُومُ السَّماءُ وَ الْاءرْضُ وَ بِاسْمِکَ الَّذی بِهِ تَجْمَعُ

۱- ۱ـ ع: بِفَضْلِکَ و حاشیه آن: مِنْ فَضْلِکَ.

۲- ۲ـ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۶۸، فصل العشرون... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۵۸، تفصیل و تبیین... .

۳- ۳ـ ع و آ: العطایا.

۴- ۴ـ أمالی، شیخ مفید، ص ۹۱، مجلس العاشر... .

الْمُتَفَرِّقَ وَ بِه تُفَرِّقُ الْمُجْتَمِعَ وَ بِاسْمِكَ الَّذى تَفْرُقُ بِه بَيْنَ الْحَقِّ وَ الْباطِلِ وَ بِاسْمِكَ الَّذى تَعْلَمُ بِه كَيْلَ الْبِحارِ وَ عَدَدَ الرِّمالِ وَ وَزْنَ الْجِبالِ».(۱) پس حاجت خود را طلب نماید.

۴۳- دعای «اللهم إنی أسئلک بحقک العظیم...»

چهل و سیم: سیّد بن طاوس و دیگران به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: از جمله حقّ لازم ما بر دوستان ما و شیعیان ما آنست که از جای نماز برنخیزند تا این دعا بخوانند:

«اَللّهُمَّ إِنّى أَسْئَلُكَ بِحَقِّكَ الْعَظيمِ الْعَظيمِ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطّاهِرينَ أَنْ تُصَلِّىَ عَلَيْهِمْ صَلاةً تامَّةً دائِمَةً وَ أَنْ تُدْخِلَ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ مُحِبّيهِمْ وَ أَوْلِيائِهِمْ حَيْثُ كانُوا وَ أَيْنَ كانُوا فى سَهْلٍ أَوْ جَبَلٍ أَوْ بَرٍّ أَوْ بَحْرٍ مِنْ بَرَكَةِ دُعائى ما تَقَرُّ بِه عُيُونُهُمْ احْفَظْ(۲) يا مَوْلاىَ الْغائِبينَ مِنْهُمْ وَ ارْدُدْهُمْ إِلى أَهاليهِمْ سالِمينَ وَ نَفِّسْ عَنِ الْمَهْمُومينَ وَ فَرِّجْ عَنِ الْمَكْرُوبينَ وَاكْسُ الْعارينَ وَ أَشْبِعِ الْجائِعينَ وَ أَرْوِ الظّامِئينَ وَاقْضِ دَيْنَ الْغارِمينَ وَ زَوِّجِ الْعازِبينَ وَاشْفِ مَرْضى الْمُسْلِمينَ وَ أَدْخِلْ عَلى الْأَمْواتِ ما تَقَرُّ بِه عُيُونُهُمْ(۳) وَانْصُرِ الْمَظْلُومينَ مِنْ أَوْلِياءِ آلِ مُحَمَّدٍ عليهم السلام وَاَطْفِ نائِرَةَ الْمُخالِفينَ اَللّهُمَّ وَ ضاعِفْ لَعْنَتَكَ(۴) وَ بَأْسَكَ وَ نَكالَكَ وَ عَذابَكَ عَلى اللَّذَيْنِ كَفَرا نِعْمَتَكَ وَ خَوَّنا رَسُولَكَ وَ اتَّهَما نَبِيَّكَ وَ بايَناهُ وَ حَلّا عَقْدَهُ فى وَصِيِّه وَ نَبَذا عَهْدَهُ فى خَليفَتِه مِنْ بَعْدِه وَادَّعَيا مَقامَهُ وَ غَيَّرا أَحْكامَهُ وَ بَدَّلا سُنَّتَهُ وَ قَلَّبا دينَهُ وَ صَغَّرا قَدْرَ حُجَجِكَ وَ بَدا بِظُلْمِهِمْ وَ طَرَقا طَريقَ الْغَدْرِ عَلَيْهِم وَالْخِلافَ عَنْ أَمْرِهِمْ وَ الْقَتْلِ لَهُمْ وَ إِرْهاجِ الْحُرُوبِ عَلَيْهِمْ وَ مَنْعِ خَليفَتِكَ مِنْ سَدِّ الثُّلَمِ وَ تَقْويمِ الْعِوَجِ وَ تَثْقيفِ الأَوَدِ وَ إِمْضاءِ الأَحْكامِ وَ إِظْهارِ دينِ الإِسْلامِ وَ إِقامَةِ حُدُودِ الْقُرْآنِ اَللّهُمَّ الْعَنْهُما وَ ابْنَتَيْهِما وَ كُلَّ مَنْ مالَ مَيْلَهُمْ وَ حَذا حَذْوَهُمْ وَ سَلَكَ طَريقَتَهُمْ وَ تَصَدَّرَ(۵) بِبِدْعَتِهِمْ لَعْناً لا

۱- ۱_ دلایل الإمامه، ص ۲۹۴، معرفه من شاهد صاحب الزمان علیه السلام فی حال؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۵۹، تفصیل و تبیین... .

۲- ۲_ ع: اَحفِظْ.

۳- ۳_ آ: عَیْنُهُم، و حاشیه آن: عُیُونُهم.

۴- ۴_ حاشیه متن و آ: لَعَناتِک.

۵- ۵_ حاشیه متن: تَصَدّی.

يَخْطُرُ عَلى بـالٍ وَ يَسْتَعيذُ مِنْهُ أَهْلُ النّارِ الْعَنِ اللّهُمَّ مَنْ دانَ بِقولِهِمْ وَاتَّبَعَ أَمْرَهُمْ وَ دَعا إِلى وَلايَتِهِمْ وَ شَكَّ فى كُفْرِهِمْ مِنَ الأَوَّلينَ وَالْآخِرينَ(۱)».(۲)

۴۴- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم اللهم بلغ مولانا...»

چهل و چهارم: سيّد بن باقى در كتاب اختيار از حضرت صادق عليه السلام روايت كرده است كه: هر كه بعد از هر نماز فريضه اين دعا بخواند نميرد تا آن كه حضرت صاحب الأمر عليه السلام را در بيدارى يا خواب ببيند:(۳)

«بِسْمِ اللّهِ الرّحمنِ الرّحيم اللّهُمَّ بَلِّغْ مولانـا صـاحِبَ الزَّمـانِ أَيْنَما كانَ وَ حَيْثُما كانَ مِنْ مَشارِقِ الْاَرْضِ وَ مَغارِبِها سَهْلِها وَ جَبَلِها عَنّى وَ عَنْ والِدَىَّ وَ عَنْ وُلْدى وَ إِخْوانى التَّحِيَّةَ وَ السَّلامَ عَدَدَ خَلْقِ اللّه وَ زِنَهَ عَرْشِ اللّه وَ ما أَحْصاهُ كِتابُهُ وَ أَحاطَ بِهِ عِلْمُهُ اللّهُمَّ إِنّى أُجَدِّدُ لَهُ فى صَبيحَهِ هذا الْيَوْمِ وَ ما عِشْتُ فيهِ مِنْ أَيّامِ حَياتى عَهْداً وَ عَقْداً وَ بَيْعَهً لَهُ فى عُنُقى لا أَحُولُ عَنْها وَ لاأَزُولُ اَللّهُمَّ اجْعَلْنى مِنْ أَنْصارِه وَ نُصّارِه الذّابّينَ عَنْهُ وَ الْمُتَمَثِّلينَ لِاَوامِرِه وَ نَواهيهِ فى أَيّامِه وَ الْمُسْتَشْهَدينَ بَيْنَ يَدَيْهِ اللّهُمَّ فَإِنْ حالَ بَيْنى وَ بَيْنَهُ الْمَوْتُ الَّذى جَعَلْتَهُ عَلى عِبادِكَ حَتْماً مَقْضِيّاً فَأَخْرِجْنى مِنْ قَبْرى مُؤْتَزِراً كَفَنى شاهِراً سَيْفى مُجَرِّداً قَناتى مُلَبِّياً دَعْوَهَ الدّاعى فِى الْحاضِرِ وَ الْبادى اَللّهُمَّ أَرِنى الطَّلْعَهَ الرَّشيدَهَ وَ الْغُرَّهَ الْحَميدَهَ وَ اكْحُلْ بَصَرى بِنَظْرَهٍ مِنّى إِلَيْهِ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُ وَ سَهِّلْ مَخْرَجَهُ اللّهُمَّ اشْدُدْ أَزْرَهُ وَ قَوِّ ظَهْرَهُ وَ طَوِّلْ عُمْرَهُ اللّهُمَّ اعْمُرْ به بِلادَكَ وَ أَحْيِ بِه عِبادَكَ فَإِنَّكَ قُلْتَ وَ قَوْلُكَ الْحَقُّ ظَهَرَ الْفَسادُ فِى الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ بِما كَسَبَتْ أَيْدِى النّاسِ فَأَظْهِرِ اللّهُمَّ لَنا وَلِيَّكَ وَ ابْنَ بِنْتِ نَبِيِّكَ الْمُسَمَّى بِاسْمِ رَسُولِكَ صَلَواتُكَ عَلَيْهِ وَ آلِه حَتّى لا يَظْهَرَ(۴) بِشَيْ ءٍ مِنَ الْباطِلِ إِلاّ مَزَّقَهُ

۱- ۱_ ع و آ: + پس هر دعا كه خواهى بكن.

۲- ۲_ مهج الدعوات، ص ۳۳۳؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۵۹، تفصيل و تبيين... .

۳- ۳_ آ: + اينست دعا.

۴- ۴_ ع و آ: لا يَظْفَرَ.

وَ یُحِقُّ اللّه ُ(۱) الْحَقَّ بِكَلِماتِهِ وَ یُحَقِّقَهُ اللّهُمَّ اكْشِفْ هـذِهِ الْغُمَّهَ عَنْ هـذِهِ الأُمَّهِ بِظُهُورِه إِنَّهُمْ یَرَوْنَهُ بَعِیـداً وَ نَراهُ قَرِیباً وَ صَـلَّی اللّه ُ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِه».(۲)

۴۵- دعای «یا مبدئ الأسرار و یا مبین الکتمان...»

چهل و پنجم: شیخ طوسی و كفعمی و دیگران در دعاهای سرّ روایت كرده انـد كه: حق تعالی وحی نمود به حضـرت رسول صلی الله علیه و آله كه یا محمّـد! هر كه خواهـد از امّت تو كه بالا برم نماز او را، و ثوابش را مضاعف گردانم، پس بعـد از هر نماز فریضه دست بردارد و این دعا بخوانـد كه به درستی(۳) كه اگر این دعا بخواند نمازش(۴) به آسمان بالا می رود با ثوابِ مضاعف كه در لوح محفوظ ثبت شده. و دعا اینست:

«یا مُبْدِئَ الاْءَسْرارِ وَ یا مُبَیِّنَ الْكِتْمانِ وَ یا شارِعَ الاْءَحْكامِ وَ یا ذارِئَ الاْءَنْعامِ وَ یا خالِقَ الاْنامِ وَ یا فارِضَ الطّاعَهِ وَ مُلْزِمَ الدّینِ وَ یا مُوجِبَ التَعَبُّدِ أَسْـئَلُكَ بِحَقِّ تَزْكِیهِ كُـلِّ صَـلاهٍ زَكَّیْتَهـا وَ بِحَقِّ مَنْ زَكَّیتَها لَهُ(۵) وَ بِحَقِّ مَن زَكَّیْتَنـا أَنْ تَجْعَلَ صَـلَواتی هـذِهِ زاكِیَهً مُتَقَبَّلَهً بِتَقَبُّلِكَها وَ رَفْعِكَها وَ تَصییرِكَ دینی بها زاكِیَهً وَ إِلْهامِكَ قَلْبی حُسْنَ الْمُحافِظَهِ عَلَیْها حَتّی تَجْعَلَنی مِنْ أَهْلِها الَّذینَ ذَكَرْتَهُمْ بِالْخُشُوعِ(۶) فیها أَنْتَ وَلِیُّ الْحَمْـدِ كُلِّه فَلا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ فَلَكَ الْحَمْـدُ كُلُّهُ بِكُلِّ حَمْـدٍ أَنْتَ لَهُ وَلِیٌّ وَ أَنْتَ وَلِیُّ التَوْحیـدِ كُلِّهِ فَلا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ فَلَكَ التَّوحیـدُ كُلُّهُ بِكُلِّ تَوْحیـدٍ أَنْتَ لَهُ وَلِیٌّ وَ أَنْتَ وَلِیُّ التَّهْلیلِ كُلِّه فَلا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ فَلَكَ التَّهْلیلُ كُلُّهُ بِكُلِّ تَهْلیلٍ أَنْتَ لَهُ وَلِیٌّ وَ أَنْتَ وَلِیُّ التَّسْبیـحِ كُلِّه فَلا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ فَلَكَ التَّسْبیـحُ كُلُّهُ بِكُلِّ تَسْبیـحٍ أَنْتَ لَهُ وَلِیٌّ(۷) التَّكْبیرِ كُلِّه فَلا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ فَلَكَ التَّكْبیرُ كُلُّهُ بِكُلِّ تَكْبیرٍ أَنْتَ لَهُ وَلِیٌّ رَبِّ عُدْ عَلَیَّ فی صَلاتی هذِهِ بِرَفْعِكَها زاكِیَهً مُتَقَبَّلَهً إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ».(۸)

۱- ۱_ع: _ اللّه .

۲- ۲_ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۶۱، به نقل از اختیار سیّد بن باقی رحمه اللّه.

۳- ۳_ع و آ: بخواند بعد از سایر تعقیبات به درستی.

۴- ۴_ آ: _ نمازش.

۵- ۵_ حاشیه آ: لَهُ وَ بِحَقِّ مَنْ زَكَّیْتَها.

۶- ۶_ع: بِالْخُضُوعِ.

۷- ۷_ع و آ: + وَ أَنْتَ وَلِیُّ .

۸- ۸ _ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۳۶، صلاه الصبح... ؛ بلدالأمین، ص ۶۵، دعاء السرّ... .

۴۶- خواندن «سبحان ربک رب العزه...»

چهل و ششم: ابن بابویه و شیخ طوسی و کفعمی و غیر ایشان از حضرت امیرالمؤمنین ــ صلوات اللّه علیه ــ روایت کرده اند که: هر که خواهد که ثواب داده شود به مکیالی که وافی ترین مکیال هاست پس بگوید بعد از تعقیب نماز: «سُبْحانَ رَبِّکَ رَبِّ الْعِزَّهِ عَمّایَصِفُونَ * وَ سَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلینَ * وَ الْحَمْدُللّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ(۱).(۲)»

و شیخ طوسی ــ رحمه اللّه ــ گفته است که: سه مرتبه این آیات را بخوانند. و در روایت دیگر وارد شده که: در آخر هر مجلس این آیات را بخوانند که کفّاره آن مجلس است.(۳)

۴۷- دعای «اللهم إنی أعوذ بک من علم لا ینفع و...»

چهل و هفتم: شیخ کراجکی روایت کرده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله بعد از نمازها این دعا می خواندند:

«اَللّهُمَّ اِنّی اَعُوذُ بِکَ مِنْ عِلْمٍ لا یَنْفَعُ وَ قَلْبٍ لایَخْشَعُ وَ نَفْسٍ لا تَشْبَعُ وَ دُعاءٍ لا یُسْمَعُ اَللّهُمَّ اِنّی اَعُوذُ بِکَ مِنْ هؤُلاءِ الاْرْبَعِ».(۴)

۴۸- خواندن آیه «فسبحان الله حین تمسون و حین تصبحون...»

چهل و هشتم: دیلمی در اعلام الدّین از ابن عبّاس روایت کرده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که سه مرتبه این آیات را بعد از نماز مغرب بخواند آنچه از ثواب در روز گذشته از او فوت شده باشد دریابد، و نمازش مقبول گردد؛ و اگر بعد از هر نماز فریضه و سنّت بخواند نوشته شود برای او حسنات به عدد ستارگان آسمان، و قطرات باران، و برگ درختان، و ذرّات خاک زمین، و چون بمیرد، به هر حسنه، ده حسنه در قبر به او داده شود.(۵)

---

۱ - ۲ــ من لاـ یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۵، باب التعقیب... ؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۵۱، فصل فی سیاق الصلوات... ؛ بلدالأمین، ص ۱۰، فی التعقیب... .

۲- ۱ــ سوره مبارکه صافات، آیه ۱۸۰ ــ ۱۸۲ .

۳- ۳ــ من لا یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۷۹، باب الأیمان؛ و النذور و... .

۴- ۴ــ کنزالفوائد، ج ۱، ص ۳۸۵ ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۶۹، باب نبذ مما یستحب... .

۵- ۵ــ أعلام الدین، ص ۳۵۲، باب عدد أسماء اللّه تعالی.

اینست آیات:

«فَسُبْحانَ اللّه ِ حینَ تُمْسُونَ وَ حینَ تُصْبِحُونَ * وَ لَهُ الْحَمْدُ فِی السَّمواتِ وَالاْرْضِ وَ عَشِیّاً وَ حینَ تُظْهِرُونَ * یُخْرِجُ الْحَیَّ مِنَ الْمَیِّتِ وَ یُخْرِجُ الْمَیِّتَ مِنَ الْحَیِّ وَ یُحْیِ الاْرْضَ بَعْدَ مَوْتِها وَ کَذلِکَ تُخْرَجُونَ(۱).»

«سُبْحانَ رَبِّکَ رَبِّ الْعِزَّهِ عَمّا یَصِفُونَ * وَ سَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلینَ * وَ الْحَمْدُللّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ(۲).»

۴۹– خواندن «اللهم صل علی محمد و آل محمد اللهم إن رسولک...»

چهل و نهم: سید بن طاوس به سند معتبر از جمیل بن درّاج روایت کرده است که مردی به خدمت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام آمد و گفت: ای مولای من ! سنّم بالا رفته است، و خویشان من مردند، و مونسی ندارم، و می ترسم که مرا نیز مرگ دریابد. حضرت فرمود که: برادرانِ مؤمنِ صالح برای انس گرفتن بهترند از اقارب، و اگر درازیِ عمر خود و خویشان و دوستان(۳) را خواهی این دعا را بعد از هر نماز بخوان:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ الِ مُحَمَّدٍ اللّهُمَّ اِنَّ رَسُولَکَ الصّادِقَ الْمُصَدَّقَ صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَ آلِهِ قالَ: اِنَّکَ قُلْتَ ما تَرَدَّدْتُ فی شَیْ ءٍ اَ نَا فاعِلُهُ کَتَرَدُّدی فی قَبْضِ روحِ عَبْدِیَ الْمُؤْمِنِ یَکْرَهُ الْمَوْتَ وَ اَکْرَهُ مَساءَتَهُ اللّهُمَّ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ الِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ لِوَلِیِّکَ الْفَرَجَ وَ الْعافِیَهَ وَ النَّصْرَ وَ لا تَسُؤْنی فی نَفْسی وَ لا فی اَحَدٍ مِنْ اَحِبَّتی».

و اگر خواهی یک یک از دوستان خود را نام ببر(۴): «وَ لا فی فلان وَ لا فی فلان».

راوی گفت: چون بر این دعا مداومت کردم چندان عمر یافتم که از زندگانی ملول شدم.(۵)

۱– ۱_ سوره مبارکه روم، آیه ۱۷ _ ۱۹ .

۲– ۲_ سوره مبارکه صافات، آیه ۱۸۰ _ ۱۸۲.

۳– ۳_ آ: + خود.

۴– ۴_ ع و آ: + و بگو.

۵– ۵_ فلاح السائل، ص ۱۶۷، فصل التاسع عشر فیما نذکره... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۷، باب ۳۸، سائر ما یستحب عقیب کل صلاه.

و این دعا بسیار معتبر است، و در جمیع کتب دعا نقل شده است.(۱)

۵۰-دعای «اللهم لک صلیت و إیاک دعوت و...»

پنجاهم: سیّد بن طاوس رضی الله عنه به سند صحیح از امام حسن عسکری علیه السلام روایت کرده است که: بعد از فارغ شدن از نماز و تعقیب باید که این دعا بخواند:

«اَللّهُمَّ لَکَ صَلَّیْتُ وَ إِیّاکَ دَعَوْتُ وَ فی صَلاتی وَ دُعائی ما قَدْ عَلِمْتَ مِنَ النُّقْصانِ وَ الْعَجَلَهِ وَ السَّهْوِ وَالْغَفْلَهِ وَالْکَسَلِ وَ الْفَتْرَهِ وَ النِّسْیانِ وَ الْمُدافَعَهِ وَ الرِّیاءِ وَ السُّمْعَهِ وَ الرَّیْبِ وَ الْفِکْرَهِ وَ الشَّکِّ وَ الْمَشْغَلَهِ(۲) وَ اللَّحْظَهِ الْمُلْهِیَهِ عَنْ إِقامَهِ فَرائِضِکَ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَاجْعَلْ مَکانَ نُقْصانِها تَماماً وَ عَجَلَتی تَثَبُّتاً(۳) وَ تَمَکُّناً(۴) وَ سَهْوی تَیَقُّظاً وَ غَفْلَتی تَذَکُّراً وَ کَسَلی اَنْشاطاً وَ فَتْرَتی قُوَّهً وَ نِسْیانی مُحافَظَهً وَ مُدافَعَتی مُواظَبَهً وَ ریائی إِخْلاصاً وَ سُمْعَتی تَسَتُّراً وَ رَیْبی بَیاناً وَ فِکْری خُشُوعاً وَ شَکّی یَقیناً وَ تَشاغُلی فَراغاً وَ لِحاظی خُشُوعاً فَإِنّی لَکَ صَلَّیْتُ وَ إِیّاکَ دَعَوْتُ وَ وَجْهَکَ أَرَدْتُ وَ إِلَیْکَ تَوَجَّهْتُ وَ بِکَ آمَنْتُ وَ عَلَیْکَ تَوَکَّلْتُ وَ ما عِنْدَکَ طَلَبْتُ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلْ لی فی صَلاتی وَ دُعائی رَحْمَهً وَ بَرَکَهً تُکَفِّرُ بِها سَیِّئاتی وَ تُضاعِفُ بِها حَسَناتی وَ تَرْفَعُ بِها دَرَجَتی وَ تُکْرِمُ بِها مَقامی وَ تُبَیِّضُ بِها وَجْهی وَ تَحُطُّ بِها وِزْری وَ تَقْبَلُ بِها فَرْضی وَ نَفْلی اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ(۵) وَاحْطُطْ بِها وِزْری وَاجْعَلْ ما عِنْدَکَ خَیْراً لی مِمّا یَنْقَطِعُ عَنّی الْحَمْدُ للّهِ الَّذی قَضی عَنّی صَلاتی إِنَّ(۶) الصَّلاهَ کانَتْ عَلَی الْمُؤْمِنینَ کِتاباً مَوْقُوتاً یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ اَلْحَمْدُ للّهِ الَّذی هَدانا لِهذا وَ ما کُنّا لِنَهْتَدِیَ لَوْلا أَنْ هَدانَا اللّهُ وَالْحَمْدُ للّهِ الَّذی أَکْرَمَ وَجْهی عَنِ السُّجُودِ إِلاّ لَهُ اللّهُمَّ کَما أَکْرَمْتَ وَجْهی عَنِ السُّجُودِ إِلاّ لَکَ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ صُنْهُ عَنِ الْمَسْئَلَهِ إِلاّ مِنْکَ(۷) اللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ تَقَبَّلْها مِنّی

۱- ۱_ بلدالأمین، ص ۱۲، فی التعقیب... ؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۵۷، فصل فی سیاقه الصلوات... .

۲- ۲_ آ: وَالرَّیبِ والشَّکِ وَالشَّنْعَهِ والمَشْغَلَهِ.

۳- ۳_ حاشیه هر سه نسخه: تثبیتاً.

۴- ۴_ حاشیه هر سه نسخه: تَمَسُّکاً.

۵- ۵_ آ: + وَاجْعَلْ ما عِنْدَکَ.

۶- ۶_ حاشیه ع: فَإِنَّ.

۷- ۷_ حاشیه ع و آ: لَکَ.

بِأَحْسَنِ قَبُولِکَ وَ لا تُوءاخِذْنی بِنُقْصانِها وَ ما سَهِا عَنْهُ قَلْبی مِنْها فَتَمِّمْهُ لی بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ اللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ أُولی الأَمْرِ الَّذینَ أَمَرْتَ بِطاعَتِهِمْ وَ أُولِی الأَرْحامِ الّذینَ أَمَرْتَ بِصِلَتِهِمْ وَ ذَوِی الْقُرْبی الَّذینَ أَمَرْتَ بِمَوَدَّتِهِمْ وَ أَهْلِ الذِّکْرِ الَّذینَ أَمَرْتَ بِمَسْئَلَتِهِمْ وَ الْمَوالِیَ الَّذینَ أَمَرْتَ بِمُوالاتِهِمْ وَ مَعْرِفَهِ حَقِّهِمْ وَ أَهْلِ الْبَیْتِ الَّذینَ أَذْهَبْتَ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَ طَهَّرْتَهُمْ تَطْهیراً اللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلْ ثَوابَ صَلاتی وَ ثَوابَ دُعایی وَ ثَوابَ مَنْطِقی وَ ثَوابَ مَجْلِسی رِضاکَ وَ الْجَنَّهَ وَ اجْعَلْ ذلِکَ کُلَّهُ خالِصاً مُخْلِصاً یُوافِقُ مِنْکَ رَحْمَهً وَ إِجابَهً وَافْعَلْ بی جَمیعَ ما سَأَلْتُکَ مِنْ خَیْرٍ وَ زِدْنی مِنْ فَضْلِکَ وَ سِعَهِ ما عِنْدَکَ اِنَّکَ واسِعٌ کَریمٌ وَصِلْ ذلِکَ بِخَیْرِ الاخِرَهِ وَ نَعیمِها إِنّی إِلَیْکَ مِنَ الرّاغِبینَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ یا ذَا الْمَنِّ الَّذی لا یَنْقَطِعُ أَبَداً وَ یا ذَا الْمَعْرُوفِ الَّذی لا یَنْفَدُ أَبَداً وَ یا ذَا النَّعْماءِ الَّتی لا تُحْصی عَدَداً یا کَریمُ یا کَریمُ یا کَریمُ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلْنی مِمَّنْ آمَنَ بِکَ فَهَدَیْتَهُ وَ تَوَکَّلَ عَلَیْکَ فَکَفَیْتَهُ وَ سَأَلَکَ فَأَعْطَیْتَهُ وَ رَغِبَ إِلَیْکَ فَأَرْضَیْتَهُ وَ أَخْلَصَ لَکَ فَأَنْجَیْتَهُ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ(۱) مُحَمَّدٍ وَ أَحْلِلْنا دارَ الْمُقامَهِ مِنْ فَضْلِکَ لا یَمَسُّنا فیها نَصَبٌ وَ لا یَمَسُّنا فیها لُغُوبٌ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ مَسْئَلَهَ الذَّلیلِ الْفَقیرِ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَنْ تَغْفِرَ لی جَمیعَ ذُنُوبی وَ اَنْ تَقْلِبَنی بِقَضاءِ جَمیعِ حَوائِجی إِلَیْکَ إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدیرٌ اَللّهُمَّ ما قَصُرَتْ عَنْهُ(۲) مَسْئَلَتی وَ عَجَزَتْ عَنْهُ قُوَّتی وَ لَمْ تَبْلُغْهُ فِطْنَتی مِنْ أَمْرٍ تَعْلَمُ فیهِ صَلاحَ أَمْرِ دُنْیایَ وَ آخِرَتی فَصَلِّ عَلی(۳) مُحَمَّدٍ(۴) وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ افْعَلْهُ بی یا لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ بِحَقِّ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ بِرَحْمَتِکَ فی عافِیَهٍ ما شاءَ اللّه وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه ».(۵)

۱- ۱ــ حاشیه متن: آلِهِ.

۲- ۲ــ آ: + مِن أمرٍ.

۳- ۳ــ آ: وَ أسئلُکَ وَ أَرْغَبُ إِلَیْکَ أنْ تُصَلِّیَ عَلی، به جای: فَصَلِّ عَلی، و حاشیه آن: وافعل بی ذلک بلا إله... .

۴- ۴ــ ع: و آله، و حاشیه آن: آل محمد.

۵- ۵ــ فلاح السائل، ص ۱۸۳، فصل التاسع عشر... ؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۹، فصل فیÄÎأسیاقه الصلوات... .

۵۱- دعای «یا الله المانع قدرته خلقه و...»

پنجاه و یکم: شیخ طوسی و کفعمی به سند معتبر در دعاهای سرّ روایت کرده اند که: حق تعالی وحی کرد به حضرت رسالت صلی الله علیه و آله که یا محمّد! هر که از امّت تو خواهد که میان دعای او و میان من حایلی نباشد و مستجاب گردانم دعای او را برای هر امری که باشد، خواه کوچک باشد و خواه بزرگ، و خواه آشکار و خواه پنهان پس باید که این دعا بخواند بعد از دعاهای خود:

«یا اَللّه ُالْمانِعُ قُدْرَتُهُ خَلْقَهُ وَ الْمالِکُ بِها سُلْطانَهُ وَالْمُتَسَلِّطُ بِما فی یَدَیْهِ کُلُّ مَرْجُوٍّ دُونَکَ یَخیبُ رَجاءَ راجیهِ وَ راجیکَ مَسْرُورٌ لا یَخیبُ أَسْئَلُکَ بِکُلِّ رِضاً لَکَ مِنْ کُلِّ شَیْ ءٍ أَنْتَ فیهِ وَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ تُحِبُّ أَنْ تَذْکُرَ بِهِ وَ بِکَ یا اَللّه ُفَلَیْسَ یَعْدِلُکَ شَیْ ءٌ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَحُوطَنی وَ إِخْوانی(۱) وَ وُلْدی(۲) وَ تَحْفَظَنی بِحِفْظِکَ وَ أَنْ تَقْضِیَ حاجَتی(۳)».(۴)

۵۲- دعای «اللهم إنی وجهت وجهی إلیک و...»

پنجاه و دویم: سیّد بن طاوس به سند معتبر روایت کرده است که: واجب و لازم است که در آخر دعاها که در تعقیب نمازها می خوانند این دعا بخواند:

«اَللّهُمَّ إِنّی وَجَّهْتُ وَجْهی إِلَیْکَ وَ أَقْبَلْتُ بِدُعائی عَلَیْکَ راجِیاً إِجابَتَکَ طامِعاً فی مَغْفِرَتِکَ طالِباً ما وَأَیْتَ بِهِ عَلی نَفْسِکَ مُتَنَجِّزاً وَعْدَکَ إِذْ تَقُولُ: «اُدْعُونی أَسْتَجِبْ لَکُمْ(۵)» فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَقْبِلْ إِلَیَّ بِوَجْهِکَ وَ اغْفِرْلی وَ ارْحَمْنی وَ اسْتَجِبْ دُعائی یا إِلهَ الْعالَمینَ».(۶)

۱- ۱ــ حاشیه متن و آ: وَ أَهْلی.

۲- ۲ــ حاشیه متن و آ: وَ مالی.

۳- ۳ــ آ: + پس حاجت خود را از قاضی الحاجات سؤال کند.

۴- ۴ــ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۴۴، صلاه الصبح... ؛ بلدالأمین، ص ۲۳، ثمّ قل ما یختص العصر... .

۵- ۵ــ سوره مبارکه غافر، آیه ۶۰.

۶- ۶ــ فلاح السائل، ص ۱۸۵، فصل التاسع عشر... . بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۷، باب ۳۸، سائر ما یستحب عقیب کل صلاه.

مؤلف گویـد که: چون وقت، غالباً به خوانـدن جمیع ادعیه وفا نمی کنـد هر چه را توانـد بخواند، و اگر گاهی بعضـی و گاهی بعضـی دیگر را بخواند نیز خوبست؛ و اگر انتخاب کند نزد فقیر بعد از تسبیح حضـرت فاطمه _ صلوات اللّه علیها _ که بر همه مقدّم است، و از امور لازمه است.

دویم تا شانزدهم، و بیست ویکم تا بیست و هشـتم، و سـی ام، و سـی و یکم، و سـی و دویم، و سی و چهارم، و سی و پنجم، و سی و هفتـم، و سـی و نهـم، و چهلـم، و چهـل و دویم، و چهـل و سـیم، و چهـل و چهـارم، و چهـل و شـشم، و چهـل و نهم، و پنجاهم، و پنجاه و دویم به حسب سـند قوی ترنـد؛ و در میان اینها آن چه سـندش(۱) قوی ترند و به صـحّت موسوم شده، یا از شرحش مزیدِ فضلی ظاهر شود، به رعایت، احقّ خواهد بود. واللّه تعالی یعلم.

۱- ۱_ ع و آ: + به صحّت.

فصل سوم: در تعقیب مخصوص فریضه ظهر است

اشاره

و آن بسیار است:

۱- دعای «أی سامع کل صوت أی جامع کل فوت...»

اوّل: سیّد ابن طاوس رضی الله عنه به سند معتبر از عباد مدائنی(۱) روایت کرده است که گفت: روزی به خدمت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام رفتم در مدینه، در هنگامی که آن حضرت از نماز ظهر فارغ شده بود؛ دیدم که دستها به سوی آسمان بلند کردند و این دعا خواندند:

«أَیْ سامِعَ کُلِّ صَوْتٍ أَیْ جامِعَ کُلِّ فَوْتٍ أَیْ بٰارِئَ کُلِّ نَفْسٍ بَعْدَ الْمَوْتِ أَیْ باعِثُ أَیْ وارِثُ أَیْ سَیِّدَ السّادَهِ(۲) أَیْ إِلهَ الْآلِهَهِ أَیْ جَبّٰارَ الْجَبابِرَهِ أَیْ مَلِکَ الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ أَیْ رَبَّ الْأَرْبابِ أَیْ مَلِکَ الْمُلُوکِ أَیْ بَطّاشُ أَیْ ذا الْبَطْشِ الشَّدیدْ أَیْ فَعّالاً لِما یُریدُ أَیْ مُحصِیَ عَدَدِ الْأَنْفاسِ وَ نَقْلِ الْأَقْدام أَیْ مَنِ السِّرُ عِنْدَهُ عَلاٰنِیَهٌ أَیْ مُبْدِئُ أَیْ مُعیدُ أَسْئَلُکَ بِحَقِّکَ عَلی خِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ وَ بِحَقِّهِمُ الَّذی أَوْجَبْتَ لَهُمْ عَلی نَفْسِکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ(۳) وَ أَهْلِ بَیْتِهِ وَ أَنْ تَمُنَّ عَلَیَّ السّاعَهَ بِفَکاکِ رَقَبَتی مِنَ النّارِ وَ أَنْجِزْ لِوَلِیِّکَ وَ ابْنِ وَلِیِّکَ(۴) الدّاعی إِلَیْکَ بِإِذْنِکَ وَ أَمینِکَ فی خَلْقِکَ وَ عَیْنِکَ فی عِبادِکَ وَ حُجَّتِکَ عَلی خَلْقِکَ عَلَیْهِ

۱- ۱_ ع: مدنی.

۲- ۲_ حاشیه هر سه نسخه: السّادات.

۳- ۳_ ع: + و آلِهِ .

۴- ۴_ حاشیه متن: نَبِیّک، و در ع و آ: برعکس.

صَلَواتُکَ وَ بَرَکاتُکَ وَعْدَهُ اَللّهُمَّ أَیِّدهُ بِنَصْرِکَ وَ انْصُرْ عَبْدَکَ وَ قَوِّ أَصْحابَهُ(۱) وَ صَبِّرْهُمْ وَ افْتَحْ لَهُم مِنْ لَدُنْکَ سُلْطاناً نَصیراً وَ عَجِّلْ فَرَجَهُ وَ أَمْکِنْهُ مِنْ أَعدائِکَ وَ أَعْداءِ رَسُولِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(۲)

و شیخ طوسی و دیگران در کتب دعا ذکر کرده اند: و به جای «أیْ» همه جا «یا» است.(۳)

۲- دعای «لا إله إلا الله العظیم الحلیم و...»

دویم: سیّد ابن طاوس رحمه الله به سند معتبر از حضرت امام علیّ نقی علیه السلام روایت کرده است که: از دعاهایی که حضرت رسول صلی الله علیه و آله بعد از نماز ظهر می خواندند این دعا بود:

«لا إِلهَ إِلّا اللّه ُالْعَظیمُ الْحَلیمُ لا إِلهَ إِلَّا اللّه ُرَبُّ الْعَرْشِ الْکَریمِ وَالْحَمْدُ للّه ِرَبِّ الْعالَمینَ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ مُوجِباتِ رَحْمَتِکَ وَ عَزائِمَ مَغْفِرَتِکَ وَ الْغَنیمَهَ مِنْ کُلِّ بِرٍّ وَ السَّلامَهَ مِنْ کُلِّ إِثْمٍ اَللّهُمَّ لا تَدَعْ لی(۴) ذَنْباً إِلّا غَفَرْتَهُ وَ لا هَمّاً إِلّا فَرَّجْتَهُ(۵) وَ لا سُقْماً إِلّا شَفَیْتَهُ وَ لا عَیْباً إِلّا سَتَرْتَهُ وَ لا رِزْقاً إِلّا بَسَطْتَهُ(۶) وَ لا خَوْفاً إِلاّ امَنْتَهُ وَ لا سَوْءاً إِلاّ صَرفْتَهُ وَ لا حاجَةً هِیَ لَکَ رِضاً وَ لِیَ فیها صَلاحٌ إِلّا قَضَیْتَها یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ».(۷)

و این دعا نیز در رساله کتب دعا مذکور است.(۸)

ص : ۹۲

۱- ۱_ حاشیه هر سه نسخه: وَ وَفِقْ لِاءصحابِهِ.

۲- ۲_ فلاح السائل، ص ۱۷۰، فصل التاسع عشر فیما نذکره... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۶۲، باب ۳۹، ما یختص بتعقیب فریضه الظهر.

۳- ۳_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۶۰، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ بلدالأمین، ص ۱۳، و مما یختص عقیب الظهر... .

۴- ۴_ حاشیه متن و ع: لنا، و در آ: برعکس.

۵- ۵_ حاشیه متن و ع و متن آ: وَ لا کَرْباً إِلّا کَشَفْتَه.

۶- ۶_ حاشیه متن و متن ع و آ: وَ لا دَیْناً إِلّا قَضَیْتَهُ.

۷- ۷_ فلاح السائل، ص ۱۷۲، فصل التاسع عشر فیما نذکره... ؛ بلدالأمین، ص ۱۳، و مما یختص عقیب الظهر... .

۸- ۸ _ مصباح، شیخ طوسی، ص ۶۱، فصل فی سیاقه الصلوات... .

۳- دعای «اللهم لک الحمد کله و بیدک الخیر کله...»

سیّم: سیّد ابن طاوس رضی الله عنه روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات اللّه علیه _ عقیب فریضه ظهر این دعا می خواندند:

«اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ کُلُّهُ وَ بِیَدِکَ الْخَیْرُ کُلُّهُ وَ إِلَیْکَ یَرْجِعُ الأَمْرُ کُلُّهُ عَلانِیَتُهُ وَ سِرُّهُ وَ أَنْتَ مُنْتَهی الشَّأنِ کُلِّه اللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ عَلی عَفوِکَ بَعْدَ قُدْرَتِکَ وَ لَکَ الْحَمْدُ عَلی غُفْرانِکَ بَعْدَ غَضَبِکَ اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ رَفیعَ الدَّرَجاتِ مُجیبَ الدَّعَواتِ مُنْزِلَ الْبَرَکاتِ مِنْ فَوْقِ سَبْعِ سَماواتٍ مُعْطِی السُّوءلاتِ وَ مُبَدِّلَ السَّیِّئاتِ حَسَناتٍ وَ جاعِلَ الْحَسَناتِ دَرَجاتٍ وَ الْمُخْرِجَ إِلَی النُّورِ مِنَ الظُّلُماتِ اللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ غافِرَ الذَّنْبِ وَ قابِلَ التَّوْبِ شَدیدَ الْعِقابِ ذَا الطَّولِ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ وَ إِلَیْکَ الْمَصیرُ اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ فِی اللَّیْلِ إِذا یَغْشی وَ لَکَ الْحَمْدُ فِی النَّهارِ إِذا تَجَلّی وَ لَکَ الْحَمْدُ فِی الآخِرَهِ وَالأُولی اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ فِی اللَّیْلِ إِذا عَسْعَسَ وَ لَکَ الْحَمْدُ فِی الصُّبْحِ إِذا تَنَفَّسَ وَ لَکَ الْحَمْدُ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ عِنْدَ غُروبِها وَ لَکَ الْحَمْدُ عَلی نِعَمِکَ الَّتی لاتُحْصی عَدَداً وَ لا تَنْقَضی مَدَداً سَرْمَداً اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ فیما مَضی وَ لَکَ الْحَمْدُ فیما بَقِیَ اَللّهُمَّ أَنْتَ ثِقَتی فی کُلِّ أَمْرٍ وَ عُدَّتی فی کُلِّ حاجَهٍ وَ صاحِبی فی کُلِّ طَلِبَهٍ وَ أُنْسی فی کُلِّ وَحْشَهٍ وَ عِصْمَتی عِنْدَ کُلِّ هَلَکَهٍ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ وَسِّعْ لی فی رِزْقی وَ بارِکْ لی فیما آتَیْتَنی وَ اقْضِ عَنّی دَیْنی وَ أَصْلِحْ لی شَأْنی إِنَّکَ رَؤُفٌ رَحیمٌ لا إِلهَ إِلَّا اللّه ُالْحَلیمُ الْکَریمُ لا إِلهَ إِلَّا اللّه ُرَبُّ الْعالَمینَ لا إِلهَ إِلاَّ اللّه ُرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ مُوجِباتِ رَحْمَتِکَ وَ عَزائِمَ مَغْفِرَتِکَ وَ الْغَنیمَهَ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ وَ السَّلامَهَ مِنْ کُلِّ إِثْمٍ وَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّهِ وَ النَّجاهَ مِنَ النّارِ اَللّهُمَّ لا تَدَعْ لی ذَنْباً إِلّا غَفَرْتَهُ وَ لا هَمّاً إِلّا فَرَّجْتَهُ وَ لا غَمّاً إِلّا کَشَفْتَهُ وَ لا سُقْماً إِلّا شَفَیْتَهُ وَ لا دَیْناً إِلّا قَضَیْتَهُ وَ لا خَوْفاً إِلّا آمَنْتَهُ وَ لا حاجَهً إِلّا قَضَیْتَها بِمَنِّکَ وَ لُطْفِکَ بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(۱)

۱- ۱_ فلاح السائل، ص ۱۷۲، فصل التاسع عشر... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۶۴، باب ۳۹، ما یختص بتعقیب فریضه الظهر.

۴- دعای «سبحان ذی العز الشامخ المنیف...»

چهارم: سیّد رضی الله عنه روایت کرده است که: حضرت فاطمه زهرا ــ صلوات اللّه علیها ــ بعد از فریضه ظهر این دعا می خواندند:

«سُبْحانَ ذِی الْعِزِّ الشّامِخِ الْمُنیفِ سُبْحانَ ذِی الْجَلالِ الْباذِخِ الْعَظیمْ سُبْحانَ ذِی الْمُلْکِ الْفاخِرِ الْقَدیمْ وَالْحَمْدُ للّه ِ الَّذی بِنِعْمَتِه بَلَغْتُ ما بَلَغْتُ مِنَ الْعِلْمِ بِه وَ الْعَمَلِ لَهُ وَ الرَّغْبَهِ إِلَیْهِ وَ الطّاعَهِ لاِءَمْرِه وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی لَمْ یَجْعَلْنی جاحِداً لِشَیْ ءٍ مِنْ کِتابِه وَ لا مُتَحَیِّراً فی شَیْ ءٍ مِنْ أَمْرِه وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی هَدانی لِدینِه وَ لَمْ یَجْعَلْنی اَعْبُدُ شَیْئاً غَیْرَهُ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ قَوْلَ التَّوّابینَ وَ عَمَلَهُم وَ نَجاهَ الْمُجاهِدینَ وَ ثَوابَهُم وَ تَصْدیقَ الْمُوءْمِنینَ وَ تَوَکُّلَهُم وَ الرّاحَهَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَ الاْءَمْنَ عِنْدَ الْحِسابِ وَ اجْعَلِ الْمَوْتَ خَیْرَ غائِبٍ أَنْتَظِرُهُ وَ خَیْرَ مُطَّلَعٍ یَطَّلِعُ عَلَیَّ وَ ارْزُقْنی عِنْدَ حُضُورِ الْمَوْتِ وَ عِنْدَ نُزُولِه وَ فی غَمَراتِه وَ حینَ تَنْزِلُ النَّفْسُ مِنْ بَیْنِ التَّراقی وَ حینَ تَبْلُغُ الْحُلْقُومَ وَ فی حالِ خُرُوجی مِنَ الدُّنْیا وَ تِلْکَ السّاعَهُ الَّتی لا أَمْلِکُ لِنَفْسی فیها ضَرّاً وَ لا نَفْعاً وَ لا شِدَّهً وَ لا رَخاءً رَوْحاً مِنْ رَحْمَتِکَ وَ حَظّاً مِنْ رِضْوانِکَ وَ بُشْری مِنْ کَرامَتِکَ قَبْلَ أَنْ تَتَوَفّی نَفْسی وَ تَقْبِضَ رُوحی وَ تُسَلِّطَ مَلَکَ الْمَوْتِ عَلی إِخْراجِ نَفْسی(۱) بِبُشْری مِنْکَ یا رَبِّ لَیْسَتْ مِنْ أَحَدٍ غَیْرِکَ تُثْلِجُ بِها صَدْری وَ تَسُرُّ بِها نَفْسی وَ تَقَرُّ بِها عَیْنی وَ یَتَهَلَّلُ بِها وَجْهی وَ یَسْفِرُ بِها لَوْنی وَ یَطْمَئِنُ اِلَیْها قَلْبی وَ یَتَباشَرُ بِها سائِرُ جَسَدی یَغْبِطُنی بِها مَنْ حَضَرَنی مِنْ خَلْقِکَ وَ مَنْ سَمِعَ بی مِنْ عِبادِکَ تُهَوِّنُ عَلَیَّ بِها سَکَراتِ الْمَوْتِ وَ تُفَرِّجُ بِها عَنّی کُرْبَتَهُ وَ تُخَفِّفُ بِها عَنّی شِدَّتَهُ وَ تَکْشِفُ عَنّی بِها سُقْمَهُ وَ تَذْهَبُ عَنّی بِها هَمَّهُ وَ حَسْرَتَهُ وَ تَعْصِمُنی بِها مِنْ أَسَفِه وَ فِتَنِه وَ تُجیرُنی بِها مِنْ شَرِّه وَ شَرِّ ما یَحْضُرُ أَهْلَهُ وَ تَرْزُقَنی بِها خَیْرَهُ وَ خَیْرَ ما یَحْضُرُ عِنْدَهُ وَ خَیْرَ ما هُوَ کائِنٌ بَعْدَهُ ثُمَّ إِذا تَوَفَّیْتَ نَفْسی وَ قَبَضْتَ رُوحی فَاجْعَلْ رُوحی فی الأَرْواحِ الرّائِحَهِ(۲) وَ اجْعَلْ نَفْسی فی الأَنْفُسِ الصّالِحَهِ وَ اجْعَلْ جَسَدی فی الأَجْسادِ الْمُطَهَّرَهِ وَ اجْعَلْ عَمَلی فی الاْءَعْمالِ الْمُتَقَبَّلَهِ ثُمَّ ارْزُقْنی فی خِطَّتی مِنَ الأَرْضِ وَ مَوْضِعِ جَنْبی حَیْثُ یُرْفَتُ لَحْمی وَ یُدْفَنُ

۱- ۱ــ آ: روُحی.

۲- ۲ــع و آ: الرّابِحَهِ.

عَظْمی وَ أَتْرَکُ وَحیداً لا حیلَهَ لی قَدْ لَفَظَتْنی الْبِلادُ وَ تَخَلاّ مِنّی الْعِبادُ وَ افْتَقَرْتُ إِلی رَحْمَتِکَ وَ احْتَجَبْتُ إِلی صالِحِ عَمَلی وَ أَلْقی ما مَهَّدْتُ لِنَفْسی قَدَّمْتُ لِآخِرَتی وَ عَمِلْتُ فی أَیّامِ حَیاتی فَوْزًا مِنْ رَحْمَتِکَ وَ ضِیاءً مِنْ نُورِکَ وَ تَثْبیتاً مِنْ کَرامَتِکَ بِالْقَوْلِ الثّابِتِ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ فِی الآخِرَهِ إِنَّکَ تُضِلُّ الظّالِمینَ وَ تَفْعَلُ ما تَشاءُ ثُمَّ بارِکْ لی فی الْبَعْثِ وَ الْحِسابِ إِذَا انْشَقَّتِ الأَرْضُ عَنّی وَ تَخَلَّا الْعِبادُ مِنّی وَ غَشِیَتْنی(۱) الصَّیْحَهُ وَ أَفْزَعَتْنی النَّفْخَهُ وَ نَشَرْتَنی بَعْدَ الْمَوْتِ وَ بَعَثْتَنی لِلْحِسابِ فَابْعَثْ مَعی یا رَبِّ نُوراً مِنْ رَحْمَتِکَ یَسْعی بَیْنَ یَدَیَّ وَ عَنْ یَمینی تُوءْمِنّی بِه وَ تَرْبِطُ بِه عَلی قَلْبی وَ تُظْهِرُ بِه عُذْری وَ تُبَیِّضُ بِه وَجْهی وَ تُصَدِّقُ بِه حَدیثی وَ تُفْلِجُ بِه حُجَّتی وَ تُبَلِّغُنی بِه الْعُرْوَهُ(۲) الْقُصْوی(۳) مِنْ رَحْمَتِکَ وَ تُحِلُّنی(۴) الدَّرَجَهُ الْعُلْیا مِنْ جَنَّتِکَ وَ تَرْزُقُنی بِه مُرافِقَهَ مُحَمَّدٍ النَّبِیِّ عَبْدِکَ وَ رَسُولِکَ صلی الله علیه و آله فی أَعْلَی الْجَنَّهَ دَرَجَهً وَ أَبْلَغِها فَضیلَهً وَ أَبَرِّها عَطِیَّهً وَ أَرْفَعِها(۵) نَفْسَهً مَعَ الَّذینَ أَنْعَمْتَ عَلَیْهِم مِنَ النَّبِیّینَ وَ الصِّدّیقینَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصّالِحینَ وَ حَسُنَ أُولئِکَ رَفیقاً اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِیّینَ وَ عَلی جَمیعِ الأَنْبِیاءِ وَ الْمُرْسَلینَ وَ عَلَی الْمَلائِکَهِ أَجْمَعینَ وَ عَلی آلِهِ الطَّیِّبینَ الطّاهِرینَ وَ عَلی أَئِمَهِ الْهُدی أَجْمَعینَ آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ(۶) کَما هَدَیْتَنا بِه وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ کَما رَحِمْتَنا بِه وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ کَما عَزَّزْتَنا بِه وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ کَما فَضَّلْتَنا بِه وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ کَما شَرَّفْتَنا بِه وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ کَما نَصَرْتَنا بِه وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ کَما أَنْقَذْتَنا بِه مِنْ شَفا حُفْرَهٍ مِنَ النّارِ اَللّهُمَّ بَیِّضْ وَجْهَهُ وَ أَعْلِ کَعْبَهُ وَ اَفْلِجْ حُجَّتَهُ وَ أَتْمِمْ نُورَهُ وَ ثَقِّلْ میزانَهُ وَ عَظِّمْ بُرْهانَهُ وَ افْسَحْ لَهُ حَتّی یَرْضی وَ بَلِّغْهُ

۱- ۱_ حاشیه ع: خَشِیَتْنی.

۲- ۲_ حاشیه آ: المَنْزِلَه.

۳- ۳_ع: الوثقی، و حاشیه آن: والْقُصوی.

۴- ۴_ حاشیه متن: بِه.

۵- ۵_ حاشیه هر سه نسخه: وَ اَرْفَقِها.

۶- ۶_ حاشیه ع و آ، هم چنین در تمامی موارد مشابه در ادامه روایت: وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

الدَّرَجَه وَ الْوَسيلَه مِنَ الْجَنَّهِ(1) وَ ابْعَثْهُ الْمَقامَ الْمَحْمُودَ الَّذى وَعَدْتَهُ وَ اجْعَلْهُ أَفْضَلَ النَبِيّينَ وَ الْمُرْسَلينَ عِنْدَكَ مَنْزِلَهً وَ وَسيلَهً وَ اقْصُصْ بِنا أَثَرَهُ وَ اسْقِنا بِكَأْسِه وَ أَوْرِدْنا حَوْضَهُ وَ احْشُرْنا فى زُمْرَتِه وَ تَوَفَّنا عَلى(2) مِلَّتِه وَ اسْلُكْ بِنا سُبُلَهُ وَ اسْتَعْمِلْنا بِسُنَّتِه غَيْرَ خَزايا وَ لا نادِمينَ وَ لا شاكّينَ وَ لا مُضِلّينَ يا مَنْ بابُهُ مَفْتُوحٌ لِداعيهِ وَ حِجابُهُ مَرْفُوعٌ لِراجيهِ يا ساتِرَ الْاَمْرِ الْقَبيحِ وَ مُداوِىَ الْقَلْبِ الْجَريحِ لا تَفْضَحْنى فى مَشْهَدِ الْقِيامَهِ بِمُوبِقاتِ الْآثامِ وَ لا تُعْرِضْ بِوَجْهِكَ الْكَريمِ عَنّى مِنْ بَيْنِ الْاَنامِ يا غايَهَ الْمُضْطَرِّ الْفَقيرِ وَ يا جابِرَ الْعَظْمِ الْكَسيرِ هَبْ لى مُوبِقاتِ الْجَرائِرِ وَ اعْفُ عَنْ(3) فاضِحاتِ السَّرائِرِ وَ اغْسِل قَلْبى مِنْ وِزْرِ(4) الْخَطايا وَ ارْزُقْنى حُسْنَ الْاِسْتِعْدادِ لِنُزُولِ الْمَنايا يا أَكْرَمَ الْاَكْرَمينَ وَ مُنْتَهى أُمْنِيَّهِ السّائِلينَ أَنْتَ مَوْلاىَ فَتَحْتَ لى بابَ الدُّعاءِ وَ الْاِنابَهِ فَلا تُغْلِقْ عَنّى بابَ الْقَبُولِ وَ الْاِجابَهِ وَ نَجِّنى بِرَحْمَتِكَ مِنَ النّارِ وَ بَوِّأْنى غُرُفاتِ الْجِنانِ وَ اجْعَلْنى مُتَمَسِّكاً بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقى وَ اخْتِمْ لى بِالسَّعادَهِ وَ أَحْيِنى بِالسَّلامَهِ يا ذَا الْفَضْلِ وَ الْكَمالِ وَ الْعِزَّهِ وَ الْجَلالِ لا تُشْمِتْ بى عَدُوّاً وَ لا حاسِداً وَ لا تُسَلِّطْ عَلَىَّ سُلْطاناً عَنيداً وَ لا شَيْطاناً مَريداً بِرَحْمَتِكَ يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه الْعَلِىِّ الْعَظيمِ وَ صَلَّى اللّه عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِه وَ سَلَّمَ تَسْليماً».(5)

۵- دعاى «يا أسمع السامعين و يا أبصر الناظرين...»

پنجم: شيخ طوسى و سيّد بن طاوس و كفعمى و علاّمه حلّى و ديگران ـ رضوان اللّه عليهم ـ به سندهاى معتبر و صحيح از معاويه بن عمّار روايت كرده اند كه: حضرت صادق عليه السلام بعد از نماز ظهر اين دعا مى خواندند:

«يا أَسْمَعَ السّامِعينَ وَ يا أَبْصَرَ النّاظِرينَ وَ يا أَسْرَعَ الْحاسِبينَ وَ يا أَجْوَدَ الْاَجْوَدينَ وَ يا أَكْرَمَ الْاَكْرَمينَ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ كَأَفْضَلِ وَ أَجْزَلِ وَ أَوْفى وَ أَكْمَلِ وَ أَحْسَنِ

۱- ۱ـ آ: ـ مِنَ الْجَنَّهِ.

۲- ۲ـ حاشيه ع: فى.

۳- ۳ـ ع: عنّى.

۴- ۴ـ حاشيه متن و ع: دَرَنِ.

۵- ۵ـ فلاح السائل، ص ۱۷۳، فصل التاسع عشر... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۶۶، باب ۳۹، ما يختص بتعقيب فريضه الظهر.

وَ أَجْمَلِ وَ أَكْثَرِ وَ أَطْهَرِ وَ أَزْكى وَ أَنْوَرِ وَ أَعْلى وَ أَبْهى وَ أَسْنى وَ أَنْمى وَ أَدْوَم وَ أَعَمِّ(۱) وَ أَبْقى ما صَلَّيْتَ وَ بارَكْتَ وَ مَنَنْتَ(۲) وَ سَلَّمْتَ وَ تَرَحَّمْتَ عَلى إبْراهيمَ وَ(۳) آلِ إبْراهيمَ إِنَّكَ حَميدٌ مجَيدٌ اَللّهُمَّ امْنُنْ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ كَما مَنَنْتَ عَلى مُوسى وَ هارُونَ وَ سَلِّمْ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ كَما سَلَّمْتَ عَلى نُوحٍ فِى الْعالَمينَ اَللّهُمَّ وَ أَوْرِدْ عَلَيْهِ مِنْ ذُرِّيَّتِه وَ أَزْواجِه وَ أَهْلِ بَيْتِه وَ أَصْحابِه وَ أَتْباعِه مَنْ تَقَرُّ بِهِمْ عَيْنُهُ وَاجْعَلْنا مِنْهُمْ وَ مِمَّنْ تَسْقيهِ بِكَأْسِه وَ تُورِدُهُ حَوْضَهُ وَ احْشُرْنا فى زُمْرَتِه وَ اجْعَلْنا تَحْتَ لِوائِه وَ أَدْخِلْنا فى كُلِّ خَيْرٍ أَدْخَلْتَ فيهِ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ وَ أَخْرِجْنا مِنْ كُلِّ سُوءٍ أَخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ وَ لا تُفَرِّقْ بَيْنَنا وَ بَيْنَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَداً وَ لا أَقَلَّ مِنْ ذلِكَ وَ لا أَكْثَرَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلْنى مَعَهُمْ فى كُلِّ عافِيَةٍ وَ بَلاءٍ وَ اجْعَلْنى مَعَهُمْ فى كُلِّ شِدَّةٍ وَ رَخاءٍ وَ اجْعَلْنى مَعَهُمْ فى كُلِّ أَمْنٍ وَ خَوْفٍ وَ اجْعَلْنى مَعَهُمْ فى كُلِّ مَثْوىً وَ مُنْقَلَبٍ اَللّهُمَّ أَحْيِنى مَحْياهُمْ وَ أَمِتْنى مَماتَهُمْ وَاجْعَلْنى مَعَهُمْ فى الْمَواقِفِ كُلِّها وَ اجْعَلْنى بِهِمْ عِنْدَكَ وَجيهاً فى الدُّنْيا وَ الْآخِرَةِ وَ مِنَ الْمُقَرَّبينَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ(۴) آلِ مُحَمَّدٍ وَ اكْشِفْ عَنّى بِهِمْ كُلَّ كَرْبٍ وَ نَفِّسْ عَنّى بِهِمْ كُلَّ هَمٍّ وَ فَرِّجْ عَنّى بِهِمْ كُلَّ غَمٍّ وَ اكْفِنى بِهِمْ كُلَّ خَوْفٍ وَ اصْرِفْ عَنّى بِهِمْ مَقاديرَ(۵) الْبَلاءِ وَ سُوءَ الْقَضاءِ وَ دَرَكَ الشَّقاءِ وَ شَماتَةَ الْأَعْداءِ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ(۶) مُحَمَّدٍ وَ اغْفِرْ لى ذَنْبى وَ طَيِّبْ لى كَسْبى وَ قَنِّعْنى بِما رَزَقْتَنى وَ بارِكْ لى فيهِ وَ لا تَذْهَبْ بِنَفْسى إِلى شَىْ ءٍ صَرَفْتَهُ عَنّى اَللّهُمَّ إِنّى أَعُوذُ بِكَ مِنْ دُنْيا تَمْنَعُ خَيْرَ الآخِرَةِ وَ مِنْ عاجِلٍ يَمْنَعُ خَيْرَ الْآجِلِ وَ حَياةٍ تَمْنَعُ خَيْرَ الْمَماتِ وَ أَمَلٍ يَمْنَعُ خَيْرَ الْعَمَلِ اَللّهُمَّ إِنّى أَسْئَلُكَ الصَّبْرَ عَلى طاعَتِكَ وَ الصَّبْرَ عَنْ مَعْصِيَتِكَ وَ الْقِيامَ بِحَقِّكَ وَ أَسْئَلُكَ حَقائِقَ الْايمانِ وَ صِدْقَ الْيَقينِ فِى الْمَواطِنِ كُلِّها وَ أَسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَ الْعافِيَةَ وَ الْمُعافاةَ فِى الدُّنْيا

۱- ۱_ حاشيه ع: أَعَمّ.

۲- ۲_ ع: + وَ سَنَنْتَ.

۳- ۳_ حاشيه هر سه نسخه: عَلى.

۴- ۴_ متن ع و آ و حاشيه متن: عَلى.

۵- ۵_ حاشيه هر سه نسخه: كُلِّ بلاءٍ.

۶- ۶_ حاشيه هر سه نسخه: وَ آلِه.

وَ الآخِرَه(۱) عـافِيَهَ الـدُّنْيا مِنَ الْبَلاءِ وَ عافِيَهَ الآخِرَهِ مِنَ الشَّقاءِ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْـئَلُکَ الْعافِيَهَ وَ تَمامَ الْعافِيَهِ وَ دَوامَ الْعافِيَهِ وَ الشُّکْرَ عَلَی الْعـافِيَهِ يـا وَلِیَّ الْعـافِيَهِ وَ أَسْـئَلُکَ الظَّفَرَ وَ السَّلامَـهَ وَ حُلُولَ دارِ الْکَرامَهِ اَللّهُمَّ اجْعَـلْ لی فی صَـلاتی وَ دُعـائی رَهْبَهً مِنْکَ وَ رَغْبَهً إِلَيْکَ وَ راحَهً تَمُنُّ بِها عَلَیَّ اَللّهُمَّ لا تَحْرِمْنی سَـعَهَ رَحْمَتِکَ وَ سُـبُوغَ نِعْمَتِکَ وَ شُمُولَ عافِيَتِکَ وَ جَزيلَ عَطاياکَ وَ مِنَحَ مَواهِبِکَ لِسُوءِ ما عِنْـدی وَ لا تُجازِنی بِقَبيـحِ عَمَلی وَ لاتَصْـرِفْ وَجْهَکَ الْکَريمَ عَنّی اَللّهُمَّ لا تَحْرِمْنی وَ أَ نَا أَدْعُوکَ وَ لا تُخَيِّبْنی(۲) وَ أَ نَا أَرْجُوکَ وَ لا تَکِلْنی إِلی نَفْسی طَرْفَهَ عَيْنٍ أَبَداً وَ لا إِلی أَحَدٍ مِنْ خَلْقِکَ فَيَحْرِمْنی وَ يَسْتَأْثِرَ عَلَیَّ اَللّهُمَّ إِنَّکَ تَمْحُو ما تَشاءُ وَ تُثْبِتُ وَ عِنْدَکَ أُمُّ الْکِتابِ أَسْـئَلُکَ بالِ يآس خِيَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ وَ صَـفْوَتِکَ مِنْ بَرِيَّتِکَ وَ اُقَدِّمُهُمْ بَيْنَ يَدَیْ حَوائِجی وَ رَغْبَتی إِلَيْکَ اَللّهُمَّ إِنْ کُنْتَ کَتَبْتَنی عِنْدَکَ فی أُمِ الْکِتابِ شَقِيّاً مَحْرُوماً مُقَتَّراً(۳) عَلَیَّ فِی الرِّزْقِ فَامْحُ مِنْ أُمِّ الْکِتابِ شِقائی وَ حِرْمانی وَ أَثْبِتْنی عِنْـدَکَ سَـعيداً مَرْزُوقاً فَإِنَّکَ تَمْحُو ما تَشاءُ وَ تُثْبِتُ وَ عِنْدَکَ أُمُّ الْکِتابِ اَللّهُمَّ إِنّی لِما أَنْزَلْتَ إِلَیَّ مِنْ خَيْرٍ فَقيرٌ و أَنَا مِنْکَ خائِفٌ وَ بِـکَ مُسْـتَجيرٌ وَ أَنَا حَقيرٌ مِسْـکينٌ أَدْعُوکَ کَما أَمَرْتَنی فَاسْـتَجِبْ لی کَما وَعَـدْتَنی إِنَّکَ لا تُخْلِفُ الْميعادَ يا مَنْ قالَ: «ادْعُونی أَسْتَجِبْ لَکُمْ(۴).» نِعْمَ الْمُجيبُ أَنْتَ يا سَيِّدی وَ نِعْمَ الْوَکيلُ وَ نِعْمَ الرَّبُّ وَ نِعْمَ الْمَولی وَ بِئْسَ الْعَبْدُ أَنَا وَ هذا مَقامُ الْعائِذِ بِکَ مِنَ النّارِ يا فارِجَ الْهَمِّ وَ يا کاشِفَ الْغَمِّ وَ يا مُجيبَ دَعْوَهِ الْمُضطَرِّينَ وَ يا رَحْمانَ الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ وَ رَحيمَهُما ارْحَمْنی رَحْمَهً تُغْنينی بِها عَنْ رَحْمَهِ مَنْ سِواکَ وَ أَدْخِلْنی بِرَحْمَتِکَ فی عِبادِکَ الصّالِحينَ الْحَمْـدُ للّه ِ الَّذی قَضـی عَنّی صَـلاهً کانَتْ عَلَی الْمُؤْمِنينَ کِتاباً مَوْقُوتاً بِرَحْمَتِکَ يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ».(۵)

۱- ۱ــ حاشيه آ: فِی الدُّنْيا وَالدِّيْنِ وَ عافِيَهَ.

۲- ۲ــ ع: وَ لا تُجَنِّبْنی.

۳- ۳ــ ع و آ: مُقْتَرّاً.

۴- ۴ــ سوره مبارکه غافر، آيه ۶۰.

۵- ۵ــ مصباح، شيخ طوسی، ص ۶۳، فصل فی سياقه الصلوات... ؛ فلاح السائل، ص ۱۷۷، فصل التاسع عشر... ؛ بلدالأمين، ص ۱۵، و مما يختص عقيب الظهر... .

۶- گرفتن محاسن به دست راست و خواندن دعای «یا رب محمد و آل محمد...»

ششم: در جامع الأخبار روایت کرده است که: بعد از نماز ظهر به دست راست محاسن خود را بگیرد، و دست چپ به سوی آسمان بردارد، و هفت مرتبه بگوید:

«یا رَبَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَعْتِقْ رَقَبَتی مِنَ النّارِ».(۱)

۷- دعای «بالل اعتصمت و بالله أثق و...»

هفتم: سیّد بن طاوس رضی الله عنه به سند معتبر از خادم امام جعفر صادق علیه السلام روایت کرده است که: گفت آن حضرت بعد از هر نماز، دعای بسیار می خواندند؛ من گفتم: ای مولای من! مرا بعضی از دعاها که می خوانی تعلیم نما. فرمود که: چون نماز ظهر را به جای آوردی ده مرتبه بگو:

«بِاللّه ِ اعْتَصَمْتُ وَ بِاللّه ِ أَثِقُ وَ عَلَيْهِ(۲) أَتَوَکَّلُ»

پس بگو: «اَللّهُمَّ إِنْ عَظُمَتْ ذُنُوبی فَأَنْتَ أَعْظَمُ وَ إِنْ کَبُرَ تَفْریطی فَأَنْتَ أَکْبَرُ وَ إِنْ دامَ بُخْلی فَأَنْتَ أَجْوَدُ اَللّهُمَّ اغْفِرْلی عَظیمَ ذُنُوبی بِعَظیمِ عَفْوِکَ وَ کَبیرَ تَفْریطی بِظاهِرِ کَرَمِکَ وَ اقْمَعْ بُخْلی بِفَضْلِ جُودِکَ اَللّهُمَّ ما بِنا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْکَ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ أَسْتَغْفِرُکَ وَ أَتُوبُ إِلَيْکَ».(۳)

۸- دعای «اللهم إنی أتقرب إلیک بجودک و کرمک و...»

هشتم: در فقه الرضا علیه السلام مذکور است که: بعد از نماز زوال دستها به سوی آسمان بردار، و این دعا بخوان:

«اَللّهُمَّ إِنّی أَتَقَرَّبُ إِلَيْکَ بِجُودِکَ(۴) وَ کَرَمِکَ وَ أَتَقَرَّبُ إِلَيْکَ بِمُحَمَّدٍ عَبْدِکَ وَ رَسُولِکَ وَ أَتَقَرَّبُ إِلَيْکَ بِمَلائِکَتِکَ وَ أَنْبِيائِکَ وَ رُسُلِکَ وَ أَسْئَلُکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عَلی آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَسْئَلُکَ أَنْ تُقيلَ عَثْرَتی وَ تَسْتُرَ عَوْرَتی وَ تَغْفِرَ ذُنُوبی وَ تَقْضِیَ حَوائِجی وَ لا تُعَذِّبْنی بِقَبيحِ فِعالی فَإِنَّ جُودَکَ وَ عَفْوَکَ يَسَعُنی». پس به سجده رو و در سجده بگو:

«یا أَهْلَ التَّقْوی وَ الْمَغْفِرَهِ یا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ أَنْتَ مَوْلایَ وَ سَيِّدی وَ رازِقی أَنْتَ خَيْرٌ لی

۱- ۱_ جامع الأخبار، ص ۱۳۱، فصل التسعون فی الدعاء... ؛ بلدالأمین، ص ۱۰، فی التعقیب... .

۲- ۲_ حاشیه آ: و علی اللّه.

۳- ۳_ فلاح السائل، ص ۱۷۶، فصل التاسع عشر...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۹۵، باب استحباب الدعاء بعد صلاه الظهر.

۴- ۴_ ع: بِنُورِکَ.

مِنْ أَبی وَ أُمّی وَ مِنَ النّاسِ أَجْمَعینَ بی إِلَیْکَ فَقْرٌ وَ فاقَهٌ وَ أَنْتَ غَنِیٌّ عَنّی أَسْئَلُکَ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ وَ أَسْئَلُکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عَلی إِخْوانِهِ النَبِیّینَ وَ الْاَءئِمَهِ الطّاهِرینَ وَ تَسْتَجیبَ دُعائی وَ تَرَحَّمْ تَضَرُّعی وَاصْرِفْ(۱) عَنّی أَنْواعَ الْبَلاءِ یا رَحْمانُ».(۲)

مؤلف گوید که: محتملست که این دعا را بعد از نافله های زوال باید خواند، چنانچه شبیه این در آنجا منقولست.

۹- صلوات

نهم: ابن ادریس به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: صلوات بر محمّد و آل محمّد در میان نماز ظهر و عصر ثوابش برابر است با ثواب هفتاد رکعت نماز.(۳)

و کفعمی از آن حضرت علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز صبح و بعد از نماز ظهر بگوید: «اللّهمَّ صَلِّ عَلی مُحَمّدٍ وَ آلِ مُحَمّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ» نمیرد تا قائم آل محمّد علیه السلام را ملازمت کند.(۴)

۱۰- دعای «یا من أظهر الجمیل و ستر القبیح...»

دهم: کفعمی و دیگران در تعقیب نماز ظهر این دعا را ایراد نموده اند:

«یا مَنْ أَظْهَرَ الْجَمیلَ وَ سَتَرَ الْقَبیحَ یا مَنْ لَمْ یُوءاخِذْ بِالْجَریرَهِ وَ لَمْ یَهْتِکِ السِّتْرَ یا عَظیمَ الْعَفْوِ یا حَسَنَ التَّجاوُزِ یا باسِطَ الْیَدَیْنِ بِالرَّحْمَهِ یا صاحِبَ کُلِّ حاجَهٍ(۵) یا واسِعَ الْمَغْفِرَهِ یا مُفَرِّجَ(۶) کُلِّ کُرْبَهٍ یا مُقیلَ الْعَثَراتِ یا کَریمَ الصَّفْحِ یا عَظیمَ الْمَنِّ یا مُبْتَدِئاً بِالنِّعَمِ قَبْلَ

۱- ۱_ حاشیه ع و آ: تَصْرِفْ.

۲- ۲_ فقه الرضا، ص ۱۰۹، باب الصلوات المفروضه... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۹۵، باب استحباب الدعاء بعد صلاه الظهر.

۳- ۳_ مستطرفات السرائر، ص ۵۷۷، و من ذلک... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۷۵، باب ۳۹، ما یختص بتعقیب فریضه الظهر.

۴- ۴_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۳۲، عوذه أخری... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۹۶، باب استحباب الدعاء بعد صلاه الظهر.

۵- ۵_ حاشیه ع: نجوی.

۶- ۶_ حاشیه ع و آ: فارِج.

اسْتِحْقاقِها یا رَبّاهُ یا سَیِّداهُ یا غایَهَ رَغْبَتاهُ أَسْئَلُکَ بِکَ وَ بِمُحَمَّدٍ وَ عَلیٍّ وَ فاطِمَهَ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَیْنِ وَ عَلیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلیٍّ وَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ وَ عَلیِّ بْنِ مُوسی وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلیٍّ وَ عَلیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ الْحَسَنِ بْنِ عَلیٍّ وَ الْقائِمِ الْمَهْدِیِّ الأَئِمَهِ الْهادِیَهِ علیهم السلام اَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَسْئَلُکَ یا اَللّه یا اَللّه(1) اَنْ لا تُشَوِّهَ خَلْقی بِالنّارِ وَ أَنْ تَفْعَلَ بی ما أَنْتَ أَهْلُهُ».(2)

شیخ کفعمی و شیخ ابن فهد حلّی روایتی برای این دعا ذکر کرده اند که: مشتمل است بر فضیلت و ثواب بسیار؛ امّا از روایت، اختصاص به تعقیب ظهر ظاهر نمی شود، لهذا در اینجا ایراد نشد، و انشاء اللّه در کتاب دعا مذکور شود؛ و شیخ طوسی در تعقیب نوافل عصر ایراد نموده.(3)

۱- ۱_ آ: + یا اللّه.

۲- ۲_ بلدالأمین، ص ۱۸، و مما یختص عقیب الظهر... ؛ فلاح السائل، ص ۱۹۵، فصل العشرون فیما نذکره من النوافل.

۳- ۳_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۶۸، فصل فی سیاقه الصلوات... .

فصل چهارم: در تعقیبات مخصوص نماز عصر است

اشاره

و آن نیز بسیار است:

اوّل: استغفار است.

۱- إستعفار

شیخ طوسی و دیگران به سند معتبر از حضرت امام رضا علیه السلام روایت کرده اند که: مردی به نزد حضرت رسول صلی الله علیه و آله آمد و گفت: یا رسول اللّه! مرا تعلیم کن عملی که چون به جا آورم میان من و بهشت حایلی نباشد. فرمود که: غضب مکن بر کسی، و از مردم چیزی(۱) سؤال مکن، و از برای مردم بپسند آنچه برای خود می پسندی. گفت: یا رسول اللّه! زیاده بفرمای. فرمود که: چون نماز عصر را ادا کنی هفتاد و هفت مرتبه(۲) استغفار کن تا گناه هفتاد و هفت سال تو آمرزیده شود. گفت: من هفتاد و هفت سال ندارم. فرمود که: برای پدر و مادر خود و خویشان خود قرار ده.(۳)

و ابن بابویه به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از عصر هفتاد مرتبه استغفار کند حق تعالی در آن روز هفتصد گناه او را بیامرزد، و اگر

۱- ۱ـ ع: مطلب، و حاشیه آن: چیزی.

۲- ۲ـ آ: بار.

۳- ۳ـ امالی، شیخ طوسی، ص ۵۰۷، مجلس الثامن عشر فیه من الأخبار؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۷۸، باب ۴۰، تعقیب العصر المختص بها... .

هفتصد گناه نداشته باشد از گناه پدر او می آمرزد، و الّا از گناه مادر او، و الّا از گناه برادر او(۱)، و الّا از گناه خواهر او، و الّا از گناه خویشان او.(۲)

و به روایت دیگر: هر که بعد از عصر هفتاد مرتبه استغفار کند گناه هفتاد ساله او آمرزیده شود.(۳)

و به روایت دیگر: گناه پنجاه ساله او آمرزیده شود.(۴)

مجملاً احادیث در فضیلت استغفار بعد از عصر بسیار است؛ و باید که هفتاد مرتبه، یا هفتاد و هفت مرتبه «أَسْتَغْفِرُ اللّه َ رَبّی وَ أَتُوبُ إِلَیْهِ» بگوید، و «أَسْتَغْفِرُ اللّه َ» نیز کافیست.

۲- خواندن «أستغفر الله الذی لا إله إلا هو...»

دویم: شیخ طوسی و سیّد ابن طاوس و دیگران به سندهای معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که هر روز بعد از نماز عصر یک مرتبه این استغفار بخواند حق تعالی دو ملک او را بفرماید که: صحیفه گناهان او را بدرند هر چند بسیار باشد.

استغفار اینست:

«أَسْتَغْفِرُ اللّه َ الَّذی لا إِلهَ إِلاّ هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ ذُوالْجَلالِ وَ الاْءِکْرامِ وَ أَسْئَلُهُ أَنْ یَتُوبَ عَلَیَّ تَوْبَهَ عَبْدٍ ذَلیلٍ خاضِعٍ فَقیرٍ بائِسٍ مِسْکینٍ مُسْتَکینٍ مُسْتَجیرٍ لا یَمْلِکُ لِنَفْسِه نَفْعاً وَ لا ضَرّاً وَ لا مَوْتاً وَ لا حَیاهً وَ لا نُشُوراً».(۵)

۳- خواندن سوره «إنا أنزلناه فی لیله القدر...»

سیّم: شیخ طوسی و سیّد و دیگران به اسانید معتبره از حضرت امام محمّد تقی علیه السلام

۱- ۱_ آ: _ و إلّا از گناه برادر او.

۲- ۲_ امالی، شیخ صدوق، ص ۲۵۵، مجلس الرابع و الأربعون... ؛ مکارم الاخلاق، ص ۳۱۳، فی الإستغفار و البکاء... .

۳- ۳_ جامع الأخبار، ص ۵۷، فصل السادس و العشرون فی الاستغفار؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۹۷، باب استحباب الإستغفار بعد العصر.

۴- ۴_ فلاح السائل، ص ۱۹۸، فصل الحادی و العشرون فی صلاه العصر؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۷۹، باب ۴۰، تعقیب العصر المختص بها.

۵- ۵_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۳، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ فلاح السائل، ص ۲۰۱، فصل الحادی و العشرون فی صلاه العصر.

روایت کرده اند که: هر که بعد از نماز عصر ده نوبت سوره «إِنّا أَنْزَلْناهُ فِی لَیْلَهِ الْقَدر» بخواند ثواب(۱) اعمال خلایق در آن روز به او کرامت فرماید.(۲)

۴- صلوات

چهارم: صلوات فرستادن بر محمّد و آل محمّد علیهم السلام است، خصوصاً بعد از عصر روز جمعه؛ چنانچه در محاسن برقی به سند صحیح منقولست که: از حضرت صادق علیه السلام سؤال کردند که بهترین اعمال چیست؟ فرمود که بعد از عصر صد مرتبه می گویی: «اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمّدٍ وَ آلِ مُحَمّدٍ» و آنچه زیاده گویی بهتر است.(۳)

و به سندهای صحیح از آن حضرت منقولست که: هر که بعد از عصر روز جمعه هفت مرتبه بگوید:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ الأَوْصِیاءِ المَرْضِیّینَ بِأَفْضَلِ صَلَواتِکَ وَ بارِکْ عَلَیْهِم بِأَفْضَلِ بَرَکاتِکَ وَالسَّلامُ عَلَیْهِ وَ عَلَیْهِمْ وَ عَلی أَرْواحِهِمْ وَ أَجْسادِهِمْ وَ رَحْمَهُ اللّهِ وَ بَرَکاتُهُ»

حق تعالی در آن روز مانند ثواب جنّ و انس به او کرامت فرماید.(۴)

و از بعضی روایات معلوم می شود که یک مرتبه نیز کافیست.(۵)

۵- دعای «سبحان ذی الطول والنعم...»

پنجم: به سند معتبر منقولست که: حضرت امیرالمومنین _ صلوات اللّه علیه _ بعد از نماز عصر این دعا خواندند:

۱- ۱_ع: + مثل، و آ: مثل اعمال و در حاشیه آن: ثواب.

۲- ۲_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۳، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ فلاح السائل، ص ۱۹۹، فصل الحادی و العشرون فی صلاه العصر.

۳- ۳_ محاسن، ج ۱، ص ۵۹، باب ثواب العمل یوم الجمعه... ؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۳۹۹، باب ما یستحب أن یقرأ... .

۴- ۴_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۴۲۲، فصل الثامن والثلاثون فی فضل یوم... .

۵- ۵_ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۴۰۰، باب ما یستحب أن یقرأ... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۷۹، باب ۴۰، تعقیب العصر المختص بها... .

«سُبْحانَ ذِی الطَّوْلِ وَ النِّعَمِ سُبْحانَ ذِی الْقُدْرَهِ وَ الْاِفْضالِ اَسْاَلُ اللّه ـ الرِّضا بِقَضائِه وَ الْعَمَلَ بِطاعَتِه وَ الْاِنابَهَ اِلی اَمْرِه فَاِنَّهُ سَمیعُ الدُّعاءِ».(۱)

۶– دعای «أنت اللّه لا إله إلا أنت...»

ششم: سیّد ابن طاوس و شیخ طوسی و کفعمی ــ رحمه اللّه علیهم ــ روایت کرده اند که: حضرت موسی بن جعفر ــ صلوات اللّه علیه ــ بعد از نماز عصر دست به سوی آسمان بلند کرد و این دعا خواند:

«أَنْتَ اللّه ـ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ الْاَوَّلُ وَ الْآخِرُ وَ الظّاهِرُ وَ الْباطِنُ وَ أَنْتَ اللّه ـ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ إِلَیْکَ زِیادَهُ الْاَشْیاءِ وَ نُقْصانُها وَ أَنْتَ اللّه ـ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ خَلَقْتَ خَلْقَکَ بِغَیْرِ مَعُونَهٍ مِنْ غَیْرِکَ وَ لا حاجَهَ إِلَیْهِمْ وَ أَنْتَ اللّه ـ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ مِنْکَ الْمَشِیَّهُ وَ إِلَیْکَ الْبَدَاءُ(۲) أَنْتَ اللّه ـ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ قَبْلَ الْقَبْلِ وَ خالِقُ الْقَبْلِ أَنْتَ اللّه ـ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ بَعْدَ الْبَعْدِ وَ خالِقُ الْبَعْدِ أَنْتَ اللّه ـ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ تَمْحُو ما تَشاءُ وَ تُثْبِتُ وَ عِنْدَکَ أُمُّ الْکِتابِ أَنْتَ اللّه ـ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ غایَهُ کُلِّ شَیْ ءٍ وَ وارِثُهُ أَنْتَ اللّه ـ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ لا یَعْزُبُ عَنْکَ الدَّقیقُ وَ لا ـ الْجَلیلُ أَنْتَ اللّه ـ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ لا تَخْفی(۳) عَلَیْکَ اللُّغاتُ وَ لا تَتَشابَهُ عَلَیْکَ الْاَصْواتُ کُلَّ یَوْمٍ أَنْتَ فی شَأْنٍ لا یَشْغَلُکَ شَأْنٌ عَنْ شَأْنٍ عالِمُ الْغَیْبِ وَ أَخْفی دَیّانُ یَوْمِ الدّینِ مُدَبِّرُ الْاُمُورِ باعِثُ مَنْ فی الْقُبُورِ مُحْیِی الْعِظامَ وَ هِیَ رَمیمٌ أَسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الْمَکْنُونِ الْمَخْزُونِ الْحَیِّ الْقَیُّومِ الَّذی لا ـ یَخیبُ مَنْ سَئَلَکَ بِه أَسْئَلُکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ(۴) مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُعَجِّلَ فَرَجَ الْمُنْتَقِمِ لَکَ مِنْ أَعْدائِکَ وَ أَنْجِزْ لَهُ ما وَعَدْتَهُ یا ذَا الْجَلالِ وَ الْإِکْرامِ».(۵)

۷– دعای «سبحان اللّه والحمد للّه و لا إله إلا اللّه...»

هفتم: سیّد ابن طاوس رضی الله عنه روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین ــ صلوات اللّه علیه ــ

۱- ۱ــ وقعه صفین، ص ۱۳۴، طریق الجیش إلی صفین... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۲۱، باب نوادر... .

۲- ۲ــ حاشیه متن و آ: الْبَدْؤُ، ولی در ع: برعکس.

۳- ۳ــ آ: یَخْفی.

۴- ۴ــ ع و آ: وَ آله.

۵- ۵ــ فلاح السائل، ص ۲۰۰، فصل الحادی و العشرون فی صلاه العصر؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۳، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ بلدالأمین، ص ۹۱، ثم قل ما یختص العصر... .

بعد از نماز عصر این دعا می خواندند:

«سُبْحانَ اللّه ِ وَ الْحَمْدُ للّه ِ وَ لا إلهَ إلاَّ اللّه ُ وَ اللّه ُ أكْبَرُ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إلاّ بِاللّه ِ الْعَلیِّ الْعَظیم سُبْحانَ اللّه ِ بِالْغُدُوِّ وَ الْآصالِ سُبْحانَ اللّه ِ بِالْعَشِیِّ وَ الْإِبْكارِ فَسُبْحانَ اللّه ِ حینَ تُمْسُونَ وَ حینَ تُصْبِحُونَ وَ لَهُ الْحَمْدُ فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ عَشِیًّا وَ حینَ تُظْهِرُونَ سُبْحانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّهِ عَمّا یَصِفُونَ وَ سَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلِینَ وَ الْحَمْدُ للّه ِ رَبِّ الْعالَمِینَ سُبْحانَ ذِی الْمُلْكِ وَ الْمَلَكُوتِ سُبْحانَ ذِی الْعِزَّهِ وَ الْجَبَرُوتِ سُبْحانَ الْحَیِّ الَّذی لا یَمُوتُ سُبْحانَ الْقائِمِ الدّائِم سُبْحانَ الْحَیِّ الْقَیُّوم سُبْحانَ الْعَلِیِّ الْأَعْلی سُبْحانَهُ وَ تَعالی سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ(۱) رَبُّ الْمَلائِكَهِ وَ الرُّوحِ اَللّهُمَّ إنَّ ذَنْبی أَمْسی مُسْتَجیراً بِعَفْوِكَ وَ خَوْفی أَمْسی مُسْتَجیراً بِأَمْنِكَ وَ فَقْری أَمْسی مُسْتَجیراً بِغِناكَ وَ ذُلّی أَمْسی مُسْتَجیراً بِعِزِّكَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ(۲) آلِ مُحَمَّدٍ وَاغْفِرْلی وَ ارْحَمْنی إنَّكَ حَمیدٌ مَجیدٌ اَللّهُمَّ تَمَّ نُورُكَ فَهَدَیْتَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَ عَظُمَ حِلْمُكَ فَعَفَوْتَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَجْهُكَ رَبَّنا أَكْرَمُ الْوُجُوهِ وَ جاهُكَ أَعْظَمُ الْجاهِ وَ عَطِیَّتُكَ أَفْضَلُ الْعَطاءِ تُطاعُ رَبَّنا فَتَشْكُرُ وَ تُعْصی فَتَغْفِرُ وَ تُجیبُ الْمُضطَرَّ وَ تَكْشِفُ الْضُرَّ وَ تُنْجی مِنَ الْكَرْبِ وَ تُغْنِی الْفَقیرَ وَ تَشْفِی السَّقیمَ وَ لا یُجازی آلاءَكَ أَحَدٌ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرّاحِمینَ».(۳)

۸- دعای «سبحان من یعلم جوارح القلوب...»

هشتم: سیّد ابن طاوس رضی الله عنه روایت کرده است که: حضرت فاطمه زهرا ـ صلوات اللّه علیها ـ بعد از نماز عصر این دعا را می خواندند:

«سُبْحانَ مَنْ یَعْلَمُ خَواطِرَ(۴) الْقُلُوبِ سُبْحانَ مَنْ یُحْصی عَدَدَ الذُّنُوبِ سُبْحانَ مَنْ لا تَخْفی(۵) عَلَیْهِ خافِیَهٌ فِی الْأَرْضِ وَ لا فِی السَّماءِ وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی لَمْ یَجْعَلْنی كافِراً لِأَنْعُمِه

۱- ۱ـ آ: ـ قُدُّوسٌ.

۲- ۲ـ ع و آ: + عَلی .

۳- ۳ـ فلاح السائل، ص ۲۰۲، فصل الحادی والعشرون فی صلاه العصر؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۸۳، باب ۴۰، تعقیب العصر المختص بها.

۴- ۴ـ ع: جَوارِحَ.

۵- ۵ـ آ: لایَخفی.

وَ لا ـ جاحِـداً لِفَضْـلِه فَالْخَيْرُ فيهِ وَ هُوَ أَهْلُهُ وَ الْحَمْـدُ للّه ِ عَلى حُجَّتِهِ الْبالِغَهِ عَلى جَميع مَنْ خَلَقَ مِمَّنْ أَطاعَهُ وَ مِمَّنْ عَصاهُ فَإنْ رَحِمَ فَمِنْ مَنِّه وَ إنْ عاقَبَ فَبِما قَدَّمَتْ أَيْديهِمْ وَ ما اللّه ُ بِظَلّامٍ لِلْعَبيدِ وَ الْحَمْدُ للّه ِ الْعَلِيِّ الْمَكانِ وَ الرَّفيعِ الْبُنْيانِ الشَّديدِ الاْءَرْكانِ الْعَزيزِ السُّلْطـانِ الْعَظيـمِ الشَّأنِ الْواضِـحِ الْبُرْهـانِ الرَّحيـمِ الرَّحْمـنِ الْمُنْعِمِ الْمَنّـانِ الْحَمـدُ للّه ِ الَّذى احْتَجَبَ عَنْ كُـلِّ مَخْلُـوقٍ يَراهُ بِحَقيقَهِ الرُّبُوبِيَّهِ وَ قُدْرَهِ الْوَحْـدانِيَّهِ فَلَمْ تُـدْرِكْهُ الاْءَبْصـارُ وَ لَمْ تُحِـطْ بِه الاْءَخْبارُ وَ لَمْ يُعَيِّنْهُ مِقْدارٌ وَ لَمْ يَتَوَهَّمْهُ اِعْتِبارٌ لاِءَنَّهُ الْمَلِكُ الجَبّارُ اَللّهُمَّ قَدْ تَرى مَكانى وَ تَسْـمَعُ كَلامى وَ تَطَّلِعُ عَلى أَمْرى وَ تَعْلَمُ ما فى نَفْسـى وَ لَيْسَ يَخْفى عَلَيْكَ شَـىْ ءٌ مِنْ أمْرى وَ قَدْ سَـعَيْتُ إِلَيْـكَ فى طَلِبَتى وَ طَلَبْتُ إِلَيْكَ فى حاجَتى وَ تَضَـرَّعْتُ إِلَيْكَ فى مَسْـئَلَتى وَ سَـئَلْتُكَ لِفَقْرٍ وَ حاجَهٍ وَ ذِلَّهٍ وَ ضـيقَهٍ(1) وَ بُوءْسٍ وَ مَسْـكَنَهٍ وَ أَنْتَ الرَّبُ الْجَوادُ بِالْمَغْفِرَهِ تَجِـدُ مَنْ تُعَـذِّبُ غَيْرى وَ لا أَجِـدُ مَنْ يَغْفِرُ لى غَيْرَكَ وَ أَنْتَ غَنِيٌّ عَنْ عَذابى وَ أَ نَا فَقيرٌ إِلى رَحْمَتِكَ فَأَسْـئَلُكَ بِفَقْرى إِلَيْكَ وَ غِناكَ عَنّى وَ بِقُـدْرَتِكَ عَلَىَّ وَ قِلَّهِ امْتِناعى مِنْكَ أَنْ تَجْعَلَ دُعائى هذا دُعاءً وافَقَ مِنْكَ إجابَهً وَ مَجْلِسـى هـذا مَجْلِساً وافَقَ مِنْكَ رَحْمَهً وَ طَلِبَتى هـذِه طَلِبَهً وافَقَتْ(2) نَجاحـاً وَ مـا خِفْتُ عُسْـرَتَهُ مِنَ الاْءُمُورِ فَيَسِّرْهُ وَ ما خِفْتُ عَجْزَهُ مِنَ الاْءَشْـياءِ فَوَسِّعْهُ وَ مَنْ أَرادَنى بِسُوءٍ مِنَ الْخَلاـئِقِ كُلِّهِمْ فَاغْلِبْهُ آمينَ يـا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ وَ هَوِّنْ عَلَيَّ ما خَشـيتُ شِـدَّتَهُ وَ اكْشِفْ عَنّى ما خَشـيتُ كُرْبَتَهُ وَ يَسِّرْ لى ما خَشيتُ عُسْرَتَهُ آمينَ رَبَّ الْعالَمينَ اَللّهُمَّ انْزِعِ الْعُجْبَ وَ الرِّياءَ وَ الْكِبْرَ وَ الْبَغْىَ وَ الْحَسَدَ وَ الضَّعْـفَ وَ الشَّكَّ وَ الْوَهْنَ وَ الضُّرَّ وَ الأَسْـقامَ وَ الْخِـذْلانَ وَ الْمَكْرَ وَ الْخَـديعَهَ وَ الْبَلِيَّهَ وَ الْفَسـادَ مِـنْ سَـمْعى وَ بَصَـرى وَ جَميعِ جَوارِحى وَ خُذْ بِناصِـيَتى إِلى ما تُحِبُّ وَ تَرْضى يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اغْفِرْ ذَنْبى وَ اسْتُرْ عَوْرَتى وَ آمِنْ رَوْعَتى وَ اَجْبُرْ مُصيبَتى وَ أَغْنِ فَقْرى وَ يَسِّرْ حاجَتى وَ أَقِلْنى عَثْرَتى وَ اجْمَعْ شَمْلى وَ اكْفِنى ما أَهَمَّنى وَ ما غابَ عَنّى وَ ما

۱- ۱ـ حاشيه ع: ضَيْعَهٍ.

۲- ۲ـ ع و آ: + مِنْكَ .

حضَرَنی وَ ما أتَخَوَّفُهُ مِنْکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ اَللّهُمَّ فَوَّضتُ أَمْری إِلَیْکَ وَ أَلْجَأْتُ ظَهْری إِلَیْکَ وَ أَسْلَمْتُ نَفْسی إِلَیْکَ بِما جَنَیْتُ عَلَیْها فَرْقاً مِنْکَ وَ خَوْفاً وَ طَمَعاً وَ أَنْتَ الْکَریمُ الَّذی لا یَقْطَعُ الرَّجاءَ وَ لا یُخَیِّبُ الدُّعاءَ فَأَسْئَلُکَ بِحَقِّ إِبْراهیمَ خَلیلِکَ وَ مُوسی کَلیمِکَ وَ عیسی رُوحِکَ وَ مُحَمَّدٍ صَفِیِّکَ وَ نَبِیِّکَ صَلَواتُکَ علیه و الِهِ أن لا تَصْرِفَ وَجْهَکَ الْکَریمَ عَنّی حَتّی تَقْبَلَ تَوْبَتی وَ تَرْحَمَ عَبْرَتی وَ تَغْفِرَ لی خَطیئَتی یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ وَ یا أَحْکَمَ الْحاکِمینَ اَللّهُمَّ اجْعَلْ ثاری عَلی مَنْ ظَلَمَنی وَ انْصُرْنی عَلی مَنْ عادانی اَللّهُمَّ لا تَجْعَلْ مُصیبَتی فی دینی وَ لا تَجْعَلِ الدُّنْیا أَکْبَرَ هَمّی وَ لا مَبْلَغَ عِلْمی إِلهی اَصْلِحْ لی دینِیَ الَّذی هُوَ عِصْمَةُ أمْری وَ أَصْلِحْ لی دُنْیایَ الَّتی فیها مَعاشی وَ أَصْلِحْ لی آخِرَتِیَ الَّتی إِلَیها(۱) مَعادی وَ اجْعَلِ الْحَیاهَ زِیادَةً لی مِنْ کُلِّ خَیْرٍ وَ اجْعَلِ الْمَوْتَ راحَةً لی مِنْ کُلِّ شَرٍّ اَللّهُمَّ إِنَّکَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنّی اَللّهُمَّ أحْیِنی ما عَلِمْتَ الْحَیاهَ خَیْراً لی وَ تَوَفَّنی إِذا کانَتِ الوَفاهُ خَیْراً لی وَ أَسْئَلُکَ خَشْیَتَکَ فی الْغَیْبِ وَ الشَّهادَهِ وَ الْعَدْلَ فِی الْغَضَبِ وَ الرِّضا وَ أَسْئَلُکَ الْقَصْدَ فِی الْفَقْرِ وَ الْغِنی وَ أَسْئَلُکَ نَعیماً لا یَبیدُ(۲) وَ قُرَّهَ عَیْنٍ لا یَنْقَطِعُ وَ أَسْئَلُکَ الرِّضا بَعْدَ الْقَضاءِ وَ أَسْئَلُکَ لَذَّهَ النَّظَرِ إِلی وَجْهِکَ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْتَهْدیکَ لِإِرْشادِ أمْری وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ نَفْسی اَللّهُمَّ عَمِلْتُ سُوءً وَ ظَلَمْتُ نَفْسی فَاغْفِرْ لی إِنَّهُ لا یَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاّ أَنْتَ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ تَعْجیلَ عافِیَتِکَ وَ صَبْراً عَلی بَلِیَّتِکَ وَ خُرُوجاً مِنَ الدُّنْیا إِلی رَحْمَتِکَ اَللّهُمَّ إِنّی أُشْهِدُکَ وَ أُشْهِدُ مَلائِکَتَکَ وَ حَمَلَهَ عَرْشِکَ وَ أُشْهِدُ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ مَنْ فِی الأَرْضِ أَ نَّکَ(۳) أَنْتَ اللّهُ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ وَ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُکَ وَ رَسُولُکَ صلی الله علیه و آله وَ أَسْئَلُکَ بِأَنَّ لَکَ الْحَمْدُ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ بَدیعُ السَّماواتِ وَ الأَرْضِ یا کائِنُ قَبْلَ أَنْ یَکُونَ شَیْ ءٌ وَ الْمُکَوِّنُ لِکُلِّ شَیْ ءٍ وَ الْکائِنُ بَعْدَ ما لا یَکُونُ شَیْ ءٌ اَللّهُمَّ إِلی رَحْمَتِکَ رَفَعْتُ بَصَری وَ إِلی جُودِکَ بَسَطْتُ کَفّی

۱- ۱_ ع: فیها .

۲- ۲_ حاشیه متن و آ: لایَنْفَدُ، ولی در ع: برعکس.

۳- ۳_ آ: إِنَّکَ.

فَلا تَحْرِمْنی وَ أَنَا أَسْئَلُکَ وَ لا تُعَذِّبْنی وَ أَنَا أَسْتَغْفِرُکَ اَللّهُمَّ فَاغْفِرْ لی فَإِنَّکَ بی عالِمٌ وَ لا تُعَذِّبْنی فَإِنَّکَ عَلَیَّ قادِرٌ بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ اَللّهُمَّ ذَا الرَّحْمَهِ الْواسِعَهِ وَ الصَّلاهِ النّافِعَهِ الرّافِعَهِ صَلِّ عَلی أَکْرَمِ خَلْقِکَ عَلَیْکَ وَ أَحَبِّهِمْ إِلَیْکَ وَ أَوْجَهِهِمْ لَدَیْکَ مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ وَ رَسُولِکَ الْمَخْصُوصِ بِفَضائِلِ الْوَسائِلِ أَشْرَفَ وَ أَکْرَمَ وَ أَرْفَعَ وَ أَعْظَمَ وَ اَکْمَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی مُبَلِّغٍ عَنْکَ مُؤْتَمَنٍ عَلی وَحْیِکَ اَللّهُمَّ کَما سَدَدْتَ بِهِ الْعَمی وَ فَتَحْتَ بِهِ الْهُدی فَاجْعَلْ مَناهِجَ سُبُلِه لَنا سُنَناً وَ حُجَجَ بُرْهانِه لَنا سَبَباً نَأْتَمُّ بِه إِلی الْقُدُومِ عَلَیْکَ اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ مِلْاءَ السَّماواتِ السَّبْعِ وَ مِلْاءَ طِباقِهِنَّ وَ مِلْاءَ الْاَرَضینَ السَّبْعِ وَ مِلْاءَ ما بَیْنَهُما وَ مِلْاءَ عَرْشِ رَبِّنا الْکَریمِ وَ میزانَ رَبِّنا الْغَفّارِ وَ مِدادَ کَلِماتِ رَبِّنا الْقَهّارِ وَ مَلاءَ الْجَنَّهِ وَ مِلْاءَ النّارِ وَ عَدَدَ الثَّری والماء(۱) وَ عَدَدَ ما یُری وَ ما لا یُری اَللّهُمَّ وَ اجْعَلْ صَلَواتَکَ وَ بَرَکاتَکَ وَ مَنَّکَ وَ مَغْفِرَتَکَ وَ رَحْمَتَکَ وَ رِضْوانَکَ وَ فَضْلَکَ وَ سَلامَتَکَ وَ ذِکْرَکَ وَ نُورَکَ وَ شَرَفَکَ وَ نِعْمَتَکَ وَ خِیَرَتَکَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عَلی آلِ مُحَمَّدٍ کَما صَلَّیْتَ وَ بارَکْتَ وَ تَرَحَّمْتَ عَلی إِبْراهیمَ وَ آلِ إِبْراهیمَ إِنَّکَ حَمیدٌ مَجیدٌ اَللّهُمَّ أَعْطِ مُحَمَّداً الْوَسیلَهَ الْعُظْمی وَ کَریمَ جَزائِکَ فِی الْعُقْبی حَتّی تُشَرِّفَهُ یَوْمَ الْقِیامَهِ یا إِلهَ الْهُدی اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عَلی آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَلی جَمیعِ مَلائِکَتِکَ وَ أَنْبِیائِکَ وَ رُسُلِکَ سَلامٌ عَلی جَبْرَئیلَ وَ میکائیلَ وَ إِسْرافیلَ وَ حَمَلَهِ الْعَرْشِ وَ مَلائِکَتِکَ الْمُقَرَّبینَ وَ الْکِرامَ الْکاتِبینَ وَ الْکَرُّوبینَ وَ سَلامٌ عَلی مَلائِکَتِکَ أَجْمَعینَ وَ سَلامٌ عَلی أَبینا آدَمَ وَ عَلی أُمِّنا حَوّاءَ وَ سَلامٌ عَلَی النَّبِیّینَ أَجْمَعینَ وَ الصِّدّیقینَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصّالِحینَ وَ سَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلینَ أَجْمَعینَ وَ الْحَمْدُ للّه رَبِّ الْعالَمینَ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه الْعَلِیِّ الْعَظیمِ وَ حَسْبِیَ اللّه وَ نِعْمَ الْوَکیلُ وَ صَلَّی اللّه عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِه وَ سَلَّمَ(۲) کَثیراً».(۳)

ص : ۱۱۰

۱- ۱_ ع و آ: الماءِ وَ الثَّری.

۲- ۲_ ع: + تَسْلیماً .

۳- ۳_ فلاح السائل، ص ۲۰۲، فصل الحادی والعشرون فی صلاه العصر؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۸۵، باب ۴۰، تعقیب العصر المختص بها... .

۹- خواندن «الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد...»

نهم: سیّد ابن طاوس و شیخ طوسی و دیگران به سند صحیح از معاویه بن عمّار روایت کرده اند که: حضرت امام جعفر صادق علیه السلام بعد از نماز عصر این دعا می خواندند:

«اَلْحَمْدُ للّه رَبِّ الْعالَمینَ وَ صَلَّی اللّه عَلی مُحَمَّدٍ خاتَم النَّبِیینَ وَ عَلی آلِهِ الطّاهِرینَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِی اللَّیْلِ إذا یَغْشی وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ فِی النَّهارِ إذا تَجَلّی وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ فِی الآخِرَهِ وَ الأُولی وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ما لاحَ الْجَدیدانِ وَ ما اطَّرَدَ الخافِقانِ وَ ما حَدا الْحادِیانِ وَ ما عَسْعَسَ لَیْلٌ وَ ما اَدْلَهَمَّ ظَلامٌ وَ ما تَنَفَّسَ صُبْحٌ وَ ما أَضاءَ فَجْرٌ اَللّهُمَّ اجْعَلْ مُحَمَّداً خَطیبَ وَفْدِ الْمُوءْمِنینَ إلَیْکَ وَ الْمَکْسُوَّ حُلَلَ الأَمانِ إذا وَقَفَ بَیْنَ یَدَیْکَ وَ النّاطِقَ إذا خَرَسَتِ الاْءَلْسُنُ بِالثَّناءِ عَلَیْکَ اَللّهُمَّ أَعْلِ مَنْزِلَتَهُ وَ ارْفَعْ دَرَجَتَهُ وَ أَظْهِرْ حُجَّتَهُ وَ تَقَبَّلْ شَفاعَتَهُ وَ ابْعَثْهُ الْمَقامَ الْمَحْمُودَ الَّذی وَعَدْتَهُ وَاغْفِر لَهُ ما أَحْدَثَ الْمُحْدِثُونَ مِنْ أُمَّتِهِ بَعْدَهُ اَللّهُمَّ بَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ مِنّی(۱) التَّحِیَّهَ وَ السَّلامَ وَ ارْدُدْ عَلَیَّ مِنْهُمْ تَحِیَّهً کَثیرَهً وَ سَلاماً یا ذَا الْجَلالِ وَ الاْءِکْرامِ وَ الْفَضْلِ وَ الاْءِنْعامِ اَللّهُمَّ إنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ مَضَلاّتِ الْفِتَنِ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ وَ الاْءِثْمَ وَ الْبَغْیَ بِغَیْرِ الْحَقِّ وَ أَنْ أُشْرِکَ بِکَ ما لَمْ تُنَزِّلْ بِهِ سُلْطاناً أَوْ(۲) أَقُولَ عَلَیْکَ ما لا أَعْلَمُ اَللّهُمَّ إنّی أَسْئَلُکَ مُوجِباتِ رَحْمَتِکَ وَ عَزائِمَ مَغْفِرَتِکَ وَ الْغَنیمَهَ مِنْ کُلِّ بِرٍّ وَ السَّلامَهَ مِنْ کُلِّ إثْمٍ وَ أَسْئَلُکَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّهِ(۳) وَ النَّجاهَ مِنَ النّارِ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلْ لی فی صَلاتی وَ دُعائی بَرَکَهً تُطَهِّرُ بِها قَلْبی وَ تُؤمِنُ بِها رَوْعَتی وَ تَکْشِفُ بِها کَرْبی(۴) وَ تَغْفِرُ بِها ذَنْبی وَ تُصْلِحُ بِها أَمْری وَ تُغْنی بِها فَقْری وَ تُذْهِبُ بِها ضُرّی وَ تُفَرِّجُ بِها هَمّی وَ تُسَلّی بِها غَمّی وَ تَشْفی بِها سُقْمی وَ تُوءْمِنُ بِها خَوْفی وَ تَجْلُو بِها حُزْنی وَ تَقْضی بِها دَیْنی وَ تَجْمَعُ بِها شَمْلی وَ تُبَیِّضُ بِها وَجْهی وَ اجْعَلْ ما عِنْدَکَ خَیْراً لی اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

۱- ۱_ حاشیه متن و ع: عنّی.

۲- ۲_ متن ع و حاشیه آ: أن أقول.

۳- ۳_ حاشیه ع: بالخیر.

۴- ۴_ حاشیه هر سه نسخه: کُرْبَتی.

وَ لا تَدَعْ لی(۱) ذَنْباً إِلاّ غَفَرْتَهُ وَ لا كَرْباً إِلاّ كَشَفْتَهُ وَ لا خَوْفاً إِلاّ آمَنْتَهُ وَ لا سُقْماً إِلاّ شَفَيْتَهُ وَ لا هَمّاً إِلاّ فَرَّجْتَهُ وَ لا غَمّاً إِلاّ أَذْهَبْتَهُ وَ لا حُزْناً إِلاّ سَلَّيْتَهُ(۲) وَ لا دَيْناً إِلاّ قَضَيْتَهُ وَ لا عَدُوّاً إِلاّ كَفَيْتَهُ وَ لا حاجَةً إِلاّ قَضَيْتَها وَ لا دَعْوَةً إِلاّ أَجَبْتَها وَ لا مَسْئَلَةً إِلاّ أَعْطَيْتَها وَ لا أَمانَةً إِلاّ أَدَّيْتَها وَ لا فِتْنَةً إِلاّ صَرَفْتَها اَللّهُمَّ اصْرِفْ عَنّی مِنَ الْعاهاتِ وَ الْآفاتِ(۳) وَ الْبَلِيّاتِ ما أُطيقُ وَ ما لا أُطيقُ صَرْفَهُ إِلاّ بِكَ اَللّهُمَّ أَمْسی ظُلْمی مُسْتَجيراً بِعَفْوِكَ وَ أَمْسَتْ ذُنُوبی مُسْتَجيرَةً بِمَغْفِرَتِكَ وَ أَمْسی خَوْفی مُسْتَجيراً بِأَمانِكَ وَ أَمْسی فَقْری مُسْتَجيراً بِغِناكَ وَ أَمْسی ذُلّی مُسْتَجيراً بِعِزِّكَ وَ أَمْسی ضَعْفی مُسْتَجيراً بِقُوَّتِكَ وَ أَمْسی وَجْهی الْبالی الْفانی مُسْتَجيراً بِوَجْهِكَ الدّائِمِ الْباقی يا كائِناً قَبْلَ كُلِّ شَیْ ءٍ يا كائِناً بَعْدَ كُلِّ شَیْ ءٍ وَ يا مُكَوِّنَ كُلِّ شَیْ ءٍ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اصْرِفْ عَنّی وَ عَنْ أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی(۴) وَ أَهْلِ حُزانَتی وَ إِخْوانی فيكَ شَرَّ كُلِّ ذی شَرٍّ وَ شَرَّ كُلِّ جَبّارٍ عَنيدٍ وَ شَيْطانٍ مَريدٍ وَ سُلْطانٍ جائِرٍ وَ عَدُوٍّ قاهِرٍ وَ حاسِدٍ مُعانِدٍ وَ باغٍ مُراصِدٍ وَ شَرَّ السّامَّهِ وَ الْهامَّهِ وَ ما دَبَّ فِی اللَّيْلِ وَ النَّهارِ وَ مِنْ(۵) شَرِّ فُسّاقِ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ وَ فَسَقَهِ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ وَ أَعُوذُ بِدِرْعِكَ الْحَصينَهِ الَّتی لا تُرامُ وَ أَسْئَلُكَ أَنْ لا تُميتَنی غَمّاً وَ لا هَمّاً وَ لا مُتَرَدِّياً(۶) وَ لا رَدْماً وَ لا غَرْقاً وَ لا حَرْقاً وَ لا جَرْقاً وَ لا عَطَشاً وَ لا صَبْراً وَ لا قَوَداً وَ لا أَكيلَ السَّبُعِ وَ أَمِتْنی عَلی فِراشی فی عافِيَهٍ أَوْ فِی الصَّفِ الَّذی نَعَتَّ أَهْلَهُ فی كِتابِكَ فَقُلْتَ: «كَأَنَّهُمْ بُنْيانٌ مَرْصُوصٌ(۷)» مُقْبِلينَ غَيْرَ مُدْبِرينَ عَلی طاعَتِكَ وَ طاعَهِ رَسُولِكَ صلی الله عليه و آله قائِماً بِحَقِّكَ غَيْرَ جاحِدٍ لِآلائِكَ وَ لامُعانِداً لِأَوْلِيائِكَ وَ لا مُوالِياً لِأَعْدائِكَ يا كَريمُ اَللّهُمَّ اجْعَلْ دُعائی فِی الْمَرْفُوعِ الْمُسْتَجابِ وَاجْعَلْنی عِنْدَكَ وَجيهاً فِی

۱- ۱_ حاشیه ع و آ: لنا.

۲- ۲_ ع و آ: سَلَّبْتَهُ.

۳- ۳_ ع: مِنَ الآفات والعاهات، و حاشیه آن: و مِنَ العاهات.

۴- ۴_ حاشیه ع: جیرانی.

۵- ۵_ ع و آ: _ من.

۶- ۶_ حاشیه ع: وَ لا تَرَدِّیا.

۷- ۷_ سوره مبارکه صف، آیه ۴.

الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ وَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ الَّذينَ لا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لا هُمْ يَحْزَنُونَ وَ اغْفِرْ لی وَ لِوالِدَیَّ وَ ما وَلَدا وَ ما وَلَدْتُ وَ ما تَوالَدُوا مِنَ الْمُوءْمِنينَ وَ الْمُوءْمِناتِ يا خَيْرَ الْغافِرِينَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی قَضی عَنّی صَلاهً كانَتْ عَلَی الْمُوءْمِنِينَ كِتاباً مَوْقُوتاً».(۱)

۱۰- دعای «تم نورک فهدیت فلک الحمد و...»

دهم: شیخ طوسی ـ ره ـ و غیر او در تعقیب عصر این دعا را ایراد کرده اند(۲):

«تَمَّ نُورُکَ فَهَدَيْتَ فَلَکَ الْحَمْدُ وَ عَظُمَ حِلْمُکَ فَغَفَرْتَ(۳) فَلَکَ الْحَمْدُ وَ بَسَطْتَ يَدَکَ فَأَعْطَيْتَ فَلَکَ الْحَمْدُ وَجْهُکَ أَكْرَمُ الْوُجُوهِ وَ جاهُکَ خَيْرُ الْجاهِ وَ عَطِيَّتُکَ أَعْظَمُ(۴) الْعَطايا وَ أَهْنَأُها يُطاعُ رَبُّنا فَيَشْكُرُ وَ يُعْصى فَيَغْفِرُ يُجيبُ الْمُضْطَرَّ وَ يَكْشِفُ الشَّرَّ(۵) وَ يُنْجی مِنَ الْكَرْبِ وَ يَغْفِرُ مِنَ الذَّنْبِ وَ يُغْنی الْفَقيرَ وَ يَشْكُرُ الْيَسيرَ لا يُجازی بِآلائِکَ أَحَدٌ وَ لا يَبْلُغُ مِدْحَتَکَ قَوْلُ قائِلٍ».(۶)

۱۱- دعای «اللهم مد لی أیسر العافیه و...»

یازدهم: این دعا را نیز ذکر کرده اند:

«اَللّهُمَّ مُدَّ لی أَيْسَرَ الْعافِيَهِ وَ اجْعَلْنی فی زُمْرَهِ النَّبِیَ صلی الله علیه و آله فِی الْعاجِلَهِ وَ الآجِلَهِ وَ بَلِّغْ بِیَ الْغايَهَ(۷) وَ اصْرِفْ عَنِّی الْعاهاتِ وَ الْآفاتِ وَ اقْضِ لی بِالْحُسْنی فی أُمُوری كُلِّها وَ اَعْزِمْ لی بِالرَّشادِ وَ لا تَكِلْنی إِلی نَفْسی أَبَداً يا ذَا الْجَلالِ وَ الْإِكْرام اَللّهُمَّ مُدَّ لی فِی السَّعَهِ وَ الدَّعَهِ وَ جَنِّبْنی ما حَرَّمْتَهُ عَلَیَّ وَ وَجِّهْ لی(۸) بِالْعافِيَهِ وَ السَّلامَهِ وَ الْبَرَكَهِ وَ لا تُشْمِتْ بِیَ الْأَعْداءَ وَ فَرِّجْ عَنّی الْكُرُوبَ(۹) وَ أَتْمِمْ عَلَیَّ نِعْمَتَکَ وَ أَصْلِحْ لِیَ الْحَرْثَ فِی الْإِصْلاحِ لِإِمْرِ

---

۱ – ۱_ فلاح السائل، ص ۲۰۶، فصل الحادی و العشرون فی صلاه العصر؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۵، فصل فی سیاقه الصلوات... .

۲– ۲_ آ: نموده اند.

۳– ۳_ حاشیه هر سه نسخه: فَعَفَوْتَ.

۴– ۴_ حاشیه ع و آ: أَفْضَل.

۵– ۵_ حاشیه آ: السّوء.

۶– ۶_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۳، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۳۳، فصل الثامن فی تعقیب صلاه العصر... .

۷– ۷_ حاشیه هر سه نسخه: العافیَه.

۸– ۸_ حاشیه متن: إلیَّ.

۹– ۹_ع و آ: الکَرب.

دُنْیـایَ وَ آخِرَتی وَ اجْعَلْنی سالِماً مِنْ کُلِّ سُوءٍ مُعافاً مِنَ الضَّرُورَهِ فی مُنْتَهَی الشُّکْرِ وَ الْعافِیَهِ وَ صَلَّی اللّه عَلی مُحَمَّدٍ نَبِیِّه وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ».(1)

۱۲- دعای «اللهم إنی أعوذ بک من نفس لا یقنع...»

دوازدهم: شیخ و دیگران این دعا را نیز در تعقیب عصر آورده اند:

«اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ نَفْسٍ لا تَقْنَعُ وَ مِنْ بَطنٍ لایَشْبَعُ وَ مِنْ قَلْبٍ لا یَخْشَعُ وَ مِنْ عِلْمٍ(2) لا یَنْفَعُ وَ مِنْ صَلاهٍ لا تُرْفَعُ وَ مِنْ دُعاءٍ لا یُسْمَعُ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ الْیُسْرَ بَعْدَ الْعُسْرِ وَ الْفَرَجَ بَعْدَ الْکَرْبِ وَ الرَّخاءَ بَعْدَ الشِّدَّهِ اَللّهُمَّ ما بِنا مِنْ نِعْمَهٍ فَمِنْکَ لا إِلَهَ إِلاّ أَنْتَ أَسْتَغْفِرُکَ وَ أَتُوبُ إِلَیْکَ».(3)

ص : ۱۱۴

۱- ۱_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۳، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۳۳، فصل الثامن فی تعقیب صلاه العصر.

۲- ۲_ حاشیه متن و ع: عَمَلٍ.

۳- ۳_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۳، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ بلدالأمین، ص ۱۹، ثمّ قل ما یختص العصر... .

فصل پنجم: در تعقیب مخصوص فریضه مغرب است

اشاره

و بعضی مشترک میان نماز مغرب و نماز صبح، و انواع آن بسیار است:

۱- خواندن «بسم الله الرحمن الرحیم لا حول...»

اوّل: به اسانید صحیحه از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که بعد از نماز صبح یا نماز مغرب پیش از آن که سخن بگوید هفت مرتبه بگوید:

«بِسْمِ اللّه ِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ إِلاّ بِاللّه ِ الْعَلیِّ الْعَظیمِ»

حق تعالی دفع کند از او هفتاد نوع از انواع بلا را که آسان ترِ آنها خُره و پیسی باشد.(۱)

و ایضاً به سند صحیح از حضرت امام رضا علیه السلام منقولست که: هر که این ذکر را هفت مرتبه بعد از نماز صبح و نماز مغرب بخواند ـ پیش از آن که پا را بگرداند و سخن بگوید ـ هفتاد نوع بلا از او دور گردد(۲) که کمتر آنها خُره و پیسی و ضرر پادشاه جائر(۳) و شیطان کافر بوده باشد.(۴)

۱- ۱ـ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۸۰، باب نبذه مما یستحب... ؛ جامع الأخبار، ص ۵۵، فصل الخامس و العشرون فی التسبیح.
۲- ۲ـ آ: بلا را از او بگرداند.
۳- ۳ـ ع: جایر، و آ: جابر.
۴- ۴ـ فلاح السائل، ص ۲۳۰، فصل الثالث و العشرون فی...؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۹۷، باب ۴۱، تعقیب صلاه المغرب.

و در روایت دیگر: محفوظ گردد از دیوانگی و تسلّط جنّیان، و اگر نامش در دیوان اشقیا باشد خدا از آن دیوان نام او را محو کند(۱)، و در دیوان سعدا و نیکان ثبت نماید.(۲)

و در روایت دیگر از آن حضرت منقولست که: چون نماز شام کردی برمخیز، و سخن مگو تا صد مرتبه این ذکر را بخوانی تا خدا هفتاد نوع بلا از تو دور گرداند که کمتر آنها خُره و پیسی و شیطان و سلطان باشد.(۳)

و در روایت دیگر آن حضرت فرمود که: هر که این ذکر را سه مرتبه در صبح، و سه مرتبه در شام بگوید نترسد از شیطانی و نه پادشاهی و نه خُره و نه پیسی.

پس حضرت فرمود که: من صد مرتبه می گویم.(۴)

و در بعضی از روایات: ده مرتبه نیز وارد شده که هر روز بخواند.(۵)

۲- دعای «الحمد لله الذی یفع ما یشاء...»

دویّم: کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز مغرب سه مرتبه بگوید:

«اَلْحَمْدُللّه ِ الَّذی یَفْعَلُ ما یَشاءُ وَ لا یَفْعَلُ ما یَشاءُ غَیْرُهُ»

حق تعالی خیر بسیار به او کرامت فرماید.(۶)

۱- ۱_ع: گرداند.
۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۳۱، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۸،باب نبذه مما یستحب... .
۳- ۳_ کافی، ج ۲، ص ۵۳۱، باب القول عند الإصباح والإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۹، باب نبذه مما یستحب... .
۴- ۴_ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۳۸۴، باب نبذه مما یقال... ؛ محاسن، ج ۱، ص ۴۱، ثواب بسم اللّه الرحمن الرحیم.
۵- ۵_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۵، باب نبذه مما یستحب... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۹، باب ۳۸، سائر ما یستحب عقیب کل صلاه. (البته بجای بسم اللّه الرحمن الرحیم، جمله سُبحان اللّه ِ الْعظیم و بِحمدهِ، آمده است).
۶- ۶_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۵، باب الدعاء فی أدبار الصلوات... ؛ تهذیب الأحکام، ج ۲،Äîص ۱۱۵، باب کیفیه الصلاه و... .

۳- دعای «اللهم إنی أسئلک بحق محمد و آل محمد...»

سیّم: کلینی و شیخ طوسی و دیگران به سند صحیح روایت کرده اند که:(۱) مردی به خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: درد چشم، بسیار می کشم. حضرت فرمود که: می خواهی تو را دعایی تعلیم کنم که نافع باشد برای دنیا و آخرت تو، و از آزار چشم امان یابی؟ گفت: بلی؛ فرمود که: بعد از نماز صبح و مغرب بگو:

«اَللّٰهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَجْعَلَ النُّورَ فی بَصَری وَ الْبَصیرَةَ فی دینی وَ الْیَقینَ فی قَلْبی وَ الْاِخْلاصَ فی عَمَلی وَ السَّلامَةَ فی نَفْسی وَ السَّعَةَ فی رِزْقی وَ الشُّکْرَ لَکَ أَبَداً ما أَبْقَیْتَنی».(۲)

۴- دعای «إن الله و ملائکته یصلون علی النبی...»

چهارم: سیّد بن طاوس و ابن بابویه _ رضی اللّه عنهما _ به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: هر که بعد از نماز صبح و نماز شام _ پیش از آن که پا بگرداند یا با احدی سخن بگوید _ این صلوات را یک مرتبه بخواند حق تعالی صد حاجت او را برآورد، هفتاد از حاجات آخرت، و سی از حاجات دنیا:

«إِنَّ اللّه وَ مَلائِکَتَهُ یُصَلُّونَ عَلَی النَّبِیِّ یا أَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَیْهِ وَ سَلِّمُوا تَسْلِیماً اللّهمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ النَّبِیِّ وَ عَلی ذُرِیَّتِه وَ عَلی اَهْلِ بَیْتِه».(۳)

و به روایت ابن بابویه: «اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ ذُرِیَّتِه».(۴)

۵- دعای «لا إله إلا الله وحده لا شریک له...»

پنجم: کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز صبح و نماز مغرب _ پیش از آن که زانوهای خود را تغییر دهد(۵) _ ده مرتبه این

۱- ۱_ع: + روزی.

۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۹، باب الدعاء فی أدبار الصلوات... ؛ أمالی، شیخ طوسی، ص ۱۹۶، مجلس السابع... .

۳- ۳_ فلاح السائل، ص ۲۳۰، فصل الثالث والعشرون... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۰۰، باب نبذه مما یستحب... .

۴- ۴_ ثواب الاعمال، ص ۱۵۶، ثواب من قال... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۹۵، باب ۴۱، تعقیب صلاه المغرب... .

۵- ۵_ آ: بگرداند.

تهلیل را بخواند، خدا را ملاقات نکند احدی با عملی بهتر از عمل او، مگر کسی که مثل آنچه او کرده است بکند:

«لا اِلهَ اِلّاَ اللّه ُوَحدَهُ لا شَریکَ لَهُ لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ یُحیی وَ یُمیتُ وَ یُمیتُ وَ یُحیی وَ هُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ بِیَدِهِ الْخَیرُ وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ».(۱)

و این تهلیل در ادعیه صباح و مساء به اسانید بسیار مذکور خواهد شد. انشاءاللّه تعالی.

۶- دعای «سبحانک لا إله إلا أنت...»

ششم: سیّد بن طاوس به سند صحیح از امام محمّد باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز مغرب و نماز بامداد بگوید:

«سُبْحانَکَ لا إلهَ إلاّ أَنْتَ اغْفِرْ لی ذُنُوبی کُلَّها جَمیعاً فَإِنَّهُ لا یَغْفِرُ الذُّنُوبَ کُلَّها جَمیعاً إلاّ أَنْتَ».

حق تعالی وحی کند به ملائکه که بنویسید برای بنده من آمرزش گناهان او را؛ برای آن که دانسته و اقرار دارد که گناهان را کسی به غیر از من نمی آمرزد.(۲)

۷- دعای «اللهم تقبل منی ما کان صالحاً و...»

هفتم: سیّد بن طاوس رضی الله عنه روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین ــ صلوات اللّه علیه ــ بعد از نماز مغرب این دعا می خواندند:

«اَللّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنّی ما کانَ صالِحاً وَ أَصْلِحْ مِنّی ما کانَ فاسِداً اَللّهُمَّ لا تُسَلِّطْنی عَلی فِسادِ ما أَصْلَحْتَ مِنّی وَ أَصْلِحْ لی ما أَفْسَدْتُهُ مِنْ نَفْسی اَللّهُمَّ إِنّی أَسْتَغْفِرُکَ مِنْ کُلِّ ذَنْبٍ قَوِیَ عَلَیْهِ بَدَنی بِعافِیَتِکَ وَ نالَتْهُ یَدی بِفَضْلِ نِعْمَتِکَ وَ بَسَطْتُ إِلَیْهِ یَدی بِسَعَهِ رِزْقِکَ وَ احْتَجَبْتُ فیهِ عَنِ النّاسِ بِسَتْرِکَ وَ اتَّکَلْتُ فیهِ عَلی کَریم عَفْوِکَ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْتَغْفِرُکَ مِنْ کُلِّ ذَنْبٍ تُبْتُ إِلَیْکَ مِنْهُ وَ نَدِمْتُ عَلی فِعلِهِ وَ اسْتَحْیَیْتُ مِنْکَ وَ أَنَا عَلَیْهِ وَ رَهِبْتُکَ وَ أَ نَا فیهِ راجَعْتُهُ وَ عُدْتُ

۱- ۱ــ کافی، ج ۲، ص ۵۱۸، باب من قال: لا اله الاّ اللّه وحده... ؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۷، باب نبذه مما یستحب... .

۲- ۲ــ فلاح السائل، ص ۲۳۱، فصل الثالث و العشرون... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۹۸، باب ۴۱، تعقیب صلاه المغرب.

إِلَيْهِ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْتَغْفِرُکَ مِنْ کُلِّ ذَنْبٍ عَلِمْتُهُ أَوْ جَهِلْتُهُ ذَکَرْتُهُ أَوْ نَسیتُهُ أَخْطَأْتُهُ أَوْ تَعَمَّدْتُهُ هُوَ مِمّا لا أَشُکُّ أَنَّ نَفْسی مُرْتَهَنَةٌ بِه وَ إِنْ کُنْتُ أُنْسیتُهُ وَ غَفَلْتُ عَنْهُ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْتَغْفِرُکَ مِنْ کُلِّ ذَنْبٍ جَنَیْتُهُ عَلَیَّ بِیَدی وَ آثَرْتُ فیهِ شَهْوَتی أَوْ سَعَیْتُ فیهِ لِغَیْری أَو اسْتَغْوَیْتُ فیهِ مَنْ تابَعَنی أَوْ کابَرْتُ فیهِ مَنْ مَنَعَنی أَوْ قَهَرْتُهُ بِجَهْلی أَوْ لَطُفْتُ فیهِ بِحیلَهِ غَیْری أَو اسْتَزَلَّنی إِلَیْهِ نَیْلی(1) وَ هَوایَ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْتَغْفِرُکَ مِنْ کُلِّ شَیْ ءٍ أَرَدْتُ بِه وَجْهَکَ فَخالَطَنی فیهِ ما لَیْسَ لَکَ وَ شارَکَنی فیهِ ما لَمْ یَخْلُص لَکَ وَ أَسْتَغْفِرُکَ مِمّا عَقَدْتُهُ عَلی نَفْسی ثُمَّ خالَفَهُ هَوایَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَعْتِقْنی مِنَ النّارِ وَ جُدْ عَلَیَّ بِفَضْلِکَ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ الْباقی الدّائِمِ الَّذی أَشْرَقَتْ بِنُورِهِ السَّماواتُ وَ الْأَرْضُ وَ کَشَفْتَ بِه ظُلُماتِ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ دَبَّرْتَ بِه أُمُورَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عَلی آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُصْلِحَ شَأْنی بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(2)

۸– خواندن «الحمد لله الذی لا یحصی مدحه القائلون...»

هشتم: ایضاً سیّد بن طاوس روایت کرده است که: حضرت فاطمه زهرا ــ صلوات اللّه علیها ــ بعد از نماز مغرب این دعا می خواندند:

«اَلْحَمْدُ لِلّهِ الَّذی لا یُحْصی مِدْحَهُ الْقائِلُونَ وَ الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذی لا یُحْصی نَعْمائَهُ الْعادُّونَ وَ الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذی لا یُؤَدّی حَقَّهُ الْمُجْتَهِدُونَ وَ لا إِلهَ إِلاَّ اللّهُ الْأَوَّلُ وَ الْآخِرُ وَ لا إِلهَ إِلاَّ اللّهُ الظّاهِرُ وَ الْباطِنُ وَ لا إِلهَ إِلاَّ اللّهُ الْمُحْیِی الْمُمیتُ وَ اللّهُ أَکْبَرُ ذُو الطَّوْلِ وَ اللّهُ أَکْبَرُ ذُو الْبَقاءِ الدّائِمِ وَ الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذی لا یُدْرِکُ الْعالِمُونَ عِلْمَهُ وَ لا یَسْتَخِفُّ الْجاهِلُونَ حِلْمَهُ وَ لا یَبْلُغُ الْمادِحُونَ مِدْحَتَهُ وَ لا یَصِفُ الْواصِفُونَ صِفَتَهُ وَ لا یُحْسِنُ الْخَلْقُ نَعْتَهُ وَ الْحَمْدُ لِلّهِ (3) ذِی الْمُلْکِ وَ الْمَلَکُوتِ وَ الْعَظَمَهِ وَ الْجَبَرُوتِ وَ الْعِزِّ وَ الْکِبْرِیاءِ وَ الْجَلالِ وَ الْبَهاءِ وَ الْمَهابَهِ وَ الْجَمالِ وَ الْعِزَّهِ وَ الْقُدْرَهِ وَ الْحَوْلِ وَ الْقُوَّهِ وَ الْمِنَّهِ وَ الْغَلَبَهِ وَ الْفَضْلِ وَ الطَّوْلِ وَ الْعَدْلِ

۱– ۱ــ ع و آ: مَیْلی.

۲– ۲ــ فلاح السائل، ص ۲۳۷، فصل الرابع و العشرون...؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۰۱، باب ۴۱، تعقیب صلاه المغرب.

۳– ۳ــ آ: + الَّذی.

وَ الْحَقِّ وَ الْخَلقِ وَ الْعَلاءِ(۱) وَ الرِّفْعَهِ وَ الْمَجْدِ وَ الْفَضيلَهِ وَ الْحِكْمَهِ وَ الْغَناءِ(۲) وَ السَّعَهِ وَ الْبَسْطِ وَ الْقَبْضِ وَ الْحِلْمِ وَ الْعِلْمِ وَ الْحُجَّهِ الْبالِغَهِ وَ النِّعْمَهِ السّابِغَهِ وَ الثَّناءِ الْحَسَنِ الْجَميلِ وَ الْآلاءِ الْكَريمَهِ مَلِكِ الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ وَ الْجَنَّهِ وَ النّارِ وَ ما فيهِنَّ تَبارَكْتَ وَ تَعالى اَلْحَمْدُ لِلّه الَّذى عَلِمَ أَسْرارَ الْغُيُوبِ وَ اطَّلَعَ عَلى ما تُجِنُّ الْقُلُوبُ فَلَيْسَ عَنْهُ مَذْهَبٌ وَ لا مَهْرَبٌ وَ الْحَمْدُ لِلّه الْمُتَكَبِّرِ فى سُلْطانِه الْعَزيزِ فى مَكانِهِ الْمُتَجَبِّرِ فى مُلْكِه الْقَوِىِّ فى بَطْشِهِ الرَّفيعِ فَوْقَ عَرْشِه الْمُطَّلِعِ عَلى خَلْقِه وَ الْبالِغِ لِما أَرادَ مِنْ عِلْمِه اَلْحَمْدُ لِلّه الَّذى بِكَلِماتِه قامَتِ السَّماواتُ الشِّدادُ وَ ثَبَتَتِ الْأَرَضُونَ الْمِهادُ وَ انْتَصَبَتِ الْجِبالُ الرَّواسى الْأَوْتادُ وَ جَرَتِ الرِّياحُ اللَّواقِحُ وَ سارَ فى جَوِّ السَّماءِ السَّحابُ وَ وَقَفَتْ عَلى حُدُودِها الْبِحارُ وَ وَجِلَتِ الْقُلُوبُ مِنْ مَخافَتِه وَ انْقَمَعَتِ الْأَرْبابُ لِرُبُوبِيَّتِهِ تَبارَكْتَ يا مُحْصِىَ قَطْرِ الْمَطَرِ وَ وَرَقِ الشَّجَرِ وَ مُحْيِىَ أَجْسادِ الْمَوْتى لِلْمَحْشَرِ سُبْحانَكَ يا ذَاالْجَلالِ وَ الْإِكْرام ما فَعَلْتَ بِالْغَريبِ الْفَقيرِ إِذا أَتاكَ مُسْتَجيراً مُسْتَغيثاً ما فَعَلْتَ بِمَنْ أَناخَ بِفِنائِكَ وَ تَعَرَّضَ لِرِضاكَ وَ غَدا إِلَيْكَ فَجَثا بَيْنَ يَدَيْكَ يَشْكُو إِلَيْكَ ما لا يَخْفى عَلَيْكَ فَلا يَكُونَنَّ يا رَبِّ حَظّى مِنْ دُعائِىَ الْحِرمانُ وَ لا نَصيبى مِمّا أَرجُو مِنْكَ الْخِذْلانَ يا مَنْ لَمْ يَزَلْ وَ لايَزالُ وَ لا يَزُولُ كَما لَمْ يَزَلْ قائِماً عَلى كُلِّ نَفْسٍ بِما كَسَبَتْ يا مَنْ جَعَلَ أَيّامَ الدُّنْيا تَزُولَ وَ شُهُورَها تَحُولُ وَ سِنينَها(۳) تَدُورُ وَ أَنْتَ الدّائِمُ لا تُبْليكَ الْأَزْمانُ وَ لا تُغَيِّرُكَ الدُّهُورُ يا مَنْ كُلُّ يَوْمٍ عِنْدَهُ جَديدٌ وَ كُلُّ رِزْقٍ عِنْدَهُ عَتيدٌ لِلضَّعيفِ وَ الْقَوِىِّ وَ الشَّديدِ(۴) قَسَمْتَ الْأَرْزاقَ بَيْنَ الْخَلائِقِ فَسَوَّيْتَ بَيْنَ الذَّرَّهِ وَ الْعُصْفُورِ اَللّهُمَّ إِذا ضاقَ الْمَقامُ بِالنّاسِ فَنَعُوذُ بِكَ مِنْ ضيقِ الْمَقامِ اَللّهُمَّ إِذا طالَ يَوْمُ الْقِيامَهِ عَلَى الْمُجْرِمينَ فَقَصِّرْ ذلِكَ الْيَوْمَ عَلَيْنا كَما بَيْنَ الصَّلاهِ إِلى الصَّلاهِ اَللّهُمَّ إِذا أُدْنِيَتِ الشَّمْسُ مِنَ الْجَماجِمِ فَكانَ بَيْنَها وَ بَيْنَ الْجَماجِمِ مِقْدارَ مَيْلٍ وَ زيدَ فى حَرِّها حَرُّ عَشْرِ سِنينَ فَإِنّا نَسْئَلُكَ أَنْ تُظِلَّنا بِالْغَمامِ وَ تَنْصِبَ لَنا الْمَنابِرَ وَ الْكَراسِىَّ

۱- ۱_ حاشيه ع و آ: وَالعُلى.

۲- ۲_ حاشيه متن: الغِناءِ، و حاشيه ع: أَلْغَنا.

۳- ۳_ ع: سِنيها.

۴- ۴_ آ: وَالقَوِىِّ التَشْديدِ.

نَجْلِسُ عَلَيْها وَ النّاسُ يَنْطَلِقُونَ فى الْمَقام آمينَ رَبَّ الْعالَمينَ أَسْئَلُكَ اللّهُمَّ بِحَقِّ هذِهِ الْمَحامِدِ إِلاّ غَفَرْتَ لى وَ تَجاوَزْتَ عَنّى وَ أَلْبَسْتَنى الْعافِيَهَ فى بَدَنى وَ رَزَقْتَنى السَّلامَهَ فى دينى فَإِنّى أَسْئَلُكَ وَ أَ نا واثِقٌ بِإِجابَتِكَ إِيّاىَ فى مَسْئَلَتى وَ أَدْعُوكَ وَ أَ نا عالِمٌ بِاسْتِماعِكَ دَعْوَتى فَاسْتَمِعْ دُعائى وَ لا تَقْطَعْ رَجائى وَ لا تَرُدَّ ثَنائى وَ لا تُخَيِّبْ دُعائى أَ نَا مُحْتاجٌ إِلى رِضْوانِكَ وَ فَقيرٌ إِلى غُفْرانِكَ وَ أَسْئَلُكَ وَ لا آيَسُ مِنْ رَحْمَتِكَ وَ أَدْعُوكَ وَ أَ نا غَيْرُ مُحْتَرِزٍ مِنْ سَخَطِكَ رَبِّ وَ اسْتَجِبْ لى وَ امْنُنْ عَلَىَّ بِعَفْوِكَ وَ تَوَفَّنى مُسْلِماً وَ أَلْحِقْنى بِالصّالِحينَ رَبِّ لا تَمْنَعْنى فَضْلَكَ يا مَنّانُ وَ لا تَكِلْنى إِلى نَفْسى مَخْذُولاً يا حَنّانُ رَبِّ ارْحَمْ عِنْدَ فِراقِ الْأَحِبَّهِ صَرْعَتى وَ عِنْدَ سُكُونِ الْقَبْرِ وَحْدَتى وَ فى مَفازَهِ الْقِيامَهِ غُرْبَتى وَ بَيْنَ يَدَيْكَ مَوْقُوفاً لِلْحِسابِ فاقَتى رَبِّ أَسْتَجيرُ بِكَ مِنَ النّارِ فَأَجِرْنى رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ النّارِ فَأَعِذْنى رَبِّ أَفْزَعُ إِلَيْكَ مِنَ النّارِ فَأَبْعِدْنى رَبِّ أَسْتَرْحِمُكَ مَكْرُوباً فَارْحَمْنى رَبِّ أَسْتَغْفِرُكَ لِما جَهِلْتُ فَاغْفِرْلى رَبِّ قَدْ أَبْرَزَنِى الدُّعاءُ لِلْحاجَهِ إِلَيْكَ فَلا تُوءْيِسْنى يا كَريمُ ذَا الْآلاءِ وَ الْإِحْسانِ وَ التَّجاوُزِ سَيِّدى يا بَرُّ يا رَحيمُ اسْتَجِبْ بَيْنَ الْمُتَضَرِّعينَ إِلَيْكَ دَعْوَتى وَ ارْحَمْ مِنَ الْمُنْتَحِبينَ بِالْعَويلِ عَبْرَتى وَ اجْعَلْ فى لِقائِكَ يَوْمَ الْخُرُوجِ مِنَ الدُّنْيا راحَتى وَ اسْتُرْ بَيْنَ الْأَمْواتِ يا عَظيمَ الرَّجاءِ عَوْرَتى وَ اعْطِفْ عَلَىَّ عِنْدَ التَّحَوُّلِ وَحيداً إِلى حَفْرَتى إِنَّكَ أَمَلى وَ مَوْضِعُ طَلِبَتى وَ الْعارِفُ بِما أُريدُ فى تَوْجيهِ مَسْئَلَتى فَاقْضِ يا قاضِىَ الْحاجاتِ حاجَتى فَإِلَيْكَ الْمُشْتَكى وَ أَنْتَ الْمُسْتَعانُ وَ الْمُرْتَجى أَفِرُّ إِلَيْكَ هارِباً مِنَ الذُّنُوبِ فَاقْبَلْنى وَ أَلْتَجِئُ مِنْ عَدْلِكَ إِلى مَغْفِرَتِكَ فَأَدْرِكْنى وَ أَلْتاذُ بِعَفْوِكَ مِنْ بَطْشِكَ فَامْنَعْنى وَ أَسْتَرْوِحُ رَحْمَتَكَ مِنْ عِقابِكَ فَنَجِّنى وَ أَطْلُبُ الْقُرْبَهَ مِنْكَ بِالْإِسْلامِ فَقَرِّبْنى وَ مِنَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ فَآمِنّى وَ فى ظِلِّ عَرْشِكَ فَظَلِّلْنى وَ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِكَ فَهَبْ لى وَ مِنَ الدُّنْيا سالِماً فَنَجِّنى وَ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَى النُّورِ فَأَخْرِجْنى وَ يَوْمَ الْقِيامَهِ فَبَيِّضْ وَجْهى وَ حِساباً يَسيراً فَحاسِبْنى وَ بِسَرائِرى فَلا تَفْضَحْنى وَ عَلى بَلائِكَ فَصَبِّرْنى وَ كَما صَرَفْتَ عَنْ يُوسُفَ السُّوءَ وَ الْفَحْشاءَ فَأَصْرِفْهُ عَنّى وَ ما لا طاقَهَ لى بِهِ فَلا تُحَمِّلْنى وَ إِلَى دارِ السَّلامِ فَاهْدِنى وَ بِالْقُرْآنِ فَانْفَعْنى وَ بِالْقَوْلِ الثّابِتِ فَثَبِّتْنى وَ مِنَ

الشَّيْطانِ الرَّجيمْ فَاحْفَظْنی وَ بِحَوْلِکَ وَ قُوَّتِکَ وَ جَبَرُوتِکَ فَاعْصِمْنی وَ بِحِلْمِکَ وَ عِلْمِکَ وَ سَعَهِ رَحْمَتِکَ مِنْ جَهَنَّمَ فَنَجِّنی وَ جَنَّتَکَ الْفِرْدَوْسَ فَاسْکِنّی وَ النَّظَرَ إلی وَجْهِکَ فَارْزُقْنی وَ بِنَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله فَأَلْحِقْنی وَ مِنَ الشَّیاطینِ وَ أَوْلِیائِهِمْ وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ ذی شَرٍّ فَاکْفِنی اَللّهُمَّ وَ أَعْدائی وَ مَنْ کادَنی إنْ أَتَوا بَرّاً فَجَبِّنْ شَجِعَهُم(۱) فُضَّ جُمُوعَهُم کَلِّلْ سِلاْحَهُم(۲) عَرْقِبْ دَوابَّهُم سَلِّطْ عَلَیْهِمُ الْعَواصِفَ وَ الْقَواصِفَ أَبَداً حَتّی تُصْلِیَهُمُ النّارَ أَنْزِلْهُمْ مِنْ صَیاصیهِمْ وَ أَمْکِنّا مِنْ نَواصیهِمْ آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ(۳) آلِ مُحَمَّدٍ صَلاهً یَشْهَدُ الاْءَوَّلُونَ مَعَ الاْءَبْرارِ وَ سَیِّدِ الْمُتَّقینَ وَ خاتَمِ النَّبِیّینَ وَ قائِدِ الْخَیْرِ وَ مِفْتاحِ الرَّحْمَهِ اَللّهُمَّ رَبَّ الْبَیْتِ الْحَرامِ وَ(۴) الشَّهْرِ الْحَرامِ وَ رَبَّ الْمَشْعَرِ الْحَرامِ وَ رَبَّ الرُّکْنِ وَ الْمَقامِ وَ رَبَّ الْحِلِّ وَ الاْءِحْرامِ(۵) بَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ مِنّا التَّحِیَّهَ وَ السَّلامَ سَلامٌ عَلَیْکَ یا رَسُولَ اللّهِ سَلامٌ عَلَیْکَ یا أَمینَ اللّهِ سَلامٌ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللّهِ اَلسَّلامُ عَلَیْکَ وَ رَحْمَهُ اللّهِ وَ بَرَکاتُهُ فَهُوَ کَما وَصَفْتَهُ بِالْمُوءْمِنینَ رَءُوفٌ رَحیمٌ اَللّهُمَّ أَعْطِه أَفْضَلَ ما سَأَلَکَ وَ أَفْضَلَ ما سُئِلْتَ(۶) لَهُ وَ أَفْضَلَ ما أَنْتَ مَسْئُولٌ لَهُ إِلی یَوْمِ الْقِیامَهِ آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ».(۷)

۹– دعای «اللهم صل علی محمد البشیر النذیر...»

نهم: سیّد بن طاوس و شیخ طوسی و دیگران – رضی اللّه عنهم – به سند صحیح از معاویه بن عمّار روایت کرده اند که: حضرت صادق علیه السلام بعد از نماز مغرب این دعا می خواندند:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ الْبَشیرِ النَّذیرِ السِّراجِ الْمُنیرِ الطُّهْرِ الطّاهِرِ الْخَیِّرِ الْفاضِلِ خاتَمِ أَنْبِیائِکَ وَ سَیِّدِ أَصْفِیائِکَ وَ خالِصِ أَخِلاّئِکَ ذِی الْوَجْهِ الْجَمیلِ وَ الشَّرَفِ الاْءَصیلِ وَ الْمِنْبَرِ

۱– ۱_ آ: شُجْعَهُم و حاشیه آن: شَجَعِهِمْ.

۲– ۲_ ع: إسْلاحَهُم.

۳– ۳_ حاشیه ع و آ: عَلی.

۴– ۴_ ع: + رَبَّ .

۵– ۵_ حاشیه متن: الحَرام، ولی درع و آ: برعکس.

۶– ۶_ حاشیه متن: سَأَلْتُ، و حاشیه ع و آ: سَأَلَتْ.

۷– ۷_ فلاح السائل، ص ۲۳۸، فصل الرابع و العشرون... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۰۲، باب ۴۱، تعقیب صلاه المغرب.

النَّبيـلِ وَ الْمَقـامِ الْمَحْمُـودِ وَ الْمَنْهَـلِ الْمَشْـهُودِ وَ الْحَـوْضِ الْمَوْرُودِ اَللّهُمَّ صَـلِ‌ّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ الِهِ كَمـا بَلَّغَ رِسالاتِـكَ وَ جاهَـدَ فى سَبيلِـكَ وَ نَصَـحَ لاِـُمَّتِه وَ عَبَـدَكَ حَتّى أَتـاهُ الْيَقينُ وَ صَـلِ‌ّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطّاهِرينَ الاْـَخْيارِ الاْـَتْقِياءِ الاْـَبْرارِ الَّذينَ انْتَجَبْتَهُمْ لِـدينِكَ وَ اصْـطَفَيْتَهُمْ مِنْ خَلْقِـكَ وَ ائْتَمَنْتَهُم عَلى وَحْيِكَ وَ جَعَلْتَهُم خَزائِنَ(١) عِلْمِـكَ وَ تَراجِمَهَ كَلِمَتِكَ(٢) وَ أَعْلامَـ نُورِكَ وَ حَفَظَهِ سِـرِّكَ وَ أَذْهَبْتَ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَ طَهَّرْتَهُمْ تَطْهيراً اَللّهُمَّ انْفَعْنا بِحُبِّهِمْ وَ احْشُـرْنا فى زُمْرَتِهِمْ وَ تَحْتَ لِوائِهِمْ وَ لا تُفَرِّقْ بَيْنَنا وَ بَيْنَهُمْ وَ اجْعَلْنى بِهِمْ عِنْـدَكَ وَجيهاً فِى الـدُّنْيا وَ الاْآخِرَهِ وَ مِنَ الْمُقَرَّبينَ الَّذينَ لا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لا هُمْ يَحْزَنُونَ الْحَمْـدُ للّه ِ الَّذى ذَهَبَ(٣) بِالنَّهارِ(۴) بِقُدْرَتِه وَ جاءَ بِاللَّيْلِ بِرَحْمَتِه خَلْقاً جَديداً وَ جَعَلَهُ لِباساً وَ سَكَناً(۵) وَ جَعَلَ اللَّيْلَ وَ النَّهارَ آيَتَيْنِ لِيُعْلَمَ بِهِما عَدَدُ السِّنينَ وَ الْحِسـابُ اَلْحَمْـدُ للّه ِ عَلى إِقْبـالِ اللَّيْلِ وَ إِدْبارِ النَّهارِ اَللّهُمَّ صَلِ‌ّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ(۶) وَ أَصْـلِحْ لى دينِىَ الَّذى هُوَ عِصْمَهُ أَمْرى وَ أَصْـلِحْ لى دُنْياىَ الَّتى فيها مَعيشَتى وَ أَصْلِحْ لى آخِرَتِىَ الَّتى إِلَيْها مُنْقَلَبى وَ اجْعَلِ الْحَيٰاهَ زِيادَهً لى فى(٧) كُلِّ خَيْرٍ وَ اجْعَلِ الْمَوْتَ راحَهً لى مِنْ كُـلِّ سُوءٍ وَ اكْفِنى أَمْرَ دُنْيـاىَ وَ آخِرَتى بِمـا كَفَيْتَ بِه أَوْلِيائَـكَ وَ خِيَرَتَكَ مِنْ عِبادِكَ الصّالِحينَ وَ اصْـرِفْ عَنّى شَـرَّهُما وَ وَفِّقْنى لِما يُرْضيكَ عَنّى يا كَريمُ أَمْسَيْتُ(٨) وَ الْمُلْـكُ للّه ِ الْواحِـدِ الْقَهّارِ وَ ما فِى اللَّيْلِ وَ النَّهارِ اَللّهُمَّ إِنّى وَ هـذَا اللَّيْـلِ وَ النَّهارِ خَلْقانِ مِنْ خَلْقِكَ اَمْسَـى(٩) فَاعْصِمْنى(١٠) فيهِمـا بِقُوَّتِـكَ وَ لاـ تُرِهِما جُرْاَهً مِنّى عَلى مَعاصيكَ وَ لا رُكُوباً مِنّى لِمَحارِمِكَ وَ اجْعَلْ عَمَلى فيهِما مَقْبُولاً وَ سَعْيى مَشْكُوراً وَ يَسِّرْ(١١)لى ما أَخافُ عُسْرَهُ وَ سَهِّلْ لى ما صَعُبَ عَلَىَّ أَمْرُهُ وَ اقْضِ لى فيهِ بِالْحُسْنى

١- ١ــ حاشيه ع: خُزّان، و حاشيه آ: خُزّانِ وَحْيِكَ.

٢- ٢ــ حاشيه متن و ع: وَحْيِكَ.

٣- ٣ــ آ: أَذْهَبَ .

۴- ۴ــ حاشيه متن و ع: النَّهارَ.

۵- ۵ــ حاشيه هر سه نسخه: مَسْكَناً.

۶- ۶ــ حاشيه ع: و على آل محمد.

٧- ٧ــ حاشيه متن و ع: مِنْ.

٨- ٨ــ حاشيه متن و آ و متن ع: أَمْسَيْنا.

٩- ٩ــ حاشيه ع و آ: أمسى.

١٠- ١٠ــ ع: فَأَعْصِمْنا، و حاشيه آن: فَاعْصِمْنى.

١١- ١١ــ حاشيه هر سه نسخه: سَهِّلْ.

وَ آمِنّی مَکْرَکَ وَ لا تَهْتِکْ عَنّی سِتْرَکَ وَ لا تُنْسِنی ذِکْرَکَ وَ لا تَحُلْ بَیْنی وَ بَیْنَ حَوْلِکَ وَ قُوَّتِکَ وَ لا تَکِلْنی(۱) إِلی نَفْسی طَرْفَهَ عَیْنٍ أَبَداً وَ لا إِلی أَحَدٍ مِنْ خَلْقِکَ یا کَریمُ اَللّهُمَّ(۲) صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَافْتَحْ مَسامِعَ قَلْبی لِذِکْرِکَ حَتّی أَعِیَ وَحْیَکَ وَ أَتَّبِعَ کِتابَکَ وَ أُصَدِّقَ رُسُلَکَ وَ أُومِنَ بِوَعْدِکَ وَ أَخافُ وَعیدَکَ وَ أُوفِیَ بِعَهْدِکَ وَأَتَّبِعَ أَمْرَکَ وَ أَجْتَنِبَ نَهْیَکَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ(۳) مُحَمَّدٍ وَ لا تَصْرِفْ عَنّی وَجْهَکَ وَ لا تَمْنَعْنی فَضْلَکَ وَ لا تَحْرِمْنی عَفْوَکَ وَ اجْعَلْنی أُوالی أَوْلِیاءَکَ وَ أُعادی أَعْداءَکَ وَارْزُقْنِی الرَّهْبَهَ مِنْکَ وَ الرَّغْبَهَ إِلَیْکَ وَ الْخُشُوعَ وَ الْوَقارَ وَ التَّسْلیمَ لِأَمْرِکَ وَ التَّصْدیقَ بِکِتابِکَ وَ اتِّباعَ سُنَّهِ نَبِیِّکَ صلی الله علیه و آله اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ نَفْسٍ لا تَقْنَعُ وَ بَطْنٍ لا یَشْبَعُ وَ عَیْنٍ لا تَدْمَعُ وَ قَلْبٍ لا یَخْشَعُ وَ صَلاهٍ لا تُرْفَعُ وَ عَمَلٍ لا یَنْفَعُ وَ دُعاءٍ لا یُسْمَعُ وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ سُوءِ الْقَضاءِ وَ دَرَکِ الشَّقاءِ وَ جَهْدِ الْبَلاءِ وَ شَماتَهِ الْأَعْداءِ وَ مِنْ عَمَلٍ لا تَرْضی(۴) وَ أَعُوذُ بِکَ مِنَ الْکُفْرِ وَ الْفَقْرِ وَ الْقَهْرِ(۵) وَ الْغَدْرِ وَ مِنْ ضیقِ الصَّدْرِ وَ مِنْ شَتاتِ الْأَمْرِ(۶) وَ مِنَ الدّاءِ الْعُضالِ وَ غَلَبَهِ الرِّجالِ وَ خَیْبَهِ الْمُنْقَلَبِ وَ سُوءِ الْمَنْظَرِ فِی النَّفْسِ وَ الدّینِ وَ الْأَهْلِ وَ الْمالِ وَ الْوَلَدِ وَ عِنْدَ مُعایَنَهِ(۷) الْمَوْتِ وَ أَعُوذُ بِاللّهِ مِنْ إِنْسانِ سَوْءٍ وَ جارِ سَوْءٍ وَ قَرینِ سَوْءٍ وَ یَوْمِ سَوْءٍ وَ ساعَهِ سَوْءٍ وَ مِنْ شَرِّ ما یَلِجُ فِی الْأَرْضِ وَ ما یَخْرُجُ مِنْها و مِنْ شَرِّ ما یَنْزِلُ مِنَ السَّماءِ وَ ما یَعْرُجُ فِیها وَ مِنْ شَرِّ طَوارِقِ اللَّیْلِ وَ النَّهارِ إِلاّ طارِقاً یَطْرُقُ بِخَیْرٍ وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ دابَّهٍ رَبّی آخِذٌ بِناصِیَتِها إِنَّ رَبّی عَلی صِراطٍ مُسْتَقیمٍ فَسَیَکْفِیکَهُمُ اللّهُ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذی قَضی عَنّی صَلاهً کانَتْ عَلَی الْمُؤْمِنینَ کِتاباً مَوْقُوتاً».(۸)

ص : ۱۲۴

۱- ۱_ حاشیه هر سه نسخه: لاتُلْجِئْنی.

۲- ۲_ حاشیه آ: صل علی محمّد و آل محمّد.

۳- ۳_ حاشیه متن: وَ آلِهِ.

۴- ۴_ع: لایَرْضی.

۵- ۵_ حاشیه هر سه نسخه: وَالْوَقر.

۶- ۶_ حاشیه ع: و مِنْ سُوءِ الأَمْرِ وَ مِن بَلاءٍ لَیْسَ لی عَلَیْهِ صَبرٌ.

۷- ۷_ حاشیه هر سه نسخه: مَلَکِ.

۸- ۸_ فلاح السائل، ص ۲۴۱، فصل الرابع و العشرون... ؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۱۰۳،Ä فصل فی سیاقه الصلوات... .

۱۰- دعای «الحمدلله الذی یولج اللیل فی النهار...»

دهم: نصر بن مزاحم در کتاب صفّین روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین ــ صلوات اللّه علیه ــ بعد از نماز مغرب این دعا خواندند:

«اَلْحَمْدُ للّه ِالَّذی یُولِجُ اللَّیْلَ فِی النَّهارِ وَ یُولِجُ النَّهارَ فِی اللَّیْلِ اَلْحَمْدُ للّه ِکُلَّما وَقَبَ لَیْلٌ وَ غَسَقَ وَ الْحَمْدُ للّه ِکُلَّما لاحَ نَجْمٌ وَ خَفَقَ».(۱)

۱۱- دعای «أستعیذ باللّه من الشیطان الرجیم...»

یازدهم: و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: بعد از نماز صبح و نماز شام ده مرتبه بگو:

«اَسْتَعیذُ بِاللّه ِمِنَ الشَّیْطانِ الرَّجیمِ»

پس بگو:

«اُکْتُبا رَحِمَکُمَا اللّه ُبِسْمِ اللّه ِالرَّحْمنِ الرَّحیمِ أَمْسَیْتُ وَ أَصْبَحْتُ بِاللّه ِمُؤْمِناً عَلی دینِ مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله وَ سُنَّتِهِ وَ عَلی دینِ عَلیٍّ علیه السلام وَ سُنَّتِهِ وَ عَلی دینِ فاطِمَهَ علیهاالسلام وَ سُنَّتِها وَ عَلی دینِ الْاَوْصِیاءِ صَلَواتُ اللّه ِعَلَیْهِمْ وَ سُنَّتِهِمْ آمَنْتُ بِسِرِّهِمْ وَ عَلانِیَتِهِمْ وَ بِغَیْبِهِمْ وَ شَهادَتِهِمْ وَأَسْتَعیذُ بِاللّه ِفی لَیْلَتی هذِهِ وَ یَوْمی هذا مِمَّا اسْتَعاذَ مِنْهُ مُحَمَّدٌ وَ عَلیٌّ وَ فاطِمَهُ و الْاَوْصِیاءُ صَلَّی اللّه ُعَلَیْهِمْ وَ أَرْغَبُ إِلَی اللّه ِفیما رَغِبُوا فیهِ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّهِ».(۲)

دوازدهم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: سنّت است بعد از نماز مغرب ده مرتبه بگوید: «ماشاءاللّه لا قُوَّهَ اِلاّ بِاللّه ِاَسْتَغْفِرُاللّه ُ».

و بگوید: «اَللّهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ مُوجِباتِ رَحْمَتِکَ وَ عَزائِمَ مَغْفِرَتِکَ وَالسَّلامَهَ مِنْ کُلِّ اِثْمٍ وَالْغَنیمَهَ مِنْ کُلِّ بِرٍّ وَالنَّجاهَ مِنَ النّارِ وَ مِنْ کُلِّ بَلِیَّهٍ وَالْفَوْزَ بِالجَنَّهِ وَالرِّضْوانِ فی

۱- ۱ــ وقعه صفّین، ص ۱۳۴، طریق الجیش إلی صفین؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۹۸، باب نبذه مما یستحب... .

۲- ۲ــ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۹۹، باب نبذه مما یستحب... ؛ فلاح السائل، ص ۲۲۹، فصل الثالث و العشرون... .

دارِالسَّلامِ وَ جِوارِ(۱) نَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ وَ آلِه علیهم السلام اَللّهُمَ ما بِنا مِنْ نِعْمَهٍ فَمِنْکَ لا اِلهَ اِلاّ أَنْتَ اَسْتَغْفِرُکَ وَ أَتُوبُ إِلَیْکَ».(۲)

فایـده: بـدان که اکثر علما گفته انـد که: باید اکثر تعقیبات نماز مغرب بعد از نافله ها خوانده شود که وقت نوافل که تا برطرف شـدن سـرخیِ جانب مغربست بیرون نرود. و بعضـی گفته انـد که: تسبیح حضـرت فاطمه علیهاالسـلام را پیش بخواند و باقی را بعد.

و گمـان فقیر آنست که: آنچه توان پیش از نوافـل خوانـدن، افضـل آنست که پیشتر بخوانـد؛ خصوصـاً تعقیباتی که وارد شـده است که پیش از آن که پـا را حرکت دهـد بخوانـد؛ و چون خوفِ بیرون رفتنِ وقت نوافـل به هم رسانـد بـاقی را تـأخیر کنـد؛ چنانچه در حدیث معتبر وارد شده است که: فضیلت تعقیب فریضه بر تعقیب نافله به قدر فضیلت فریضه است بر نافله.(۳)

و در سـجده شـکر خلافی هست، و احادیث نیز اختلافی دارد، و ظاهراً مقـدّم داشـتن بر نوافل افضل باشد، و اگر تأخیر کند نیز خوبست، و اگر هر دو را به عمل آورد شاید بهتر باشد.

ص : ۱۲۶

۱- ۱ــ ع و آ: جَوارِ.

۲- ۲ــ مصباح، شیخ طوسی، ص ۱۰۲، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ بلدالأمین، ص ۲۸، ما یعقب به صلاه المغرب.

۳- ۳ــ کافی، ج ۳، ص ۳۴۱، باب التعقیب بعد الصلاه والدعاء؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۳۶، باب استحباب اختیار الدعاء... .

فصل ششم: در بیان تعقیب مخصوص نماز خفتن است

اشاره

(۱)

(۲)

و انواع آن بسیار است:

۱– دعای «اللهم صل علی محمد و آل محمد و احرسنی بعینک...»

اوّل: سیّد ابن طاوس رضی الله عنه در کتاب فلاح السائل روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین ــ صلوات اللّه علیه ــ بعد از نماز عشاء این دعا می خواندند:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عَلی آلِ مُحَمَّدٍ وَ احْرُسْنی بِعَیْنِکَ الَّتی لا تَنامُ وَ اکْنُفْنی بِرُکْنِکَ الّذی(۳) لا یُرامُ وَ اغْفِرْ لی بِقُدْرَتِکَ عَلَیَّ یا ذَاالْجَلالِ وَ الاْءکْرام اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ طَوارِقِ اللَّیْلِ وَ النَّهارِ وَ مِنْ جَورِ کُلِّ جائِرٍ وَ حَسَدِ کُلِّ حاسِدٍ وَ بَغْیِ کُلِّ باغٍ اَللّهُمَّ احْفَظْنی فی نَفْسی وَ أَهْلی وَ مالی وَ جَمیعِ ما خَوَّلْتَنی مِنْ نِعَمِکَ اَللّهُمَّ تَوَلَّنی فیما عِنْدَکَ مِمّا غِبْتُ عَنْهُ وَ لا تَکِلْنی إِلی نَفْسی فیما حَضَرْتُهُ یا مَنْ لا تَضُرُّهُ الذُّنُوبُ وَ لا تَنْقُصُهُ الْمَغْفِرَهُ اِغْفِرْلی ما لا یَضُرُّکَ وَ أَعْطِنی ما لا یَنْقُصُکَ إِنَّکَ أَنْتَ الْوَهَّابُ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْأَلُکَ فَرَجاً قَریباً وَ صَبْراً جَمیلاً وَ رِزْقاً واسِعاً وَ الْعَفْوَ وَ الْعافِیَهَ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عَلی(۴) آلِ مُحَمَّدٍ وَ اغْفِرْلی وَ لِوالِدَیَّ وَ لِلْمُؤْمِنینَ وَ الْمُؤْمِناتِ الاْءحْیاءِ مِنْهُمْ وَ الاْءَمْواتِ اَللّهُمَّ اجْعَلْنی مِمَّنْ یُکْثِرُ ذِکْرَکَ وَ یُتابِعُ شُکْرَکَ وَ یَلْزَمُ عِبادَتَکَ وَ یُؤَدّی أَماناتِکَ اَللّهُمَّ طَهِّرْ لِسانی مِنَ

۱- ۱ــ ع: ــ بیان .

۲- ۲ــ عشاء.

۳- ۳ــ ع: الّتی.

۴- ۴ــ ع: ــ و علی .

الْکِذْبِ وَ قَلْبی مِنَ النِّفاقِ وَ عَمَلی مِنَ الرِّیاءِ وَ بَصَری مِنَ الْخِیانَهِ إِنَّکَ تَعْلَمُ خائِنَهَ الْاءَعْیُنِ وَ ما تُخْفِی الصُّدُورُ اَللّهُمَّ رَبَّ السَّماواتِ السَّبْعِ وَ ما أَظَلَّتْ وَ رَبَّ الْاءَرَضینَ السَّبْعِ(۱) وَ ما أَقَلَّتْ وَ رَبَّ الرِّیاحِ وَ ما ذَرَتْ وَ رَبَّ کُلِّ شَیْ ءٍ وَ إِلهَ کُلِّ شَیْ ءٍ وَ آخِرَ کُلِّ شَیْ ءٍ وَ رَبَّ جَبْرَئیلَ وَ میکائیلَ وَ إِسْرافیلَ وَ إِلهَ إِبْراهیمَ وَ إِسْماعیلَ وَ إِسْحاقَ وَ یَعْقُوبَ أَسْئَلُکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عَلی(۲) آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَتَوَلاّنی بِرَحْمَتِکَ وَ تَشْمَلَنی بِعافِیَتِکَ وَ تُسْعِدَنی بِمَغْفِرَتِکَ وَ لا تُسَلِّطْ عَلَیَّ أَحَداً مِنْ خَلْقِکَ اَللّهُمَّ إِلَیْکَ فَقَرِّبْنی وَ عَلی حُسْنِ الْخُلْقِ فَقَوِّمْنی وَ مِنْ شَرِّ شَیاطینِ الْجِنِّ وَ الْاءِنْسِ فَسَلِّمْنی وَ فی آناءِ اللَّیْلِ وَ النَّهارِ فَاحْرُسْنی وَ فی أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی وَ إِخْوانی وَ جَمیعِ ما أَنْعَمْتَ بِه عَلَیَّ فَاحْفَظْنی وَ اغْفِرْلی وَ لِوالِدَیَّ وَ لِسائِرِ الْمُوءْمِنینَ وَ الْمُوءْمِناتِ یا ربَّ الْباقِیاتِ الصّالِحاتِ إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ وَ نِعْمَ الْمَوْلی وَ نِعْمَ النَّصیرُ بِرَحْمَتِکَ یا رَحیمُ الْحَمْدُ للّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ وَ صَلَواتُهُ(۳) عَلی سَیِّدِنا مُحَمَّدٍ النَّبِیِّ وَ الِهِ وَ عِتْرَتِهِ الطّاهِرینَ».(۴)

۲- دعای «سبحان من تواضع کل شیء لعظمته...»

دویّم: ایضاً سیّد ابن طاوس رحمه الله روایت کرده است که: حضرت فاطمه زهرا _ صلوات اللّه علیها _ بعد از نماز عشاء این دعا می خواندند:

«سُبْحانَ مَنْ تَواضَعَ کُلُّ شَیْ ءٍ لِعَظَمَتِه سُبْحانَ مَنْ ذَلَّ کُلُّ شَیْ ءٍ لِعِزَّتِه سُبْحانَ مَنْ خَضَعَ کُلُّ شَیْ ءٍ لِاءَمْرِه وَ مُلْکِه سُبْحانَ مَنِ انْقادَتْ لَهُ الْاءُمُورُ بِأَزِمَّتِها اَلْحَمْدُ للّه ِ الَّذی لا یَنْسی مِنْ ذِکْرِه اَلْحَمْدُ للّه ِ الَّذی لا یَخیبُ مَنْ دَعاهُ اَلْحَمْدُ للّه ِ الَّذی مَنْ تَوَکَّلَ عَلَیْهِ کَفاهُ اَلْحَمْدُ للّه ِ سامِکِ السَّماءِ وَ ساطِحِ الْاءَرْضِ وَ حاصِرِ(۵) الْبِحارِ وَ ناضِدِ الْجِبالِ وَ بارِئِ الْحَیَوانِ وَ خالِقِ الشَّجَرِ وَ فاتِحِ یَنابیعِ الْاءَرْضِ وَ مُدَبِّرِ الْاءُمُورِ وَ مُسَیِّرِ السَّحابِ وَ مُجْرِی الرِّیحِ(۶) وَ الْماءِ

۱- ۱_ آ: _ السَّبعِ.

۲- ۲_ع و آ: _ و علی.

۳- ۳_ع: صَلواتُ اللّه.

۴- ۴_ فلاح السائل، ص ۲۴۹، فصل السادس والعشرون... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۱۳، باب ۴۲، تعقیب صلاه العشاء.

۵- ۵_ع و آ: حاضر.

۶- ۶_ حاشیه ع: الرِّیاح.

وَ النّارِ مِنْ أَعْوادِ(۱) الْاَرْضِ مُتَضارِعاتٍ(۲) فِی الْهَواءِ وَ مُهْبِطِ الْحَرِّ وَ الْبَرْدِ الَّذی بِنِعْمَتِه تَتِمُّ الصّالِحاتُ وَ بِشُكْرِه تُسْتَوْجَبُ الزِّیاداتُ وَ بِأَمْرِه قامَتِ السَّماواتُ وَ بِعِزَّتِه اسْتَقَرَّتِ الرّاسِیاتُ وَ سَبَّحَتِ الْوُحُوشُ فِی الْفَلَواتِ وَ الطَّیْرُ(۳) فِی الْوَكَناتِ اَلْحَمْدُ لِلّهِ رَفیعِ الدَّرَجاتِ مُنْزِلِ الْآیاتِ واسِعِ الْبَرَكاتِ ساتِرِ الْعوراتِ قابِلِ الْحَسَناتِ مُقیلِ الْعَثَراتِ مُنَفِّسِ الْكُرُباتِ مُنْزِلِ الْبَرَكاتِ مُجیبِ الدَّعَواتِ مُحْیِیَ الْاَمْواتِ إلهَ مَنْ فِی الْاَرْضِ وَ السَّماواتِ اَلْحَمْدُ لِلّهِ عَلی كُلِّ حَمْدٍ وَ ذِكْرٍ وَ شُكْرٍ وَ صَبْرٍ وَ صَلاةٍ وَ زَكاةٍ وَ قِیامٍ وَ عِبادَةٍ وَ سَعادَةٍ وَ بَرَكَةٍ وَ زِیادَةٍ وَ رَحْمَةٍ وَ نِعْمَةٍ وَ كَرامَةٍ وَ فَریضَةٍ وَ سَرّاءَ وَ ضَرّاءَ وَ شِدَّةٍ وَ رَخاءٍ وَ مُصیبَةٍ وَ بَلاءٍ وَ عُسْرٍ وَ یُسْرٍ وَ غِناءٍ وَ فَقْرٍ وَ عَلی كُلِّ حالٍ وَ فی كُلِّ أَوانٍ وَ زَمانٍ وَ كُلِّ مَثْویً وَ مُنْقَلَبٍ وَ مَقامٍ اَللّهُمَّ إِنّی عائِذٌ بِكَ فَأَعِذْنی وَ مُسْتَجیرٌ بِكَ فَأَجِرْنی وَ مُسْتَعینٌ بِكَ فَأَعِنّی وَ مُسْتَغیثٌ بِكَ فَأَغِثْنی وَ داعیكَ فَأَجِبْنی وَ مُسْتَغْفِرُكَ فَاغْفِرْلی وَ مُسْتَنْصِرُكَ فَانْصُرْنی وَ مُسْتَهْدیكَ فَاهْدِنی وَ مُسْتَكْفیكَ فَاكْفِنی وَ مُلْتَجأٌ إِلَیْكَ فَاوِنی وَ مُسْتَمْسِكٌ بِحَبْلِكَ فَاعْصِمْنی وَ مُتَوَكِّلٌ عَلَیْكَ فَاكْفِنی وَ اجْعَلْنی فی عِیاذِكَ وَ جِوارِكَ وَ حِرْزِكَ وَ كَهْفِكَ(۴) وَ حِیاطَتِكَ وَ حِراسَتِكَ وَ كِلائَتِكَ وَ حُرْمَتِكَ وَ أَمْنِكَ وَ تَحْتَ ظِلِّكَ وَ تَحْتَ جَناحِكَ وَ اجْعَلْ عَلَیَّ واقِیَةً مِنْكَ وَ اجْعَلْ حِفْظَكَ وَ حِیاطَتَكَ وَ حِراسَتَكَ وَ كَلائَتَكَ مِنْ وَرائی وَ أَمامی وَ عَنْ یَمینی وَ عَنْ شِمالی وَ مِنْ فَوْقی وَ مِنْ تَحْتی وَ حَوالَیَّ حَتّی لا یَصِلَ أَحَدٌ مِنَ الْمَخْلُوقینَ إِلی مَكْرُوهی وَ أَذایَ بِحَقٍّ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ الْمَنّانُ بَدیعُ السَّماواتِ وَالْاَرْضِ ذُوالْجَلالِ وَ الْاِكْرامِ اَللّهُمَّ اكْفِنی حَسَدَ الْحاسِدینَ وَ بَغْیَ الْباغینَ وَ كَیْدَ الْكائِدینَ وَ مَكْرَ الْماكِرینَ وَ حیلَةَ الْمُحْتالینَ وَ غیلَةَ الْمُغْتالینَ وَ ظُلْمَ الظّالِمینَ وَ جَوْرَ الْجائِرینَ وَاعْتِداءَ الْمُعْتَدینَ وَ سَخَطَ الْمُسْخِطینَ(۵) وَ تَشَحُّبَ الْمُتَشَحِّبینَ وَ صَوْلَةَ الصّائِلینَ وَ اقْتِسارَ الْمُقْتَسِرینَ(۶) وَ غَشْمَ الْغاشِمینَ وَ خَبْطَ

۱- ۱_ حاشیه متن: أعوار، و حاشیه ع: أغوار.

۲- ۲_ع: مُتَصارِعاً، و حاشیه آن: مُتَساعِداتٍ.

۳- ۳_ع: الطُّیور.

۴- ۴_ حاشیه هر سه نسخه: كَنَفِكَ.

۵- ۵_ حاشیه ع: تَسَخُّطینَ، و حاشیه آ: الْمُسْتَخِطّین.

۶- ۶_ع: وَاقْتِصارَالْمُقْتَصِرینَ.

الْخـابِطینَ وَ سِـعایَه السّـاعینَ وَ نَمیمَه النّـامّینَ وَ سِـحْرَ السَّحَرَهِ وَ الْمَرَدَهِ وَ الشَّیـاطینِ وَ جَوْرَ السَّلاطینَ وَ مَکْرُوهَ الْعالَمینَ اَللّهُمَّ إنّی أَسْـئَلُکَ بِاسْـمِکَ الْمَخْزُونِ الطَّیِّبِ الطّاهِرِ الَّذی قامَتْ بِهِ السَّماواتُ وَالاْءَرْضُ وَ أَشْـرَقَتْ لَهُ الظُّلَمُ وَ سَـبَّحَتْ لَهُ الْمَلائِکَهُ وَ وَجِلَتْ عَنْهُ الْقُلُوبُ وَ خَضَـعَتْ لَهُ الرِّقابُ وَ أَحْیَیْتَ بِهِ الْمَوْتی أَنْ تَغْفِرَلی کُلَّ ذَنْبِ أَذْنَبْتُهُ فی ظُلَمِ اللَّیْلِ وَ ضَوْءِ النَّهارِ عَمْداً أَوْ خَطَأً سِرّاً أَوْ عَلانِیَهً وَ أَنْ تَهَبَ لی یَقیناً وَ هَـدْیاً وَ نُوراً وَ عِلْماً وَ فَهْماً حَتّی أُقیمَ کِتابَکَ وَ أُحِلَّ حَلالَکَ وَ أُحَرِّمَ حَرامَکَ وَ أُوءَدِّیَ فَرائِضَکَ وَ أُقیمَ سُـنَّهَ نَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ صـلی الله علیه و آله اَللّهُمَّ أَلْحِقْنی بِصالِحِ مَنْ مَضی وَ اجْعَلْنی مِنْ صالِحِ مَنْ بَقِیَ وَ اخْتِمْ لی عَمَلی بِأَحْسَنِه إِنَّکَ غَفُورٌ رَحیمٌ اَللّهُمَّ إِذا فَنِیَ عُمْری وَ تَصَـرَّمَتْ أَیّامُ حَیـاتی وَ کـانَ لابُدَّ لی مِنْ لِقائِکَ فَأَسْـئَلُکَ یا لَطیفُ أَنْ تُوجِبَ لی مِنَ الْجَنَّهِ مُنْزِلاً یَغْبِطُنی بِـه الاْـءَوَّلُونَ وَ الاْـآخِرُونَ اَللّهُمَّ اقْبَـلْ مِـدْحَتی وَ الْتِهـافی وَ ارْحَمْ ضَـراعَتی وَ هُتـافی وَ إِقْراری عَلی نَفْسـی وَ اعْتِرافی فَقَدْ أَسْـمَعْتُکَ صَوْتی فِی الدّاعینَ وَ خُشُوعی فِی الضّارِعینَ وَ مِدْحَتی فِی الْقائِلینَ وَ تَسْبیحی فِی الْمادِحینَ وَ أَنْتَ مُجیبُ الْمُضـطَرِّینَ وَ مُغیثُ الْمُسْـتَغیثینَ وَ غِیاثُ الْمَلْهُوفینَ وَ حِرْزُ الْهارِبینَ وَ صَـریخُ الْمُوءْمِنینَ وَ مُقیلُ الْمُذْنِبینَ وَ صَـلَّی اللّه ءعَلَی الْبَشیرِ النَّذیرِ وَ السِّراجِ الْمُنیرِ وَ عَلَی الْمَلائِکَهِ وَ النَّبِیّینَ اَللّهُمَّ داحِیَ الْمَدْحُوّاتِ وَ بارِئَ الْمَسْمُوکاتِ وَ جَبّالَ الْقُلُوبِ عَلی فِطْرَتِها شَقِیِّها وَ سَعیدِهَا اجْعَلْ شَـرائِفَ صَلَواتِکَ وَ نَوامِیَ بَرَکاتِکَ(۱) وَ کَرائِمَ تَحِیّاتِـکَ عَلی مُحَمَّدٍ عَبْـدِکَ وَ رَسُولِکَ وَ أَمینِکَ عَلی وَحْیِکَ الْقائِمِ بِحُجَّتِکَ وَ الذّابِّ عَنْ حَرَمِکَ وَ الصّادِعِ بِأَمْرِکَ وَ الْمُشَیِّدِ لِآیاتِکَ وَ الْمُوفی لِنَذْرِکَ اَللّهُمَّ فَأَعْطِه بِکُلِّ فَضیلَهٍ مِنْ فَضائِلِه وَ (۲)نَقیبَهٍ مِنْ مَناقِبِه وَ حالٍ مِنْ أَحْـوالِه وَ مَنْزِلَهٍ مِنْ مَنـازِلِه رَأَیْتَ مُحَمَّداً لَـکَ فیهـا ناصِـراً وَ عَلی مَکْرُوهِ بَلائِـکَ صـابِراً وَ لِمَنْ عـاداکَ مُعادِیاً وَ لِمَنْ والاکَ مُوالِیاً وَ عَنْ ما کَرِهْتَ نائِیاً(۳) وَ إِلی مـا أَجَبْتَ داعِیاً فَضائِلَ مِنْ جَزائِکَ وَ خَصائِصَ مِنْ عَطائِکَ وَ حِبائِکَ تُسْنی بِها

۱- ۱ــ ع: + و رأفَهِ تَحِیَّتِکَ، و حاشیه آن: تحیّاتِکَ. ولی در آ: برعکس.

۲- ۲ــ حاشیه ع و آ: مَنْقَبَهٍ.

۳- ۳ــ حاشیه ع: تائیاً.

أَمْرَهُ وَ تُعْلی بِها دَرَجَتَهُ مَعَ الْقُوّامِ بِقِسْطِکَ وَ الذّابّینَ عَنْ حَرَمِکَ حَتّی لا یَبْقی ثَناءٌ وَ لا بَهاءٌ وَ لا رَحْمَهٌ وَ لا کَرامَهٌ إِلّا خَصَصْتَ مُحَمَّداً بِذلِکَ وَ آتَیْتَهُ مِنْهُ الذُّری وَ بَلَّغْتَهُ الْمَقاماتِ الْعُلی آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْتَوْدِعُکَ دینی وَ نَفْسی وَ جَمیعَ نِعْمَتِکَ عَلَیَّ وَاجْعَلْنی فی کَنَفِکَ وَ حِفْظِکَ وَ عِزِّکَ وَ مَنْعِکَ عَزَّ جارُکَ وَ جَلَّ ثَناؤُکَ وَ تَقَدَّسَتْ أَسْماؤُکَ وَ لا إِلهَ غَیْرُکَ حَسْبی أَنْتَ فِی السَّرّاءِ وَ الضَّرّاءِ وَ الشِّدَّهِ وَ الرَّخاءِ وَ نِعْمَ الْوَکیلُ رَبَّنا عَلَیْکَ تَوَکَّلْنا وَ إِلَیْکَ أَنَبْنا وَ إِلَیْکَ الْمَصیرُ رَبَّنا لا تَجْعَلْنا فِتْنَهً لِلَّذینَ کَفَرُوا وَ اغْفِرْ لَنا رَبَّنا إِنَّکَ أَنْتَ الْعَزیزُ الْحَکیمُ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنّا عَذابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذابَها کانَ غَراماً إِنَّها ساءَتْ مُسْتَقَرًّا وَ مُقاماً رَبَّنَا افْتَحْ بَیْنَنا وَ بَیْنَ قَوْمِنا بِالْحَقِّ وَ أَنْتَ خَیْرُ الْفاتِحینَ رَبَّنا إِنَّنا آمَنّا فَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَ کَفِّرْ عَنّا سَیِّئاتِنا وَ تَوَفَّنا مَعَ الْأَبْرارِ رَبَّنا وَ آتِنا ما وَعَدْتَنا عَلی رُسُلِکَ وَ لا تُخْزِنا یَوْمَ الْقِیامَهِ إِنَّکَ لا تُخْلِفُ الْمیعادَ رَبَّنا لا تُؤاخِذْنا إِنْ نَسینا أَوْ أَخْطَأْنا رَبَّنا وَ لا تَحْمِلْ عَلَیْنا إِصْراً کَما حَمَلْتَهُ عَلَی الَّذینَ مِنْ قَبْلِنا رَبَّنا وَ لا تُحَمِّلْنا ما لا طاقَهَ لَنا بِهِ وَ اعْفُ عَنّا وَ اغْفِرْ لَنا وَ ارْحَمْنا أَنْتَ مَوْلانا فَانْصُرْنا عَلَی الْقَوْمِ الْکافِرینَ رَبَّنا آتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً وَ فِی الْآخِرَهِ حَسَنَهً وَ قِنا بِرَحْمَتِکَ عَذابَ النّارِ وَ صَلَّی اللّهُ عَلی سَیِّدِنا مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطّاهِرینَ و سَلَّمَ تَسْلیماً».(۱)

۳- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم اللهم صل علی محمد و آل محمد صلاه...»

سیّم: سیّد بن طاوس و شیخ طوسی و دیگران به سندهای صحیح از معاویه بن عمّار روایت کرده اند که: حضرت صادق علیه السلام بعد از نماز عشا این دعا می خواندند:

«بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ(۲) مُحَمَّدٍ صَلاهً تُبَلِّغُنا بِها رِضْوانَکَ وَ الْجَنَّهَ وَ تُنَجّینا بِها مِنْ سَخَطِکَ وَ النّارِ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ(۳) مُحَمَّدٍ وَ أَرِنِی الْحَقَّ حَقّاً حَتّی أَتَّبِعَهُ وَ أَرِنِی الْباطِلَ باطِلاً حَتّی أَجْتَنِبَهُ وَ لا تَجْعَلْهُما(۴) عَلَیَّ

۱- ۱_ فلاح السائل، ص ۲۵۱، فصل السادس و العشرون... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۱۵، باب ۴۲، تعقیب صلاه العشاء.

۲- ۲_ حاشیه ع و آ: وَ آلِهِ.

۳- ۳_ حاشیه هر سه نسخه: وَ آلِهِ.

۴- ۴_ حاشیه متن: تَجْعَلْهُ، و حاشیه آ: وَلاَتَجْعَلْهُ عَلَیَّ.

مُتَشابِهَیْنِ(۱) فَـأَتَّبِعَ هَوایَ بِغَیْرِ هُـدیً مِنْکَ وَ اجْعَلْ هَوایَ تَبَعاً لِرِضاکَ وَ طاعَتِکَ وَ خُـذْ لِنَفْسِکَ رِضاها مِنْ نَفْسـی وَ اهْـدِنی لِمَا اخْتُلِفَ فیهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِکَ إِنَّکَ تَهْدی مَنْ تَشاءُ إِلی صِراطٍ مُسْتَقیمٍ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اهْدِنی فیمَنْ هَدَیْتَ وَ عافِنی فیمَنْ عافَیْتَ وَ تَوَلَّنی فیمَنْ تَوَلَّیْتَ وَ بارِکْ لی فیما أَعْطَیْتَ وَ قِنی شَرَّ ما قَضَیْتَ إِنَّکَ تَقْضی وَ لا یُقْضی عَلَیْکَ وَ تُجیرُ وَ لا یُجارُ عَلَیْکَ تَمَّ نُورُکَ اَللّهُمَّ فَهَـدَیْتَ فَلَکَ الْحَمْدُ وَ عَظُمَ حِلْمُکَ فَعَفَوْتَ(۲) فَلَکَ الْحَمْدُ وَ بَسَـطْتَ یَدَکَ فَأَعْطَیْتَ فَلَکَ الْحَمْدُ تُطاعُ رَبَّنا فَتَشْکُرُ وَ تُعْصَی رَبَّنا فَتَسْتُرُ وَ تَغْفِرُ أَنْتَ کَما أَثْنَیْتَ عَلی نَفْسِکَ بِالْکَرَمِ وَ الْجُودِ لَبَّیْکَ وَ سَعْدَیکَ تَبارَکْتَ وَ تَعالَیْتَ لا مَلْجَأَ وَ لا مَنْجا مِنْکَ إِلاّ إِلَیْکَ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ سُبْحانَکَ اَللّهُمَّ وَ بِحَمْدِکَ عَمِلْتُ سُوءً وَ ظَلَمْتُ نَفْسی فَارْحَمْنی(۳) وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرّاحِمینَ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ سُبْحانَکَ إِنّی کُنْتُ مِنَ الظّالِمینَ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ سُبْحانَکَ اَللّهُمَّ وَ بِحَمْدِکَ عَمِلْتُ سُوءً وَ ظَلَمْتُ نَفْسی فَاغْفِرلی یا خَیْرَ الْغافِرینَ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ سُبْحانَکَ اَللّهُمَّ وَ بِحَمْدِکَ عَمِلْتُ سُوءً وَ ظَلَمْتُ نَفْسی فَتُبْ عَلَیَّ إِنَّکَ أَنْتَ التَّوّابُ الرَّحیمُ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ سُبْحانَکَ إِنّی کُنْتُ مِنَ الظّالِمینَ سُبْحانَ رَبِّکَ رَبِّ الْعِزَّهِ عَمّا یَصِفُونَ وَ سَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلینَ وَ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعالَمینَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ بَیِّتْنی مِنْکَ فی عافِیَهٍ وَ صَبِّحْنی مِنْکَ فی عافِیَهٍ وَ اسْتُرْنی مِنْکَ بِالْعافِیَهِ وَ ارْزُقْنی تَمامَ الْعافِیَهِ وَ دَوامَ الْعافِیَهِ وَ الشُّکْرَ عَلَی الْعافِیَهِ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْتَوْدِعُکَ نَفْسی وَ دینی وَ أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی وَ أَهْلَ حُزانَتی وَ کُلَّ نِعْمَهٍ أَنْعَمْتَ بِها عَلَیَّ اَوْ تُنْعِمُ(۴) فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اجْعَلْنی فی کَنَفِکَ وَ أَمْنِکَ وَ کَلائَتِکَ وَ حِفْظِکَ وَ حِیاطَتِکَ وَ کِفایَتِکَ وَ سِتْرِکَ وَ ذِمَّتِکَ وَ جِوارِکَ وَ وَدائِعِکَ یا مَنْ لا تَضیعُ وَدائِعُهُ وَ لایَخیبُ سائِلُهُ وَ لا یَنْفَدُ ما عِنْدَهُ اَللّهُمَّ إِنّی أَدْرَءُ بِکَ فی نُحُورِ أَعْدائی وَ کُلِّ(۵) مَنْ کادَنی وَ بَغی عَلَیَّ اَللّهُمَّ مَنْ أَرادَنا فَأَرِدْهُ وَ مَنْ کادَنا

۱- ۱_ حاشیه متن و ع: مُتَشابِها.

۲- ۲_ حاشیه هر سه نسخه: فَغَفَرْتَ.

۳- ۳_ حاشیه هر سه نسخه: فَاغْفِرْ لی وَارْحَمْنی.

۴- ۴_ حاشیه ع: أوْ تُنعِمُ.

۵- ۵_ حاشیه هر سه نسخه: وَکِدْ.

فَکِدْهُ وَ مَنْ نَصَبَ لَنا فَخُذْهُ یا رَبِّ أَخْذَ عَزیزٍ مُقْتَدِرٍ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اصْرِفْ عَنّی مِنَ الْبَلِیّاتِ وَالْآفاتِ وَ الْعاهاتِ وَ النِّقَمِ وَ لُزُومِ السَّقَمِ وَ زَوالِ النِّعَمِ وَ عَواقِبِ التَّلَفِ وَ ما طَغی بِهِ الْماءُ لِغَضَبِکَ وَ ما عَتَتْ بِهِ الرّیحُ عَنْ أَمْرِکَ وَ ما أَعْلَمُ وَ ما لا أَعْلَمُ وَ ما أَخافُ وَ ما لا أَخافُ وَ ما أَحْذَرُ وَ ما لا أَحْذَرُ وَ ما أَنْتَ بِهِ أَعْلَمُ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ فَرِّجْ هَمّی وَ نَفِّسْ غَمّی وَ سَلِّ حُزْنی وَ اکْفِنی ما ضاقَ بِه صَدْری وَ ما عیلَ بِه صَبْری وَ قَلَّتْ فیهِ(۱) حیلَتی وَ ضَعُفَتْ عَنْهُ قُوَّتی وَ عَجَزَتْ عَنْهُ طاقَتی وَ رَدَّتْنی فیهِ الضَّرُورَهُ عِنْدَ انْقِطاعِ الْآمالِ وَ خَیْبَهِ الرَّجاءِ مِنَ الْمَخْلُوقینَ إِلَیْکَ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اکْفِنیهِ یا کافِیاً مِنْ کُلِّ شَیْ ءٍ وَ لا یَکْفی مِنْهُ شَیْ ءٌ اِکْفِنی کُلَّ شَیْ ءٍ حَتّی لا یَبْقی مِنْهُ شَیْ ءٌ یا کَریمُ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ(۲) وَ ارْزُقْنی حَجَّ بَیْتِکَ الْحَرامِ وَ زِیارَهَ قَبْرِ نَبِیِّکَ صلی الله علیه و آله (۳) مَعَ التَّوْبَهِ وَ النَّدَمِ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْتَوْدِعُکَ نَفْسی وَ دینی وَ أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی وَ إِخْوانی وَ أَسْتَکْفیکَ ما أَهَمَّنی وَ ما لَمْ یُهِمَّنی وَ أَسْئَلُکَ بِخَیرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ الَّذی لا یَمُنُّ بِه سِواکَ یا کَریمُ الْحَمْدُ للّهِ الَّذی قَضی عَنّی صَلاهً کانَتْ عَلَی الْمُؤمِنینَ کِتاباً مَوْقُوتاً».(۴)

۴- دعای «اللهم إنه لیس لی علم بموضع رزقی...»

چهارم: سیّد بن طاوس رضی الله عنه از عبید بن زراره روایت کرده است که: مردی به خدمت حضرت صادق علیه السلام آمد و از تنگدستی شکایت کرد، و گفت: هر چند در طلب روزی به شهرها می گردم تنگی معیشتِ من زیاده می گردد. حضرت فرمود که: چون از نماز خفتن فارغ شوی، با تأنّی این دعا بخوان.

راوی گفت: بعد از اندک مدّتی حال آن مرد نیکو شد، و مال بسیار به هم رسانید. و دعا این است:

۱- ۱_ حاشیه ع و آ: بِهِ.

۲- ۲_ حاشیه هر سه نسخه: وَ الأَئمهَ عَلَیه وَ عَلَیهِمُ السَّلامُ.

۳- ۳_ حاشیه متن و ع: علیه السّلام.

۴- ۴_ فلاح السائل، ص ۲۵۴، فصل السادس و العشرون... ؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۱۱۰، أربع رکعات آخر.

«اَللّهُمَّ إِنَّهُ لَیسَ لی عِلْمٌ بِمَوْضِعِ رِزْقی وَ إِنَّما أنا أَطْلُبُهُ بِخَطَراتٍ تَخْطُرُ عَلی قَلْبی فَأَجُولُ فی طَلَبِهِ الْبُلْدانَ وَ أَنا فیما أَنا طالِبٌ کَالْحِیرانِ لا أَدْری أَفی سَهْلٍ هُوَ أَمْ فی جَبَلٍ أَمْ فی أَرْضٍ أَمْ فی سَماءٍ أَمْ فی بَرٍّ أَمْ فی بَحْرٍ وَ عَلی یَدَیْ مَنْ وَ مِنْ قِبَلِ مَنْ وَ قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ عِلْمَهُ عِنْدَکَ وَ أَسْبابَهُ بِیَدِکَ وَ أَنْتَ الَّذی تَقْسِمُهُ بِلُطْفِکَ وَ تُسَبِّبُهُ بِرَحْمَتِکَ اَللّهُمَّ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اجْعَلْ یا رَبِّ رِزْقَکَ لی واسِعاً وَ مَطْلَبَهُ سَهْلاً وَ مَأْخَذَهُ قَریباً وَ لا تُعَنِّنی بِطَلَبِ ما لَمْ تُقَدِّرْ لی فیهِ رِزْقاً فَإِنَّکَ غَنِیٌّ عَنْ عَذابی وَ أَنا فَقیرٌ إِلی رَحْمَتِکَ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَجُدْ عَلی عَبْدِکَ بِفَضْلِکَ إِنَّکَ ذُو فَضْلٍ عَظیمٍ».(۱)

۵- دعای «اللهم بیدک مقادیر اللیل والنهار و...»

پنجم: کلینی به سند معتبر از اهل بیت علیهم السلام روایت کرده است که: بعد از نماز خفتن این دعا را باید خواند. و دیگران این دعا را بعد از نماز شام ذکر کرده اند:

«اَللّهُمَّ بِیَدِکَ مَقادیرُ اللَّیْلِ وَ مَقادیرُ النَّهارِ وَ مَقادیرُ الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ وَ مَقادیرُ الْمَوْتِ وَ الْحَیاهِ وَ مَقادیرُ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ وَ مَقادیرُ النَّصْرِ وَ الْخِذْلانِ وَ مَقادیرُ الْغِنی وَ الْفَقْرِ اَللّهُمَّ بارِکْ لی فی دینی وَ دُنْیایَ وَ فی جَسَدی وَ أَهْلی(۲) وَ وُلْدی اَللّهُمَّ ادْرَأْ عَنّی فَسَقَهَ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ وَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ وَ اجْعَلْ مُنْقَلَبی إِلی خَیْرٍ دائِمٍ وَ نَعیمٍ لا یَزُولُ».(۳)

۶- دعای «أعوذ بعزه الله و أعوذ بقدره الله و...»

ششم: در کتاب طبّ الأئمّه از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز خفتن این دعا بخواند در آن شب و روزش از ضرر دزدان ایمن گردد:

«أَعُوذُ بِعِزَّهِ اللّه ِ وَ أَعُوذُ بِقُدْرَهِ اللّه ِ وَ أَعُوذُ بِمَغْفِرَهِ اللّه ِ وَ أَعُوذُ بِرَحْمَهِ اللّه ِ وَ أَعُوذُ بِسُلْطانِ اللّه ِ الَّذی هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ وَ أَعُوذُ بِکَرَمِ اللّه ِ وَ أَعُوذُ بِجَمْعِ اللّه ِ مِنْ شَرِّ کُلِّ جَبّارٍ عَنیدٍ وَ شَیْطانٍ مَریدٍ وَ کُلِّ مُغْتالٍ وَ سارِقٍ وَ عارِضٍ وَ مِنْ شَرِّ السّامَّهِ وَ الْهامَّهِ وَ الْعامَّهِ وَ مِنْ شَرِّ

۱- ۱_ فلاح السائل، ص ۲۵۶، فصل السادس والعشرون... ؛ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۶۸، فصل العشرون فی أدعیه الأرزاق.

۲- ۲_ع: + وَ مالی .

۳- ۳_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۵، باب الدعاء فی ادبار الصلوات؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۸۴، باب نبذه مما یستحب... .

كُلِّ دابَّةٍ صَغيرَةٍ أَوْ كَبيرَةٍ بِلَيْلٍ أَوْ نَهارٍ وَ مِنْ شَرِّ فُسّاقِ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ وَ فُجّارِهِمْ وَ مِنْ شَرِّ فَسَقَهِ الجِنِّ وَ الْاِءنْسِ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دابَّةٍ رَبّى آخِذٌ بِناصِيَتِها إِنَّ رَبّى عَلى صِراطٍ مُسْتَقيمٍ».(۱)

۷- خواندن سوره «إنا أنزلناه فی لیله القدر...»

هفتم: سیّد بن طاوس رضی الله عنه به سند معتبر از حضرت امام محمّد تقی علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز خفتن هفت مرتبه سوره «إنّا أنْزَلْناه» بخواند در آن شب تا صبح در ضمان حق تعالی باشد از بلاها.(۲)

۸- دعای «اللهم رب السماوات السب و ما أظلت...»

هشتم: شیخ طوسی و کفعمی و دیگران ذکر کرده اند که: سنّت است بعد از نماز عشاء هفت مرتبه خواندن سوره «إنّا أنْزَلْناهُ» و بعد از آن این دعا بخواند:

«اَللّهُمَّ رَبَّ السَّماواتِ السَّبْعِ وَ ما أَظَلَّتْ وَ رَبَّ الْاَءرَضينَ السَّبْعِ وَ ما أَقَلَّتْ وَ رَبَّ الشَّياطينِ وَ ما أَظَلَّتْ وَ رَبَّ الرِّياحِ وَ ما ذَرَتْ اَللّهُمَّ رَبَّ كُلِّ شَيْ ءٍ وَ إِلهَ كُلِّ شَيْ ءٍ وَ خالِقَ كُلِّ شَيْ ءٍ وَ مَليكَ كُلِّ شَيْ ءٍ أَنْتَ اللّه ُالْمُقْتَدِرُ عَلى كُلِّ شَيْ ءٍ أَنْتَ اللّه ُالْاَءوَّلُ فَلا شَيْ ءَ قَبْلَكَ وَ أَنْتَ الْآخِرُ فَلا شَيْ ءَ بَعْدَكَ وَ أَنْتَ الظّاهِرُ فَلا شَيْ ءَ فَوْقَكَ وَ أَنْتَ الْباطِنُ فَلا شَيْ ءَ دُونَكَ وَ رَبَّ جَبْرَئيلَ وَ ميكائيلَ وَ إِسْرافيلَ وَ إِلهَ إِبْراهيمَ(۳) وَ إِسْماعيلَ وَ إِسْحاقَ وَ يَعْقُوبَ وَ الْاَءسْباطَ أَسْئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَنْ تَوَلّانى بِرَحْمَتِكَ وَ لا تُسَلِّطْ عَلَيَّ أَحَداً مِنْ خَلْقِكَ مِمَّنْ لا طاقَهَ لى بِهِ اَللّهُمَّ إِنّى أَتَحَبَّبُ إِلَيْكَ فَحَبِّبْنى(۴) وَ فِى النّاسِ فَعَزِّزْنى وَ مِنْ شَرِّ شَياطينِ الْجِنِّ وَ الْاِءنْسِ فَسَلِّمْنى يا رَبَّ الْعالَمينَ وَ صَلَّى اللّه ُعَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِه» پس هر دعایی که خواهی بکن.(۵)

ص : ۱۳۵

۱- ۱_ طبّ الأئمه، ص ۱۱۹، عوذه للسارق؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۲۷، باب ۴۲، تعقیب صلاه العشاء.

۲- ۲_ فلاح السائل، ص ۲۵۷، فصل السادس والعشرون... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۰۲، باب نبذه مما یستحب... .

۳- ۳_ حاشیه هر سه نسخه: وَ الأسباط.

۴- ۴_ حاشیه متن و ع و متن آ: اللّهم إِلَيكَ فَحَبِّبْنى.

۵- ۵_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۱۰۹، أربع رکعات آخر؛ بلدالأمین، ص ۳۰، ما یختص به صلاه العشاء.

۹- دعای «اللهم بحق محمد و آل محمد صل علی محمد...»

نهم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: سنّت است که این دعا نیز بخوانند:

«اَللّهُمَّ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ محمّدٍ وَ لا تُوءْمِنّا مَكْرَکَ وَ لا تُنْسِنا ذِكْرَکَ وَ لاتَكْشِفْ عَنّا سِتْرَکَ وَ لا تَحْرِمْنا فَضْلَکَ وَ لا تُحِلَّ عَلَيْنا غَضَبَکَ وَ لا تُباعِدْنا مِنْ جِوارِکَ وَ لا تَنْقُصْنا مِنْ رَحْمَتِکَ وَ لا تَنْزِعْ مِنّا(۱) بَرَكَتَکَ وَ لا تَمْنَعْنا عافِيَتَکَ وَ أَصْلِحْ لَنا ما أَعْطَيْتَنا وَ زِدْنا مِنْ فَضْلِکَ الْمُبارَكِ الطَّيِّبِ الْحَسَنِ الْجَميلِ وَ لا تُغَيِّرْ ما بِنا مِنْ نِعْمَتِکَ وَ لا تُوءْيِسْنا مِنْ رَوْحِکَ وَ لا تُهِنّا بَعْدَ كَرامَتِکَ وَ لا تُضِلَّنا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنا وَهَبْ لَنا مِنْ لَدُنْکَ رَحْمَةً إِنَّکَ أَنْتَ الْوَهّابُ اَللّهُمَّ اجْعَلْ قُلُوبَنا سالِمَةً وَ أَرْواحَنا طَيِّبَةً وَ أَزْواجَنا مُطَهَّرَةً وَ أَلْسِنَتَنا صادِقَةً وَ اَيمانَنا دائِماً وَ يَقينَنا صادِقاً وَ تِجارَتَنا لا تَبُورُ اَللّهُمَّ آتِنا فِی الدُّنْيا حَسَنَةً وَ فِی الْآخِرَهِ حَسَنَةً وَ قِنا بِرَحْمَتِکَ عَذابَ النّارِ».(۲)

۱۰- خواندن سوره فاتحه، قل هوالله، معوذتین و دعای «سبحان الله...»

دهم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: مستحب است که بعد از نماز عشاء هر یک از سوره «فاتحه» و «قُلْ هُوَ اللّهُ أَحَد» و «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَق» و «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النّاس» را ده مرتبه بخواند.

و ده نوبت بگوید: «سُبْحانَ اللّهِ وَ الْحَمْدُ للّهِ وَ لا إِلهَ إِلاَّ اللّهُ وَ اللّهُ أَكْبَر»

و ده مرتبه بگوید: «اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ»

و گفته اند که: سنّت است که این دعا نیز بخواند:

«اَللّهُمَّ افْتَحْ لی أَبْوابَ رَحْمَتِکَ وَ أَسْبِغْ عَلَيَّ مِنْ حَلالِ رِزْقِکَ وَ مَتِّعْنی بِالْعافِيَهِ ما أَبْقَيْتَنی فی سَمْعی وَ بَصَری وَ جَميعِ جَوارِحِ بَدَنی اَللّهُمَّ ما بِنا مِنْ نِعْمَهٍ فَمِنْکَ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ أَسْتَغْفِرُکَ وَ أَتُوبُ إِلَيْکَ يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ».(۳)

۱- ۱_ ع و آ: عنّا.

۲- ۲_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۱۱۰، أربع رکعات آخر؛ بلدالأمین، ص ۳۰، ما یختص به صلاه العشاء.

۳- ۳_ همان؛ (در روایت بلدالأمین به جای سُبْحانَ اللّهِ وَ الْحَمْدُ للّهِ وَ لا إِلهَ إِلاّ اللّهُ وَ اللّهُ اَكْبَر، جمله الباقِياتُ الصالِحات آمده است).

۱۱–دعای «أعیذ نفسی و ذریتی و أهل بیتی و...»

یازدهم: در کتاب طبّ الأئمّه علیهم السلام از حضرت صادق ــ صلوات اللّه علیه ــ روایت کرده(۱) است که: محافظت نمایید زنان و فرزندان و مال های خود را به خواندن این دعا بعد از نماز عشاء:

«أُعیذُ نَفْسی وَ دینی وَ ذُرِیَّتی وَ اَهْلَ بَیْتی وَ مالی بِکَلِماتِ اللّه ِ التّامّاتِ مِنْ کُلِّ شَیْطانٍ وَ هامَّةٍ وَ مِنْ کُلِّ عَیْنٍ لامَّةٍ».(۲)

۱۲– خواندن آیه الکرسی

دوازدهم: جعفر بن احمد قمی در کتاب مسلسلات از حضرت امیرالمؤمنین ــ صلوات اللّه علیه ــ روایت کرده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: آیه الکرسی را به من عطا کردند از گنجی در زیر عرش، و به هیچ پیغمبری پیش از من داده نشده.

پس حضرت امیر علیه السلام فرمود که: هر شب سه مرتبه این آیه شریفه را می خوانم اوّل: بعد از نماز خفتن پیش از نماز وتیره، دویّم: در هنگام خوابیدن، سیّم: پیش از نماز وتر در سحر.

پس حضرت فرمود که: تا از حضرت رسول صلی الله علیه و آله این حدیث را شنیدم، هیچ شب خواندن این آیه کریمه را در این سه وقت ترک نکردم.(۳)

۱- ۱ــ آ: شده.

۲- ۲ــ طب الأئمه، ص ۱۱۹، عوذه للمال و الولد؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۱۶، باب کیفیه الصلاه و... .

۳- ۳ــ أمالی، شیخ طوسی، ص ۵۰۸، مجلس الثامن عشر فیه من الأخبار؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۱۲۵، باب ۴۲، تعقیب صلاه العشاء.

فصل هفتم: در بیان تعقیبات مخصوص نماز صبح است

فضیلت بیداری و خواندن دعا و تعقیبات

و آن زیاده از سایر صلوات است، و احادیث در فضیلت خواص(۱) این تعقیب بسیار است، چنانچه در روایات بسیار وارد شده است که: ما بین طلوع صبح تا طلوع آفتاب روزیِ فرزندانِ آدم را قسمت می کنند؛ هر که در این وقت مشغول عبادت و دعا و تلاوت باشد روزی او فراخ می شود، و هر که در این وقت به خواب رود از زیادتی روزی محروم می شود؛ و خوابِ اینوقت شوم است، روزی را دور می کند، و رنگ را زرد می کند، و رو(۲) را قبیح می کند؛ زینهار که حذر کنید از این خواب.(۳)

و به سند معتبر از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام منقولست که: هر روزی که بر فرزندان آدم وارد می شود خطاب می کند به او که من روز تازه ام، و بر تو گواهم(۴)؛ پس در من کار نیکویی بکن، و سخن نیکویی بگو تا گواهی دهم برای تو در قیامت، که بعد از این مرا نخواهی دید.(۵)

۱- ۱_ع و آ: خصوص.

۲- ۲_ع: روی.

۳- ۳_ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۵۰۲، باب کراهه النوم بعد الغداه؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۹۶، باب کراهه النوم ما بین طلوع الفجر.

۴- ۴_ع: گواهی میدهم.

۵- ۵_ من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۷۹، و من الفاظ رسول اللّه... ؛ وسایل الشیعه، ج ۱۶، ص ۹۹، باب وجوب محاسبه النفس.

و از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام منقولست که: ذکر خدا بعد از نماز صبح تا طلوع آفتاب کامل تر است در تحصیل روزی، از سفر کردن در زمین.(۱)

و از حضرت رسول صلی الله علیه و آله منقولست که: هر که از طلوع صبح تا طلوع آفتاب، در مصلّای خود قرار گیرد و به تعقیب مشغول باشد، خدا او را از آتش جهنّم مستور گرداند.(۲)

و از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام منقولست که: شیطان لشکر روز را از طلوع صبح تا طلوع آفتاب پهن می کند، و لشکر شب را از غروب آفتاب تا ذهاب حمره مغربی؛ پس خدا را در این دو ساعت بسیار یاد کنید که در این دو ساعت، شیطان آدمی را از عبادت خدا غافل می سازد.(۳)

و به سند صحیح منقولست که: حضرت امام رضا علیه السلام در خراسان چون نماز صبح می کردند تا طلوع آفتاب در مصلّای خود می نشستند، و مشغول تعقیب بودند؛ پس خریطه ای(۴) برای آن حضرت می آوردند که مسواکها در آن بود، و به یک یک از آنها مسواک می کردند؛ پس اندک کندر می خواییدند؛ پس قرآن را برمی گرفتند و تلاوت می کردند.(۵)

و از حضرت رسول صلی الله علیه و آله منقولست که: هر که از طلوع صبح تا طلوع آفتاب مشغول تعقیب باشد ثواب حج برای او نوشته شود.(۶)

۱- ۱_ مکارم الاخلاق، ص ۳۰۵، فی الرجوع من المصلی؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۵۸، باب تأکد استحباب الجلوس... .

۲- ۲_ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۹، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... ؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۹، باب تأکد استحباب الجلوس بعد الصبح.

۳- ۳_ مفتاح الفلاح، ص ۲۵۲ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۲۹، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۴- ۴_ کیسه ای از جنس چرم. (دهخدا)

۵- ۵_ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۵۰۴، باب کراهیه النوم بعد الغداه؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۰، باب تأکد استحباب الجلوس بعد الصبح.

۶- ۶_ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۸، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... ؛ وسایل الشیعه، ج ۶،Âîص ۴۵۸، باب تأکد استحباب الجلوس بعد الصبح.

و در حدیث قدسی وارد شده است که حق تعالی می فرماید که: ای فرزند آدم! یاد کن مرا بعد از صبح یک ساعت، و بعد از عصر یک ساعت، تا کفایت کنم جمیع مهمّات تو را.(۱)

امّا تعقیبات:

تعقیبات

۱- خواندن «أستغفر اللّه ربی و أتوب إلیه...»

اوّل: ابن بابویه به سند معتبر از امام محمّد باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز صبح هفتاد مرتبه «أَسْتَغْفِرُاللّه رَبِّی وَ أَتُوبُ إِلَیهِ» بگوید، خدا او را بیامرزد، هر چند در آن روز هفتاد هزار گناه بکند. و به روایت دیگر: هفتصد گناه بکند.(۲)

۲- خواندن سوره «قل هو اللّه أحد...»

دویّم: ایضاً ابن بابویه به سند صحیح و سندهای معتبر از حضرت امیرالمؤمنین ـ صلوات اللّه علیه ـ روایت کرده است که: هر که بعد از نماز صبح یازده مرتبه سوره «قُلْ هُوَ اللّه أَحَد» بخواند، در آن روز گناهی بر او نوشته نشود به رغم انف شیطان.(۳)

و در بلد الأمین از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که سوره «قُلْ هُوَ اللّه أَحَد» را هر روز ده مرتبه بخواند، در آن روز هر چند شیطان سعی کند گناهی بر او نوشته نشود.(۴)

۳- دعای «اللهم اصلح دینی الذی جعلته لی إلیه...»

سیّم: شیخ طوسی رحمه الله در کتاب مجالس روایت کرده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله چون از نماز صبح فارغ می شدند، صدا بلند می کردند که صحابه می شنیدند، و سه مرتبه می گفتند:

۱- ۱ـ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۹، باب التعقیب... ؛ ثواب الأعمال، ص ۴۵، ثواب التعقیب... .

۲- ۲ـ خصال، ج ۲، ص ۵۸۱، ثواب من استغفر اللّه... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۳۴، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۳- ۳ـ ثواب الأعمال، ص ۴۵، ثواب من صلی الفجر و... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۳۵، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۴- ۴ـ بلدالأمین، ص ۱۷۵، و اما صلوات رمضان نقلتها من کتاب اللّه؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۶۰، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

«اَللّهُمَّ أَصْلِحْ دینِیَ الَّذی جَعَلْتَهُ لی عِصْمَةً»

پس سه مرتبه: «اَللّهُمَّ أَصْلِحْ لی دُنْیایَ الَّتی جَعَلْتَ فیها مَعاشی»

پس سه مرتبه: «اَللّهُمَّ أَصْلِحْ لی آخِرَتی الَّتی جَعَلْتَ إِلَیْها مَرْجِعی»

پس سه مرتبه: «اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِرِضاکَ مِنْ سَخَطِکَ وَ أَعُوذُ بِعَفْوِکَ مِنْ نَقِمَتِکَ»

پس سه مرتبه: «اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْکَ لا مانِعَ لِما أَعْطَیْتَ وَ لا مُعْطِیَ لِما مَنَعْتَ وَ لایَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْکَ الْجَدُّ».(۱)

۴–خواندن «ماشاء الله کان لا حول و لا قوه...»

چهارم: کلینی به سند صحیح روایت کرده است از حضرت صادق علیه السلام که: هر که بعد از نماز صبح صد مرتبه بگوید: «ما شاءَ اللّه ُ کانَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ اِلاّ بِاللّه ِ الْعَلیِّ الْعَظیمِ» در آن روز مکروهی نبیند.(۲)

و شیخ طوسی و دیگران نیز در کتب دعا ذکر کرده اند.

۵– دعای «بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله رب العالمین...»

پنجم: در بلدالأمین روایت کرده است که: مردی به دردی مبتلا شد که اطبّا از معالجه او به عجز اعتراف کردند، روزی کتابی از کتب علما را گشود؛ در اوّل صفحه نظرش بر این حدیث افتاد که حضرت صادق علیه السلام فرمود که: هر که علّتی داشته باشد، بعد از نماز صبح چهل مرتبه این دعا بخواند. چون چهل روز بر این دعا مداومت کرد شفا یافت. و بعد از آن تجربه بسیار از این دعا نقل کرده.

و ابن ادریس رحمه الله در کتاب سرایر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده که: هر که هر روز این دعا را سی مرتبه بخواند حق تعالی نود و نه نوع بلا را از او دفع کند که کمتر آنها خوره(۳) باشد.

و شیخ طوسی رحمه الله گفته است که: در تعقیب صبح سی مرتبه این دعا بخوانند.

---

۱ – ۱_ امالی، شیخ طوسی، ص ۱۵۸، مجلس السادس... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۳۴، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۲– ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۳۰، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۸، صلاه الصبح.

۳– ۳_ آ: خُره، و ع: خُره و پیسی.

و دعا به روایت شیخ و ابن ادریس اینست: «بِسْمِ اللّه ِ الرَّحْمنِ الرَّحیم اَلْحَمْـدُ للّه ِ رَبِّ الْعـالَمینَ تَبـارَکَ اللّه ُاَحْسَنُ الْخالِقینَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ اِلاّ بِاللّه ِ الْعَلیِّ الْعَظیم».(۱)

و به روایت کفعمی بعد از بسمله: «اَلْحَمْدُ للّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ حَسْبُنَا اللّه ُوَ نِعْمَ الْوَکیلُ» تا آخر دعا.(۲) و هر دو خوبست.

۶- خواندن «سوره إنا انزلناه فی لیله القدر...»

ششم: کفعمی و غیر او از حضـرت امام محمّـد باقر علیه السـلام روایت کرده انـد که: هر که سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِی لَیْلَهِ الْقَـدرِ» را بعد از نماز صبح ده مرتبه، و نزد زوال شـمس ده مرتبه، و بعد از عصـر ده مرتبه بخواند هزار کاتب را سـی سال به تَعَب اندازد در نوشتنِ ثواب او.(۳)

و ایضاً از آن حضرت روایت کرده است که: هر که بعد از طلوع صبح هفت مرتبه بخواند، هفتاد صف از ملائکه هفتاد صلوات بر او می فرستند، و هفتاد مرتبه بر او ترحّم کنند.(۴)

و از امام محمّـد تقی ــ صـلوات اللّه علیه ــ ثواب بسـیار منقولست برای کسـی که سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» را در شـبانه روزی هفتاد و شش مرتبه بخواند: بعد از طلوع صبح پیش از نماز صبح، هفت مرتبه؛ و بعد از نماز صبح، ده مرتبه؛ و بعد از زوال شمس پیش از نـافله، ده مرتبه؛ و بعـد از نوافـلِ زوال، بیست و یک مرتبه؛ و بعـد از عصـر، ده مرتبه؛ و بعـد از عشاء، هفت مرتبه؛ و در وقت خواب، یازده مرتبه.

۱- ۱ــ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۱۳، صلاه الصبح... .
۲- ۲ــ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۴۸، فصل الثامن عشر فی أدعیه الآلام و... .
۳- ۳ــ ایـن روایـت از کفعمی یـافت نشـد؛ ر . ک به: بحارالأـنوار، ج ۸۳، ص ۱۶۱، باب ۴۳، التعقیب المختص بصـلاه الفجر (مصحح بحارالأنوار نیز این روایت را در کتاب کفعمی نیافته است)؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۹۲، باب نبذه مما یستحب... .
۴- ۴ــ همان.

و از جمله ثوابش آنست که: حق تعالی هزار ملك خلق کند که در سی و شش هزار سال، ثواب آن را برای او بنویسند.(۱)

۷- خواندن «سبحان الله العظیم و بحمده و...»

هفتم: ابن بابویه و سایر علماء ــ رضوان اللّه علیهم ــ به سند معتبر از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که هر روز عقب نماز صبح، ده مرتبه بگوید: «سُبْحانَ اللّه ِ الْعَظیمِ وَ بِحَمْدِهِ وَ لاـ حَوْلَ وَ لاـ قُوَّةَ اِلاّـ بِاللّه ِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ» حق تعالی او را عافیت دهد از کوری و دیوانگی و خوره(۲) و پیسی(۳) و پریشانی و خانه بر سرش فرود آمدن یا خرافت در هنگام پیری.(۴)

۸- دعای «سبحان الله ملأ المیزان و منتهی العلم و...»

هشتم: در بلد الأمین از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که خواهد که خدا در اجل او تأخیر کند، و او را بر دشمنان یاری دهد، و از مرگهای بد او را نگاه دارد، باید که هر بامداد و پسین بر این دعا مداومت نماید:

سه مرتبه بگوید: «سُبْحانَ اللّه ِ مِلْاءَ الْمیزانِ وَ مُنْتَهَی الْعِلْمِ وَ مَبْلَغَ الرِّضا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ وَ سَعَةَ الْکُرْسیّ»

و سه مرتبه بگوید: «اَلْحَمْدُ للّه ِ مِلْاءَ الْمیزانِ وَ مُنْتَهَی الْعِلْمِ وَ مَبْلَغَ الرِّضا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ وَ سَعَةَ الْکُرْسیّ»

و سه مرتبه بگوید: «لا اِلهَ اِلاَّ اللّه ُ مِلْاءَ الْمیزانِ وَ مُنْتَهَی الْعِلْمِ وَ مَبْلَغَ الرِّضا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ وَ سَعَةَ الْکُرْسیّ»

و سه مرتبه بگوید: «اَللّه ُ اَکْبَرُ مِلْاءَ الْمیزانِ وَ مُنْتَهَی الْعِلْمِ وَ مَبْلَغَ الرِّضا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ وَ سَعَةَ الْکُرْسیّ».(۵)

---

۱ - ۱ــ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۶۱، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر؛ مستدرک الوسایل، ج ۴، ص ۱۷۱، باب ما یستحب أن یقرأ فی نوافل... .

۲- ۲ــ ع و آ: خُره.

۳- ۳ــ آ: ــ پیسی.

۴- ۴ــ ثواب الأعمال، ص ۱۵۹، ثواب من قال... ؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۵، باب نبذه مما یستحب... .

۵- ۵ــ بلدالأمین، ص ۵۱، ما یدعی به بعد صلاه الفجر؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۶۰، باب۴۳Äî، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۹- خواندن «بسم الله الرحمن الرحيم لا حول و لا قوه...»

نهم: سيّد بن طاوس به سند معتبر از حضرت امام رضا عليه السلام روايت كرده است كه: هر كه بعد از نماز صبح صد مرتبه بگويد: «بِسْمِ اللّه ِ الرَّحْمنِ الرَّحيمِ لا ـ حَوْلَ وَ لا ـ قُوَّةَ إِلاّ بِاللّه ِ الْعَلىِّ الْعَظيم» به اسم اعظمِ خدا نزديكتر باشد از سياهى چشم به سفيدى آن.(۱)

و به سندهاى معتبر از حضرت صادق و كاظم عليهماالسلام منقولست كه: هر كه بعد از نماز صبح ـ پيش از آن كه سخن گويد و حركت كند ـ هفت مرتبه اين دعا بخواند، هفتاد نوع بلا از او دور گردد كه سهل ترِ آنها خوره و پيسى و شرّ شياطين و شرّ پادشاهان باشد.(۲)

و در بعضى از روايات معتبره سه مرتبه نيز وارد شده است، و بعضى ده مرتبه، و اقّلش سه مرتبه است، و اكثرش صد مرتبه و هر يك كه بيشتر است ثوابش بيشتر است، و احاديث در اين باب در تعقيب نماز مغرب مذكور شد.

۱۰- خواندن «لا إله إلا الله وحده لا شريك له...»

دهم: كلينى رحمه الله به سند صحيح روايت كرده است كه: محمّد بن مسلم از حضرت امام محمّد باقر عليه السلام پرسيد از تسبيح بعد از نماز، فرمود كه: چيز مقرّرى نمى دانم بغير تسبيح فاطمه عليهاالسلام بعد از هر نماز، و ده مرتبه اين تهليل بعد از نماز صبح: «لا اِلهَ اِلاَّ اللّه ُ وَحْدَهُ لا شَريكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ هُوَ عَلى كُلِّ شَىْ ءٍ قَديرٌ».

پس تسبيح تطوّع و سنّت آنچه داند بخواند.(۳)

۱۱- خواندن «أصبحنا و أصبح الملك للّه...»

يازدهم: در كتاب مَن لايَحضر و ذكرى و مكارم الأخلاق روايت كرده اند به سند معتبر از(۴) مسمع كه گفت: چهل صباح با حضرت صادق عليه السلام نماز كردم، چون از نماز فارغ مى شد دست مبارك به سوى آسمان بلند مى كرد و مى گفت:

۱- ۱ـ مهج الدعوات، ص ۳۱۶، و من ذلك ما نذكره... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۶۲، باب ۴۳، التعقيب المختص بصلاه الفجر... .

۲- ۲ـ امالى، شيخ طوسى، ص ۴۱۵، مجلس الرابع عشر فيه بقيه... ؛ وسايل الشيعه، ج ۶، ص ۴۸۰، باب نبذه مما يستحب... .

۳- ۳ـ كافى، ج ۲، ص ۵۳۳، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسايل الشيعه، ج ۶، ص ۴۷۶، باب نبذه مما يستحب... .

۴- ۴ـ ع: ـ معتبر از .

«أَصْبَحْنا وَ أَصْبَحَ الْمُلْکُ للّه ِاَللّهُمَّ إِنّا عَبیدُکَ وَ أَبْناءُ عَبیدِکَ اَللّهُمَّ احْفَظْنا مِنْ حَیْثُ نَحْتَفِظُ وَ مِنْ حَیْثُ لا نَحْتَفِظُ اَللّهُمَّ احْرُسْنا مِنْ حَیْثُ نَحْتَرِسُ وَ مِنْ حَیْثُ لاـ نَحْتَرِسُ اَللّهُمَّ اسْتُرْنا مِنْ حَیْثُ نَسْـتَتِرُ وَ مِنْ حَیْثُ لا نَسْـتَتِرُ اَللّهُمَّ اسْتُرْنا بِالْغِنا وَ الْعافِیَهِ اَللّهُمَّ ارْزُقْنَا الْعافِیَهَ وَ دَوامَ الْعافِیَهِ وَ ارْزُقْنَا الشُّکْرَ عَلَی الْعافِیَهِ».(۱)

۱۲– خواندن «سبحان الله العظیم و بحمده...»

دوازدهم: شیخ کلینی و دیگران روایت کرده اند که: مردی به خدمت حضـرت امام موسـی علیه السـلام (۲) شکایت کرد که کار بر من بسته شده است، و به هر کاری که متوجّه می شوم سودی نمی یابم، و به هر حاجت که رو می کنم(۳) برآورده نمی شود. حضرت فرمود که بعد از نماز صبح ده نوبت(۴) بگو:

«سُبْحانَ اللّه ِ الْعَظیمِ وَ بِحَمْدِه اَسْتَغْفِرُاللّه (۵) وَ اَسْئَلُهُ مِنْ فَضْلِه».

راوی گفت: انـدک زمـانی که بر این مـداومت کردم؛ جمعی از بادیه آمدنـد، و مرا خبر دادنـد که مردی از قوم من مرده، و به غیر از من وارثی ندارد. پس مال بسیار(۶) به دست من آمد و تا حال بی نیازم.(۷)

و در مکـارم روایت کرده که: به آن حضـرت عرض کرد که دعـایی مرا تعلیم کن که جامع باشـد برای دنیا و آخرت، و آسان باشد. حضرت این دعا را تعلیم او کرد، و حالش نیکو شد.(۸)

۱۳– دعای «اللهم متفنی بسمعی و بصری واجعلهما...»

سیزدهم: قطب راوندی رحمه الله روایت کرده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله چون از نماز

---

۱ – ۱_ من لاـ یحضـره الفقیه، ج ۱، ص ۳۳۸، بـاب ما یسـتحب من الـدعاء... ؛ مکارم الأخلاق، ص ۲۷۷، فیما یختص بالصباح والمساء.

۲– ۲_ آ: + آمد.

۳– ۳_ آ: می آورم.

۴– ۴_ع: _ ده نوبت.

۵– ۵_ آ: + و أتوب الیه .

۶– ۶_ آ: + داشت .

۷– ۷_ کافی، ج ۵، ص ۳۱۵، باب نوادر؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۵، باب نبذه مما یستحب... .

۸– ۸ _ مکارم الأخلاق، ص ۲۸۳، دعاء آخر... ؛ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۸، باب التعقیب... .

بامداد فارغ می شد این دعا می خواند: «اَللّهُمَّ مَتِّعْنی بِسَمْعی وَ بَصَری وَ اجْعَلْهُمَا الْوارِثَیْنِ مِنّی وَ اَرِنی ثاری فی عَدُوّی».(1)

14- خواندن «سبحان اللّه، أستغفر اللّه» و آیه «استغفروا ربکم...»

چهاردهم: در کتاب طبّ الأئمّه روایت کرده است که: مردی به خدمت حضرت امام محمّد باقر علیه السلام شکایت کرد که هر چند آزاد و بنده را به حباله نکاح خود به درمی آورم مرا فرزند روزی نمی شود، و عمرم به شصت سال رسیده است. حضرت فرمود که سه روز بعد از نماز خفتن، و بعد از نماز صبح هفتاد مرتبه: «سُبْحَانَ اللّه ِ» و هفتاد مرتبه: «أَسْتَغْفِرُ اللّه ِ» بگو، پس این آیه را بخوان: «اِسْتَغْفِرُوا رَبَّکُمْ اِنَّهُ کانَ غَفّاراً * یُرْسِلِ السَّماءَ عَلَیْکُمْ مِدْراراً * وَ یُمْدِدْکُم بِاَمْوالٍ وَ بَنینَ وَ یَجْعَلْ لَکُمْ جَنّاتٍ وَ یَجْعَلْ لَکُمْ اَنْهاراً (2).(3)»

15- صلوات

پانزدهم: در عدّه الداعی از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز صبح بگوید: «رَبِّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عَلی اَهْلِ بَیْتِهِ» حق تعالی روی او را از زبانه آتش جهنم نگاه دارد.(4)

و ابن بابویه در ثواب الأعمال به سند معتبر روایت کرده است که: بعد از نماز صبح، صد مرتبه بگو: «اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّد» تا حق تعالی روی تو را از حرارت جهنّم نگاه دارد.(5)

و به روایت دیگر صد مرتبه بگوید پیش از سخن گفتن: «یا رَبِّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّل فَرَجَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أعْتِقْ رَقَبَتی مِنَ النّارِ».(6)

1- 1_ الدعوات، ص 82، فصل فی صحه البدن... ؛ مستدرک الوسایل، ج 5، ص 91، باب نبذه مما یستحب... .

2- 3_ طب الأئمّه، ص 129، لقله الولد... ؛ مستدرک الوسایل، ج 15، ص 120، باب ما یستحب من الاستغفار.

3- 2_ سوره مبارکه نوح، آیه 10 _ 12.

4- 4_ عدّه الداعی، ص 268 ؛ مستدرک الوسایل، ج 5، ص 91، باب نبذه مما یستحب... .

5- 5_ ثواب الأعمال، ص 155، ثواب من صلی علی محمد و آله مأه مره؛ وسایل الشیعه، ج 6، ص 479، باب نبذه مما یستحب... .

6- 6_ بحارالأنوار، ج 83، ص 133، باب 43، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۱۶– دعای «توکلت علی الحی القیوم الذی لا یموت و...»

شانزدهم: عیّاشی از عبداللّه بن سنان روایت کرده است که(۱): به خدمت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام رفتم؛ حضرت فرمود که: می خواهی تو را دعایی تعلیم کنم که چون بخوانی حق تعالی قرض تو را ادا کند، و حال تو نیکو شود؟ گفتم: چه بسیار محتاجم به چنین دعایی. حضرت فرمود که بعد از نماز صبح بگو: «تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذی لا یَمُوتُ وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ وَلَداً وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ کَبِّرْهُ تَکْبیراً اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنَ الْبُؤْسِ وَ الْفَقْرِ وَ مِنْ غَلَبَهِ الدَّیْنِ وَ السُّقْمِ وَ أَسْئَلُکَ أَنْ تُعینَنی عَلی أَداءِ حَقِّکَ إِلَیْکَ وَ إِلَی النّاسِ».(۲)

و به روایت شیخ طوسی و دیگران چنین است: «وَ مِنْ غَلَبَهِ الدَّیْنِ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اَعِنّی عَلی اَداءِ حَقِّکَ اِلَیْکَ وَ اِلَی النّاسِ».(۳)

۱۷– دعای «الحمد لله الذی لا ینسی من ذکره و...»

هفدهم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: سنّت است که بعد از نماز صبح این دعا بخوانند:

«اَلْحَمْدُ للّه ِ الَّذی لا یَنْسی مَنْ ذَکَرَهُ وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی لا یَخیبُ مَنْ دَعاهُ وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی لا یَقْطَعُ رَجاءَ مَنْ رَجاهُ وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی لا یَذِلُّ مَنْ والاهُ وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی یَجْزی بِالْاءِحْسانِ إِحْساناً وَ بِالصَّبْرِ نَجاهً وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی هُوَ ثِقَتُنا حینَ تَنْقَطِعُ الْحِیَلُ عَنّا وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی هُوَ رَجاؤُنا حینَ یَسُوءُ ظَنُّنا بِأَعْمالِنا وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی مَنْ تَوَکَّلَ عَلَیْهِ کَفاهُ وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی(۴) یَغْدُو عَلَیْنا وَ یَرُوحُ بِنِعْمَتِهِ فَنَظِلُّ فیها وَ نَبیتُ بِرَحْمَتِهِ ساکِنینَ وَ نُصْبِحُ بِنِعْمَتِهِ مُعافینَ فَلَکَ الْحَمْدُ کَثیراً وَ لَکَ الْحَمْدُ فاضِلاً الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی خَلَقَنی فَأَحْسَنَ خَلْقی وَ صَوَّرَنی فَأَحْسَنَ صُورَتی وَ أَدَّبَنی فَأَحْسَنَ أَدَبی وَ بَصَّرَنی دینَهُ وَ بَسَطَ عَلَیَّ رِزْقَهُ وَ أَسْبَغَ

۱- ۱_ ع و آ: + گفت .

۲- ۲_ تفسیر عیّاشی، ج ۲، ص ۳۲۰، و من سوره بنی اسرائیل؛ بحارالأنوار، ج ۹۲، ص ۳۰۲، باب ۱۱۱، الأدعیه للدین.

۳- ۳_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۱۵، صلاه الصبح؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۳۲، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۴- ۴_ آ: _ الَّذی.

عَلَیَّ نِعَمَهُ وَ کَفانی الْهَمَّ(۱) اَللّهُمَّ فَلَکَ الْحَمْدُ علی کُلِّ حالٍ کَثیراً وَ لَکَ الْمَنُّ فاضِلاً وَ بِنِعْمَتِکَ تَتِمُّ الصّالِحاتُ اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ حَمْداً خالِداً مَعَ خُلُودِکَ وَ لَکَ الْحَمْدُ حَمْداً لا نِهایَهَ لَهُ دُونَ عِلْمِکَ وَ لَکَ الْحَمْدُ حَمْداً لا أَمَدَ لَهُ دُونَ مَشِیَّتِکَ وَ لَکَ الْحَمْدُ حَمْداً لا أَجْرَ لِقائِلِهِ دُونَ رِضاکَ اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ(۲) وَ إِلَیْکَ الْمُشْتَکی وَ أَنْتَ الْمُسْتَعانُ اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ(۳) کَما أَنْتَ أَهْلُهُ وَ الْحَمْدُ لِلّه بِمَحامِدِهِ کُلِّها عَلی نَعْمائِهِ(۴) کُلِّها حَتّی یَنْتَهی الْحَمْدُ إِلی ما یُحِبُّ رَبُّنا وَ یَرْضی اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ کَما نَقُولُ وَ فَوْقَ ما یَقُولُ الْقائِلُونَ وَ کَما یُحِبُّ رَبُّنا أَنْ یُحْمَدَ».(۵)

۱۸– دعای «أنت الله لا إله إلا أنت رب العالمین...»

هجدهم: ایضاً گفته اند که این دعا بخوانند. و در تهذیب و سایر کتب معتبره این دعا مذکور است به سندهای معتبر؛ امّا اختصاص به تعقیب نماز صبح از آنها ظاهر نمی شود:

«أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ رَبُّ الْعالَمینَ وَ أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ الْعَلِیُّ الْعَظیمُ وَ أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ الْعَزیزُ الْحَکیمُ وَ أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحیمُ وَ أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ مَلِکُ(۶) یَوْمِ الدّینِ وَ أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ مَبْدَأُ(۷) کُلِّ شَیْ ءٍ وَ إِلَیْکَ یَعُودُ وَ أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ لَمْ تَزَلْ وَ لا تَزالُ وَ أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ خالِقُ الْجَنَّهِ وَ النّارِ وَ أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ خالِقُ الْخَیْرِ وَ الشَّرِّ وَ أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ الْواحِدُ الاْءَحَدُ الْفَرْدُ الصَّمَدُ لَمْ یَلِدْ وَ لَمْ یُولَدْ وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً أَحَدٌ وَ أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ الْمَلِکُ الْقُدُّوسُ السَّلامُ الْمُوءْمِنُ الْمُهَیْمِنُ الْعَزیزُ الْجَبّارُ الْمُتَکَبِّرُ سُبْحانَ اللّه عَمّا یُشْرِکُونَ وَ أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ الْکَبیرُ الْمُتَعالِ وَ الْکِبْرِیاءُ رِداوءُکَ أَسْئَلُکَ یا اَللّه بِجُودِکَ الَّذی أَنْتَ أَهْلُهُ وَ أَسْئَلُکَ یا اَللّه بِرَحْمَتِکَ الَّتی أَنْتَ أَهْلُها أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ وَ رَسُولِکَ وَ عَلی آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُعْطِیَنی مِنْ جَزیلِ ما

۱– ۱_ ع و آ: أَلْمُهِمَّ.

۲– ۲_ ع: + حمداً .

۳– ۳_ ع: الحمدُ حمداً .

۴– ۴_ حاشیه ع و آ: لِنِعْمَتِهِ.

۵– ۵_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۰، صلاه الصبح؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۳۸، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۶– ۶_ حاشیه هر سه نسخه: مالک.

۷– ۷_ حاشیه متن: مِنْکَ بَدَأَ کُلِّ شَیْ ءٍ .

أَعْطَيْتَ أَوْلِيائَکَ ما(۱) آمَنُ بِهِ مِنْ عَذابِکَ وَ أَسْتَوْجِبُ بِهِ کَرامَتَکَ فَإِنَّ فی عَطائِکَ خَلَفاً مِنْ مَنْعِ غَیْرِکَ وَ لَیْسَ فی مَنْعِکَ خَلَفٌ مِنْ عَطاءِ غَیْرِکَ یا سامِعَ کُلِّ صَوْتٍ یا جامِعَ کُلِّ فَوْتٍ یا بارِئَ النُّفُوسِ بَعْدَ الْمَوْتِ یا مَنْ لا تَتَشابَهُ عَلَیْهِ الْاَصْواتُ وَ لا تَغْشاهُ الظُّلُماتُ یا مَنْ لا یَشْغَلُهُ شَیْ ءٌ عَنْ شَیْ ءٍ أَسْئَلُکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَغْفِرَلی ما سَلَفَ مِنْ ذُنُوبی وَ تُعْطِیَنی سُؤْلی فی دُنْیایَ وَ آخِرَتی یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(۲)

۱۹– خواندن «أعیذ نفسی و أهلی و مالی و ولدی...»

نوزدهم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: در تعقیب نماز صبح سه مرتبه بگوید:

«أُعیذُ نَفْسی وَ أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی وَ ما رَزَقَنی رَبّی وَ کُلَّ ما یَعْنینی أَمْرُهُ بِعِزَّةِ اللّهِ وَ عَظَمَةِ اللّهِ وَ قُدْرَةِ اللّهِ وَ جَلالِ(۳) اللّهِ وَ کَمالِ اللّهِ وَ سُلْطانِ اللّهِ وَ غُفْرانِ اللّهِ وَ مَنِّ اللّهِ وَ عَفْوِ اللّهِ وَ حِلْمِ اللّهِ وَ جَمْعِ اللّهِ وَ رَسُولِ اللّهِ وَ أَهْلِ بَیْتِ رَسُولِ اللّهِ ــ صَلَّی اللّهُ عَلَیهِ وَ عَلَیْهِمْ ــ مِنْ شَرِّ السّامَّةِ وَ الْهامَّةِ وَ الْعامَّةِ وَ اللّامَّةِ وَ مِنْ شَرِّ طَوارِقِ اللَّیْلِ وَ النَّهارِ وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ دابَّةٍ رَبّی آخِذٌ بِناصِیَتِها إِنَّ رَبّی عَلی صِراطٍ مُسْتَقیمٍ أُعیذُ نَفْسی وَ أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی وَ مَنْ یَعْنینی أَمْرُهُ بِکَلِماتِ اللّهِ التّامّاتِ مِنْ شَرِّ کُلِّ شَیْطانٍ وَ هامَّةٍ وَ کُلِّ عَیْنٍ لامَّةٍ».(۴)

پس سه مرتبه بگوید:

«مَرْحَباً بِالْحافِظَیْنِ وَ حَیّاکُمَا اللّهُ مِنْ کاتِبَیْنِ اکْتُبا رَحِمَکُمَا اللّهُ بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ الدّینَ کَما شَرَعَ وَ أَنَّ الْاِسْلامَ کَما وَصَفَ وَ أَنَّ الْقَوْلَ کَما حَدَّثَ وَ أَنَّ الْکِتابَ کَما أَنْزَلَ وَ أَنَّ اللّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبینُ اَللّهُمَّ بَلِّغْ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ تَحِیَّةً وَ أَفْضَلَ السَّلامِ أَصْبَحْتُ لِرَبّی حامِداً أَصْبَحْتُ لاأُشْرِکُ بِاللّهِ شَیْئاً وَ لا أَدْعُوا مَعَ اللّهِ إِلهاً وَ لا اتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ وَلِیّاً أَصْبَحْتُ مُرْتَهَناً

۱– ۱ــ ع: مَن .

۲– ۲ــ تهذیب الأحکام، ج ۸۳، ص ۸۰، الدعا فی الزیاده... ؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۳، صلاه الصبح.

۳– ۳ــ ع: جَمالِ .

۴– ۴ــ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۳، صلاه الصبح؛ بلدالأمین، ص ۵۰، ما یدعی به بعد صلاه الفجر.

بِعَمَلی أَصْبَحْتُ لا فَقیرَ أَفْقَرُ مِنّی وَ اللّه ُهُوَ الْغَنِیُّ الْحَمیدُ بِاللّه ِ أَصْبِحُ وَ بِاللّه ِ أَمْسی وَ بِاللّه ِ نُحْیی وَ بِاللّه ِ نَمُوتُ(۱) وَ إِلَی اللّه ِ النُّشُورُ اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنَ الْهَمِّ وَ الْحَزَنِ(۲) وَ الْعَجْزِ وَ الْکَسَلِ وَ الْجُبْنِ وَ الْبُخْلِ وَ ضَلَعِ الدَّیْنِ وَ غَلَبَهِ الرِّجالِ أَصْبَحْتُ وَ الْجُودُ وَ الْجَمالُ وَ الْجَلالُ وَ الْبَهاءُ وَ الْعِزَّهُ وَ الْقُدْرَهُ وَ السُّلْطانُ وَ الْخَلْقُ وَ الْاءَمْرُ وَ الدُّنْیا وَ الْآخِرَهُ وَ ما سَکَنَ فِی اللَّیْلِ وَ النَّهارِ لِلّه رَبِّ الْعالَمینَ».

پس سه مرتبه بگوید: «اَلْحَمْدُ لِلّه ِ الَّذی أَذْهَبَ اللَّیْلَ وَ جاءَ بِالنَّهارِ بِرَحْمَتِهِ خَلْقاً جَدیداً وَ نَحْنُ مِنْهُ فی عافِیَهٍ وَ رَحْمَهٍ سُبْحانَ رَبِّنا إِنْ کانَ وَعْدُ رَبِّنا لَمَفْعُولاً».(۳)

۲۰– دعای «اللهم إنی و هذا الیوم المقبل خلقان...»

بیستم: شیخ طوسی و ابن باقی گفته اند که: مستحب است که در تعقیب نماز صبح این دعا بخواند:

«اَللّهُمَّ إِنّی وَ هذا الْیَوْمَ الْمُقْبِلَ خَلْقانِ مِنْ خَلْقِکَ فَلا یُهِمَّنی الْیَوْمَ شَیْ ءٌ مِنْ رُکُوبِ مَحارِمِکَ وَ لا الْجُرْأَهُ عَلی مَعاصیکَ وَ ارْزُقْنی فیهِ عَمَلاً مَقْبُولاً وَ سَعْیاً مَشْکُوراً وَ تِجارَهً لَنْ تَبُورَ اَللّهُمَّ إِنّی أُقَدِّمُ بَیْنَ یَدَیْ نِسْیانی وَ عَجَلَتی فی یَوْمی هذا بِسْمِ اللّه ِ ما شاءَ اللّه ُلا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه ِ أَصْبَحْتُ بِاللّه ِ مُوءْمِناً(۴) مُوْقِناً عَلی دینِ مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله وَ سُنَّتِهِ وَ عَلی دینِ عَلِیٍّ علیه السلام وَ سُنَّتِهِ وَ عَلی دینِ الْاءَوْصِیاءِ علیهم السلام وَ سُنَّتِهِمْ آمَنْتُ بِسِرِّهِمْ وَ عَلانِیَتِهِمْ وَ شاهِدِهِمْ وَ غائِبِهِم اَللّهُمَّ إِنّی أَسْتَعیذُ بِکَ مِمّا اسْتَعاذَ مِنْهُ مُحَمَّدٌ وَ عَلِیٌّ وَ الْاءَوْصِیاء علیه و علیهم السَّلام وَ أَرْغَبُ إِلَیْکَ فیما رَغِبُوا إِلَیْکَ فیهِ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه ِ اَللّهُمَّ تَوَفَّنی عَلَی الْاءیمانِ بِکَ وَ التَّصْدیقِ بِرُسُلِکَ وَ الْوِلایَهِ لِعَلِیِّ بْنِ أَبیطالِب علیه السلام وَ الْایتِمامِ بِالْاءَئِمَّهِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ فَإِنّی قَدْ رَضیتُ بِذلِکَ یا رَبِّ أَصْبَحْتُ عَلی فِطْرَهِ الْاءِسْلامِ وَ کَلِمَهِ الْاءِخْلاصِ وَ مِلَّهِ إِبْراهیمَ وَ دینِ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ اَللّهُمَّ أَحْیِنی ما أَحْیَیْتَنی عَلَیْهِ وَ تَوَفَّنی(۵) إِذا

۱- ۱_ ع: نُمیتُ.

۲- ۲_ ع: وَالْحُزْنِ.

۳- ۳_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۵، صلاه الصبح؛ بلدالأمین، ص ۵۱، ما یدعی به بعد صلاه الفجر.

۴- ۴_ حاشیه ع: مُؤْمِناً.

۵- ۵_ ع و آ: + عَلَیْهِ وَ ابْعَثْنی عَلَیْهِ .

تَوَفَّيْتَنی عَلَيْهِ وَ ابْعَثْنی عَلَيْهِ(۱) إذا بَعَثْتَنی وَ اجْعَلْنی مَعَهُمْ فِی الـدُّنْيا وَالْآخِرَه وَ لا تُفَرِّقْ بَيْنی وَ بَيْنَهُم طَرْفَهَ عَيْنٍ وَ لا أَقَلَّ مِنْ ذلِکَ وَ لاـ أَكْثَرَ يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ رَضيتُ بِاللّه ِ رَبّاً وَ بِالْاءِسْـلام ديناً وَ بِمُحَمَّدٍ صـلی الله عليه و آله نَبِيّاً وَ بِالْقُرْآنِ كِتاباً وَ بِعَلِيٍّ إِماماً وَ بِالْحَسَنِ وَ الْحُسَـيْنِ وَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ وَ عَلِيِّ بْنِ مُوسى وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَ الْحُجَّهِ الْخَلَفِ الصّالِـحِ أَئِمَهً وَ سـادَهً وَ قـادَهً اَللّهُمَّ اجْعَلْهُمْ أَئِمَّتی وَ قادَتی فِی الـدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ اَللّهُـمَّ أَدْخِلْنی فی كُـلِّ خَيْرٍ أَدْخَلْتَ فيهِ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ وَ أَخْرِجْنی مِنْ كُـلِّ سُـوءٍ أَخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلْنی مَعَهُمْ فِی الـدُّنْيا وَ الاْـآخِرَهِ وَ فی كُـلِّ شِـدَّهٍ وَ رَخاءٍ وَ فی كُلِّ عافِيَهٍ وَ بَلاءٍ وَ فِی الْمَشاهِـدِ كُلِّها وَ لا تُفَرِّقْ بَيْنی وَ بَيْنَهُمْ طَرْفَهَ عَيْنٍ أَبَداً لا أَقَلَّ مِنْ ذلِکَ وَ لا أَكْثَرَ فَإِنّی بِذلِکَ راضٍ يا رَبِّ».(۲)

و سیّد بن باقی از حضـرت امیرالمؤمنین علیه السـلام روایت کرده است که: هر که هر صبح و شام بگوید: «رَضیتُ بِاللّه ِ رَبّاً» تا آخر دعا؛ بر خداوند(۳) جبّار لازم است که در روز قیامت او را راضی گرداند.(۴)

۲۱- خواندن «اللهم صل علی محمد و آل محمد الأوصياء الراضين...»

بیست و یکم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: در تعقیب صبح ده مرتبه بگوید:

«اَللّهُمَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ الِ مُحَمَّدٍ الاْوْصِياءِ الراضينِ الْمَرْضيّينَ بِأَفْضَلِ صَلَواتِکَ وَ بارِکْ عَلَيْهِمْ بِاَفْضَلِ بَرَكاتِکَ وَ السَّلامُ عَلَيْهِمْ وَ عَلی أَرْواحِهِمْ وَ أَجْسادِهِمْ وَ رَحْمَهُ اللّه ِ وَ بَرَكاتُهُ»(۵)

پس بگویـد: «اَللّهُـمَّ أَحْيِنی عَلی مـا أَحْيَيْتَ عَلَيْهِ عَلِيَّ بْنَ أَبيطـالِبٍ عليه السـلام وَ أَمِتْنی عَلی مـا مـاتَ عَلَيْهِ عَلِيُّ بْنُ أَبيطـالِبٍ عليه السلام »

۱- ۱_ع و آ: _ إذا تَوَفَّيْتَنی عَلَيْهِ وَ ابْعَثْنی عليه .

۲- ۲_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۵، صلاه الصبح؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۴۲، باب ۱۴۲، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۳- ۳_ع و آ: + عزیز .

۴- ۴_ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۴۳. (به نقل از سید بن باقی)

۵- ۵_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۵، صلاه الصبح؛ بلدالأمین، ص ۵۱، ما یدعی به بعد صلاه الفجر.

پس بگوید:

«اَللّهُمَّ إِنَّکَ تُنْزِلُ فی هـذَا اللَّیْلِ وَ النَّهـارِ مـا شِئْتَ فَأَنْزِلْ عَلَیَّ وَ عَلی إِخْوانی وَ أَهْلی وَ أَهْلِ حُزانَتی مِنْ رَحْمَتِکَ وَ رِضْوانِکَ وَ مَغْفِرَتِکَ وَ رِزْقِکَ الْواسِعِ مـا تَجْعَلُهُ قِواماً لِدینی وَ دُنْیـایَ یـا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ مِنْ فَضْلِکَ الْواسِعِ الْفاضِلِ الْمُفْضِلِ رِزْقاً واسِعاً حَلالاً طَیِّباً بَلاغاً لِلْآخِرَهِ وَ الـدُّنْیا هَنیئاً مَریئاً صَبّاً صَبّاً مِنْ غَیْرِ مَنٍّ مِنْ أَحَدٍ إِلاّ سَعَهً مِنْ فَضْلِکَ وَ طَیِّباً مِنْ رِزْقِکَ وَ حَلالاً مِنْ واسِعِکَ تُغْنینی بِهِ مِنْ فَضْلِکَ أَسْئَلُ وَ مِنْ عَطِیَّتِکَ أَسْئَلُ وَ مِنْ یَدِکَ الْمَلْاٰءَی أَسْئَلُ وَ مِنْ خَیْرِکَ أَسْئَلُ یا مَنْ بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ نَفْحَهً مِنْ نَفَحاتِ رِزْقِکَ تَجْعَلُها عَوْناً(۱) عَلی نَفْسی وَ دُنْیـایَ وَ آخِرَتی اَللّهُمَّ افْتَحْ لی وَ لِاَهْلِ بَیْتی بـابَ رَحْمَتِکَ وَ رِزْقاً مِنْ عِنْدِکَ اَللّهُمَّ لا تَحْظُرْ عَلَیَّ رِزْقی وَ لا تَجْعَلْنی مُحارَفاً وَ اجْعَلْنی مِمَّن یَخافُ مَقامَکَ وَ یَخافُ وَعیدَکَ وَ یَرْجُو لِقاءَکَ وَ یَرْجُو أَیّامَکَ وَ اجْعَلْنی أَتُوبُ إِلَیْکَ تَوْبَهً نَصُوحاً وَ ارْزُقْنی عَمَلاً مُتَقَبَّلاً وَ عَمَلاً نَجیحاً وَ سَعْیاً مَشْکُوراً وَ تِجارَهً لَنْ تَبُورَ».(۲)

۲۲– خواندن «أستغفر اللّه ربی و أتوب إلیه...»

بیست و دوّم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: بعد از نماز صبح صد مرتبه بگوید: «أَسْتَغْفِرُ اللّه َوَ أَتُوبُ إِلَیْهِ»

و صد مرتبه بگوید: «أَسْئَلُ اللّه َالْعافِیَهَ»

و صد مرتبه بگوید: «أَسْتَجیرُ بِاللّه ِمِنَ النّارِ وَ أَسْئَلُهُ الجَنَّهَ»

و صد مرتبه بگوید: «أَسْئَلُ اللّه َالحُورَالْعینَ»

و صد مرتبه بگوید: «لا إِلهَ إِلاّ اللّه ُ(۳) الحَقُّ الْمُبینُ»

ص : ۱۵۳

۱– ۱_ ع و آ: + لی .

۲– ۲_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۵، صلاه الصبح؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۴۳، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۳– ۳_ حاشیه ع و متن آ: المَلِکُ الْحَقُّ الْمُبینُ.

و صد مرتبه سوره «قُلْ هُوَ اللّه ُ أحَد »بخواند

و صد مرتبه بگويد: «صَلَّى اللّه ُ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ»

و صد مرتبه بگويد: «سُبْحانَ اللّه ِ وَ الْحَمْدُ للّه ِ وَ لا إلهَ إلاَّ اللّه ُ وَ اللّه ُ أَكْبَرُ»

و صد مرتبه بگويد: «ماشاءَ اللّه ُ لا قُوَّةَ إلاّ بِاللّه ِ الْعَلِيِّ الْعَظيم»

و صد مرتبه بگويد: «اَللّهُمَّ قَدْ رَضيتُ بِقَضائِكَ وَ سَلَّمْتُ لِاءَمْرِكَ اَللّهُمَّ اقْضِ لى بِالْحُسْنى وَ اكْفِنى ما أَهَمَّنى»

و صد مرتبه بگويد: «اَللّهُمَّ أَوْسِعْ لى فى رِزْقى وَ امْدُدْ لى فى عُمْرى وَ اغْفِرْلى ذَنْبى وَ اجْعَلْنى مِمَّنْ تَنْتَصِرُ بِه لِدينِكَ».(۱)

۲۳ــ دعاى «لا حول و لا قوه إلا باللّه...»

بيست و سيّم: كفعمى رحمه الله روايت كرده است كه: مردى به حضرت رسول صلى الله عليه و آله شكايت كرد از تنگدستى و پريشانى و بيمارى؛ حضرت فرمود كه: هر صبح و شام ده مرتبه اين دعا بخوان. او سه روز بر اين دعا مداومت كرد، حال او به صحّت و توانگرى و رفاهيّت برگشت.(۲)

و شيخ طوسى و ديگران در تعقيب نماز صبح ذكر كرده اند؛ و دعا اينست(۳):

«لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ إلاّ بِاللّه ِ تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذى لا يَمُوتُ وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذى لَمْ يَتَّخِذْ وَلَداً وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَريكٌ فِى الْمُلْكِ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ كَبِّرْهُ تَكْبيراً».(۴)

۲۴ــ دعاى «اللهم اقذف فى قلوب العباد محبتى و...»

بيست و چهارم: شيخ طوسى و ديگران گفته اند كه: بعد از نماز صبح ده مرتبه اين دعا بخواند:

«اَللّهُمَّ اقْذِفْ فى قُلُوبِ الْعِبادِ مَحَبَّتى وَ ضَمِّنِ السَّماواتِ وَ الاْءَرْضَ رِزْقى وَ أَلْقِ

۱- ۱ــ مصباح، شيخ طوسى، ص ۲۰۸، صلاه الصبح؛ بلدالأمين، ص ۵۱ ، ما يدعى به بعد صلاه الفجر.

۲- ۲ــ جامع الأخبار، ص ۱۱۱، فصل السابع و الستون فى الفقراء.

۳- ۳ــ ع : ــ و دعا اينست : .

۴- ۴ــ مصباح، شيخ طوسى، ص ۲۰۸، صلاه الصبح؛ بلدالأمين، ص ۵۱ ، ما يدعى به بعد صلاه الفجر.

الرُّعْبَ فی قُلُوبِ أَعْدائِکَ مِنّی وَ انْشُرْ رَحْمَتَکَ لی وَ أَتْمِمْ نِعْمَتَکَ عَلَیَّ وَ اجْعَلْها مَوصُولَهً بِکَرامَتِکَ إِیّایَ وَ أَوْزِعْنی شُکْرَکَ وَ أَوْجِبْ لِیَ الْمَزیدَ مِنْ لَدُنْکَ وَ لا تُنْسِنی ذِکْرَکَ وَ لا تَجْعَلْنی مِنَ الْغافِلینَ».

و ده مرتبه بگوید:

«اَللّهُمَّ یَسِّرْ لَنا ما نَخافُ عُسْرَتَهُ وَ سَهِّلْ لَنا ما نَخافُ حُزُونَتَهُ وَ نَفِّسْ عَنّا ما نَخافُ کُرْبَتَهُ وَ اکْشِفْ عَنّا ما نَخافُ غَمَّهُ وَ اصْرِفْ عَنّا ما نَخافُ بَلِیَّتَهُ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».

و ده مرتبه بگوید:

«اَللّهُمَّ لا تَنْزِعْ مِنّی صالِحاً أَعْطَیْتَهُ(۱) أَبَداً وَ لا تَرُدَّنی فی سُوْءٍ اسْتَنْقَذْتَنی مِنْهُ أَبَداً وَ لا تُشْمِتْ بی عَدُوّاً وَ لا حاسِداً أَبَداً وَ لا تَکِلْنی إِلی نَفْسی طَرْفَهَ عَیْنٍ أَبَداً».

و ده مرتبه بگوید:

«اَللّهُمَّ بارِکْ لی فیما أَعْطَیْتَنی وَ بارِکْ لی فیما رَزَقْتَنی وَ زِدْنی مِنْ فَضْلِکَ وَ اجْعَلْ لِیَ الْمَزیدَ مِنْ کَرامَتِکَ».

و ده مرتبه بگوید:

«أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلّا اللّه وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ إِلهاً واحِداً أَحَداً صَمَداً لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَهً وَ لا وَلَداً».

و ده مرتبه بگوید:

«لا إِلهَ إِلّا اللّه وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ أَحَداً صَمَداً لَمْ یَلِدْ وَ لَمْ یُولَدْ وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً أَحَدٌ إِلهاً واحِداً لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَهً وَ لا وَلَداً».

و ده مرتبه بگوید:

«اَللّهُمَّ ما أَصْبَحَتْ(۲) بی مِنْ نِعْمَهٍ أَوْ عافِیَهٍ فی دینٍ أَوْ دُنْیایَ فَمِنْکَ وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ لَکَ الْحَمْدُ وَ لَکَ الشُّکْرُ بِها عَلَیَّ یا رَبِّ حَتّی تَرْضی وَ بَعْدَ الرِّضا».

۱- ۱ـ ع و آ: أعْطَیْتَنیه.

۲- ۲ـ آ: أصبحتُ.

و ده مرتبه بگويد:

«لا إلهَ إلاَّ اللّه وَحْدَهُ لا شَريكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيى وَ يُميتُ وَ هُوَ حَىٌّ لا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلى كُلِّ شَىْ ءٍ قَديرٌ».(۱)

۲۵– دعای «اللهم مقلب القلوب و الأبصار ثبت...»

بيست و پنجم: شيخ و ديگران گفته اند كه: اين دعا بخواند:

«اَللّهُمَّ مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَ الْاَبْصارِ ثَبِّتْ قَلْبى عَلى دينِكَ وَ لا تُزِغْ قَلْبى بَعْدَ إذْ هَدَيْتَنى وَ هَبْ لى مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إنَّكَ أَنْتَ الْوَهّابُ وَ أَجِرْنى مِنَ النّارِ بِرَحْمَتِكَ اَللّهُمَّ امْدُدْ لى فى عُمْرى وَ أَوْسِعْ عَلَىَّ فى رِزْقى وَ انْشُرْ عَلَىَّ رَحْمَتَكَ وَ إنْ كُنْتُ عِنْدَكَ فى أُمِّ الْكِتابِ شَقِيّاً فَاجْعَلْنى سَعيداً فَإنَّكَ تَمْحُو ما تَشاءُ وَ تُثْبِتُ وَ عِنْدَكَ أُمُّ الْكِتابِ».(۲)

۲۶– خواندن «أحطت على نفسى و أهلى و مالى و ...»

بيست و ششم: گفته اند بگويد:

«أَحَطْتُ عَلى نَفْسى وَ أَهْلى وَ مالى وَ وُلْدى مِنْ شاهِدٍ وَ غائِبٍ بِاللّه ِ الَّذى لا إلهَ إلاَّ هُوَ عالِمُ الْغَيْبِ وَ الشَّهادَةِ الرَّحْمنُ الرَّحيم الْحَىُّ الْقَيُّومُ لا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَ لا نَوْمٌ لَهُ ما فِى السَّماواتِ وَ ما فِى الْاَرْضِ مَنْ ذَا الَّذى يَشْفَعُ عِنْدَهُ(۳) إلاّ بِإذْنِهِ يَعْلَمُ ما بَيْنَ أَيْديهِمْ وَ ما خَلْفَهُمْ وَ لا يُحيطُونَ بِشَىْ ءٍ مِنْ عِلْمِهِ إلاّ بِما شاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّماواتِ وَ الْاَرْضَ وَ لا يَؤُدُهُ حِفْظُهُما وَ هُوَ الْعَلِىُّ الْعَظيمُ».(۴)

۲۷–دعای «اللهم إنی أصبحت أستغفرک فی...»

بيست و هفتم: كلينى به سند معتبر از حضرت صادق عليه السلام روايت كرده است كه: ترك مكن در هر صبح و شام خواندن اين دعا را. و شيخ و ديگران در تعقيب نماز صبح ايراد نمودند. دعا اينست:

۱- ۱_ مصباح، شيخ طوسى، ص ۲۰۸، صلاه الصبح؛ مصباح، شيخ كفعمى، ص ۶۴، فصل الرابع عشر فى تعقيب صلاه الصبح.

۲- ۲_ مصباح، شيخ طوسى، ص ۲۱۱، صلاه الصبح؛ بلدالأمين، ص ۲۳، ثمّ قل صباحا و مساء... .

۳- ۳_ آ: _ عِنْدَهُ.

۴- ۴_ مصباح، شيخ طوسى، ص ۲۱۱، صلاه الصبح... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۴۶، باب ۴۳، التعقيب المختص بصلاه الفجر.

«اَللّهُمَّ إِنّی أَصْبَحْتُ أَسْتَغْفِرُکَ فی هذَا الصَّباحِ وَ فی هذَا الْیَوْمِ لِاَهْلِ رَحْمَتِکَ وَ أَبْرَأُ إِلَیْکَ مِنْ أَهْلِ لَعْنَتِکَ اَللّهُمَّ إِنّی أَصْبَحْتُ أَبْرَأُ إِلَیْکَ فی هذَا الْیَوْمِ وَ فی هذَا الصَّباحِ مِمَّنْ نَحْنُ بَیْنَ ظَهْرَانَیْهِمْ مِنَ الْمُشْرِکینَ وَ ما کانُوا یَعْبُدُونَ إِنَّهُمْ کانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فاسِقِینَ اَللّهُمَّ اجْعَلْ ما أَنْزَلْتَ مِنَ السَّماءِ إِلَی الاَرْضِ فی هذَا الْیَوْمِ بَرَکَةً عَلی أَوْلیائِکَ وَ عَذاباً علی أَعْدائِکَ اَللّهُمَّ والِ مَنْ والاکَ وَ عادِ مَنْ عاداکَ اَللّهُمَّ اخْتِمْ لی بِالاَمْنِ وَ الاِیمانِ کُلَّما طَلَعَتْ شَمْسٌ أَوْ غَرَبَتْ اَللّهُمَّ اغْفِرْلی وَ لِوالِدَیَّ وَ ارْحَمْهُما کَما رَبَّیانی صَغیراً اَللّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنینَ وَ الْمُؤْمِناتِ وَالْمُسْلِمینَ وَالْمُسْلِماتِ(۱) الاَحْیاءِ مِنْهُمْ وَ الاَمْواتِ إِنَّکَ تَعْلَمُ مُتَقَلَّبُهُم وَ مَثْواهُمْ اَللّهُمَّ احْفَظْ إِمامَ الْمُسْلِمینَ بِحِفْظِ الاِیمانِ وَ انْصُرْهُ نَصْراً عَزیزاً وَ افْتَحْ لَهُ فَتْحاً یَسیراً وَ اجْعَلْ لِاِمامِ الْمُسْلِمینَ مِنْ لَدُنْکَ سُلْطاناً نَصیراً(۲) اَللّهُمَّ الْعَنِ الْفِرَقَ الْمُخالِفَهَ عَلی رَسُولِکَ وَ الْمُتَعَدِّیَهَ لِحُدُودِکَ وَ الْعَنْ أَشْیاعَهُمْ وَ أَتْباعَهُمْ وَ أَسْئَلُکَ الزِّیادَهَ مِنْ فَضْلِکَ وَ الاِقْتِداءَ بِما جاءَ مِنْ عِنْدِکَ وَ التَّسْلیمَ لِاَمْرِکَ وَ الْمُحافَظَهَ عَلی ما أَمَرْتَ بِهِ لا أَبْغِی بِهِ بَدَلاً وَ لا أَشْتَری بِهِ ثَمَناً قَلیلاً اَللّهُمَّ اهْدِنی فیمَنْ هَدَیْتَ وَ قِنی شَرَّ ما قَضَیْتَ إِنَّکَ تَقْضی وَ لا یُقْضی عَلَیْکَ وَ لا یَعِزُّ مَنْ عادَیْتَ وَ لا یَذِلُّ مَنْ والَیْتَ تَبارَکْتَ وَ تَعالَیْتَ سُبْحانَکَ رَبَّ الْبَیْتِ الْحَرامِ(۳) تَقَبَّلْ مِنّی دُعائی وَ ما تَقَرَّبْتُ بِهِ إِلَیْکَ مِنْ خَیْرٍ فَضاعِفْهُ لی یا رَبِّ(۴) أَضْعافاً کَثیرَهً وَ آتِنی مِنْ لَدُنْکَ أَجْراً عَظیماً رَبِّ ما أَحْسَنَ(۵) ما أَبْلَیْتَنی وَ أَعْظَمَ ما آتَیْتَنی وَ أَطْوَلَ ما عافَیْتَنی وَ أَکْثَرَ ما سَتَرْتَ عَلَیَّ فَلَکَ الْحَمْدُ یا إِلهی کَثیراً طَیِّباً مُبارَکاً عَلَیْهِ مِلْاءَ السَّماواتِ وَ مِلْاءَ الاَرْضِ وَ مِلْاءَ ما شاءَ رَبّی وَ کَما یُحِبُّ رَبّی وَ یَرْضی وَ کَما یَنْبَغی لِکَرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلالِهِ ذِی الْجَلالِ وَ الاِکْرامِ».(۶)

ص : ۱۵۷

۱- ۱_ حاشیه متن و ع: وَ الْمُسلِمینَ وَ الْمُسْلِماتِ.

۲- ۲_ آ: _ نَصیراً .

۳- ۳_ حاشیه ع: رَبَّ الْبیتِ الحرام.

۴- ۴_ حاشیه ع: یا ربِّ.

۵- ۵_ حاشیه ع: وَ أعْظَمُ ما أَبْلَیْتَنی.

۶- ۶_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۹، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ مصباح، شیخ طوسی،Äî ص ۲۱۳، صلاه الصبح... .

۲۸– دعای «اللهم فاطر السماوات والأرض عالم الغیب...»

بیست و هشتم: شیخ طبرسی و کفعمی و دیگران از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده اند که: با اصحاب خود گفت: آیا عاجزید از آن که هر صبح و شام نزد خداوند عالمیان عهدی بگیرید؟ گفتند: چگونه عهد بگیریم؟ فرمود که: این دعا بخوانید؛ هر که این دعا بخواند مُهری بر آن می زنند، و در زیر عرش الهی می گذارند؛ چون روز قیامت شود منادی ندا کند که کجایند آنان که نزد خداوندِ رحمان، عهدی دارند؟ پس آن عهد را به ایشان دهند، و با آن(۱) عهد داخل بهشت شوند.

و شیخ طوسی رحمه الله این دعا را در تعقیب صبح ایراد کرده، و دعا اینست(۲):

«اَللّهُمَّ فاطِرَ السَّماواتِ وَ الْاَرْضِ عالِمَ الْغَیْبِ وَ الشَّهادَهِ الرَّحْمنَ الرَّحیمَ أَعْهَدُ إِلَیْکَ فی هذِهِ الدُّنْیا اِنَّکَ أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ وَ أَنَّ مُحَمَّداً صلی الله علیه و آله عَبْدُکَ وَ رَسُولُکَ(۳) اَللّهُمَّ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ لا تَکِلْنی إِلی نَفْسی طَرْفَهَ عَیْنٍ أَبَداً وَ لا إِلی أَحَدٍ مِنْ خَلْقِکَ فَإِنَّکَ إِنْ وَکَلْتَنی إِلَیْها تُباعِدْنی مِنَ الْخَیْرِ وَ تُقَرِّبْنی(۴) مِنَ الشَّرِّ أَیْ رَبِّ لا أَثِقُ إِلاّ بِرَحْمَتِکَ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّیبینَ وَ اجْعَلْ لی عِنْدَکَ عَهْداً تُؤَدّیهِ إِلی یَوْمِ الْقِیامَهِ إِنَّکَ لا تُخْلِفُ الْمیعادَ».(۵)

۲۹– دعای «اللهم إنی أسئلک بحق محمد و آل محمد و...»

بیست و نهم: در تعقیب شام گذشت که این دعا بعد از نماز صبح و شام باید خواند؛ و شیخ در تعقیب صبح ایراد نموده:

«اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ

۱- ۱_ع و آ: و بآن .

۲- ۲_ع : _ و دعا اینست : .

۳- ۳_ع: + وَ أَنَّ عَلِیّاً علیه السلام عَبْدُکَ وَ وَلِیُّکَ و وَ وَصِیُّ رَسُولِکَ وَ أنَّ الأَئِمَّهَ المعصومینَ علیهم السلام أصفیاؤُکَ هُمْ أئِمَّتی وَ سادَتی وَ قادَتی بِهِم أَتَوَلّی وَ مِن أعدائهم أَتَبَرَّأُ.

۴- ۴_ع: تُقَرِّبُنی.

۵- ۵_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۱۳، صلاه الصبح... ؛ بلدالأمین، ص ۵۳، ما یدعی به بعد صلاه الفجر.

تَجْعَلَ النُّورَ فی بَصَری وَ الْبَصیرَهَ فی دینی وَ الْیَقینَ فی قَلْبی وَ الْاِخْلاصَ فی عَمَلی وَ السَّلامَهَ فی نَفْسی وَ السَّعَهَ فی رِزْقی وَ الشُّکْرَ لَکَ أَبَداً ما أَبْقَیْتَنی».(۱)

۳۰- دعای «بسم اللّه الرحمن الرحیم و صلی اللّه علی...»

سی ام: شیخ طوسی و کفعمی و سیّد بن طاوس به سندهای صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند در تعقیب نماز صبح این دعا را:

«بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیم وَ صَلَّی اللّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَ(۲) أَهْلِ بَیْتِهِ الطّاهِرینَ الْاَخْیارِ الْاَتْقِیاءِ الْاَبْرارِ الَّذینَ أَذْهَبَ اللّهُ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَ طَهَّرَهُمْ تَطْهیراً وَ أُفَوِّضُ أَمْری إِلَی اللّهِ وَ ما تَوْفیقی إِلاّ بِاللّهِ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ مَنْ یَتَوَکَّلْ عَلَی اللّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللّهَ بالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللّهُ لِکُلِّ شَیْ ءٍ قَدْراً ما شاءَ اللّهُ کانَ حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَکِیلُ وَ أَعُوذُ بِاللّهِ السَّمیعِ الْعَلیمْ مِنَ الشَّیْطانِ الرَّجیم وَ مِنْ هَمَزاتِ الشَّیاطینِ وَ أَعُوذُ بِکَ رَبِّ أَنْ یَحْضُرُونَ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ اَلْحَمْدُ للّهِ رَبِّ الْعالَمینَ کَثیراً کَما هُوَ أَهْلُهُ وَ مُسْتَحِقُّهُ وَ کَما یَنْبَغی لِکَرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلالِهِ عَلی إِدْبارِ اللَّیْلِ وَ إِقْبالِ النَّهارِ اَلْحَمْدُ للّهِ الَّذی ذَهَبَ بِاللَّیْلِ مُظْلِماً بِقُدْرَتِهِ وَ جاءَ بِالنَّهارِ مُبْصِراً بِرَحْمَتِهِ خَلْقاً جَدیداً وَ نَحْنُ فی عافِیَتِهِ وَ سَلامَتِهِ وَ سِتْرِهِ وَ کِفایَتِهِ وَ جَمیلِ صُنْعِهِ مَرْحَباً بِخَلْقِ اللّهِ الْجَدیدِ وَ الْیَوْمِ الْعَتیدِ وَ الْمَلَکِ الشَّهیدِ مَرْحَباً بِکُما مِنْ مَلَکَیْنِ کَریمَیْنِ وَ حَیّاکُما اللّهُ مِنْ کاتِبَیْنِ حافِظَیْنِ أُشْهِدُکُما فَاشْهَدا لی وَ اکْتُبا شَهادَتی هذِهِ مَعَکُما حَتّی أَلْقا بِها رَبّی اَنّی أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً صلی الله علیه و آله عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ أَرْسَلَهُ بِالْهُدی وَ دینِ الْحَقِّ لِیُظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کُلِّهِ وَ لَوْ کَرِهَ الْمُشْرِکُون وَ أَنَّ الدّینَ کَما شَرَعَ وَ أَنَّ الْاِسْلامَ کَما وَصَفَ وَ الْقَوْلَ کَما حَدَّثَ وَ أَنَّ اللّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبینُ وَ أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَ الْقُرآنَ حَقٌّ وَ الْمَوْتَ حَقٌّ وَ مُسائَلَهَ مُنْکَرٍ وَ نَکیرٍ فِی الْقَبْرِ حَقٌّ وَ الْبَعْثَ حَقٌّ وَ الصِّراطَ حَقٌّ وَ الْمیزانَ حَقٌّ وَ الْجَنَّهَ حَقٌّ وَ النّارَ حَقٌّ وَ السّاعَهَ آتِیَهٌ لا

۱- ۱_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۱۳، صلاه الصبح... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۵۳، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۲- ۲_ حاشیه ع و متن آ: وَ علی أهلِ.

رَیْبَ فِیها وَ أَنَّ اللّه َیَبْعَثُ مَنْ فِی الْقُبُورِ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اکْتُبْ اللّهُمَّ شَهادَتی عِنْدَکَ مَعَ شَهادَهِ أَولِی الْعِلْمِ بِکَ یا رَبِّ وَ مَنْ أَبی أَنْ یَشْهَدَ لَکَ بِهذِهِ الشَّهادَهِ وَ زَعَمَ أَنَّ لَکَ نِدّاً أَوْ لَکَ وَلَداً أَوْ لَکَ صاحِبَهً أَوْ لَکَ شَریکاً أَوْ مَعَکَ خالِقاً أَوْ رازِقاً لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ تَبارَکْتَ(۱) وَ تَعالَیْتَ عَمّا یَقُولُ الظّالِمُونَ عُلُوّاً کَبیراً فَاکْتُبْ اللّهُمَّ شَهادَتی مَکانَ شَهادَتِهِمْ وَ أَحْیِنی عَلی ذلِکَ وَ أَمِتْنی عَلَیْهِ وَ ابْعَثْنی عَلَیْهِ(۲) وَ أَدْخِلْنِی بِرَحْمَتِکَ فی عِبادِکَ الصّالِحینَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ صَبِّحْنی مِنْکَ صَباحاً صالِحاً مُبارَکاً مَیْمُوناً لا خازِیاً وَ لا فاضِحاً اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اجْعَلْ أَوَّلَ یَوْمی هذا صَلاحاً وَ أَوْسَطَهُ فَلاحاً وَ آخِرَهُ نَجاحاً وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ یَوْمٍ أَوَّلُهُ فَزَعٌ وَ أَوَسْطُهُ جَزَعٌ وَ آخِرُهُ وَجَعٌ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ ارْزُقْنی خَیْرَ یَوْمی هذا وَ خَیْرَ ما فیهِ وَ خَیْرَ ما قَبْلَهُ وَ خَیْرَ ما بَعْدَهُ وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّه وَ شَرِّ ما فیهِ وَ شَرِّ ما قَبْلَهُ وَ شَرِّ ما بَعْدَهُ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ افْتَحْ لی بابَ کُلِّ خَیْرٍ فَتَحْتَهُ عَلی أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الْخَیْرِ وَ لا تُغْلِقْهُ عَنّی أَبَداً وَ أَغْلِقْ عَنّی بابَ کُلِّ شَرٍّ فَتَحْتَهُ عَلی أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الشَّرِّ وَ لا تَفْتَحْهُ عَلَیَّ أَبَداً اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِه وَ اجْعَلْنی مَعَ(۳) مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فی کُلِّ مَوْطِنٍ وَ مَشْهَدٍ وَ مَقامٍ وَ مَحَلٍّ وَ مُرْتَحَلٍ وَ فی کُلِّ شِدَّهٍ وَ رَخاءٍ وَ عافِیَهٍ وَ بَلاءٍ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ(۴) وَ اغْفِرْلی مَغْفِرَهً عَزْماً جَزْماً لا تُغادِرُ لی ذَنْباً وَ لا خَطیئَهً وَ لا إِثْماً اَللّهُمَّ إِنّی أَسْتَغْفِرُکَ مِنْ کُلِّ ذَنْبٍ تُبْتُ إِلَیْکَ مِنْهُ ثُمَّ عُدْتُ فیهِ وَ أَسْتَغْفِرُکَ لِما أَعْطَیْتُکَ(۵) مِنْ نَفْسی ثُمَّ لَمْ أَفِ لَکَ بِه وَ أَسْتَغْفِرُکَ لِما أَرَدْتُ بِه وَجْهَکَ فَخالَطَهُ ما لَیْسَ لَکَ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِه وَ اغْفِرْلی یا رَبِّ وَ لِوالِدَیَّ وَ ما وَلَدا وَ ما وَلَدْتُ وَ ما تَوالَدُوا مِنَ الْمُوءْمِنینَ وَ الْمُوءْمِناتِ الْاَحْیاءِ مِنْهُمْ وَ الْاَمْواتِ وَ لاِءِخْوانِنَا الَّذینَ

۱- ۱_ حاشیه ع: تَبارَکْتَ.

۲- ۲_ حاشیه ع: وَابْعَثْنِی عَلَیْهِ.

۳- ۳_ حاشیه متن و ع: مَعَهُمْ.

۴- ۴_ حاشیه ع: و آلِ محمّدٍ.

۵- ۵_ حاشیه متن و ع: أعْطَیْتُ.

سَبَقُونـا بِالْاءیمـانِ وَ لاـ تَجْعَـلْ فی قُلُوبِنا غِلاًّ لِلَّذینَ آمَنُوا رَبَّنا إِنَّکَ رَوءُفٌ رَحِیمٌ اَلْحَمْـدُ للّه ِالَّذی قَضـی عَنّی صَـلاهً کانَتْ عَلَی الْمُوءْمِنینَ کِتاباً مَوْقُوتاً وَ لَمْ یَجْعَلْنی مِنَ الْغافِلینَ».(۱)

۳۱- دعای «اللهم إنی أصبحت أشهدک و کفی...»

سی و یکم: شیخ طوسی و کفعمی و علاّمه حلّی ــ رضی اللّه عنهم ــ این دعا را در تعقیب نماز صبح ایراد نموده اند، و مسمّی است به دعای حریق؛ و سبب این تسمیه آنست که: از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام روایت کرده اند که گفت: شنیدم از پدرم(۲) امـام محمّـد باقر علیه السـلام که گفت: روزی با پـدرم امام زین العابـدین علیه السـلام رفتیم به عیادت مرد پیری از انصار؛ ناگاه مردی آمد و گفت: با پدرم که زود برگردید که آتش در خانه شما افتاد و سوخت. پدرم گفت: واللّه که نسوخته است. آن مرد رفت و به زودی معاودت کرد و گفت: خانه شـما سوخت. پـدرم سوگنـد یاد کرد که نسوخته(۳). باز جمعی از یـاران و خویشـان آمدنـد و خبر سوختن را گفتنـد و حضـرت انکـار کرد؛ تـا آن که ظـاهر شـد که خـانه های اطراف خانه آن حضرت سوخته بود و آن خانه مقدّسه سالم مانده بود.

من از پـدرم پرسـیدم که سـبب این امر غریب چه بود که جمیع خانه های اطراف سوخت و خانه شـما محفوظ مانـد؟ حضـرت فرمود که: این به سـبب میراثی است که از علوم حضـرت رسالت پناه صـلی الله علیه و آله به ما رسیده است، و ما آن را دوست تر می داریم از دنیـا و آنچه در آن هست از مال و جواهر و املاک و لشـکر و حربه(۴) و سـلاح؛ و آن سرّی است که حضرت جبرئیـل علیه السـلام برای حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله آورد، و آن حضـرت به حضـرت امیرالمؤمنین و حضـرت فاطمه علیهماالسـلام تعلیم نمود، و به ما میراث رسیده؛ و این دعای کامل است، هر که این دعا را در اوّلِ روز بخواند در هر روز، حق تعالی موکّل گرداند بر او هزار ملک که حفظ نمایند جان و اهل و فرزندان و مال و حشم و خدم او را و هر چه اعتنا به

---

۱ - ۱ــ مصباح، شـیخ طوسی، ص ۲۱۷، صـلاه الصـبح... ؛ مصـباح، شیخ کفعمی، ص ۶۸، فصل الرابع عشـر فی تعقیب صـلاه الصبح.

۲- ۲ــ ع: از پدرم شنیدم.

۳- ۳ــ آ: پدرم گفت واللّه نسوخته است.

۴- ۴ــ ع: + و خزینه .

شأن او دارد، از سوختن، و غرق شدن، و لقمه در گلو ماندن، و خانه انبوه شدن، و به زمین فرو رفتن، و عذابهای آسمانی، و ایمن گرداند خدا او را از شرّ شیطان، و شرّ پادشاهان، و شرّ هر صاحب شرّی، و در امان و ضمان خدا باشد و اگر با اخلاص و یقین(۱) بخواند خدا ثواب صد صدّیق او را کرامت فرماید، و اگر در آن روز بمیرد داخل بهشت شود. پس ای فرزند! این دعا را حفظ کن، و تعلیم مکن مگر(۲) به کسی که اعتماد بر او داشته باشی؛ زیرا که برای هر حاجت که خوانده شود برآورده می شود.

اینست دعا:

«اَللّهُمَّ إِنّی أَصْبَحْتُ أُشْهِدُکَ وَ کَفی بِکَ شَهیداً وَ أُشْهِدُ مَلائِکَتَکَ وَ حَمَلَهَ عَرْشِکَ وَ سُکّانَ سَبْعِ سَماواتِکَ وَ أَرَضیکَ وَ أَنْبیائَکَ وَ رُسُلَکَ وَ وَرَثَهَ أَنْبیائِکَ وَ رُسُلِکَ وَ الصّالِحینَ مِنْ عِبادِکَ وَ جَمیعَ خَلْقِکَ فَاشْهَدْ لی وَ کَفی بِکَ شَهیداً إِلهی إِنّی أَشْهَدُ أَ نَّکَ أَنْتَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ الْمَعْبُودُ وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ وَ أَنَّ مُحَمَّداً(۳) عَبْدُکَ وَ رَسُولُکَ وَ أَنَّ کُلَّ مَعْبُودٍ مِمّا دُونَ عَرْشِکَ إِلی قَرارِ أَرْضِکَ السّابِعَهِ السُّفْلی باطِلٌ مُضْمَحِلٌّ ما خَلا وَجْهَکَ الْکَریمَ فَإِنَّهُ أَعَزُّ وَ أَکْرَمُ وَ أَجَلُّ وَ أَعْظَمُ مِنْ أَنْ یَصِفَ الْواصِفُونَ کُنْهَ جَلالِهِ أَوْ تَهْتَدِیَ الْقُلُوبُ إِلی کُنْهِ عَظَمَتِه یا مَنْ فاقَ مَدْحَ الْمادِحینَ فَخْرُ مَدْحِه وَ عَدا وَصْفَ الْواصِفینَ مَاثِرُ حَمْدِهِ وَ جَلَّ عَنْ مَقالَهِ النّاطِقینَ تَعْظیمُ شَأْنِه صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِه وَ افْعَلْ بِنا ما أَنْتَ أَهْلُهُ یا أَهْلَ التَّقْوی وَ أَهْلَ الْمَغْفِرَهِ».

سه مرتبه این(۴) را بخواند. پس یازده مرتبه بگوید:

«لا إِلهَ إِلاّ اللّه وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ سُبْحانَ اللّه وَ بِحَمْدِه أَسْتَغْفِرُ اللّه وَ أَتُوبُ إِلَیْهِ ما شاءَ اللّه (۵) وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه هُوَ الْأَوَّلُ وَ الْآخِرُ وَ الظّاهِرُ وَ الْباطِنُ لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ یُحْیی وَ یُمیتُ وَ یُمیتُ وَ یُحْیی وَ هُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدیرٌ».

۱- ۱_ آ: _ یقین.

۲- ۲_ ع: اِلاّ.

۳- ۳_ حاشیه متن و ع: صَلَّی اللّه عَلَیْهِ وَ آلِهِ.

۴- ۴_ ع: + دعا .

۵- ۵_ آ: + لاحَوْلَ .

پس یازده مرتبه بگوید:

«سُبْحانَ اللّهِ وَ الْحَمْدُ للّهِ وَ لا إلهَ إلاّ اللّهُ وَ اللّهُ أَكْبَرُ أَسْتَغْفِرُ اللّهَ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ ما شاءَ اللّهُ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاَّ بِاللّهِ الْحَليمِ الْكَريمِ الْعَلِيِّ الْعَظيمِ الرَّحْمنِ الرَّحيمِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الحَقِّ الْمُبينِ عَدَدَ خَلْقِهِ وَ زِنَهَ عَرْشِهِ وَ مِلْءَ سَماواتِهِ وَ أَرَضيهِ وَ عَدَدَ ما جَرى بِهِ قَلَمُهُ وَ أَحْصاهُ كِتابُهُ وَ مِدادَ كَلِماتِهِ وَ رِضا نَفْسِه».

پس بگوید:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ الْمُبارَكينَ وَ صَلِّ عَلى جَبْرَئيلَ وَ ميكائيلَ وَ حَمَلَهِ عَرْشِكَ أَجْمَعينَ وَ الْمَلائِكَهِ الْمُقَرَّبينَ اللّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ جَميعاً(۱) حَتّى تُبَلِّغَهُمُ الرِّضا وَ تَزيدَهُمْ بَعْدَ الرِّضا ما أَنْتَ أَهْلُهُ يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ صَلِّ عَلى مَلَكِ الْمَوْتِ وَ أَعْوانِهِ وَ صَلِّ عَلى رِضْوانَ وَ خَزَنَهِ الْجِنانِ وَ صَلِّ عَلى مالِكٍ وَ خَزَنَهِ النّيرانِ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ جَميعاً(۲) حَتّى تُبَلِّغَهُمُ الرِّضا وَ تَزيدَهُمْ بَعْدَ الرِّضا مِمّا أَنْتَ أَهْلُهُ يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْكِرامِ الْكاتِبينَ وَ السَّفَرَهِ الْكِرامِ الْبَرَرَهِ وَ الْحَفَظَهِ لِبَنى آدَمَ وَ صَلِّ عَلى مَلائِكَهِ الْهَواءِ وَ السَّماواتِ الْعُلى وَ مَلائِكَهِ الأَرَضينَ السُّفْلى وَ مَلائِكَهِ اللَّيْلِ وَ النَّهارِ وَ الأَرْضِ وَ الأَقْطارِ وَ الْبِحارِ وَ الأَنْهارِ وَ الْبَرارى وَ الْفَلَواتِ وَ الْقِفارِ وَ الأَشْجارِ(۴) وَ صَلِّ عَلَى الْمَلائِكَتِكَ الَّذينَ أَغْنَيْتَهُمْ عَنِ الطَّعامِ وَ الشَّرابِ بِتَسْبيحِكَ وَ تَقْديسِكَ(۵) وَ عِبادَتِكَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ حَتّى تُبَلِّغَهُمُ الرِّضا وَ تَزيدَهُمْ بَعْدَ الرِّضا مِمّا أَنْتَ أَهْلُهُ يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ صَلِّ عَلى أَبينا آدَمَ وَ أُمِّنا حَوّاءَ وَ ما وَلَدا مِنَ النَّبِيينَ وَ الصِّدّيقينَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصّالِحينَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ حَتّى تُبَلِّغَهُمُ الرِّضا وَ تَزيدَهُمْ بَعْدَ الرِّضا مِمّا أَنْتَ أَهْلُهُ يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ اَللّهُمَّ صَلِّ

۱- ۱_ حاشيه ع: جَميعاً.

۲- ۲_ حاشيه ع: جَميعاً.

۳- ۳_ حاشيه ع: ما.

۴- ۴_ حاشيه ع: الأَشْجار.

۵- ۵_ حاشيه متن و ع: تَقْديسِكَ.

عَلی مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیْتِهِ الطَّیِّبینَ وَ عَلی أَصْحابِهِ الْمُنْتَجَبینَ وَ عَلی أَزْواجِهِ الْمُطَهَّراتِ وَ عَلی ذُرِیَّهِ مُحَمَّدٍ وَ عَلی کُلِّ نَبِیٍّ بَشَّرَ بِمُحَمَّدٍ وَ عَلی کُلِّ نَبِیٍّ وَلَدَ مُحَمَّداً وَ عَلی کُلِّ اِمْرَأَهٍ صالِحَهٍ کَفَّلَتْ مُحَمَّداً وَ عَلی کُلِّ مَلَکٍ هَبَطَ إِلی مُحَمَّدٍ وَ عَلی کُلِّ مَنْ فی صَلاتِکَ عَلَیْهِ وَ رِضاً لَکَ وَ رِضاً لِنَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله اَللّهُمَّ صَلِّ عَلَیْهِمْ حَتّی تُبَلِّغَهُمُ الرِّضا وَ تَزیدَهُمْ بَعْدَ الرِّضا مِمّا أَنْتَ أَهْلُهُ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ بارِکْ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ ارْحَمْ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ کَأَفْضَلِ ما صَلَّیْتَ وَ بارَکْتَ وَ تَرَحَّمْتَ عَلی إِبْراهیمَ وَ آلِ إِبْراهیمَ إِنَّکَ حَمیدٌ مَجیدٌ اَللّهُمَّ أَعْطِ مُحَمَّداً الْوَسیلَهَ وَ الْفَضْلَ وَ الْفَضیلَهَ وَ الدَّرَجَهَ الرَّفیعَهَ وَ أَعْطِه حَتّی یَرْضی وَ زِدْهُ بَعْدَ الرِّضا مِمّا أَنْتَ أَهْلُهُ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ کَما أَمَرْتَنا أَنْ نُصَلِّیَ عَلَیْهِ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ کَما یَنْبَغی لَنا أَنْ نُصَلِیَ عَلَیْهِ[(۱)] اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ کُلِّ حَرْفٍ فی صَلاهٍ صَلَّیْتَ عَلَیْهِ اَللّهُمَّ[(۲)] صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ مَنْ صَلّی عَلَیْهِ وَ مَنْ لَمْ یُصَلِّ عَلَیْهِ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ کُلِّ شَعْرَهٍ وَ لَفْظَهٍ وَ لَحْظَهٍ وَ نَفْسٍ وَ صِفَهٍ وَ سُکُونٍ وَ حَرَکَهٍ مِمَّنْ صَلّی عَلَیْهِ وَ مِمَّنْ لَمْ یُصَلِّ عَلَیْهِ وَ بِعَدَدِ ساعاتِهِمْ وَ دَقائِقِهِمْ وَ سُکُونِهِمْ وَ حَرَکاتِهِمْ وَ حَقائِقِهِمْ وَ میقاتِهِمْ وَ صِفاتِهِمْ وَ أَیّامِهِمْ وَ شُهُورِهِمْ وَ سِنینِهِمْ[(۳)] وَ أَشْعارِهِمْ وَ أَبْشارِهِمْ وَ بِعَدَدِ زِنَهِ ذَرٍّ ما عَمِلُوا أَوْ یَعْمَلُونَ أَوْ بَلَغَهُمْ أَوْ رَأَوْا أَوْ ظَنُّوا[(۴)] أَوْ کانَ مِنْهُمْ أَوْ یَکُونُ إِلی یَوْمِ الْقِیامَهِ وَ کَأَضْعافِ ذلِکَ أَضْعافاً مُضاعَفَهً إِلی یَوْمِ الْقِیامَهِ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ ما خَلَقْتَ وَ ما أَنْتَ خالِقُهُ إِلی یَوْمِ

۱- ۱ــ ع و آ: + اللّهمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ مَن صَلّی عَلَیْهِ اللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ مَن لَمْ یُصَلِّ عَلَیْهِ.

۲- ۲ــ حاشیه متن: اللّهمَّ صَلِّ عَلی مُحمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ کُلِّ شَعْرَهِ مَنْ صَلّی عَلَیهِ وَ مَنْ یُصَلِّ عَلَیه.

۳- ۳ــ ع: سِنیهِم.

۴- ۴ــ حاشیه ع: أَوْ فُطِنُوا.

الْقِیامَهِ صَلاهً تُرْضیهِ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ ما ذَرَأْتَ وَ بَرَأْتَ اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ وَ الثَّناءُ وَ الشُّکْرُ وَ الْمَنُّ وَ الْفَضْلُ وَ الطَّوْلُ وَ الْخَیْرُ وَ الْحُسْنی وَ النِّعْمَهُ وَ الْعَظَمَهُ وَ الْجَبَرُوتُ وَ الْمُلْکُ وَ الْمَلَکُوتُ وَ الْقَهْرُ وَ السُّلْطانُ وَ الْفَخْرُ وَ السُّؤْدَدُ وَ الْإِمْتِنانُ وَ الْکَرَمُ وَ الْجَلالُ وَ الْإِکْرامُ وَ الْجَمالُ وَ الْکَمالُ وَ الْخَیْرُ وَ التَوْحیدُ وَ التَّمْجیدُ وَالتَّحْمیدُ وَ التَّهْلیلُ وَ التَّکْبیرُ وَ التَّقْدیسُ وَ الرَّحْمَهُ وَ الْمَغْفِرَهُ وَ الْکِبْرِیاءُ وَ الْعَظَمَهُ وَ لَکَ ما زَکی وَ طابَ وَ طَهُرَ مِنَ الثَّناءِ الطَّیِّبِ وَ الْمَدیحِ الْفاخِرِ وَ الْقولِ الْحَسَنِ الجَمیلِ الَّذی تَرْضی بِه عَنْ قائِلِه وَ تُرْضی بِه قائِلَهُ وَ هُوَ رِضیً لَکَ حَتّی یَتَّصِلَ حَمْدی بِحَمْدِ أَوَّلِ الْحامِدینَ وَ ثَنائی(۱) بِأَوَّلِ ثَناءِ الْمُثْنینَ عَلی رَبِّ الْعالَمینَ مُتَّصِلاً ذلِکَ بِذلِکَ وَ تَهْلیلی بِتَهْلیلِ أَوَّلِ الْمُهَلِّلینَ وَ تَکْبیری بِتَکْبیرِ أَوَّلِ الْمُکَبِّرینَ وَ قَوْلِی الْحَسَنُ الْجَمیلُ بِقَوْلِ أَوَّلِ الْقائِلینَ الْمُجْمِلینَ الْمُثْنینَ عَلی رَبِّ الْعالَمینَ مُتَّصِلاً ذلِکَ بِذلِکَ مِنْ أَوَّلِ الدَّهْرِ إِلی آخِرِه وَ بِعَدَدِ زِنَهِ ذَرِّ السَّماواتِ وَ الْأَرَضینَ وَ الرِّمالِ وَ التِّلالِ(۲) وَ الْجِبالِ وَ عَدَدِ جُرَعِ ماءِ الْبِحارِ وَ عَدَدِ قَطْرِ الْأَمْطارِ وَ وَرَقِ الْأَشْجارِ وَ عَدَدِ النُّجُومِ وَ عَدَدِ الثَّری وَ الْحَصی وَ النَّوی وَ الْمَدَرِ وَ عَدَدِ زِنَهِ ذلِکَ کُلِّه وَ عَدَدِ زِنَهِ ذَرِّ السَّماواتِ وَ الْأَرَضینِ وَ ما فیهِنَّ وَ ما بَیْنَهُنَّ وَ ما تَحْتَهُنَّ وَ ما بَیْنَ ذلِکَ وَ ما فَوْقَهُنَّ إِلی یَوْمِ الْقِیامَهِ مِنْ لَدُنِ الْعَرْشِ(۳) إِلی قَرارِ أَرْضِکَ السّابِعَهِ السُّفْلی وَ بِعَدَدِ حُرُوفِ أَلْفاظِ أَهْلِهِنَّ وَ عَدَدِ أَزْماقِهِمْ(۴) وَ دَقائِقِهِمْ وَ شَعائِرِهِمْ وَ ساعاتِهِمْ وَ أَیّامِهِمْ وَ شُهُورِهِمْ وَ سِنینِهِمْ(۵) وَ سُکُونِهِمْ وَ حَرَکاتِهِمْ وَ أَشْعارِهِمْ وَ أَبْشارِهِمْ وَ أَنْفاسِهِمْ وَ بِعَدَدِ(۶) زِنَهِ ما عَمِلُوا أَوْ یَعْمَلُونَ بِه أَوْ بَلَغَهُم أَوْ رَأَوْا أَوْ ظَنُّوا اَوْ فَطِنُوا أَوْ کانَ مِنْهُمْ أَوْ یَکُونَ ذلِکَ إِلی یَوْمِ الْقِیامَهِ وَ عَدَدِ زِنَهِ ذَرِّ ذلِکَ وَ أَضْعافِ ذلِکَ وَ کَأَضْعافِ ذلِکَ أَضْعافاً مُضاعَفَهً لا یَعْلَمُها

۱- ۱_ حاشیه ع و آ: بثناءِ اوّلِ.

۲- ۲_ حاشیه ع: القلال، و حاشیه آ: الفلال.

۳- ۳_ آ: عرشک.

۴- ۴_ حاشیه ع: أزمانهم.

۵- ۵_ع: سِنیهِم.

۶- ۶_ حاشیه متن: وَ عَدَدِ ذرّ.

وَ لا یُحْصیها غَیْرُکَ یا ذَا الْجَلالِ وَ الْاءِکْرام وَ أَهْلُ ذلِکَ أَنْتَ وَ مُسْتَحِقُّهُ وَ مُسْتَوْجِبُهُ مِنّی وَ مِنْ جَمیعِ خَلْقِکَ یا بَدیعَ السَّماواتِ وَ الْاءَرْضِ اَللّهُمَّ إِنَّکَ لَسْتَ بِرَبٍّ اسْتَحْدَثْناکَ وَ لا مَعَکَ إِلهٌ فَیُشْرِکَکَ فی رُبُوبِیَّتِکَ وَ لا مَعَکَ إِلهٌ أَعانَکَ عَلی خَلْقِنا أَنْتَ رَبُّنا کَما تَقُولُ وَ فَوْقَ ما یَقُولُ الْقائِلُونَ أَسْئَلُکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُعطِیَ مُحَمَّداً أَفْضَلَ ما سَئَلَکَ وَ أَفْضَلَ ما سُئِلْتَ لَهُ وَ أَفْضَلَ ما أَنْتَ مَسْئُولٌ لَهُ إِلی یَوْمِ الْقِیامَهِ أُعیذُ أَهْلَ بَیْتِ النَّبِیِّ مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله وَ نَفْسی وَ دینی وَ مالی وَ وُلْدی وَ أَهْلی وَ قَراباتی وَ أَهْلَ بَیْتی وَ کُلَّ ذی رَحِمٍ لی دَخَلَ فِی الْاءِسْلام أَوْ یَدْخُلُ إِلی یَوْمِ الْقِیامَهِ وَ حُزانَتی وَ خاصَّتی وَ مَنْ قَلَّدَنی دُعاءً أَوْ أَسْدی إِلَیَّ یَداً أَوْ رَدَّ عَنّی غَیْبَهً أَوْ قالَ فِیَّ خَیْراً أَوِ اتَّخَذْتُ عِنْدَهُ یَداً أَوْ صَنیعَهً وَ جیرانی وَ إِخْوانی مِنَ الْمُوءْمِنینَ وَ الْمُوءْمِناتِ بِاللّه وَ بِأَسْمائِهِ التّامَّهِ الْعامَّهِ الشّامِلَهِ الْکامِلَهِ الطّاهِرَهِ الْفاضِلَهِ الْمُبارَکَهِ الْمُتَعالِیَهِ الزّاکِیَهِ الشَّریفَهِ الْمَنیعَهِ الْکَریمَهِ الْعَظیمَهِ الْمَخْزُونَهِ الْمَکْنُونَهِ الَّتی لا یُجاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَ لا فاجِرٌ وَ بِأُمِّ الْکِتابِ وَ خاتِمَتِه وَ ما بَیْنَهُما مِنْ سُورَهٍ شَریفَهٍ وَ آیَهٍ مُحْکَمَهٍ وَ شِفاءٍ وَ رَحْمَهٍ وَ عَوْذَهٍ وَ بَرَکَهٍ وَ بِالتَّوراهِ وَ الْاءِنْجیلِ وَ الزَّبُورِ وَ الْفُرْقانِ وَ صُحُفِ إِبْراهیمَ وَ مُوسی وَ بِکُلِّ کِتابٍ أَنْزَلَهُ اللّه وَ بِکُلِّ رَسُولٍ أَرْسَلَهُ اللّه وَ بِکُلِّ حُجَّهٍ أَقامَها اللّه وَ بِکُلِّ بُرْهانٍ أَظْهَرَهُ اللّه وَ بِکُلِّ نُورٍ أَنارَهُ اللّه وَ بِکُلِّ آلاءِ اللّه وَ عَظَمَتِه أُعیذُ نَفْسی وَ أَسْتَعیذُ مِنْ شَرِّ کُلِّ ذی شَرٍّ وَ مِنْ شَرِّ ما أَخافُ وَ أَحْذَرُ وَ مِنْ شَرِّ ما رَبّی مِنْهُ أَکْبَرُ وَ مِنْ شَرِّ فَسَقَهِ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ وَ مِنْ شَرِّ فَسَقَهِ الجِنِّ وَ الْاءِنْسِ وَ الشَّیاطینِ وَ السَّلاطینِ وَ إِبْلیسَ وَ جُنُودِه وَ أَشْیاعِه وَ أَتْباعِه وَ مِنْ شَرِّ ما فِی النُّورِ وَ الظُّلْمَهِ وَ مِنْ شَرِّ ما دَهَمَ أَوْ هَجَمَ أَوْ أَلَمَّ وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ غَمٍّ وَ هَمٍّ وَ آفَهٍ وَ نَدَمٍ وَ نازِلَهٍ وَ سَقَمٍ وَ مِنْ شَرِّ ما یَحْدُثُ فِی اللَّیْلِ وَ النَّهارِ وَ تَأْتی بِهِ الْاءَقْدارُ وَ مِنْ شَرِّ ما فِی النّارِ وَ مِنْ شَرِّ ما فِی الْاءَرْضِ وَ الْاءَقْطارِ وَ الْفَلَواتِ وَ الْقِفارِ وَ الْبِحارِ وَ الْاءَنْهارِ وَ مِنْ شَرِّ الْفُسّاقِ وَ الْفُجّارِ وَ الْکُهّانِ وَ السُّحّارِ وَ الْحُسّادِ وَ الذُّعّارِ وَ الْاءَشْرارِ وَ مِنْ شَرِّ ما یَلِجُ فِی الْاءَرْضِ وَ ما یَخْرُجُ مِنْها وَ ما یَنْزِلُ مِنَ السَّماءِ وَ ما یَعْرُجُ فِیها وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ ذی شَرٍّ وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ دابَّهٍ رَبّی آخِذٌ بِناصِیَتِها إِنَّ رَبّی

عَلی صِـراطٍ مُسْـتَقِیم فَـإِنْ تَوَلَّوْا فَقُـلْ حَسْبِیَ اللّه ُـلا إِلهَ إِلاّ هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیم وَ أَعُوذُ بِکَ اَللّهُمَّ مِنَ الْهَمِّ وَ الْغَمِّ وَ الْحُزْنِ وَ الْعَجْزِ وَ الْکَسَلِ وَ الْجُبْنِ وَ الْبُخْلِ وَ مِنْ ضَـلَعِ الدَّیْنِ وَ غَلَبَهِ الرِّجالِ(۱) وَ مِنْ عَمَلٍ لا یَنْفَعُ وَ مِنْ عَیْنٍ لا تَدْمَعُ وَ مِنْ قَلْبٍ لاـیَخْشَعُ وَ مِنْ دُعـاءٍ لاـ یُسْـمَعُ وَ مِنْ نَصـیحَهٍ لاـ تَنْجَعُ وَ مِنْ صَـحابَهٍ لاـ تَرْدَعُ وَ مِنْ اِجْمـاعٍ عَلی نُکْرٍ وَ تَـوَدُّدٍ عَلی خُسْـرٍ أَوْ تُوءاخِذٍ(۲) عَلی خُبْثٍ وَ مِمَّا اسْـتَعاذَ مِنْهُ(۳) مَلائِکَتُکَ الْمُقَرَّبُونَ وَ الاْءَنْبِیاءُ الْمُرْسَـلُونَ وَ الاْءَئِمَهُ الْمُطَهَّرُونَ الطّاهِروُنَ وَ الشُّهَـداءُ وَ الصّالِحُونَ وَ عِبادُکَ الْمُتَّقُونَ وَ أَسْئَلُکَ اللّهُمَّ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُعْطِیَنی مِنَ الْخَیْرِ ما سَأَلُوا وَ أَنْ تُعیذَنی مِنْ شَرِّ مَا اسْـتَعاذُوا وَ أَسْـئَلُکَ اللّهُمَّ مِنَ الْخَیْرِ کُلِّه عاجِلِه وَ آجِلِه ما عَلِمْتُ مِنْهُ وَ ما لَمْ أَعْلَمْ وَ أَعُوذُ بِکَ یا رَبِّ مِنْ هَمَزاتِ الشَّیاطِینَ وَ أَعُوذُ بِـکَ رَبِّ أَنْ یَحْضُـرُونِ بِسْمِ اللّه ِعَلی أَهْـلِ بَیْتِ النَّبِیِّ مُحَمَّدٍ صـلی الله علیه و آله بِسْمِ اللّه ِعَلی نَفْسـی وَ دینی بِسْمِ اللّه ِعَلی أَهْلی وَ مالی بِسْمِ اللّه ِعَلی کُلِّ شَیْ ءٍ أَعْطانی رَبّی بِسْمِ اللّه ِعَلی أَحِبَّتی وَ وُلْدی وَ قَراباتی بِسْمِ اللّه ِعَلی جیرانِیَ الْمُوءْمِنینَ وَ إِخْوانی وَ مَنْ قَلَّدَنی دُعاءً أَوِ اتَّخَـذَ عِنْدی(۴) یَـداً أَوْ أَسْـدی إِلَیَّ بِرّاً مِنَ الْمُوءْمِنینَ وَ الْمُوءْمِناتِ بِسْمِ اللّه ِعَلی ما رَزَقَنی رَبّی وَ یَرْزُقُنی بِسْمِ اللّه ِالَّذی لا یَضُرُّ مَعَ اسْمِه شَیْ ءٌ فِی الاْءَرْضِ وَ لا فِی السَّماءِ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ صِلْنی بِجَمیعِ ما سَأَلَکَ عِبادُکَ الْمُوءْمِنُونَ أَنْ تَصِلَهُمْ بِه مِنَ الْخَیْرِ وَ اصْرِفْ عَنّی جَمیعَ ما سَأَلَکَ عِبادُکَ الْمُوءْمِنُونَ أَنْ تَصْرِفَهُ عَنْهُمْ مِنَ السُّوءِ وَ الرَّدَی وَ زِدْنی مِنْ فَضْـلِکَ ما أَنْتَ أَهْلُهُ وَ وَلِیُّهُ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ(۵) وَ أَهْلِ بَیْتِه الطَّیِّبینَ الطّاهِرینَ(۶) وَ عَجِّلِ اللّهُمَّ فَرَجَهُمْ وَ فَرَجی وَ فَرِّجْ(۷) عَنْ کُلِّ مَهْمُومٍ مِنَ الْمُوءْمِنینَ

ص : ۱۶۷

۱- ۱_ حاشیه متن و ع: الرَجّال.

۲- ۲_ حاشیه متن و ع: و تُواجِدُ.

۳- ۳_ حاشیه ع: مِنْهُ مُحَمَّدٌ وَ آلُهُ وَالمَلائِکَهُ الْمُقَرَّبُونَ .

۴- ۴_ حاشیه ع و متن آ: صَنیعَهً.

۵- ۵_ حاشیه ع: وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

۶- ۶_ حاشیه ع: الطّاهِرینْ.

۷- ۷_ حاشیه آ: فَرِّج کُلَّ.

وَ الْمُوءْمِناتِ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ ارْزُقْنی نَصْرَهُمْ وَ أَشْهِدْنی أَیّامَهُمْ وَ اجْمَعْ بَیْنی وَ بَیْنَهُمْ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ وَ اجْعَلْ مِنْکَ عَلَیْهِم واقِیَهً حَتّی لا یَخْلُصَ إِلَیْهِمْ إِلاّ بِسَبیلِ خَیْرٍ وَ عَلَیَّ مَعَهُمْ[(۱)] وَ عَلی شیعَتِهِمْ وَ مُحِبّیهِمْ وَ عَلی أَوْلِیائِهِمْ وَ عَلی جَمیعِ الْمُوءْمِنینَ وَ الْمُوءْمِناتِ فَإِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ بِسْمِ اللّهِ وَ بِاللّهِ وَ مِنَ اللّهِ وَ إِلَی اللّهِ وَ لا غالِبَ إِلاّ اللّه ما شاءَ اللّه لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّهِ حَسْبِیَ اللّه تَوَکَّلْتُ عَلَی اللّهِ وَ أُفَوِّضُ أَمْری إِلَی اللّهِ وَ أَلْتَجأُ إِلَی اللّهِ وَ بِاللّهِ أُحاوِلُ وَ أُصاوِلُ وَ أُکاثِرُ وَ أُفاخِرُ وَ أَعْتَزُّ وَ أَعْتَصِمُ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ إِلَیْهِ مَتابِ لا إِلهَ إِلاّ اللّه الْحَیُّ الْقَیُّومُ عَدَدَ الثَّری وَ الْحَصی وَ النُّجومِ وَ الْمَلائِکَهِ الصُّفُوفِ لا إِلهَ إِلاَّ اللّه وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ العَلِیُّ الْعَظیمُ لا إِلهَ إِلاَّ اللّه سُبْحانَکَ إِنّی کُنْتُ مِنَ الظّالِمینَ».[(۲)]

و از حضرت صاحب الامر علیه السلام نیز دعای سابق مرویست با این زیادتی:

«اَللّهمَّ رَبَّ النُّورِ الْعَظیمِ وَ رَبَّ الْکُرْسِیِّ الرَّفیعِ وَ رَبَّ الْبَحْرِ الْمَسْجُورِ وَ مُنْزِلَ التَّوراهِ وَ الْاءِنْجیلِ وَ الزَّبُورِ وَ رَبَّ الظِّلِّ وَ الْحَرُورِ وَ مُنْزِلَ الزَّبُورِ وَ الْفُرْقانِ[(۳)] الْعَظیمِ وَ رَبَّ الْمَلائِکَهِ الْمُقَرَّبینَ وَالْاءَنْبِیاءِ وَ الْمُرْسَلینَ أَنْتَ إِلهُ مَنْ فِی السَّماءِ وَ إِلهُ مَنْ فِی الْاءَرْضِ لا إِلهَ فیهِما غَیْرُکَ وَ أَنْتَ جَبّارُ مَنْ فِی السَّماءِ وَ جَبّارُ مَنْ فِی الْاءَرْضِ لا جَبّارَ فیهِما غَیْرُکَ وَ أَنْتَ خالِقُ مَنْ فِی السَّماءِ وَ خالِقُ مَنْ فِی الْاءَرْضِ لا خالِقَ فیهِما غَیْرُکَ وَ أَنْتَ حَکَمُ مَنْ فِی السَّماءِ وَ حَکَمُ مَنْ فِی الْاءَرْضِ لا حَکَمَ فیها غَیْرُکَ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ وَ بِنُورِ وَجْهِکَ الْمُشْرِقِ الْمُنیرِ[(۴)] وَ مُلْکِکَ الْقَدیمِ یا حَیُّ یا قَیُّومُ أَسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الَّذی أَشْرَقَتْ بِهِ السَّماواتُ وَ الْاءَرَضُونَ وَ بِاسْمِکَ الَّذی یَصْلُحُ عَلَیْهِ الْاءَوَّلُونَ وَ الْآخِرُونَ یا حَیّاً قَبْلَ کُلِّ حَیٍّ وَ یا حَیّاً بَعْدَ کُلِّ حَیٍّ وَ یا حَیّاً حینَ لا حَیَّ وَ یا حَیُّ یا مُحْیِیَ الْمَوْتی وَ یا حَیُّ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ یا حَیُّ یا قَیُّومُ أَسْئَلُکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ ارْزُقْنی مِنْ حَیْثُ أَحْتَسِبُ وَ مِنْ حَیْثُ لا

۱- ۱_ حاشیه هر سه نسخه: وَ عَلی مَنْ مَعَهُمْ.

۲- ۲_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۲۰، صلاه الصبح... ؛ بلدالأمین، ص ۵۵، الدعاء فی الصباح... .

۳- ۳_ حاشیه هر سه نسخه: القُرآن.

۴- ۴_ حاشیه ع و آ: المُبین.

أَحْتَسِبُ رِزْقاً واسِعاً حَلالاً طَيِّباً وَ أَنْ تُفَرِّجَ عَنّی کُلَّ غَمٍّ وَ(۱) هَمٍّ وَ أَنْ تُعْطِیَنی ما أَرْجُوهُ وَ آمُلُهُ إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ».(۲)

۳۲- دعای «یا کبیر کل کبیر یا من لا شریک له و لا وزیر...»

سی و دوّم: شیخ طوسی و دیگران در تعقیب نماز صبح این دعا را روایت کرده اند از حضرت امام علیّ نقی علیه السلام ؛ و ظاهراً از دعاهای صباح است.

و کفعمی(۳) و شیخ طبرسی روایت کرده اند که: هر که این دعا را در هر صباح بخواند حق تعالی هفتاد حاجت از حاجات دنیا و آخرت او را برآورد. اینست دعا:

«یا کَبیرَ کُلِّ کَبیرٍ یا مَنْ لا شَریکَ لَهُ وَ لا وَزیرَ یا خالِقَ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ الْمُنیرِ یا عِصْمَهَ الْخائِفِ الْمُسْتَجیرِ یا مُطْلِقَ الْمُکَبَّلِ الْاءَسیرِ یا رازِقَ الطِّفْلِ الصَّغیرِ یا جابِرَ الْعَظْمِ الْکَسیرِ یا راحِمَ الشَّیْخِ الْکَبیرِ یا نُورَ النُّورِ یا مُدَبِّرَ الْاءُمُورِ یا باعِثَ مَنْ فِی الْقُبُورِ یا شافِیَ الصُّدُورِ یا جاعِلَ الظِّلِّ وَ الْحَرُورِ یا عالِماً بِذاتِ الصُّدُورِ یا مُنْزِلَ الْکِتابِ وَ النُّورِ وَ الْفُرْقانِ الْعَظیمِ وَ الزَّبُورِ وَ یا مَنْ یُسَبِّحُ لَهُ الْمَلائِکَهُ بِالْاءِبْکارِ وَ الظُّهُورِ یا دائِمَ الثَّباتِ یا مُخْرِجَ النَّباتِ بِالْغُدُوِّ وَ الْآصالِ یا مُحْیِیَ الْاءَمْواتِ یا مُنْشِئَ الْعِظامِ الدّارِساتِ یا سامِعَ الصَّوْتِ یا سابِقَ الْفَوْتِ یا کاسِیَ الْعِظامِ الْبالِیَهِ بَعْدَ الْمَوْتِ یا مَنْ لا یَشْغَلُهُ شُغْلٌ عَنْ شُغْلٍ یا مَنْ لا یَتَغَیَّرُ مِنْ حالٍ إِلی حالٍ یا مَنْ لا یَحْتاجُ إِلی تَجَشُّمِ حَرَکَهٍ وَ لا اِنْتِقالٍ یا مَنْ لا یَمْنَعُهُ شَأْنٌ عَنْ شَأْنٍ یا مَنْ لا یَرُدُّ بِأَلْطَفِ الصَّدَقَهِ وَ الدُّعاءِ عَنْ أَعْنانِ السَّماءِ ما حَتَمَ وَ أَبْرَمَ مِنْ سُوءِ الْقَضاءِ یا مَنْ لا یُحیطُ بِهِ مَوْضِعٌ وَ مَکانٌ یا مَنْ یَجْعَلُ الشِّفاءَ فیما یَشاءُ مِنَ الْاءَشْیاءِ یا مَنْ یُمْسِکُ الرَّمَقَ مِنَ الدَّنَفِ الْعَمیدِ بِما قَلَّ(۴) مِنَ الْغَداءِ(۵) یا مَنْ یُزیلَ بِأَدْنی الدَّواءِ(۶) ما غَلُظَ مِنَ الدّاءِ یا مَنْ

۱- ۱_ حاشیه آ: کُلِّ.

۲- ۲_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۲۷، صلاه الصبح... ؛ بلدالأمین، ص ۵۹، الدعاء فی الصباح... .

۳- ۳_ع و آ: کفعمی از شیخ طبرسی رحمه الله روایت کرده است.

۴- ۴_ حاشیه ع و آ: بِأَقَلَّ.

۵- ۵_ع و آ: الغذاء.

۶- ۶_ آ: یَزیل مِن الدواء .

إذا وَعَدَ وَفى وَ إِذا تَوَعَّدَ عَفى يا مَنْ يَمْلِکُ حَوائِجَ السّائِلينَ يا مَنْ يَعْلَمُ ما فِی ضَميرِ الصّامِتينَ يا عَظيمَ الْخَطَرِ يا كَريمَ الظَّفَرِ يا مَنْ لَهُ وَجْهٌ لا يَبْلى يا مَنْ لَهُ مُلْكٌ لا يَفْنى يا مَنْ لَهُ نُورٌ لا يُطْفَأُ يا مَنْ فَوْقَ كُلِّ شَیْ ءٍ عَرْشُهُ يا مَنْ فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ سُلْطانُهُ يا مَنْ فی جَهَنَّمَ سَخَطُهُ يا مَنْ فِی الْجَنَّهِ رَحْمَتُهُ يا مَنْ مَواعيدُهُ صادِقَهٌ يا مَنْ أَياديهِ فاضِلَهٌ يا مَنْ رَحْمَتُهُ واسِعَهٌ يا غِياثَ الْمُسْتَغيثينَ يا مُجيبَ دَعْوَهِ الْمُضْطَرّينَ يا مَنْ هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلى وَ خَلْقُهُ بِالْمَنْزِلِ الْأَدْنى يا رَبَّ الْأَرْواحِ الْفانِيَهِ يا رَبَّ الْأَجْسادِ الْبالِيَهِ يا أَبْصَرَ النّاظِرينَ يا أَسْمَعَ السّامِعينَ يا أَسْرَعَ الْحاسِبينَ يا أَحْكَمَ الْحاكِمينَ يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ يا وَهّابَ الْعَطايا يا مُطْلِقَ الْأُسارى يا رَبَّ الْعِزَّهِ يا أَهْلَ التَّقْوى وَ أَهْلَ الْمَغْفِرَهِ يا مَنْ لا يُدْرَكُ أَمَدُهُ يا مَنْ لا يُحْصى عَدَدُهُ يا مَنْ لا يَنْقَطِعُ مَدَدُهُ أَشْهَدُ وَ الشَّهادَهُ لی رِفْعَهٌ وَ عُدَّهٌ وَ هِیَ مِنّی سَمْعٌ وَ طاعَهٌ وَ بِها أَرْجُو النَّجاهَ يَوْمَ الْحَسْرَهِ وَ النَّدامَهِ إِنَّکَ أَنْتَ اللّهُ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ وَحْدَکَ لا شَريکَ لَکَ وَ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُکَ وَ رَسُولُکَ صَلَواتُکَ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ أَ نَّهُ قَدْ بَلَّغَ عَنْکَ وَ أَدّى ما كانَ واجِباً عَلَيْهِ لَکَ وَ أَنَّکَ تَخْلُقُ دائِماً وَ تَرْزُقُ وَ تُعْطى وَ تَمْنَعُ وَ تَرْفَعُ وَ تَضَعُ وَ تُغْنی وَ تُفْقِرُ وَ تَخْذُلُ وَ تَنْصُرُ وَ تَعْفُو وَ تَرْحَمُ وَ تَصْفَحُ وَ تَجاوَزُ عَمّا تَعْلَمُ وَ لا تَجُورُ وَ لا تَظْلِمُ وَ أَ نَّکَ تَقْبِضُ وَ تَبْسُطُ وَ تَمْحُو وَ تُثْبِتُ وَ تُبْدِئُ وَ تُعيدُ وَ تُحْيی وَ تُميتُ وَ أَنْتَ حَیٌّ لا تَمُوتُ فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ محمّد وَ اهْدِنی مِنْ عِنْدِکَ وَ أَفِضْ عَلَیَّ مِنْ فَضْلِکَ وَ انْشُرْ عَلَیَّ مِنْ رَحْمَتِکَ وَ أَنْزِلْ عَلَیَّ مِنْ بَرَكاتِکَ فَطالَ ما عَوَّدْتَنی الْحَسَنَ الْجَميلَ وَ أَعْطَيْتَنِی الْكَثيرَ الْجَزيلَ وَ سَتَرْتَ عَلَیَّ الْقَبيحَ اَللّهُمَّ فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ عَجِّلْ فَرَجی وَ أَقِلْنی عَثْرَتی وَ ارْحَمْ عَبْرَتی وَ ارْدُدْنی إِلى أَفْضَلِ عادَتِکَ عِنْدی وَ اسْتَقْبِلَ بی صِحَّهً مِنْ سُقْمی وَ سِعَهً مِنْ عُدْمی وَ سَلامَهً شامِلَهً فی بَدَنی وَ بَصيرَهً(1) نافِذَهً فی دينی وَ مَهِّدْنی وَ أَعِنّی عَلَى اسْتِغْفارِکَ وَ اسْتِقالَتِکَ قَبْلَ أَنْ يَفْنَى الْأَجَلُ وَ يَنْقَطِعُ الْعَمَلُ وَ أَعِنّی عَلَى الْمَوْتِ وَ كُرْبَتِه وَ عَلَى الْقَبْرِ وَ وَحْشَتِه وَ عَلَى الْميزانِ وَ خِفَّتِه وَ عَلَى الصِّراطِ وَ زِلَّتِه وَ عَلى يَوْمِ الْقِيامَهِ

۱- ۱_ آ: و نَظَرهً.

وَ رَوْعَتِه وَ أَسْئَلُکَ نَجاحَ الْعَمَلِ قَبْلَ انْقِطاعِ الْاٴَجَلِ وَ قُوَّةً فی سَمْعی وَ بَصَری وَ اسْتِعْمالاً لِصالِحِ ما عَلَّمْتَنی وَ فَهَّمْتَنی إِنَّکَ أَنْتَ الرَّبُ الجَلیلُ وَ أَنَا الْعَبْدُ الذَّلیلُ وَ شَتّانَ ما بَیْنَنا یا حَنّانُ یا مَنّانُ یا ذَاالْجَلالِ وَ الْاٴِکْرامِ وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ صَلِّ عَلی(۱) مَنْ بِه فَهَّمْتَنا وَ هُوَ أَقْرَبُ وَسائِلِنا إِلَیْکَ رَبَّنا مُحَمَّدٍ وَ آلِه وَ عِتْرَتِهِ الطّاهِرینَ».(۲)

۳۳- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم أصبحت بالله ممتنعاً...»

سی و سیّم: ایضاً شیخ و دیگران از حضرت صادق علیه السلام این دعا را روایت کرده اند که: در صباح خوانده شود:

«بِسْمِ اللّه ِ الرَّحْمنِ الرَّحیم أَصْبَحْتُ بِاللّه ِ مُمْتَنِعاً وَ بِعِزَّتِه مُحْتَجِباً وَ بِأَسْمائِه عائِذاً مِنْ شَرِّ الشَّیْطانِ وَ السُّلْطانِ وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ دابَّةٍ رَبّی آخِذٌ بِناصِیَتِها إِنَّ رَبّی عَلی صِراطٍ مُسْتَقیمٍ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِیَ اللّه ُ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ فَسَیَکْفِیکَهُمُ اللّه ُ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلِیمُ فَاللّه ُ خَیْرٌ حافِظاً وَ هُوَ أَرْحَمُ الرّاحِمِینَ إِنَّ اللّه َ یُمْسِکُ السَّماواتِ وَ الْاٴَرْضَ أَنْ تَزُولا وَ لَئِنْ زالَتا إِنْ أَمْسَکَهُما مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِه إِنَّهُ کانَ حَلیماً غَفُوراً اَلْحَمْدُ لِلّه ِ الَّذی ذَهَبَ بِاللَّیْلِ بِقُدْرَتِه وَ جاءَ بِالنَّهارِ مُبْصِراً بِرَحْمَتِه خَلْقاً جَدیداً وَ نَحْنُ فی عافِیَةٍ مِنْهُ بِمَنِّه وَ جُودِه وَ کَرَمِه»

پس رو به جانب راست بگرداند و بگوید: «مَرْحَباً بِالْحافِظَیْنِ»

پس رو به جانب چپ بگرداند و بگوید: «وَ حَیّاکُمَا اللّه ُ مِنْ کاتِبَیْنِ»

پس بگوید: «اُکْتُبا رَحِمَکُمَا اللّه ُ بِسْمِ اللّه ِ أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلاَّ اللّه ُ وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ السّاعَةَ آتِیَةٌ(۳) لا رَیْبَ فِیها وَ أَنَّ اللّه َ یَبْعَثُ مَنْ فِی الْقُبُورِ عَلی ذلِکَ أَحْیا وَ عَلَیْهِ أَمُوتُ وَ عَلَیْهِ أُبْعَثُ إِنْ شاءَ اللّه ُ اِقْرَأ مُحَمَّداً صلی الله علیه و آله مِنِّی السَّلامَ أَصْبَحْتُ فی جَوارِ اللّه ِ الَّذی لا یُضامُ وَ فی کَنَفِ اللّه ِ(۴) الَّذی لا یُرامُ وَ فی سُلْطانِه

۱- ۱_ ع: _ مُحُمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ صَلِّ عَلی .
۲- ۲_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۲۸، صلاه الصبح... ؛ بلدالأمین، ص ۶۱، الدعاء فی الصباح... .
۳- ۳_ حاشیه ع: حَقٌّ.
۴- ۴_ ع: کَنَفِه.

الَّذى لا يُسْتَطاعُ وَ فى ذِمَّهِ اللّه ِ الَّتى لا تُخْفَرُ وَ فى عِزَّهِ اللّه ِ الَّتى لا يُقْهَرُ وَ فى حَرَم اللّه ِ الْمَنيعِ وَ فى وِدائِع اللّه ِ الَّتى لا تَضيعُ وَ مَنْ أَصْبَحَ للّه ِ جاراً فَهُوَ آمِنٌ مَحْفُوظٌ أَصْبَحْتُ وَ الْمُلْكُ وَ الْمَلَكُوتُ وَ الْعَظَمَهُ وَ الْجَبَرُوتُ وَ الْجَلالُ وَ الاْءِكْرامُ وَ الْنَقْضُ وَ الاْءِبْرامُ وَ الْعِزَّهُ وَ السُّلْطانُ وَ الْحُجَّهُ وَ الْبُرْهانُ وَ الْكِبْرِياءُ وَ الرُّبُوبِيَّهُ وَ الْقُدْرَهُ وَ الْهَيْبَهُ وَ الْمَنَعَهُ وَ السَّطْوَهُ وَ الرَّأْفَهُ وَ الرَّحْمَهُ وَ الْعَفْوُ وَ الْعافِيَهُ وَ السَّلامَهُ وَ الطَّوْلُ وَ الاْآلاءُ وَ الْفَضْلُ وَ النَّعْماءُ وَ النُّورُ وَ الضِّياءُ وَ الاْءَمْنُ وَ خَزائِنُ الدُّنْيا وَ الاْآخِرَهِ للّه ِ رَبِّ الْعالَمينَ الْواحِدِ القَهّارِ الْمَلِكِ الْجَبّارِ الْعَزيزِ الْغَفّارِ أَصْبَحْتُ لا أُشْرِكُ بِاللّه ِ شَيْئاً وَ لا أَدْعُو مَعَهُ إِلهاً وَ لا اتَّخِذُ مِنْ دُونِه وَلِيّاً وَ لا نَصيراً إِنّى لَنْ يُجِيرَنى مِنَ اللّه ِ أَحَدٌ وَ لَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحِداً اَللّه ُاَللّه ُ(۱) رَبّى حَقّاً لا أُشْرِكُ بِاللّه (۲) شَيْئاً اَللّه ُأَعَزُّ وَ أَكْبَرُ وَ أَعْلى وَ أَقْدَرُ مِمّا اَخافُ وَ اَحْذَرُ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه ِ الْعَلِيِّ الْعَظيم اَللّهُمَّ كَما ذَهَبْتَ بِاللَّيْلِ وَ أَقْبَلْتَ بِالنَّهارِ خَلْقاً جَديداً مِنْ خَلْقِكَ وَ آيَهً بَيِّنَهً مِنْ آياتِكَ فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اَذْهِبْ عَنّى فيهِ كُلَّ غَمٍّ وَ هَمٍّ وَ حُزْنٍ وَ مَكْرُوهٍ وَ بَلِيَّهٍ وَ مِحْنَهٍ وَ مُلِمَّهٍ وَ أَقْبِلْ إِلَيَّ بِالْعافِيَهِ وَ امْنُنْ عَلَيَّ بِالرَّحْمَهِ وَ الْعَفْوِ وَ الْعافِيَهِ وَ التَّوْبَهِ وَ ادْفَعْ عَنّى كُلَّ مَعَرَّهٍ وَ مَضَرَّهٍ وَ امْنُنْ عَلَيَّ بِالرَّحْمَهِ وَ الْعَفْوِ وَ التَّوْبَهِ بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ وَ جُودِكَ وَ كَرَمِكَ أَعُوذُ بِاللّه ِ وَ بِما عاذَتْ(۳) بِه مَلائِكَتُهُ وَ رُسُلُهُ وَ مِنْ شَرِّ هذَا الْيَوْمِ وَ ما يَأْتى بَعْدَهُ وَ مِنَ الشَّيْطانِ وَ السُّلْطانِ وَ رُكُوبِ الْحَرامِ وَ الاْآثامِ وَ مِنْ شَرِّ السّامَّهِ وَ الْهامَّهِ وَ الْعَيْنِ اللاّمَّهِ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دابَّهٍ رَبّى آخِذٌ بِناصِيَتِها إِنَّ رَبّى عَلى صِراطٍ مُسْتَقيم وَ أَعُوذُ بِاللّه ِ وَ بِكَلِماتِه وَ عَظَمَتِه وَ حَوْلِه وَ قُوَّتِه وَ قُدْرَتِه(۴) مِنْ غَضَبِه وَ سَخَطِه وَ عِقابِه وَ أَخْذِه وَ بَأْسِه وَ سَطْوَتِه وَ نِقْمَتِه وَ مِنْ جَميعِ مَكارِهِ الدُّنْيا وَ الاْآخِرَهِ وَ امْتَنَعْتُ بِحَوْلِ اللّه ِ وَ قُوَّتِه مِنْ حَوْلِ خَلْقِه جَميعاً وَ قُوَّتِهِمْ وَ بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ ما خَلَقَ وَ مِنْ شَرِّ غاسِقٍ إِذا وَقَبَ وَ مِنْ شَرِّ النَّفّاثاتِ فِى الْعُقَدِ وَ مِنْ شَرِّ حاسِدٍ إِذا حَسَدَ و بِرَبِّ النّاسِ مَلِكِ النّاسِ إِلهِ النّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْواسِ الْخَنّاسِ

۱- ۱ــ ع و آ: اللّه اللّه اللّه.

۲- ۲ــ ع و آ: بِهِ.

۳- ۳ـ آ: عادَتْ.

۴- ۴ـ آ: + وَ قُوَّتِهِ .

الَّذی یُوَسْوِسُ فِی صُدُورِ النّاسِ مِنَ الْجِنَّهِ وَ النّاسِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِیَ اللّه ُلا إِلهَ إِلاّ هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیم بِاللّه ِ أَسْتَفْتِحُ وَ بِاللّه ِ اَسْتَنْجِحُ وَ عَلَی اللّه ِ أَتَوَکَّلُ وَ بِاللّه ِ أَعْتَصِمُ وَ أَسْتَعینُ وَ أَسْتَجیرُ بِسْمِ اللّه ِ خَیْرِ الْاَسْماءِ بِسْمِ اللّه ِ الَّذی لا یَضُرُّ مَعَ اسْمِه شَیْ ءٌ فِی الْاَرْضِ وَ لا فِی السَّماءِ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ رَبِّ إِنّی تَوَکَّلْتُ عَلَیْکَ رَبِّ إِنّی فَوَّضْتُ أَمْری إِلَیْکَ رَبِّ إِنّی أَلْجَأْتُ ظَهْری إِلَیْکَ(۱) رَبِّ إِنّی أَلْجَأْتُ ضَعْفَ رُکْنی إِلی قُوَّهِ رُکْنِکَ مُسْتَعیناً بِکَ عَلی ذَوِی التَّعَزُّزِ عَلَیَّ وَ الْقَهْرِ لی وَ الْقُدْرَهِ عَلی ضَیْمی وَ الْاِقْدامِ عَلی ظُلْمی وَ أَ نَا وَ أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی فی جِوارِکَ وَ کَنَفِکَ رَبِّ لا ضَعْفَ مَعَکَ وَ لا ضَیْمَ عَلی جارِکَ رَبِّ فَاقْهَرْ قاهِری بِعَزَّتِکَ وَ أَوْهِنْ مُسْتَوْهِنی بِقُدْرَتِکَ وَ اقْصِمْ ضائِمی بِبَطْشِکَ وَ خُذْ لی(۲) مِنْ ظالِمی بَعَدْلِکَ وَ أَعِذْنی مِنْهُ بِعِیاذِکَ وَ اَسْبِلْ عَلَیَّ سِتْرَکَ فَاِنَّ مَنْ سَتَرْتَهُ فَهُوَ آمِنٌ مَحْفُوظٌ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه ِ الْعَلِیِّ الْعَظیم یا حَسَنَ الْبَلاءِ یا إِلهَ مَنْ فِی الْاَرْضِ وَ مَنْ فِی السَّماءِ یا مَنْ لا غِنی لِشَیْ ءٍ عَنْهُ وَ لا بُدَّ لِشَیْ ءٍ مِنْهُ یا مَنْ مَصیرُ کُلِّ شَیْ ءٍ إِلَیْهِ وَ وُرُودُهُ إِلَیْهِ(۳) وَ رِزْقُهُ عَلَیْهِ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ تَوَلَّنی وَ لا تُوَلِّنی(۴) أَحَداً مِنْ شَرارِ خَلْقِکَ کَما خَلَقْتَنی وَ غَذَوْتَنی وَ رَزَقْتَنی وَ رَحِمْتَنی فَلا تُضَیِّعْنی یا مَنْ جُودُهُ وَسیلَهُ کُلِّ سائِلٍ وَ کَرَمُهُ شَفیعُ کُلِّ آمِلٍ یا مَنْ هُوَ بِالْجُودِ مَوْصُوفٌ ارْحَمْ مَنْ هُوَ بِالْاِساءَهِ مَعْرُوفٌ یا کَنْزَ الْفُقَراءِ یا عَظیمَ الرَّجاءِ وَ یا مُعینَ الضُّعَفاءِ اَللّهُمَّ إِنّی اَدْعُوکَ لِهَمٍّ لا یُفَرِّجُهُ غَیْرُکَ وَ لِرَحْمَهٍ لا تُنالُ إِلاّ بِکَ وَ لِحاجَهٍ لا یَقْضیها إِلاّ أَنْتَ اَللّهُمَّ کَما کانَ مِنْ شَأْنِکَ ما أَرَدْتَنی بِه مِنْ ذِکْرِکَ وَ اَلْهَمْتَنیهِ مِنْ شُکْرِکَ وَ دُعائِکَ فَلْیَکُنْ مِنْ شَأْنِکَ الْاِجابَهَ لی فیما(۵) دَعَوْتُکَ وَ النَّجاهُ فیما(۶) فَزِعْتُ إِلَیْکَ

ص : ۱۷۳

۱- ۱_ حاشیه متن: رَبِّ إِنّی أَلْجَأتُ ظَهْری إِلَیکَ.

۲- ۲_ حاشیه ع: مَن.

۳- ۳_ حاشیه متن و ع: عَلَیه.

۴- ۴_ حاشیه متن و ع: وَ لا تُوَلِّیَ أَمْری، و حاشیه آ: تُوَلِّ.

۵- ۵_ حاشیه ع: مِمّا.

۶- ۶_ حاشیه آ: ممّا.

مِنْهُ فَإِنْ لَمْ أَكُنْ أَهْلاً أَنْ أَبْلُغَ رَحْمَتَکَ فَإِنَّ رَحْمَتَکَ(۱) أَهْلٌ أَنْ تَبْلُغَنی وَ تَسَعَنی لِاَءنَّها وَسِعَتْ کُلَّ شَیْ ءٍ وَ أَنَا شَیْ ءٌ فَلْتَسَعَنی رَحْمَتُکَ یا مَوْلایَ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ امْنُنْ عَلَیَّ وَ أَعْطِنی فَکاکَ رَقَبَتی مِنَ النّارِ وَ اَوْجِبْ لِیَ الجَنَّهَ بِرَحْمَتِکَ وَ زَوِّجْنی مِنَ الْحُورِ الْعینِ بِفَضْلِکَ وَ اَجِرْنی مِنْ غَضَبِکَ وَ وَفِّقْنی لِما یُرْضیکَ عَنّی وَ اعْصِمْنی مِمّا یُسْخِطُکَ عَلَیَّ وَ رَضِّنی بِما قَسَمْتَ لی وَ بارِکْ لی فیما أَعْطَیْتَنی وَ اجْعَلْنی شاکِراً لِنِعْمَتِکَ وَ ارْزُقْنی حُبَّکَ وَ حُبَّ کُلِّ مَنْ أَحَبَّکَ وَ حُبَّ کُلِّ عَمَلٍ یُقَرِّبُنی إِلی حُبِّکَ وَ امْنُنْ عَلَیَّ بِالتَّوَکُّلِ عَلَیْکَ وَ التَّفْویضِ إِلَیْکَ وَ الرِّضا بِقَضائِکَ وَ التَّسْلیمِ لِاَءمْرِکَ حَتّی لا أُحِبَّ تَعْجیلَ ما أَخَّرْتَ وَ لا تَأْخیرَ ما عَجَّلْتَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ وَ صَلَّی اللّه ُعَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ محمّد آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ اَللّهُمَّ أَنْتَ لِکُلِّ عَظیمَهٍ وَ أَنْتَ لِکُلِّ نازِلَهٍ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اکْفِنی کُلَّ مَؤُنَهٍ وَ بَلاءٍ یا حَسَنَ الْبَلاءِ عِنْدی یا قَدیمَ الْعَفْوِ عَنّی یا مَنْ لا غِنی(۲) لِشَیْ ءٍ عَنْهُ یا مَنْ رِزْقُ کُلِّ شَیْءٍ عَلَیْهِ».

پس اشاره می کنی به جانب آن کسی که می خواهی شرّ او از تو دور گردد و می گویی: «إِنّا جَعَلْنا فی أَعْناقِهِمْ أَغْلالاً فَهِیَ إِلَی الْاَءذْقانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ وَ جَعَلْنا مِنْ بَیْنِ أَیْدِیهِمْ سَدّاً وَ مِنْ خَلْفِهِمْ سَدّاً فَأَغْشَیْناهُمْ فَهُمْ لا یُبْصِرُونَ إِنّا جَعَلْنا عَلی قُلُوبِهِمْ أَکِنَّهً أَنْ یَفْقَهُوهُ وَ فی آذانِهِمْ وَقْراً وَ إِنْ تَدْعُهُمْ إِلَی الْهُدی فَلَنْ یَهْتَدُوا إِذاً أَبَداً أُولئِکَ الَّذینَ طَبَعَ اللّه ُعَلی قُلُوبِهِمْ وَ سَمْعِهِمْ وَ أَبْصارِهِمْ وَ أُولئِکَ هُمُ الْغافِلُونَ أَ فَرَأَیْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلهَهُ هَواهُ وَ أَضَلَّهُ اللّه ُعَلی عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلی سَمْعِهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَعَلَ عَلی بَصَرِهِ غِشاوَهً فَمَنْ یَهْدیهِ مِنْ بَعْدِ اللّه ِ أَفَلا تَذَکَّرُونَ وَ إِذا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنا بَیْنَکَ وَ بَیْنَ الَّذینَ لا یُوءْمِنُونَ بِالْآخِرَهِ حِجاباً مَسْتُوراً وَ جَعَلْنا عَلی قُلُوبِهِمْ أَکِنَّهً أَنْ یَفْقَهُوهُ وَ فی آذانِهِمْ وَقْراً وَ إِذا ذَکَرْتَ رَبَّکَ فِی الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَّوْا عَلی أَدْبارِهِمْ نُفُوراً الْحَمْدُ للّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الَّذی بِهِ تَقُومُ السَّماءُ وَ بِهِ تَقُومُ الْاَءرْضُ وَ بِهِ تُفَرِّقُ بَیْنَ الْحَقِّ وَ الْباطِلِ وَ بِهِ تَجْمَعُ بَیْنَ الْمُتَفَرِّقِ وَ بِهِ تُفَرِّقُ

۱- ۱_ حاشیه آ: فَإِنَّ رَحْمَتَکَ.

۲- ۲_ حاشیه آ: لایَخْفی.

بَیْنَ الْمُجْتَمِعِ وَ بِهِ أَحْصَیْتَ عَدَدَ الرِّمالِ وَ زِنَهَ الْجِبالِ وَ کَیْلَ الْبِحارِ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَنْ تَجْعَلَ لی مِنْ أَمْری فَرَجاً وَ مَخْرَجاً إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ».(۱)

و کفعمی در کتاب بلدالأمین از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است: هر که خواهد که از هر دَرِ بهشت که خواهد داخل شود، و در قیامت در صحیفه عمل او: «لا اله إلاّ اللّه، محمّد رسول اللّه» نوشته باشد، باید که هر روز بعد از نماز صبح بگوید: «اَلْحَمْدُللّه ِ الّذی ذَهَبَ بِاللَّیْلِ بِقُدْرَتِه» تا: «اِقْرَأ مُحَمَّداً مِنِّی السَّلامُ».(۲)

پس اگر اکتفا به همان جزو دعا بکند نیز خوبست. .

۳۴- دعای «بسم الله و صلی الله علی محمد و آله و...»

سی و چهارم: کلینی و ابن بابویه به سند معتبر از امام محمّد تقی علیه السلام روایت کرده اند که: هر که این دعا را بعد از نماز صبح بخواند هر حاجت که طلب نماید میسّر گردد، و مهمّات او کفایت شود:

«بِسْمِ اللّه ِ وَ صَلَّی اللّه ُ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أُفَوِّضُ أَمْری إِلَی اللّه ِ إِنَّ اللّه َ بَصیرٌ بِالْعِبادِ فَوَقاهُ اللّه ُ سَیِّئاتِ ما مَکَرُوا لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ سُبْحانَکَ إِنّی کُنْتُ مِنَ الظّالِمینَ فَاسْتَجَبْنا لَهُ وَ نَجَّیْناهُ مِنَ الْغَمِّ وَ کَذلِکَ نُنْجِی الْمُؤْمِنینَ حَسْبُنَا اللّه ُ وَ نِعْمَ الْوَکیلُ فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَهٍ مِنَ اللّه ِ وَ فَضْلٍ لَمْ یَمْسَسْهُمْ سُوءٌ ما شاءَ اللّه ُ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه (۳) ما شاءَ اللّه ُ لا ما شاءَ النّاسُ ما شاءَ اللّه ُ وَ إِنْ کَرِهَ النّاسُ حَسْبِیَ الرَّبُ مِنَ الْمَرْبُوبینَ حَسْبِیَ الْخالِقُ مِنَ الْمَخْلُوقینَ حَسْبِیَ الرّازِقُ مِنَ الْمَرْزُوقینَ حَسْبِیَ الَّذی لَمْ یَزَلْ حَسْبی حَسْبی مَنْ کانَ(۴) مُنْذُ کُنْتُ حَسْبی لَمْ یَزَل حَسْبی حَسْبِیَ اللّه ُ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیمِ».(۵)

۱- ۱_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۳۳، صلاه الصبح... ؛ بلدالأمین، ص ۶۴، الدعاء فی الصباح... .

۲- ۲_ این روایت در بلدالأمین یافت نشد؛ ر . ک به: بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۸۳، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۳- ۳_ حاشیه آ: العَلیِّ العَظیم.

۴- ۴_ حاشیه ع: منذُ کُنتُ حَسبی.

۵- ۵_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۷، باب الدعاء فی ادبارالصلوات؛ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۶، باب التعقیب... .

۳۵- دعای «اللهم إنی أعوذ بک من الهم والحزن و...»

سی و پنجم: ابن بابویه به سند صحیح روایت کرده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله بعد از نماز صبح این دعا می خواندند:

«اَللّٰهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنَ الْهَمِّ وَ الْحُزْنِ وَ الْعَجْزِ وَ الْکَسَلِ وَ الْبُخْلِ وَ الْجُبْنِ وَ ضَلَعِ الدَّیْنِ وَ غَلَبَهِ الرِّجالِ وَ بَوارِ الْأَیِّم وَ الْغَفْلَهِ وَ الزَّلَّهِ وَ الْقَسْوَهِ وَ الْعَیْلَهِ وَ الْمَسْکَنَهِ وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ نَفْسٍ لا تَشْبَعُ وَ مِنْ قَلْبٍ لا یَخْشَعُ وَ مِنْ عَیْنٍ لا تَدْمَعُ وَ مِنْ دُعاءٍ لا یُسْمَعُ وَ مِنْ صَلاهٍ لا تَنْفَعُ وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ اِمْرَأَهٍ تُشَیِّبُنی قَبْلَ أَوانِ مَشیبی وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ وَلَدٍ یَکُونُ عَلَیَّ رَبّاً(۱) وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ مالٍ یَکُونُ عَلَیَّ عَذاباً وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ صاحِبِ خَدیعَهٍ إِنْ رَأی حَسَنَهً دَفَنَها(۲) وَ إِنْ رَأی سَیِّئَهً أَفْشاها اَللّٰهُمَّ لا تَجْعَلْ لِفاجِرٍ عَلَیَّ یَداً وَ لا مِنَّهً».(۳)

۳۶- دعای «یا من أقرب إلی من حبل الورید...»

سی و ششم: ایضاً ابن بابویه به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: حضرت امام محمّد باقر علیه السلام بعد از نماز صبح این دعا می خواندند:

«یا مَنْ هُوَ أَقْرَبُ إِلَیَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِیدِ یا مَنْ یَحُولُ بَیْنَ الْمَرْءِ وَ قَلْبِه یا مَنْ هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلی یا مَنْ لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْ ءٌ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ یا أَجْوَدَ مَنْ سُئِلَ وَ یا أَوْسَعَ مَنْ أَعْطی وَ یا خَیْرَ مَدْعُوٍّ وَ یا أَفْضَلَ مُرْتَجی وَ یا أَسْمَعَ السّامِعینَ وَ یا أَبْصَرَ النّاظِرینَ وَ یا خَیْرَ النّاصِرینَ وَ یا أَسْرَعَ الْحاسِبینَ وَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ وَ یا أَحْکَمَ الْحاکِمینَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَوْسِعْ عَلَیَّ فی رِزْقی وَ امْدُدْ لی فی عُمْری وَ انْشُرْ عَلَیَّ مِنْ رَحْمَتِکَ وَ اجْعَلْنی مِمَّنْ تَنْتَصِرُ بِه لِدینِکَ وَ لا تَسْتَبْدِلْ بی غَیْری اَللّٰهُمَّ إِنَّکَ تَکَفَّلْتَ بِرِزْقی وَ رِزْقِ کُلِّ دابَّهٍ فَأَوْسِعْ عَلَیَّ وَ عَلی عِیالی مِنْ رِزْقِکَ الْواسِعِ الْحَلالِ وَ اکْفِنا مِنَ الْفَقْرِ»

پس می گفت:

۱- ۱_ع: + أَعُوذُ بِکَ مِنْ مالٍ یَکُونُ عَلَیَّ رَبّا .

۲- ۲_ع: وَقَیها، و حاشیه آن: دَفَنَها.

۳- ۳_ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۳۵، باب ما یستحب من الدعا... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۸۶، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

«مَرْحَباً بِالْحافِظَیْنِ وَ حَیّاکُمَا اللّه ُمِنْ کاتِبَیْنِ اکْتُبا رَحِمَکَمَا اللّه ُأَ نّی أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلاَّ اللّه ُوَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ الدّینَ کَما شَرَعَ وَ أَنَّ الاْءِسْلامَ کَما وَصَفَ وَ أَنَّ الْکِتابَ کَما أَنْزَلَ وَ أَنَّ الْقَوْلَ کَما حَدَّث وَ أَنَّ اللّه َهُوَ الْحَقُّ الْمُبینُ اَللّهُمَّ بَلِّغْ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ أَفْضَلَ التَّحِیَّهِ وَ أَفْضَلَ الصَّلاهِ أَصْبَحْتُ وَ رَبّی مَحْمُودٌ أَصْبَحْتُ لا أُشْرِکُ بِاللّه ِشَیْئاً وَ لا أَدْعُو مَعَ اللّه ِاِلهاً(۱) وَ لا اتَّخِذُ مِنْ دُونِه وَلِیّاً أَصْبَحْتُ عَبْداً مَمْلُوکاً لا أَمْلِکُ إِلاّ ما مَلَّکَنی رَبّی أَصْبَحْتُ لا أَسْتَطیعُ أَنْ أَسُوقَ إِلی نَفْسی خَیْرَ ما أَرْجُو وَ لا أَصْرِفُ عَنْها شَرَّ ما أَحْذَرُ أَصْبَحْتُ مُرْتَهَناً بِعَمَلی وَ أَصْبَحْتُ فَقیراً لا أَجِدُ(۲) أَفْقَرَ مِنّی بِاللّه ِأُصْبِحُ وَ بِاللّه ِأُمْسی وَ بِاللّه ِأَحْیی وَ بِاللّه ِأَمُوتُ وَ إِلَی اللّه ِالنُّشُورُ».(۳)

۳۷- دعای «اللهم لک الحمد حمداً خالداً مع خلودک و...»

سی و هفتم: کلینی به سند معتبر روایت کرده است که: بعد از نماز صبح این دعا بخوان:

«اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ حَمْداً خالِداً مَعَ خُلُودِکَ وَ لَکَ الْحَمْدُ حَمْداً لا مُنْتَهی لَهُ دُونَ رِضاکَ وَ لَکَ الْحَمْدُ حَمْداً لا أَمَدَ لَهُ دُونَ مَشِیَّتِکَ وَ لَکَ الْحَمْدُ حَمْداً لا جَزاءَ لِقائِلِه إِلاّ رِضاکَ اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ وَ إِلَیْکَ الْمُشْتَکی وَ أَنْتَ الْمُسْتَعانُ اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ کَما أَنْتَ أَهْلُهُ اَلْحَمْدُ للّه ِبِمَحامِدِه کُلِّها عَلی نَعْمائِه کُلِّها حَتّی یَنْتَهِیَ الْحَمْدُ إِلی حَیْثُ ما یُحِبُّ رَبّی وَ یَرْضی».(۴)

و ایضاً بعد از نماز صبح ــ پیش از آن که سخن بگویی ــ چهار مرتبه این دعا بخوان:

«اَلْحَمْدُ للّه ِمِلْاءَ الْمیزانِ وَ مُنْتَهَی الرِّضا وَ زِنَهَ الْعَرْشِ وَ سُبْحانَ اللّه ِمِلْاءَ الْمیزانِ وَ مُنْتَهَی الرِّضا وَ زِنَهَ الْعَرْشِ وَ اللّه ُأَکْبَرُ مِلْاءَ الْمیزانِ وَ مُنْتَهَی الرِّضا وَ زِنَهَ الْعَرْشِ وَ لا اِلهَ اِلاَّ اللّه مِلْاءَ الْمیزانِ و مُنْتَهَی الرِّضا وَ زِنَهَ الْعَرْشِ»

۱- ۱ــ ع و آ: أَحَدَاً.

۲- ۲ــ حاشیه متن و ع: أَحَدَ.

۳- ۳ــ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۳۶، باب ما یستحب من الدعاء... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۸۸، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۴- ۴ــ کافی، ج ۲، ص ۵۴۷، باب الدعاء فی ادبار الصلوات... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۹۱، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

پس بگو: «أَسْئَلُکَ مَسْئَلَهَ الْعَبْدِ الذَّلیلِ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَغْفِرَ لَنا ذَنْبَنا وَ تَقْضِیَ لَنا حَوائِجَنا فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ فی یُسْرٍ مِنْکَ وَ عافِیَهٍ».(۱)

۳۸- دعا «اللهم إنی أسئلک یا عالماً بکل خفیه...»

سی و هشتم: سیّد بن باقی از سلمان فارسی رضی الله عنه روایت کرده است که: گفت بر حمایل شمشیر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام نوشته ای دیدم. پرسیدم یا امیرالمؤمنین! این نوشته چیست؟ فرمود که: یازده کلمه است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله مرا تعلیم کرده است؛ می خواهی تو را تعلیم کنم، که به سبب آن در سفر و حضر و شب و روز، جان و مال و فرزندان تو از بلاها محفوظ باشند؟ گفتم: بلی. فرمود که: چون از نماز صبح فارغ شوی این دعا بخوان:

«اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ یا عالِماً بِکُلِّ خَفِیَّهٍ یا مَنِ السَّماءُ بِقُدْرَتِه مَبْنِیَّهٌ یا مَنِ الْاَرْضُ بِقُدْرَتِه مَدْحِیَّهٌ یا مَنِ الشَّمْسُ وَ الْقَمَرُ بِنُورِ جَلالِه مُضیئَهٌ یا مَنِ الْبِحارُ بِقُدْرَتِه مَجْرِیَّهٌ یا مُنْجِیَ یُوسُفَ مِنْ رِقِّ الْعُبُودِیَّهِ یا مَنْ یَصْرِفُ کُلَّ نِقْمَهٍ(۲) وَ بَلِیَّهٍ یا مَنْ حَوائِجُ السّائِلینَ عِنْدَهُ مَقْضِیَّهٌ یا مَنْ لَیْسَ لَهُ حاجِبٌ یُغْشی وَ لا وَزیرٌ یُرْشی صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ احْفَظْنی فی سَفَری وَ حَضَری وَ لَیْلی وَ نَهاری وَ یَقَظَتی وَ مَنامی وَ نَفْسی وَ أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی وَ الْحَمْدُ(۳) لِلّهِ وَحْدَهُ».(۴)

مؤلّف گوید که: چون وقت، وفا به خواندن همه نمی کند، به هر قدر که فرصت و وقت وفا کند بخواند؛ و اگر گاهی بعضی و گاهی بعضی دیگر را بخواند خوبست؛ و بعضی از علما تجویز کرده اند که در عددها تخفیف دهد؛ و اگر انتخاب کند نزد فقیر: دعای اوّل،

۱- ۱_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۷، باب الدعاء فی ادبار الصلوات... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۹۱، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۲- ۲_ آ: نَقِمَهٍ.

۳- ۳_ حاشیه ع: وَ الْحَمْدُ لِلّهِ وَحْدَهُ.

۴- ۴_ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۹۲، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۹۰، باب نبذه مما یستحب... .

و دویّم، و چهـارم، و پنجم، و ششم، و هفتم، و نهم، و دهم، و یـازدهم، و دوازدهم، و پانزدهم، و شانزدهم، و بیست و سیّم، و بیست و هفتم، و بیست هشـتم، و بیست و نهم، و سـی ام، و سـی و یکم، و سی و دویّم، و سی و سیّم، و سی و چهارم، و سی و پنجم، و سی و ششم، و سی و هفتم بیشتر محلّ اعتمادند؛ و در میان اینها نیز از آنچه مذکور شده است از تصریح به صحّت سند یا مزید فضل، اختیار می توان کرد؛ واللّه یعلم.

فصل هشتم: در بیان فضیلت و کیفیّت سجده شکر است

فضیلت سجده

بدان که اجماعِ علماء شیعه است که سجده شکر، سنّت است در وقتِ متجدّد شدن نعمتی، یا دفع شدن بلایی؛ و بهترین افرادش سجده بعد از نماز است برای شکر توفیق ادای نماز؛ چنانچه ابن بابویه به سند موثّق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: روزی حضرت رسول صلی الله علیه و آله در بعضی از کوچه های مدینه سواره می رفت، ناگاه پا را گردانید، و فرود آمد، و به سجده افتاد، و بسیار طول داد سجود را. پس(۱) سر برداشت و باز سوار شد. اصحاب از سبب این حال سؤال کردند؛ فرمود که جبرئیل نازل شد و سلام پروردگار مرا رسانید، و بشارت داد مرا که خدا(۲) تو را در میان امّت خود خوار نخواهد کرد. مالی نداشتم که تصدّق کنم، مملوکی نداشتم که آزاد کنم؛ پس سجده شکر پروردگار خود کردم.(۳)

نامگذاری امام زین العابدین علیه السلام به «سجاد»

و ایضاً به سند معتبر از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام روایت کرده است که: پدرم امام زین العابدین علیه السلام هیچ نعمتی از خدا یاد نکرد مگر آن که به شکر آن سجده کرد؛ و هیچ آیه نخواند که در آن سجده باشد مگر آن که سجده می کرد؛ و دفع نکرد خدا از او بدی را

۱- ۱_ع: + آن گاه.

۲- ۲_ع: خدای تعالی.

۳- ۳_ امالی، شیخ صدوق، ص ۵۰۹، مجلس السادس و السبعون؛ بحارالأنوار، ج ۶۸، ص ۴۱، باب ۶۱، الشکر... .

که از آن می ترسید، مگر آن که سجده کرد؛ و از هر نماز واجب که فارغ شد بعد از آن سجده کرد؛ و هر وقت که توفیق می یافت که میان دو کس اصلاح کند البتّه برای شکر آن سجده می کرد؛ و در جمیعِ مواضعِ سجودِ آن حضرت، اثر سجود بود و به این سبب آن حضرت را سجّاد می نامیدند.(۱)

و ایضاً به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر مؤمن که از برای خدا سجده کند برای شکر نعمتی در غیر نماز، حق تعالی برای او ده حسنه بنویسد، و ده گناه محو کند، و ده درجه در بهشت بلند گرداند.(۲)

و به سندهای معتبر بسیار از آن حضرت منقول است که: نزدیکترین احوالِ بنده به خدا، در حالتی است که در سجده باشد و گریان باشد.(۳)

و در حدیث صحیح دیگر فرمود که: سجده شکر واجب است بر هر مسلمانی؛ تمام می کنی به آن نماز خود را، و خوشنود می گردانی به آن پروردگار خود را، و ملائکه را از خود به عَجَب می آوری؛ به درستی که هر گاه که بنده نماز کند، و بعد از آن به سجده شکر رود، پروردگارِ عالمیان حجاب را از میان بنده و ملائکه بگشاید(۴)، پس گوید: ای ملائکه من! نظر کنید به سوی بنده من که ادا کرد فرضِ مرا، و تمام کرد عهدِ مرا، پس سجده کرد نزد من برای شکر آنچه من بر او انعام کرده ام؛ ای ملائکه من! او را چه باید داد؟ گویند: پروردگارا! رحمتِ تو. پس فرماید که: دیگر چه باید داد؟ گویند: پروردگارا! بهشتِ تو. باز فرماید که: دیگر چه باید داد؟(۵) گویند: کفایتِ مهمّات او،

۱- ۱_ علل الشرایع، ج ۱، ص ۲۳۲، باب العلّه الّتی من أجلها... ؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۰، باب استحباب السجود للشکر و إطالته.

۲- ۲_ ثواب الأعمال، ص ۳۵، ثواب سجده الشکر.

۳- ۳_ وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۴۹۹، باب استحباب اختیار زیاره الحسین علیه السلام ؛ کامل الزیارات، ص ۱۴۶، باب الثامن والخمسون... .

۴- ۴_ ع: برمی دارد.

۵- ۵_ آ: _ باید داد؟ .

و برآوردن حاجتهای او. پس حق تعالی مکرّر سؤال نمایـد، و ملائکه جواب گویند، تا آن که ملائکه گویند: پروردگارا! دیگر ما چیزی نمی دانیم. آن گاه خداونـد کریم فرمایـد که: من او را شکر کنم چنانچه او مرا شکر کرد؛ و اقبال کنم به سوی او به فضل خود، و رحمت عظیم خود را در قیامت به او بنمایم.(۱)

و در حـدیث دیگر فرمود که: حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله در سـفری بر نـاقه سوار بود، ناگاه فرود آمـد و پنـج سـجده بجای آورد؛ چون سوار شـد پرسـیدند که: یا رسول اللّه! کاری کردی که پیش تر نمی کردی؟ فرمود که: در این وقت جبرئیل بر من نازل شد، و مرا پنج بشارت داد؛ برای هر بشارتی سجده کردم.(۲)

و در حـدیث معتبر از حضـرت امام رضا علیه السـلام منقول است که: چون بنده ای در سـجده ثانی باشد و خواب او را برباید، حق تعالی فرماید که: قبض روح بنده ی خود کردم در هنگامی که مشغول طاعت من بود.(۳)

نامگذاری حضرت ابراهیم علیه السلام به «خلیل اللّه»

و به سـند صـحیح از حضـرت صـادق علیه السـلام مرویست که: خداونـدِ عالمیـان، ابراهیم علیه السـلام را برای آن خلیـل خود گردانید که سجده بر زمین بسیار می کرد.(۴)

و در حـدیث معتبر دیگر فرمـود که: چـون نعمـتی از نعمتهـای خـدا را بر خـود به یـادآوری و در موضـعی باشـی که کسـی از مخالفان تو را نبیند پهلویِ روی(۵) خود را بر زمین گذار، و اگر در جایی باشی که ایشان باشند و نتوانی سجده کرد، دست بر پائین

---

۱ - ۱ـ تهـذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۱۰، باب کیفیه الصـلاه و صـفتها و... ؛ وسایل الشـیعه، ج ۷، ص ۶، باب استحبابهما بعد الصلاه فریضه.

۲- ۲ـ کافی، ج ۲، ص ۹۸، باب الشکر... ؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۸، باب استحباب السجود للشکر و إطالته.

۳- ۳ـ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۸ باب استحباب إطاله سجده الشکر و...؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۳۰، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۴- ۴ـ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۰، باب استحباب إطاله سجده الشکر؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۳۴، باب العله التی من أجلها... .

۵- ۵ـ ع : ـ روی .

شکم گـذار و خم شو برای تواضع و شکسـتگی نزد خـدا؛ و دست بر شـکم گذاشـتن برای آنست که مخالفان گمان کننـد که پیچی در شکم تو به هم رسیده است.(۱)

نامگذاری حضرت موسی علیه السلام به «کلیم اللّه»

و در روایات بسیار وارد شده است که: حق تعالی به حضرت موسی علیه السلام خطاب کرد که: میدانی که چرا تو را برگزیدم از میان خلق و کلیمِ خود گردانیدم(۲)؟ موسـی گفت: نمی دانم ای پروردگار من ! فرمود: برای آن که بر احوالِ بنـدگانِ خود مطّلع شـدم و در میان ایشان کسـی را ندیدم که نزد من نفسـش از تو ذلیل تر باشد، چون از نماز فارغ می شوی دو طرفِ رویِ خود را بر خاک می گذاری.(۳)

و به سـند موثّق از حضـرت رضا علیه السـلام منقولست که: سـجده بعد از نماز واجب، شکر خداست بر آن که توفیق داده بنده خود را بر آن که ادا کرد فرض او را؛ و کمتر آن چه در این سجده گویند آنست که: سه مرتبه بگوید: «شُکْراً للّه ِ».

راوی پرسید: چه معنی دارد «شُکْراً للّه ِ»؟

حضرت فرمود که: معنیش آن است که این سجده از من شکر خداست و(۴) آن که مرا توفیق داد که به خدمت او قیام نمودم، و فرض او را ادا کردم؛ و شکر خدا موجب مزیدِ نعمت، و توفیقِ طاعت است؛ و اگر در نماز تقصیری مانده باشد که به نافله ها تمام نشده باشد، به این سجده تمام می شود.(۵)

و امّا کیفیّت این سجده: به هر نحو که واقع شود به عمل می آید، و احوط آنست که اگر

---

۱ - ۱_ تهـذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۱۲، باب کیفیه الصـلاه و صـفتها... ؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۹، باب استحباب السجود للشکر و إطالته.

۲- ۲_ آ: خواندم.

۳- ۳_ کافی، ج ۲، ص ۱۲۳، باب تواضع؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۵۶، باب العلّه التی من أجلها... .

۴- ۴_ع: + برای .

۵- ۵_ علل الشرایع، ج ۲، ص ۳۶۰، باب علّه سجده الشکر؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۵، باب استحبابهما بعد الصلاه فریضه.

بر زمین باشد و تواند، مانند سجده نماز بر هفت عضو، سجده کند و پیشانی را بر چیزی گذارد که در نماز بر آن می گذارد(۱)؛ و افضل آنست که بر خلاف سجده نماز دست ها را بر زمین بخواباند، و سینه و شکم را بر زمین برساند.

و سنّت است که اوّل پیشانی را بر زمین(۲)، پس طرف راست رو را، پس طرف چپ رو را، پس باز پیشانی را بر زمین گذارد؛ و به این سبب دو سجده شکر می گویند. و ظاهراً بدون ذکر نیز به عمل می آید، و سنّت است که ذکری بکند، و بهتر آنست که یکی از اذکار و ادعیه باشد که مذکور خواهد شد.

کیفیت سجده

و مستحب است که این سجده را طول دهد؛ چنانچه منقولست که: حضرت امام موسی کاظم علیه السلام بعد از طلوع صبح سجده می کرد تا وقت زوال و بعد از عصر تا شام.(۳)

و در حدیث دیگر وارد شده که: آن حضرت زیاده از ده سال هر روز بعد از طلوع آفتاب تا وقت زوال در سجده بودند.(۴)

و به سند صحیح منقولست که: حضرت امام رضا علیه السلام آنقدر در سجود می ماندند که سنگریزه مسجد از عرقِ او تر می شد، و دو طرف روی خود را به زمین مسجد می چسبانیدند.(۵)

و در رجال کشی مذکور است که: فضل بن شاذان به نزد ابن ابی عمیر آمد، و او در سجده بود، و سجده را بسیار طول داد، چون سر برداشت و طول سجده او را مذکور ساختند، گفتند: اگر سجود جمیل بن درّاج را می دیدی سجودِ مرا طویل نمی شمردی.

۱- ۱_ع: + بکند و.

۲- ۲_ع: + گذارد .

۳- ۳_وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۰، باب استحباب إطاله سجده الشکر؛ إرشاد مفید، ج ۲، ص ۲۳۱، باب ذکر طرف من فضائله و... .

۴- ۴_عیون اخبار الرضا علیه السلام ، ج ۱، ص ۹۵، باب جمل من اخبار موسی بن جعفر علیه السلام .

۵- ۵_عیون أخبار الرضا علیه السلام ، ج ۲، ص ۱۷، باب فیما جاء عن الرضا علیه السلام ؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۹، باب استحباب إطاله سجده الشکر و... .

و گفت: روزی به نزد جمیل رفتم و او سجده را بسیار طول داد، چون سر برداشت گفت: اگر سجده محمد بن ابی عمیر را می دیدی از سجده من تعجب نمی کردی؛ و ابن ابی عمیر گفت که: اگر طول سجده معروف بن خَرَّبوذ را می دیدی سجده مرا سهل می شمردی.(۱)

و ایضاً از فضل بن شاذان روایت کرده است که: حسن بن علیّ بن فضّال به صحرا می رفت برای عبادت، و سجده(۲) را چندان طول می داد که مرغ می آمد و بر پشتش می نشست؛ به گمان آن که جامه ایست که افتاده است، و وحشیان بر دور او چرا می کردند و از او وحشت نمی کردند.(۳)

و ایضاً روایت کرده است که: علیّ بن مهزیار چون آفتاب طلوع می کرد به سجده می رفت و سر برنمی داشت تا برای هزار نفر از برادرانِ خود دعا می کرد، مثل آن چه از برای خود دعا کرده بود؛ و بر پیشانی او پینه ای بود مانند زانوی شتر؛ از بسیاریِ طول سجود.(۴)

و ایضا روایت کرده است که: ابن ابی عمیر بعد از نماز صبح به سجده شکر سر می گذاشت، و سر برنمی داشت مگر وقت ظهر.(۵)

و افضل آنست که: سجده شکر بعد از جمیع تعقیبات باشد، و پیش از نوافل؛ و در نماز مغرب اکثر گفته اند که بعد از نوافل به عمل آورد، و بعضی پیش از نوافل گفته اند؛ و ظاهراً هر دو خوب است، و پیش از نوافل بجا آوردن افضل است، چنانچه حمیری از

۱- ۱_ رجال کشی، ص ۲۱۱، فی معروف بن خربوذ... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۰۷، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۲- ۲_ آ: + شکر .

۳- ۳_ رجال کشی، ص ۵۱۵، فی الحسن بن علی بن فضال؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۰۷، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۴- ۴_ رجال کشی، ص ۵۴۸، فی علی بن مهزیار... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۲۹، باب استحباب إطاله سجده الشکر... .

۵- ۵_ رجال کشی، ص ۵۹۱، فی محمد بن أبی عمیر الأزدی.

حضرت صاحب الزمان علیه السلام روایت کرده است؛(۱) و اگر هر دو را به عمل آورد شاید بهتر باشد.

دعاهای سجده

اشاره

امّا دعاهای این سجده بسیار است:

۱- خواندن «شکراً شکراً و....»

اوّل: به سند معتبر از حضرت رضا علیه السلام منقول است که: اگر خواهی صد مرتبه: «شُکْراً شُکْراً» بگو، و اگر خواهی صد مرتبه: «عَفْواً عَفْواً».(۲)

و در عیون أخبار الرضا علیه السلام از رجاء بن ابی الضحّاک روایت کرده است که: حضرت امام رضا علیه السلام در راه خراسان هر گاه از تعقیب نماز ظهر فارغ می شد به سجده شکر می رفت، و صد مرتبه می گفت: «شُکْراً للّه ِ»، و چون از تعقیب عصر فارغ می شد صد مرتبه در سجده می گفت: «حَمْداً للّه ِ».(۳)

۲- خواندن «رب عصیتک بلسانی و لو شئت و...»

دویّم: کلینی به سند معتبر از سلیمان دیلمی روایت کرده است که: با حضرت موسی بن جعفر علیهماالسلام به مزرعه ای از مزارع آن حضرت رفتم چون از نماز ظهر فارغ شد به سجده رفت و گریه بر آن حضرت مستولی شد، و با صدای حزین می گفت:

«رَبِّ عَصَیْتُکَ بِلِسانی وَ لَوْ شِئْتَ وَ عِزَّتِکَ لَأَخْرَسْتَنی وَ عَصَیْتُکَ بِبَصَری وَ لَوْ شِئْتَ وَ عِزَّتِکَ لَکَمَهْتَنی(۴) وَ عَصَیْتُکَ بِسَمْعی وَ لَوْ شِئْتَ وَ عِزَّتِکَ لَاءَصْمَمْتَنی وَ عَصَیْتُکَ بِسَمْعی(۵) وَ لَوْ شِئْتَ وَ عِزَّتِکَ لَکَنَعْتَنی وَ عَصَیْتُکَ بِرِجْلی وَ لَوْ شِئْتَ وَ عِزَّتِکَ لَجَذَمْتَنی وَ عَصَیْتُکَ بِفَرْجی وَ لَوْ شِئْتَ وَ عِزَّتِکَ لَعَقَمْتَنی وَ عَصَیْتُکَ بِجَمیعِ جَوارِحِی(۶) الَّتی أَنْعَمْتَ بِها عَلَیَّ وَ لَیْسَ هذا جَزاوءَکَ مِنّی»

۱- ۱_ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۹۴، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۲- ۲_ عیون اخبار الرضا علیه السلام ، ج ۱، ص ۲۸۰، باب فیما جاء عن الإمام... ؛ کافی، ج ۳، ص ۳۲۶، باب السجود و التسبیح و... .

۳- ۳_ عیون أخبار الرضا علیه السلام ، ج ۲، ص ۱۸۰، باب فی ذکر أخلاق الرضا علیه السلام .

۴- ۴_ حاشیه هر سه نسخه: أَکْمَهْتَنی.

۵- ۵_ حاشیه متن: بیدی، ولی در ع و آ: برعکس.

۶- ۶ـــع: بِجَوارِحی.

پس شمردم، هزار مرتبه گفتند: «اَلْعَفْوَ اَلْعَفْوَ»؛

پس جانب راست روی مبارک را بر زمین گذاشتند و سه مرتبه گفتند: «بُوءْتُ إِلَیْکَ بِذَنْبی عَمِلْتُ سُوءً وَ ظَلَمْتُ نَفْسی فَاغْفِرْلی فَإِنَّهُ لا یَغْفِرُ الذُّنُوبَ(۱) غَیْرُکَ یا مَوْلایَ»؛

پس جانب چپ رو را بر زمین گذاشتند و سه مرتبه گفتند: «اِرْحَمْ مَنْ أَساءَ وَ اقْتَرَفَ وَ اسْتَکانَ وَ اعْتَرَفَ(۲)».(۳)

۳- خواندن «اللهم إنی أشهدک و کفی بک شهیداً و...»

سیّم: کلینی و ابن بابویه و شیخ و دیگران به سندهای حسن کالصحیح از عبداللّه بن جندب روایت کرده اند که: به خدمت حضرت امام موسی علیه السلام عرض کردم که چه بگویم در سجده شکر؟ به درستی که اصحاب ما اختلاف کرده اند در این باب. حضرت فرمود که چون به سجده روی بگو:

«اَللّهُمَّ إِنّی أُشْهِدُکَ وَ کَفی بِکَ شَهیداً وَ أُشْهِدُ مَلائِکَتَکَ وَ أَنْبِیائَکَ وَ رُسُلَکَ وَ جَمیعَ خَلْقِکَ بِأَنَّکَ أَنْتَ اللّهُ رَبّی وَ الْإِسْلامُ دینی وَ مُحَمَّدٌ نَبِیّی وَ عَلِیٌّ(۴) وَلِیّی وَ الْحَسَنُ وَ الْحُسَیْنُ وَ عَلِیُّ بْنُ الْحُسَیْنِ وَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیٍّ وَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ وَ مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ وَ عَلِیُّ بْنُ مُوسی وَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیٍّ وَ عَلِیُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِیٍّ وَ الْخَلَفُ الصّالِحُ صَلَواتُکَ عَلَیْهِمْ أَجْمَعینَ أَئِمَّتی بِهِمْ(۵) أَتَوَلّا وَ مِنْ أعدائهم(۶) أَتَبَرَّأُ»

پس سه مرتبه بگو: «اَللّهُمَّ إِنّی أُنْشِدُکَ دَمَ الْمَظْلُومِ»

و سه مرتبه:

«اَللّهُمَّ إِنّی أُنْشِدُکَ بِوَأْیِکَ(۷) عَلی نَفْسِکَ لِاَوْلِیائِکَ لِتُظْفِرَنَّهُم عَلی عَدُوِّکَ(۸) وَ عَدُوِّهِمْ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عَلَی الْمُسْتَحْفِظینَ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ»

۱- ۱_ آ: الذّنب.

۲- ۲_ع و آ: + پس سر برداشتند.

۳- ۳_ کافی، ج ۳، ص ۳۲۶، باب السجود و التسبیح و الدعاء فیه... ؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۱۱، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

۴- ۴_ حاشیه متن و ع: عَلیّاً.

۵- ۵_ حاشیه ع: لَهُم و حاشیه متن: لَهُمْ أَتَوالا .

۶- ۶_ حاشیه هر سه نسخه: عَدُوِّهِم.

۷- ۷_ حاشیه ع و آ: بایوائِکَ.

۸– ۸ـ حاشیه هر سه نسخه: بِعَدُوِّك.

و سه مرتبه:

«اَللّهُمَّ إِنّی أُنْشِدُکَ بِوَأْیِکَ(۱) عَلی نَفْسِکَ لِاٴَعْدائِکَ لَتُهْلِکَنَّهُمْ(۲) بِاَیْدینا(۳) وَ أَیْدِی الْمُوٴْمِنینَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عَلَی الْمُسْتَحْفِظینَ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ»

و سه مرتبه: «اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ الْیُسْرَ بَعْدَ الْعُسْرِ»

پس جانب راست رو را بر زمین می گذاری و سه مرتبه می گویی:

«یا کَهْفی حینَ تُعْیینِی الْمَذاهِبُ وَ تَضیقُ عَلَیَّ الْاٴَرْضُ بِما رَحُبَتْ وَ یا بارِئَ خَلْقی رَحْمَةً لی(۴) وَ کُنْتَ عَنْ خَلْقی غَنِیّاً صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَلَی الْمُسْتَحْفِظینَ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ

پس جانب چپ رو را بر زمین می گذاری و می گویی:

«یا مُذِلَّ کُلِّ جَبّارٍ وَ یا مُعِزَّ کُلِّ ذَلیلٍ قَدْ وَ عِزَّتِکَ بَلَغَ بِی مَجْهُودی»(۵)

پس سه مرتبه می گویی: «یا حَنّانُ یا مَنّانَ یا کاشِفَ الْکَرْبِ الْعِظامِ»

پس باز پیشانی را بر زمین می گذاری و صد مرتبه می گویی: «شُکْراً شُکْراً»

و شیخ ذکر کرده است که بعد از آن این دعا بخواند:

«یا سامِعَ الصَّوْتِ یا سابِقَ الْفَوْتِ یا بارِئَ النُّفُوسِ بَعْدَ الْمَوْتِ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ»

۴- دعای «یا ماجد یا جواد یا حیاً حین لا حی...»

چهارم: شیخ طوسی در مصباح و کفعمی در بلدالأمین ذکر کرده اند که: در سجده شکر نماز صبح سنّت است که این دعا بخواند:

«یا ماجِدُ یا جَوادُ یا حَیّاً حینَ لا حَیَّ یا فَرْدُ یا مُنْفَرِداً بِالْوَحْدانِیَّةِ یا مَنْ لایَشْتَبِهُ عَلَیْهِ الْاٴَصْواتُ یا مَنْ لا یَخْفی عَلَیْهِ اللُّغاتُ یا مَنْ یَعْلَمُ ما تَحْمِلُ کُلُّ أُنْثی وَ ما تَغیضُ الْاٴَرْحامُ وَ ما تَزْدادُ یا مَنْ یَعْلَمُ خائِنَةَ الْاٴَعْیُنِ وَ ما تُخْفِی الصُّدُورُ یا مَنْ هُوَ أَعْلَمُ بِسَریرَتی مِنّی بِها یا

۱- ۱_ حاشیه ع و آ: بِایوائِکَ.

۲- ۲_ حاشیه ع: لَتُخْزِیَنَّهُم.

۳- ۳ـ حاشیه ع: بِأیدینا.

۴- ۴ـ حاشیه آ: لی .

۵- ۵ـ حاشیه متن و ع و متن آ: فَفَرِّجْ عَنّی.

مالِکَ الْاَشْیاءِ قَبْلَ تَکْوینِها أَسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الْمَکْنُونِ الْمَخْزُونِ الحَیِّ الْقَیُّومِ الَّذی هُوَ نُورٌ(۱) وَ أَسْئَلُکَ بِنُورِکَ السّاطِعِ فِی الظُّلُماتِ وَ سُلْطانِکَ الْغالِبِ وَ مُلْکِکَ الْقاهِرِ لِمَنْ دُونَکَ وَ بِقُدْرَتِکَ الَّتی بِها تُذَلُّ کُلَّ شَیْ ءٍ وَ بِرَحْمَتِکَ الَّتی وَسِعَتْ کُلَّ شَیْ ءٍ أَسْئَلُکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیْتِه وَ أَنْ تُعیذَنی مِنْ جَمیعِ مُضِلّاتِ الْفِتَنِ وَ مِنْ شَرِّ جَمیعِ ما یَخافُ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِکَ إِنَّکَ سَمیعُ الدُّعاءِ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرّاحِمینَ».(۲)

۵- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم اللهم مالک الملک...»

پنجم: در مجموع الدعوات محمّد بن هارون تَلَّعُکْبَری از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: در سجده این دعا بخوان:

«بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ اَللّهُمَّ مالِکَ الْمُلْکِ تُؤْتِی الْمُلْکَ مَنْ تَشاءُ وَ تَنْزِعُ الْمُلْکَ مِمَّنْ تَشاءُ وَ تُذِلُّ مَنْ تَشاءُ وَ تُعِزُّ مَنْ تَشاءُ(۳) بِیَدِکَ الْخَیْرُ إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ تُولِجُ اللَّیْلَ فِی النَّهارِ وَ تُولِجُ النَّهارَ فِی اللَّیْلِ وَ تُخْرِجُ الْحَیَّ مِنَ الْمَیِّتِ وَ تُخْرِجُ الْمَیِّتَ مِنَ الْحَیِّ وَ تَرْزُقُ مَنْ تَشاءُ بِغَیْرِ حِسابٍ یا اَللّهُ یا اَللّهُ أَنْتَ الْمَرْهُوبُ مِنْکَ جَمیعُ خَلْقِکَ یا نُورَ النُّورِ فَلا یُدْرِکُکَ نُورٌ کَنُورِکَ یا اَللّهُ یا اَللّهُ أَنْتَ الرَّفیعُ فَوْقَ عَرْشِکَ مِنْ فَوْقِ سَماواتِکَ فَلا یَصِفُ عَظَمَتَکَ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِکَ یا نُورَ النُّورِ أَنْتَ الَّذی قَدِ اسْتَنارَ بِنُورِکَ أَهْلُ سَماواتِکَ وَ اسْتَضاءَ بِنُورِکَ أَهْلُ أَرْضِکَ یا اَللّهُ یا اَللّهُ أَنْتَ الَّذی لا إِلهَ غَیْرُکَ تَعالَیْتَ عَنْ أَنْ یَکُونَ لَکَ وَلَدٌ وَ تَعَظَّمْتَ(۴) أَنْ یَکُونَ لَکَ نِدٌّ یا نُورَ النُّورِ تَکَرَّمْتَ عَنْ أَنْ یَکُونَ لَکَ شَبیهٌ وَ تَجَبَّرْتَ(۵) أَنْ یَکُونَ لَکَ ضِدٌّ أَوْ شَریکٌ یا نُورَ النُّورِ کُلُّ نُورٍ خامِدٌ لِنُورِکَ یا مَلیکَ کُلِّ مَلیکٍ یَفْنی غَیْرُکَ یا اَللّهُ یا اَللّهُ أَنْتَ الرَّحیمُ وَ أَنْتَ الْباقِی الدّائِمُ مَلَأَتْ عَظَمَتُکَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ یا دائِمُ کُلُّ حَیٍّ یَمُوتُ غَیْرُکَ یا اَللّهُ یا اَللّهُ ارْحَمْنا رَحْمَةً تُطْفِئُ بِها سَخَطَکَ عَلَیْنا وَ تَکُفُّ عَذابَکَ عَنّا وَ تَرْزُقُنا بِها

ص : ۱۹۰

۱- ۱_ ع و آ. + مِنْ نُورٍ.

۲- ۲_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۳۸، صلاه الصبح... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۲۰، باب ۴۴، سجده شکر و فضلها... .

۳- ۳_ ع و آ: وَ تُعِزُّ مَنْ تَشاءُ وَ تُذِلُّ مَنْ تَشاءُ.

۴- ۴_ ع: + عَنْ .

۵- ۵_ ع: + عَنْ .

سَعادَةً مِنْ عِنْدِکَ وَ تُحِلَّنا بِها دارَکَ الَّتی یَسْکُنُها خِیَرَتُکَ مِنْ عِبادِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ أَسْئَلُکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ»

پس حاجات خود را سؤال کن.(۱)

۶- خواندن «اللهم إن کنت قد عصیتک فقد أطعتک...»

ششم: ابن بـابویه و(۲) دیگران روایت کرده انـد که: حضـرت امام زین العابـدین ـ صـلوات اللّه علیه ـ در مسجد کوفه بعد از نماز، در سجود این دعا خواندند:

«اَللّهُمَّ إِنْ کُنْتُ قَدْ عَصَیْتُکَ فَقَدْ أَطَعْتُکَ فی أَحَبِّ الْاَشْیاءِ إِلَیْکَ وَ هُوَ الْاِیمانُ بِکَ مَنّاً مِنْکَ بِه عَلَیَّ لا مَنَّ(۳) بِه مِنّی عَلَیْکَ وَ لَمْ أَعْصِکَ فی أَبْغَضِ الْاَشْیاءِ إِلَیْکَ لَمْ أَدْعُ لَکَ وَلَداً وَ لَمْ أَتَّخِذْ لَکَ شَریکاً مَنّاً مِنْکَ عَلَیَّ لا مَنَّ(۴) مِنّی عَلَیْکَ وَ عَصَیْتُکَ فی أَشْیاءَ عَلی غَیْرِ مُکاثِرَهٍ مِنّی وَ لا مُکابَرَهٍ وَ لا اسْتِکْبارٍ عَنْ عِبادَتِکَ وَ لا جُحُودٍ لِرُبُوبِیَّتِکَ وَ لکِنِ اتَّبَعْتُ هَوایَ وَ أَزَلَّنِی الشَّیْطانُ بَعْدَ الْحُجَّهِ وَ الْبَیانِ فَإِنْ تُعَذِّبْنی فَبِذَنْبی غَیْرَ ظالِمٍ وَ إِنْ تَرْحَمْنی فَبِجُودِکَ وَ رَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(۵)

۷- دعای «یا من لا یزیده إلحاح الملحین إلا جوداً و...»

هفتم: به سـندهای معتبر از حضـرت صـاحب الزمان علیه السـلام منقولست که: حضـرت امیرالمؤمنین ـ صـلوات اللّه علیه ـ در سجود شکر این دعا می خواندند:

«یا مَنْ لا یَزیدُهُ إِلْحاحُ الْمُلِحّینَ إِلاّ جُوداً وَ کَرَماً یا مَنْ لَهُ خَزائِنُ السَّماواتِ وَ الْاَرْضِ یا مَنْ لَهُ ما دَقَّ وَ جَلَّ لا یَمْنَعُکَ إِساءَتی مِنْ إِحْسانِکَ إِنّی أَسْئَلُکَ أَنْ تَفْعَلَ بی ما أَنْتَ أَهْلُهُ وَ أَنْتَ أَهْلُ الْجُودِ وَ الْکَرَمِ وَ الْعَفْوِ یا اَللّهُ یا اَللّهُ افْعَلْ بی ما أَنْتَ أَهْلُهُ وَ أَنْتَ قادِرٌ عَلَی الْعُقُوبَهِ وَ قَدِ اسْتَحْقَقْتُها لا حُجَّهَ لی وَ لا عُذْرَ لی عِنْدَکَ أَبُوءُ إِلَیْکَ بِذُنُوبی کُلِّها أَعْتَرِفُ بِها

۱- ۱ـ بحارالانوار، ج ۸۳، ص ۲۲۱، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۲- ۲ـ ع و آ: + کلینی و .

۳- ۳ـ حاشیه هر سه نسخه: مَنّاً.

۴- ۴ـ حاشیه هر سه نسخه: مَنّاً.

۵- ۵ـ أمالی، شیخ صدوق، ص ۳۱۲، مجلس الحادی و الخمسون؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۹۵، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

کَیْ تَعْفُوَ عَنّی وَ أَنْتَ أَعْلَمُ بِها مِنّی بُوءْتُ إِلَیْکَ بِکَلِّ ذَنْبٍ أَذْنَبْتُهُ وَ بِکَلِّ خَطیئَهٍ أَخْطَأْتُها وَ بِکَلِّ سَیِّئَهٍ عَمِلْتُها یا رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ تَجاوَزْ عَمّا تَعْلَمُ إِنَّکَ أَنْتَ الْاءَعَزُّ الْاءَکْرَمُ».(۱)

۸- خواندن «الحمد لله شکراً...»

هشتم: شیخ طوسی و دیگران روایت کرده اند که: حضرت امام زین العابدین علیه السلام در سجده می گفت «اَلْحَمْدُ للّه ِ شُکْراً»، و هر ده مرتبه که تمام می شد می گفت: «شُکْراً لِلْمُجیبِ»؛

پس می گفت: «یا ذَا الْمَنِّ الدّائِمِ الَّذی لا یَنْقَطِعُ أَبَداً وَ لا یُحْصیهِ غَیْرُهُ وَ یا ذَا الْمَعْرُوفِ الَّذی لا یَنْفَدُ أَبَداً یا کَریمُ یا کَریمُ یا کَریمُ».

پس دعا و تضرّع بسیار می کرد، و حاجات خود را یاد می کرد؛

پس می گفت: «اَللّهُمَّ(۲) لَکَ الْحَمْدُ(۳) إِنْ أَطَعْتُکَ وَ لَکَ الْحُجَّهُ(۴) إِنْ عَصَیْتُکَ لا صُنْعَ لی وَ لا لِغَیْری فی إِحْسانٍ مِنْکَ(۵) فی حالِ(۶) الْحَسَنَهِ یا کَریمُ یا کَریمُ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیْتِه وَ صَلِّ بِجَمیعِ ما سَأَلْتُکَ وَ أَسْئَلُکَ مَنْ فی مَشارِقِ الْاءَرْضِ وَ مَغارِبِها مِنَ الْمُوءْمِنینَ وَ الْمُوءْمِناتِ وَ ابْدَأْ بِهِمْ وَ ثَنِّ بی بِرَحْمَتِکَ».

پس جانب راستِ رویِ مبارک را بر زمین می گذاشت و می گفت: «اَللّهُمَّ لا تَسْلُبْنی ما أَنْعَمْتَ بِه عَلَیَّ مِنْ وَلایَتِکَ وَ وَلایَهِ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِ وَ عَلَیْهِمُ السَّلامُ».

پس جانب چپِ رو را بر زمین می گذاشت و همان دعا می خواند.(۷)

ص : ۱۹۲

۱- ۱_ کمال الدین، ج ۲، ص ۴۷۰، باب ذکر من شاهد القائم علیه السلام و رآه؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۳۲، باب استحباب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۲- ۲_ حاشیه متن: اللّٰهُمَّ.

۳- ۳_ حاشیه آ: لِی .

۴- ۴_ حاشیه متن و ع و متن آ: عَلَیَّ.

۵- ۵_ع: + إِلَیَّ .

۶- ۶_ حاشیه ع: حالی.

۷- ۷_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۸، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ فلاح السائل، ص ۲۰۸، فصل الحادی و العشرون... .

۹– دعای «یا من لا تزید ملکه حسناتی و...»

نهم: در مجموع الدعوات گفته است که: در سجده شکر این دعا را برای طلب روزی باید خواند:

«(۱)یا مَنْ لا تَزیدُ مُلْکَهُ حَسَناتی وَ لا تَشینُهُ سَیِّئاتی وَ لا یَنْقُصُ خَزائِنُهُ غِنایَ وَ لا یَزیدُ فیها فَقْری صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَثْبِتْ رَجاءَکَ فی قَلْبی وَ اقْطَعْ رَجائی عَمَّنْ سِواکَ حَتّی لا أَرْجُو إِلاّ إِیّاکَ وَ لا أَخافُ إِلاّ مِنْکَ وَ لا أَثِقُ إِلاّ بِکَ وَ لا أَتَّکِلُ إِلاّ عَلَیْکَ وَ أَجِرْنی مِنْ تَحْویلِ ما أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَیَّ فِی الدّینِ وَ الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ أَیّامَ الدُّنْیا بِرَحْمَتِکَ(۲)».(۳)

۱۰– خواندن «اللهم العن الذین بدلا دینک و...»

دهم: سیّد بن طاوس از کتاب سعد بن عبداللّه روایت کرده است به سندهای صحیح از سلیمان جعفری و محمد بن اسماعیل بن بزیع که گفت: روزی به خدمت حضرت امام رضا علیه السلام رفتم، حضرت را در سجده شکر یافتم و بسیار طول داد؛ چون سر برداشت فرمود که: هر که این دعا را در سجده شکر بخواند چنانست که در جنگ بدر در خدمت حضرت رسول صلی الله علیه و آله با کافران جنگ کرده باشد و تیر بر لشکر ایشان انداخته باشد. گفتم: رخصت می فرمایی که بنویسم؟ فرمود که بنویسید(۴)، چون به سجده شکر روی بگو:

«اَللّهُمَّ الْعَنِ الَّذَیْنِ بَدَّلا دینَکَ وَ غَیَّرا نِعْمَتَکَ وَ اتَّهَما رَسُولَکَ صلی الله علیه و آله وَ خالَفا مِلَّتَکَ وَ صَدّا عَنْ سَبیلِکَ وَ کَفَرا آلائَکَ وَ رَدّا عَلَیْکَ کَلامَکَ وَ اسْتَهْزا بِرَسُولِکَ وَ قَتَلا ابْنَ نَبِیِّکَ وَ حَرَّفا کِتابَکَ وَ جَحَدا آیاتِکَ وَ سَخِرا بِامامِکَ(۵) وَ اسْتَکْبَرا عَنْ عِبادَتِکَ وَ قَتَلا أَوْلِیائَکَ وَ جَلَسا فی مَجْلِسٍ لَمْ یَکُنْ لَهُما بِحَقٍّ وَ حَمَلا النّاسَ عَلی أَکْتافِ آلِ مُحَمَّدٍ اَللّهُمَّ الْعَنْهُما لَعْناً یَتْلُو بَعْضُهُ بَعْضاً وَ احْشُرْهُما وَ أَتْباعَهُما إِلی جَهَنَّمَ زُرْقاً اَللّهُمَّ إِنّا نَتَقَرَّبُ اِلَیْکَ بِاللَّعْنَهِ عَلَیْهِما

۱- ۱ـ ع و آ: + اللّهمَّ کما صُنْتَ وَجْهی عَنِ السُّجودِ اِلاّ لَکَ فَصُنْهُ عَنْ طَلَبِ الرِّزقِ اِلاّ مِنکَ اللّهمَّ قَوِّنی عَلی ما خَلَقْتَنی لَهُ وَ لا تَشْغَلْنی بِما تَکَفَّلْتَ لی بِهِ وَ أَعْصِمْنی مِمّا تُعاقِبُنی عَلَیْهِ .

۲- ۲ـ ع و آ: یا کَریم.

۳- ۳ـ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۱۶، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها... .

۴- ۴ـ حاشیه آ: بنویس.

۵- ۵ـ حاشیه هر سه نسخه: بِآیاتِکَ.

وَ الْبَراءَهِ مِنْهُما فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ اَللّهُمَّ الْعَنْ قَتَلَهَ أَمیرِ الْمُوءْمِنینَ وَ قَتَلَهَ الْحُسَیْنِ بْنِ عَلِیٍّ ابْنِ بِنْتِ رَسُولِ اللّه صلی الله علیه و آله وسلم اَللّهُمَّ زِدْهُما عَذاباً فَوْقَ الْعَذاب(۱) وَ هَواناً فَوْقَ هَوانٍ وَ ذُلاًّ فَوْقَ ذُلٍّ وَ خِزْیاً فَوْقَ خِزْیٍ اَللّهُمَّ دُعَّهُما فِی النّارِ دَعّاً وَ ارْكُسْهُما فی أَلیمِ عَذابِکَ رَكْساً اَللّهُمَّ احْشُرْهُما وَ أَتْباعَهُما إِلی جَهَنَّمَ زُمَراً اَللّهُمَّ فَرِّقْ جَمْعَهُمْ وَ شَتِّتْ أَمْرَهُمْ وَ خالِفْ بَیْنَ كَلِمَتِهِمْ وَ بَدِّدْ جَماعَتَهُمْ وَالْعَنْ أَئِمَّتَهُمْ وَ اقْتُلْ قادَتَهُمْ وَ سادَتَهُمْ وَ كُبَرائَهُمْ وَ الْعَنْ رُوءَسائَهُم وَ اكْسِرْ رایَتَهُمْ(۲) وَ أَلْقِ الْبَأْسَ بَیْنَهُم وَ لا تُبْقِ مِنْهُمْ دَیّاراً اَللّهُمَّ الْعَنْ أَبا جَهْلٍ(۳) وَ الْوَلیدَ لَعْناً یَتْلُو بَعْضُهُ بَعْضاً وَ یَتْبَعُ بَعْضُهُ بَعْضاً اَللّهُمَّ الْعَنْهُما لَعْناً یَلْعَنُهُما بِه كُلُّ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَ كُلُّ نَبِیٍّ مُرْسَلٍ وَ كُلُّ مُوءْمِنٍ امْتَحَنْتَ قَلْبَهُ لِلْاءیمانِ اَللّهُمَّ الْعَنْهُما لَعْناً یَتَعَوَّذُ مِنْهُ أَهْلُ النّارِ وَ مِنْ عَذابِهِما اَللّهُمَّ الْعَنْهُما لَعْناً لا یَخْطُرُ(۴) لِاَحَدٍ بِبالٍ اَللّهُمَّ الْعَنْهُما فی مُسْتَسِرِّ سِرِّكَ وَ ظاهِرِ عَلانِیَتِکَ وَ عَذِّبْهُما عَذاباً فِی التَّقْدیرِ وَ فَوْقَ التَّقْدیرِ وَ شارِكْ مَعَهُما اِبْنَتَیْهِما وَ أَشْیاعَهُما وَ مُحِبّیهِما وَ مَنْ شایَعَهُما إِنَّكَ سَمیعُ الدُّعاءِ».(۵)

۱۱- دعای «لا إله إلا الله حقاً حقاً...»

یازدهم: محمّد بن هارون در مجموع الدعوات از عدیّ بن حاتم روایت کرده است که: روزی به خدمت حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام رفتم، حضرت را در نماز یافتم با رنگ متغیّر، و کسی را بعد از حضرت رسول صلی الله علیه و آله ندیده بودم که رکوع و سجودش از آن حضرت تمام تر باشد؛ چون صدای پای مرا شنید اشاره نمود به دست مبارک که باش. پس دو رکعت نماز کرد و بعد از سلام به سجده رفت، و بسیار طول داد تا آن که گمان کردم که به خواب رفته است. پس سر از سجده برداشت و این دعا خواند؛ پس رو به

۱- ۱_ حاشیه ع: عَذابٍ.

۲- ۲_ آ: رایاتَهُمْ.

۳- ۳_ حاشیه هر سه نسخه: اللّهُمَّ الْعَنْ فلاناً و فلاناً.

۴- ۴_ حاشیه متن: لایَخْطُرْ.

۵- ۵_ مهج الدعوات، ص ۲۵۸، و من ذلک دعاء آخر لمولانا الرضا علیه السلام ؛ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۵۵۳، فصل الرابع و الأربعون... .

جانب من گردانید و فرمود که: به حقّ آن خداوندی که دانه را شکافته، و خلایق را آفریده سوگند که هر غمگینی یا کار بسته ای یا غارت زده ای که این دعا را بخواند البتّه حق تعالی بندش را بگشاید، و غمش را زایل گرداند، و مهمّاتش را برآورد، و سزاوار است که هر که این دعا را بشنود حفظ کند.

راوی گفت: که تا این حدیث را از حضرت شنیده ام این دعا را ترک نکرده ام. اینست دعا:

«لا إِلَهَ إِلاّ اَللّه حَقّاً حَقّاً لا إِلَهَ إِلاَّ اللّه إِيماناً وَ صِدْقاً لا إِلَهَ إِلاَّ اللّه تَعَبُّداً وَ رِقّاً يا مُعِزَّ الْمُؤْمِنِينَ بِسُلْطانِهِ يا مُذِلَّ الْجَبّارِينَ بِعَظَمَتِهِ أَنْتَ كَهْفِى حِينَ تُعْيِينِى الْمَذاهِبُ عِنْدَ حُلُولِ النَّوائِبِ فَتَضِيقُ عَلَيَّ الْأَرْضُ بِرُحْبِها أَنْتَ خَلَقْتَنى يا سَيِّدى رَحْمَةً مِنْكَ لى وَ لَوْ لا رَحْمَتُكَ لَكُنْتُ مِنَ الْهالِكِينَ وَ أَنْتَ مُؤَيِّدى بِالنَّصْرِ عَلى أَعْدائى وَ لَوْ لا نَصْرُكَ لَكُنْتُ مِنَ الْمَغْلُوبِينَ يا مُنْشِئَ الْبَرَكاتِ مِنْ مَواضِعِها وَ مُرْسِلَ الرَّحْمَهِ مِنْ مَعادِنِها وَ يا(۱) مَنْ خَصَّ نَفْسَهُ بِالعِزِّ وَ الرِّفْعَهِ فَأَوْلِياؤُهُ بِعِزِّه يَعْتَزُّونَ وَ يا مَنْ وَضَعَ لَهُ الْمُلُوكُ نيرَ المَذَلَّهِ عَلى أَعْناقِهِمْ فَهُمْ مِنْ سَطَواتِه خائِفُونَ أَسْئَلُكَ بِكِبْرِيائِكَ الَّتى شَقَقْتَها مِنْ عَظَمَتِكَ وَ بِعَظَمَتِكَ الَّتِى اسْتَوَيْتَ بِها عَلى عَرْشِكَ وَ عَلَوْتَ بِها فى خَلْقِكَ فَكُلُّهُم خاضِعٌ ذَلِيلٌ لِعِزَّتِكَ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ افْعَلْ(۲) أَوْلَى الْأَمْرَيْنِ بِكَ(۳) تَبارَكْتَ يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ».(۴)

۱۲- دعای «سبحانک اللهم و حنانیک سبحانک اللهم و تعالیت...»

دوازدهم: شیخ کشّی از سعید بن مسیّب روایت کرده است که: قاریان قرآن تا حضرت امام زین العابدین علیه السلام متوجّه مکّه نمی شد بیرون نمی رفتند؛ در یکی از سفرهای حج با حضرت بیرون رفتیم و هزار نفس(۵) بودیم، چون به منزل سقیا رسیدیم حضرت فرود آمد و نماز گذارد(۶) و بعد از نماز سجده شکر به جای آورد، و در سجده این دعا

۱- ۱_ ع و آ: فَيا.

۲- ۲_ ع و آ: + بِي.

۳- ۳_ حاشیه آ: بِكَ.

۴- ۴_ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۲۵، باب ۴۴، سجده الشكر و فضلها و... .

۵- ۵_ ع و آ: نفر .

۶- ۶_ ع و آ: کرد.

خواند. پس شـنیدم که هر درخت و سنگ و کلوخی که در آن موضع بود همه با حضرت در این تسبیح موافقت کردند؛ من از مشاهده این حال غریب، بسیار ترسیدم.

چون حضـرت سـر برداشت فرمود که: این تسبیـحِ اعظم(۱) خـداست، و بـا این تسبیـح هیـچ گناه نمی مانـد؛ و چون حق تعالی جبرئیل را آفرید این تسبیح را الهام کرد، چون این تسبیح را خواند جمیع آسـمانها و آنچه در آنها بود همه با او خواندند و این نام بزرگ خداست. اینست تسبیح(۲):

«سُبْحانَکَ اللّهُمَّ وَ حَنانَیْکَ سُبْحانَکَ اللّهُمَّ وَ تَعالَیْتَ(۳) سُبْحانَکَ اللّهُمَّ وَ العِزُّ إزارُکَ سُبْحانَکَ اللّهُمَّ وَ الْعَظَمَهُ رِداوءُکَ(۴) سُبْحانَکَ اللّهُمَّ وَ الْکِبْرِیاءُ سُلْطانُکَ سُبْحانَکَ مِنْ عَظیم ما أَعْظَمَکَ سُبْحانَکَ سُبِّحْتَ فِی الْأَعْلی سُبْحانَکَ تَسْمَعُ وَ تَری ما تَحْتَ الثَّری سُبْحانَکَ أَنْتَ شاهِدُ کُلِّ نَجْوی(۵) سُبْحانَکَ مَوْضِعُ کُلِّ شَکْوی سُبْحانَکَ حاضِرُ کُلِّ مَلاَءٍ سُبْحانَکَ عَظیمَ الرَّجاءِ سُبْحانَکَ تَری ما فی قَعْرِ الْماءِ سُبْحانَکَ تَسْمَعُ أَنْفاسَ الْحیتانِ فی قُعُورِ الْبِحارِ سُبْحانَکَ تَعْلَمُ وَزْنَ السَّمواتِ سُبْحانَکَ تَعْلَمُ وَزْنَ الْأَرَضینَ سُبْحانَکَ تَعْلَمُ وَزْنَ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ سُبْحانَکَ تَعْلَمُ وَزْنَ الظُّلْمَهِ وَ النُّورِ سُبْحانَکَ تَعْلَمُ وَزْنَ الْفَیْ ءِ وَ الْهَواءِ سُبْحانَکَ تَعْلَمُ وَزْنَ الرّیحِ کَمْ هِیَ مِنْ مِثْقالِ ذَرَّهٍ سُبْحانَکَ قُدُّوسٌ قُدُّوسٌ قُدُّوسٌ سُبْحانَکَ عَجَباً لِمَنْ عَرَفَکَ کَیْفَ لا یَخافُکَ سُبْحانَکَ اللّهُمَّ وَ بِحَمْدِکَ سُبْحانَ اللّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ».(۶)

۱۳– دعای «أناجیک یا سیدی کما یناجی...»

سیزدهم: ابن بابویه به سـند معتبر از اصبغ بن نباته روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین ـ صلوات اللّه علیه ـ در سجود این دعا می خواندند:

۱- ۱ــ ع: عظیم.

۲- ۲ــ حاشیه آ: تسبیح اینست.

۳- ۳ــ ع: وَ تَعالی سِرْ بَالُکَ.

۴- ۴ــ حاشیه متن: وَ تَعالی سِرْ بَالُکَ.

۵- ۵ــ حاشیه متن: شَکْوی.

۶- ۶ــ رجال کشّی، ص ۱۱۷، سعید بن مسیب... ؛ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۸۲، فصل الخامس عشر فیما یقال کل یوم.

«أَناجیکَ یا سَیِّدی کَما یُناجی الْعَبْدُ الذَّلیلُ مَوْلاهُ وَ أَطْلُبُ إِلَیْکَ طَلَبَ مَنْ یَعْلَمُ أَ نَّکَ تُعْطی وَ لا یَنْقُصُ ما(۱) عِنْدَکَ شَیْ ءٌ وَ أَسْتَغْفِرُکَ اسْتِغْفارَ مَنْ یَعْلَمُ أَنَّهُ لا یَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاّ أَنْتَ وَ أَتَوَکَّلُ عَلَیْکَ تَوَکُّلَ مَنْ یَعْلَمُ أَ نَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ».(۲)

۱۴- دعای «اللهم إنی أعوذ بک أن تبتلینی...»

چهاردهم: عبداللّه بن جعفر حمیری در قرب الاسناد به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در سجده این دعا می خواندند:

«اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ أَنْ تَبْتَلِیَنی بِبَلِیَّهٍ تَدْعُونی ضَرُورَتُها عَلَی أَنْ أَتَغَوَّثَ بِشَیْ ءٍ مِنْ مَعاصیکَ اَللّهُمَّ وَ لا تَجْعَلْ بی(۳) حاجَهً إِلی أَحَدٍ مِنْ شِرارِ خَلْقِکَ وَ لِئامِهِمْ فَإِنْ جَعَلْتَ بی حاجَهً إِلی أَحَدٍ مِنْ خَلْقِکَ فَاجْعَلْها إِلی أَحْسَنِهِمْ وَجْهاً وَ خَلْقاً وَ خُلْقاً وَ أَسْخاهُمْ بِها نَفْساً وَ أَطْلَقِهِمْ بِها لِساناً وَ أَسْمَحِهِمْ بِها کَفّاً وَ أَقَلِّهِم بِها عَلَیَّ اِمْتِناناً».(۴)

۱۵- دعای «اللهم إن ظن الناس بی حسن...»

پانزدهم: ایضاً حمیری از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: پدرم در سجده این دعا می خواندند:

«اَللّهُمَّ إِنَّ ظَنَّ النّاسِ بی حَسَنٌ فَاغْفِرْلی ما لایَعْلَمُونَ وَ لا تُوءاخِذْنی بِما یَقُولُونَ وَ أَنْتَ عَلاّمُ الْغُیُوبِ»

و فرمود که این دعا نیز می خواندند:

«یا ثِقَتی وَ رَجائی فی شِدَّتی وَ رَخائی صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ الْطُفْ(۵) بی فی

۱- ۱_ ع و آ: ممّا.

۲- ۲_ أمالی، شیخ صدوق، ص ۲۵۵، مجلس الرابع و الأربعون... ؛ روضه الواعظین، ج ۲، ص ۳۲۶، مجلس فی ذکر الدعاء فی حوائج المؤمنین.

۳- ۳_ حاشیه متن و آ: لِی.

۴- ۴_ قرب الأسناد، ص ۲، جزء الأول... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۴، ص ۴۴۹، باب استحباب الدعاء بالمأثور.

۵- ۵_ حاشیه متن: لِی.

جمیع أَحْوالی فَإِنَّکَ تَلْطُفُ لِمَنْ تَشاءُ وَ الْحَمْدُ للّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ وَ صَلّی اللّه ُعَلی مُحَمَّدٍ النَّبِیِ وَ عَلی أَهْلِ بَیْتِهِ(۱) الطّاهِرینَ وَ سَلَّمَ کَثیراً».(۲)

۱۶- دعای «اللهم لک الحمد إن أطعتک و لا حجه لی...»

شانزدهم: در عیون أخبارالرضا علیه السلام به سند معتبر روایت کرده است که: حضرت امام رضا علیه السلام در سجده این دعا می خواندند:

«(۳)لَکَ الْحَمْدُ إِنْ أَطَعْتُکَ وَ لا حُجَّهَ لی إِنْ عَصَیْتُکَ وَ لا صُنْعَ لی وَ لا لِغَیْری فی إِحْسانِکَ وَ لا عُذْرَ لی إِنْ أَسَأْتُ ما أَصابَنی مِنْ حَسَنَهٍ فَمِنْکَ یا کَریمُ اغْفِرْ لِمَنْ فی مَشارِقِ الْأَرْضِ وَ مَغارِبِها مِنَ الْمُؤْمِنینَ وَ الْمُؤْمِناتِ».(۴)

۱۷- دعای «اللهم ارحم ذلی بین یدیک و...»

هفدهم: در فقه الرضا علیه السلام مذکور است که: حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در سجده این دعا می خواند:

«اَللّهُمَّ ارْحَمْ ذُلّی بَیْنَ یَدَیْکَ وَ تَضَرُّعی إِلَیْکَ وَ وَحْشَتی مِنَ النّاسِ وَ أُنْسی إِلَیْکَ یا کَریمُ فَإِنّی عَبْدُکَ وَ ابْنُ عَبْدَیْکَ أَتَقَلَّبُ فی قَبْضَتِکَ یا ذَا الْمَنِّ وَ الْفَضْلِ وَ الْجُودِ وَ الْغِنی وَ الْکَرَمِ وَارْحَمْ ضَعْفی وَ شَیْبَتی مِنَ النّارِ یا کَریمُ».(۵)

۱۸- دعای «لا إله إلا الله حقاً حقاً سجدت لک...»

هجدهم: ایضاً در فقه الرضا علیه السلام مذکور است که: حضرت امام محمّد باقر علیه السلام در سجده این دعا می خواندند:

«لا إِلهَ إِلَّا اللّه ُحَقّاً حَقّاً سَجَدْتُ لَکَ یا رَبِّ تَعَبُّداً وَ رِقّاً وَ إِیماناً وَ تَصْدیقاً یا عَظیمُ إِنَّ عَمَلی ضَعیفٌ فَضاعِفْهُ لی یا کَریمُ یا جَبّارُ اغْفِرلی ذُنُوبی وَ جُرْمی وَ تَقَبَّلْ عَمَلی یا کَریمُ یا جَبّارُ».(۶)

۱- ۱_ حاشیه متن و آ و متن ع: الطَّیِّبینَ.

۲- ۲_ قرب الأسناد، ص ۵، جزء الأول... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۴، ص ۴۵۰، باب استحباب الدعاء بالمأثور.

۳- ۳_ حاشیه متن: اللَّهُمَّ.

۴- ۴_ عیون اخبارالرضا علیه السلام ، ج ۲، ص ۲۰۵، دلاله أخری... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۴، ص ۴۵۱، باب استحباب الدعاء بالمأثور.

۵- ۵_ فقه الرضا علیه السلام ، ص ۱۴۱، باب صلاه اللّیل... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۴۲، باب استحباب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۶- ۶_ همان.

۱۹- دعای «یا کائن قبل کل شیء و...»

نوزدهم: ایضاً در فقه الرضا علیه السلام مذکور است که: حضرت امام جعفر صادق علیه السلام در سجود این دعا می خواندند:

«یا کائِنُ قَبْلَ کُلِّ شَیْ ءٍ وَ یا مُکَوِّنُ قَبْلَ کُلِّ شَیْ ءٍ لا تَفْضَحْنی فَإِنَّکَ بِی عَالِمٌ وَ لاتُعَذِّبْنی فَإِنَّکَ عَلَیَّ قادِرٌ اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنَ الْعَدیلَهِ عِنْدَ الْمَوْتِ وَ مِنْ شَرِّ المَرْجِعِ فِی الْقَبْرِ وَ مِنَ النَّدامَهِ یَوْمَ الْقِیامَهِ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ عیشَهً نَقِیَّهً وَ مَیْتَهً سَوِیَّهً وَ مُنْقَلَباً کَریماً غَیْرَ مُخْزٍ وَ لا فاضِحٍ»

و این دعا نیز می خواند:

«اَللّهُمَّ إِنَّ مَغْفِرَتَکَ أَوْسَعُ مِنْ ذُنُوبی وَ رَحْمَتَکَ أَرْجَی عِنْدی مِنْ عَمَلی فَاغْفِرْلی(۱)».(۲)

۲۰- دعای «لک الحمد إن أطعتک و لک الحجه...»

بیستم: ایضاً در فقه الرضا علیه السلام مذکور است که: حضرت امام موسی علیه السلام در سجود این دعا می خواندند:

«لَکَ الْحَمْدُ إِنْ أَطَعْتُکَ وَ لَکَ الْحُجَّهُ إِنْ عَصَیْتُکَ لا صُنْعَ لی وَ لا لِغَیْری فی إِحْسانٍ کانَ مِنّی حالَ الْحَسَنَهِ یا کَریمُ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ بِما(۳) سَأَلْتُکَ فی مَشارِقِ الْأَرْضِ وَ مَغارِبِها مِنَ الْمُؤْمِنینَ وَ ذُرِّیَّتی(۴) اَللّهُمَّ أَعِنّی عَلی دینی بِدُنْیایَ وَ عَلی آخِرَتی بِتَقْوایَ اَللّهُمَّ احْفَظْنی فیما غِبْتُ عَنْهُ وَ لا تَکِلْنی إِلی نَفْسی فیما قَصَّرْتُ(۵) یا مَنْ لا تَنْقُصُهُ الْمَغْفِرَهُ وَ لا تَضُرُّهُ الذُّنُوبُ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عَلی آلِ مُحَمَّدٍ وَ اغْفِرْلی ما لا یَضُرُّکَ وَ أَعْطِنی ما لا یَنْقُصُکَ وَ بِاللّه ِ التَّوْفیقُ».(۶)

۱- ۱_ حاشیه متن: یَا مَنْ حَیٌّ لَایَمُوت، و حاشیه آ: وَ مَنْ.

۲- ۲_ فقه الرضا علیه السلام ، ص ۱۴۱، باب صلاه اللیل... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۴۲، باب استحباب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۳- ۳_ع و آ: صِلْ بِمَا، به جای: صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ بِما .

۴- ۴_ حاشیه متن و آ: زِدْنی.

۵- ۵_ حاشیه آ: حَضَرْتُ.

۶- ۶_ فقه الرضا علیه السلام ، ص ۱۴۲، باب صلاه الیل... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۴۳، باب استحباب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۲۱– دعای «یا خیر من رفعت إلیه أیدی السائلین...»

بیست و یکم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: سنّت است در سجود شکر نماز ظهر، این دعا بخواند:

«یا خَیْرَ مَنْ رُفِعَتْ إِلَیْهِ أَیْدِی السّائِلینَ وَ یا أَکْرَمَ مَنْ مُدَّتْ إِلَیْهِ أَعْناقُ الرّاغِبینَ وَ یا أَکْرَمَ الاْءَکْرَمینَ وَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّیِّبینَ وَالْطُفْ لی(۱) بِلُطْفِکَ الْخَفِیِّ فی شَأْنی کُلِّه».(۲)

۲۲– دعای «اللهم أنت أنت انقطع الرجاء إلا منک...»

بیست و دویّم: شیخ و دیگران در سجده شکرِ نمازِ خفتن گفته اند که: سنّت است این دعا بخواند:

«اَللّهُمَّ أَنْتَ أَنْتَ انْقَطَعَ الرَّجاءُ إِلاّ مِنْکَ مِنْکَ مِنْکَ یا أَحِدَ مَنْ لا أَحَدَ لَهُ یا أَحَدَ مَنْ لا أَحَدَ لَهُ یا أَحَدَ مَنْ لا أَحَدَ لَهُ غَیْرُکَ یا مَنْ لا یَزیدُهُ کَثْرَةُ الدُّعاءِ إِلاّ کَرَماً وَ جُوداً یا مَنْ لا یَزْدادُ(۳) عَلی کَثْرَةِ الدُّعاءِ إِلاّ کَرَماً وَ جُوداً یا مَنْ لا یَزیدُهُ کَثْرَةُ الدُّعاءِ إِلاّ کَرَماً وَ جُوداً صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیْتِه صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیْتِه صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیْتِه».

پس حاجت خود را می طلبی؛ پس گونه راست را بر زمین می گذاری و همین دعا می خوانی(۴)؛ پس باز پیشانی را بر زمین می گذاری و همین دعا می خوانی.(۵)

۲۳– خواندن «یا رب الأرباب و یا مالک الملوک و...»

بیست و سیّم: کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: نزدیکترین احوال بنده به سوی خدا وقتی است که بنده در سجده باشد؛ چون به سجده روی بگو:

۱- ۱_ حاشیه متن و آ: بی.

۲- ۲_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۶۷، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ بلدالأمین، ص ۱۷، و مما یختص عقیب الظهر.

۳- ۳_ حاشیه هر سه نسخه: یَزیدُهُ کثرةُ.

۴- ۴_ع و آ: + پس گونه چپ را بر زمین می گذاری و همین دعا می خوانی.

۵- ۵_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۱۱۲، أربع رکعات أخر... ؛ فلاح السائل، ص ۲۵۶، فصل السادس والعشرون.

«یا رَبَّ الْاَرْبابِ وَ یا مالِکَ(۱) الْمُلُوکِ وَ یا سَیِّدَ السّاداتِ وَ یا جَبّارَ الْجَبابِرَهِ وَ یا إِلهَ الآلِهَهِ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ»

پس حاجات خود را بطلب؛ پس بگو: «فَإِنّی عَبْدُکَ ناصِیَتی فی قَبْضَتِکَ»

پس هر دعایی که خواهی بکن که خدا بخشنده است، و برآوردن هیچ حاجت بر او دشوار نیست.(۲)

۲۴- دعای «اللهم أنت ربی حقاً حقاً سجدت...»

بیست و چهارم: ایضاً کلینی به سند موثّق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: شنیدم شبی پدرم در مسجد به سجود رفته(۳)، می گریست و این دعا می خواند:

«(۴)اَللّهُمَّ أَنْتَ رَبّی حَقّاً حَقّاً سَجَدْتُ لَکَ یا رَبِّ تَعَبُّداً وَ رِقّاً اَللّهُمَّ إِنَّ عَمَلی ضَعیفٌ فَضاعِفْهُ لی اَللّهُمَّ قِنی عَذابَکَ یَوْمَ تَبْعَثُ عِبادَکَ وَ تُبْ عَلَیَّ إِنَّکَ أَنْتَ التَّوابُ الرَّحیمُ».(۵)

۲۵- خواندن «سجد وجهی البالی لوجهک الباقی الدائم العظیم...»

بیست و پنجم: ایضاً کلینی روایت کرده است که: حضرت صادق علیه السلام در سجده این دعا می خواندند:

«سَجَدَ وَجْهِیَ الْبالی لِوَجْهِکَ الْباقی الدّائِمِ الْعَظیمِ سَجَدَ وَجْهِیَ الذَّلیلِ لِوَجْهِکَ الْعَزیزِ سَجَدَ وَجْهِیَ الْفَقیرِ لِوَجْهِ رَبِّیَ الغَنِیِّ الْکَریمِ العَلِیِّ الْعَظیمِ رَبِّ أَسْتَغْفِرُکَ مِمّا کانَ وَ أَسْتَغْفِرُکَ مِمّا یَکُونُ رَبِّ لا تُجْهِدْ(۶) بَلائی رَبِّ لا تُشْمِتْ بی أَعْدائی رَبِّ لا تُسِئْ قَضائی رَبِّ إِنَّهُ لا دافِعَ وَ لا مانِعَ إِلاّ أَنْتَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِأَفْضَلِ صَلَواتِکَ وَ بارِکْ

۱- ۱_ آ: مَلِک.

۲- ۲_ کافی، ج ۳، ص ۳۲۳، باب السجود و التسبیح والدعاء... ؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۳۴۰، باب استحباب الدعاء بالمأثور.

۳- ۳_ آ: + بود.

۴- ۴_ع و آ: + سُبحَانَکَ .

۵- ۵_ کافی، ج ۳، ص ۳۲۳، باب السجود والتسبیح والدعاء... ؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۳۴۰، باب استحباب الدعاء بالمأثور.

۶- ۶_ع: لاتُجْهِلْ.

عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِأَفْضَلِ بَرَکاتِکَ اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ سَطَواتِکَ وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ جَمیعِ غَضَبِکَ وَ سَخَطِکَ سُبْحانَکَ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ رَبُّ الْعالَمینَ».(۱)

۲۶- خواندن «ارحم ذلی بین یدیک و تضرعی إلیک...»

بیست و ششم: ایضاً کلینی رحمه الله روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین ـ صلوات اللّه علیه ـ در سجده این دعا می خواندند:

«اِرْحَمْ ذُلّی بَیْنَ یَدَیْکَ وَ تَضَرُّعی إِلَیْکَ وَ وَحْشَتی مِنَ النّاسِ وَ أُنْسی بِکَ یا کَریمُ»

و این دعا نیز می خواندند:

«وَعَظْتَنی فَلَمْ أَتَّعِظْ وَ زَجَرْتَنی عَنْ مَحارِمِکَ فَلَمْ أَنْزَجِرْ وَ عَمَّرْتَنی أَیادیکَ(۲) فَما شَکَرْتُ عَفْوَکَ عَفْوَکَ یا کَریمُ أَسْئَلُکَ الرّاحَةَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَ أَسْئَلُکَ الْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسابِ».(۳)

۲۷- خواندن «لا إله إلا أنت حقاً حقاً سجدت...»

بیست و هفتم: ایضاً کلینی روایت کرده است که: حضرت امام محمّد باقر علیه السلام در سجده این دعا می خواندند:

«لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ حَقّاً حَقّاً سَجَدْتُ لَکَ یا رَبِّ تَعَبُّداً وَ رِقّاً یا عَظیمُ إِنَّ عَمَلی ضَعیفٌ فَضاعِفْهُ لی یا کَریمُ یا حَنّانُ(۴) اغْفِرْ لی ذُنُوبی وَ جُرْمی وَ تَقَبَّلْ عَمَلی یا کَریمُ یا حَنّانُ(۵) أَعُوذُ بِکَ أَنْ أَخیبَ أَوْ أَحْمِلَ ظُلْماً اَللّهُمَّ مِنْکَ النِّعْمَةُ وَ أَنْتَ تَرْزُقُ شُکْرَها وَ عَلَیْکَ یَکُونُ ثَوابَ ما تَفَضَّلْتَ بِهِ مِنْ ثَوابِها بِفَضْلِ طَوْلِکَ وَ بِکَریمِ عائِدَتِکَ».(۶)

۱- ۱ـ کافی، ج ۳، ص ۳۲۷، باب السجود و التسبیح و الدعاء... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۴۵، باب استحباب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۲- ۲ـ حاشیه ع و آ: وَ غَمَّرتَنی آیاتِکَ.

۳- ۳ـ کافی، ج ۳، ص ۳۲۷، باب السجود و التسبیح و الدعاء... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۴۵، باب استحباب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۴- ۴ـ حاشیه هر سه نسخه: جبّار.

۵- ۵ـ حاشیه هر سه نسخه: جبّار.

۶- ۶ـ کافی، ج ۳، ص ۳۲۷، باب السجود و التسبیح و الدعاء... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۴۶، باب استحباب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۲۸- دعای «أعوذ بک من نار حرها لا یطفی و...»

بیست و هشتم: ایضاً کلینی رحمه الله به سند معتبر روایت کرده است که: حضرت امام موسی علیه السلام در سجده این دعا می خوانـد: «أَعُوذُ بِکَ مِنْ نارٍ حَرُّها لا یُطْفی وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ نارٍ جَدیدُها لا یَبْلی وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ نارٍ عَطْشانُها لا یَرْوی وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ نارٍ مَسْلُوبُها لا یُکْسی».(۱)

۲۹- خواندن «یا رؤف یا رحیم یا ربی یا سیدی...»

بیست و نهم: ایضاً کلینی به سند معتبر روایت کرده است که: شکایت کرد مردی به حضرت صادق علیه السلام که امّ ولدی دارم و او علیل است. حضرت فرمود که: بگو بعد از هر نماز واجب در سجده شکر بگوید: «یا رَؤُفُ یا رَحیمُ یا رَبّی یا سَیِّدی» پس حاجت خود را بطلبد.(۲)

۳۰- دعای «اللهم لک قصدت و إلیک اعتمدت و...»

سی ام: سیّد بن طاوس روایت کرده است که: هر که در سجده شکر این دعا را بخوانـد، پیش از آن که سر بردارد حاجتش برآورده شود: «اَللّهُمَّ لَکَ قَصَدْتُ وَ إِلَیْکَ اعْتَمَدْتُ وَ أَرَدْتُ وَ بِکَ وَثِقْتُ وَ عَلَیْکَ تَوَکَّلْتُ وَ أَنْتَ عالِمٌ بِما أَرَدْتُ».(۳)

۳۱- خواندن «اللهم إنی أسئلک الراحه عند الموت و...»

سی و یکم: در روایات معتبره بسیار منقولست که: حضرت صادق و کاظم ــ صلوات اللّه علیهما ــ در سجده شکر(۴) بسیار می فرمودند:

«أَسْئَلُکَ الرّاحَهَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَ الْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسابِ».

و در بعضی از روایات: «وَالْأَمْنَ عِنْدَ الْحِسابِ(۵)».(۶)

۱- ۱ــ کافی، ج ۳، ص ۳۲۸، باب السجود و التسبیح و الدعاء... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۴۴، باب استحباب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۲- ۲ــ همان.

۳- ۳ــ فلاح السائل، ص ۲۰۹، فصل الحادی و العشرون فی صلاه العصر؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۱۵، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۴- ۴ــ ع: ــ شکر .

۵- ۵ــ ع: + و ظاهر آنست که سجده شکر باشد.

۶- ۶ــ کافی، ج ۳، ص ۳۲۳، باب السجود و التسبیح و الدعاء... ؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۳۰۰، باب کیفیه الصلاه و

صفتها... .

۳۲- خواندن «سجد وجهی اللئیم لوجه ربی الکریم...»

سی و دویّم: به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام مرویست که در سجده می گفتند:

«سَجَدَ وَجْهِیَ اللَّئِیمُ لِوَجْهِ رَبِّیَ الْکَرِیمِ».(۱)

۳۳- خواندن «رب انی ظلمت نفسی فاغفر لی...»

سی و سیّم: در بعضـی از کتب معتبره از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت شده که: بهترین سخنان نزد حق تعالی آنست که بنده در سجده بگوید: «رَبِّ(۲) اِنّی ظَلَمْتُ نَفْسی فَاغْفِرْلی».(۳)

۳۴- دعای «اللهم مغفر تک و أوسع من ذنوبی و...»

سی و چهارم: در جعفریّات به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله چون سر به سجده می گذاشت این دعا می خواند:

«اَللّهُمَّ مَغْفِرَتُکَ أَوْسَعُ مِنْ ذُنُوبی وَ رَحْمَتُکَ أَرْجی عِنْدی مِنْ عَمَلی فَاغْفِرْ لی ذُنُوبی یا حَیُّ لا یَمُوتُ».(۴)

۳۵- خواندن «یا مذل کل جبار یا معز کلی ذلیل...»

سی و پنجم: قطب راونـدی از حضـرت صادق علیه السـلام روایت کرده است که: هر گاه تو را شدّتی و غمی عارض شود و به نهایت برسد، سجده کن بر زمین و بگو:

«یا مُذِلَّ کُلِّ جَبّارٍ یا مُعِزَّ کُلِّ ذَلیلٍ قَدْ وَ حَقِّکَ بَلَغَ مَجْهُودی فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ فَرِّجْ عَنّی».(۵)

و در عـدّه الـداعی از آن حضـرت روایت کرده است که: هر گاه به مردی نازله یا امری شدیدی یا کربی(۶) و غمی نازل شود زانوهـا و دسـتهای خـود را تـا به مرفق برهنه کنـد و بر زمین بچسـباند، و سـینه خود را به زمین برسانـد، و حـاجت خود را طلب کند.(۷)

۱- ۱_ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۱۶، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و...؛ مستدرک الوسایل، ج ۴، ص ۴۶۳، باب جواز الدعاء فی... .

۲- ۲_ع و آ: _ رَبِّ .

۳- ۳_ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۱۷، باب ۴۴، سـجده الشـکر و فضلها و...؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۳۵، باب استحباب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۴- ۴_ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۱۷، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... . (به نقل از جعفریات)

۵- ۵_ الدعوات، ص ۵۱، فصل فی ألح الدعاء و أوجزه؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۱۸، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۶- ۶_ ع: کرب عظیمی.

۷- ۷_ عدّه الداعی، ص ۲۷۶ ؛ کافی، ج ۲، ص ۵۵۶، باب الدعاء للکرب و الهمّ و الحزن و... .

۳۶- خواندن «یا الله یا رباه یا سیداه....»

سی و ششم: ابن بابویه به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر گاه بنده ای در سجده سه مرتبه بگوید: «یـا اَللّه ُ یـا رَبّاهُ یـا سَیِّداهُ» خداونـد کریـم جـواب او گویـد: لبّیـک بنـده من چه حـاجت داری؟(۱) حـاجت خـود را بطلب(۲).(۳)

و در مکـارم الأخلاـق روایت کرده است که: هر که در سـجده: «یا ربّاه یا سیّداه» آنقـدر بگویـد که یک نفس تمام شود، حق تعالی فرماید که: حاجت خود را سؤال کن.(۴)

و ایضاً روایت کرده است که: بعضی از ائمه علیهم السلام در سجده می گفتند:

«سَجَدَ لَکَ یـا رَبِّ طـالِبٌ مِنْ ثَوابِـکَ سَجَدَ لَکَ یا رَبِّ هارِبٌ مِنْ عِقابِکَ سَجَدَ لَکَ یا رَبِّ خائِفٌ مِنْ سَخَطِک»؛ پس می گفت: «یا اَللّه ُ یا رَبّاهُ» تا نفس وفا می کرد؛ پس حاجت خود را طلب می نمود.(۵)

و ابن بابویه رضـی الله عنه روایت کرده است از حضـرت صادق علیه السـلام که: هر گاه بنـده ای در سـجده بگویـد: «یا رَبِّ یا رَبِّ» تا نفسش وفا کند، پروردگار عالم فرماید که: لبّیک، چه حاجت داری؟(۶)

۳۷- دعای «یا من علا فلاشیء فوقه و...»

سی و هفتم: ابن بابویه به سند موثّق روایت کرده است که: حضرت امام موسی علیه السلام در سجده این دعا می خواندند: «یا مَنْ عَلا فَلا شَیْ ءَ فَوْقَهُ وَ یا مَنْ دَنی فَلا شَیْ ءَ دُونَهُ اغْفِرْلی وَ لِاَصْحابی».(۷)

ص : ۲۰۵

۱- ۱_ آ: _ چه حاجتی داری؟ .

۲- ۲_ع: حاجت خود را از من بطلب، به جای: چه حاجتی داری؟ حاجت خود را بطلب .

۳- ۳_ أمالی، شیخ صدوق، ص ۴۱۱، مجلس الرابع والستون؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۸۶، باب أ نّه یستحب أن یقال فی الدعاء.

۴- ۴_ مکارم الأخلاق، ص ۲۸۷، فی سجده الشکر؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۰۶، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۵- ۵_ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۰۶، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۴۶، باب استحباب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۶- ۶_ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۳۳، باب سجده الشکر و القول فیها؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۶، باب استحباب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۷- ۷_ توحید، ص ۶۷، باب التوحید و نفی التشبیه؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۲۸، باب ۴۴،ÄÎسجده الشکر و فضلها و... .

۳۸- خواندن «یا أحد من لا أحد له...»

سی و هشتم: کلینی به سند معتبر از زیاد قندی روایت کرده است که: چون در بغداد به حبس و زندان مبتلا شدم، به خدمت حضرت امام موسی علیه السلام نوشتم که: دعایی مرا تعلیم فرما که از این بلیّه نجات یابم. حضرت در جواب نوشتند که: چون از نماز فارغ شوی به سجده رو، و سجده را طول بده و بگو:

«یا أَحَدَ مَنْ لا أَحَدَ لَهُ» تا نفست منقطع شود؛

پس بگو: «یا مَنْ لا یَزیدُهُ کَثْرَةُ الدُّعاءِ إِلاّ کَرَماً وَ جُوداً(۱)» تا نفست منقطع شود؛

پس بگو: «یا رَبَّ الْاءَرْبابِ أَنْتَ أَنْتَ الَّذِی انْقَطَعَ الرَّجاءُ إِلاّ مِنْکَ یا عَلِیُّ یا عَظیمُ».

راوی گفت که چون این دعا خواندم نجات یافتم.(۲)

۳۹- خواندن «یا رب ما ذا علیک أن ترضی کل...»

سی و نهم: در مکارم الأخلاق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله به مردی گذشت و او در سجده می گفت:

«یا رَبِّ ماذا عَلَیْکَ أَنْ تُرْضِیَ کُلَّ مَنْ کانَ لَهُ عِنْدی تَبِعَهٌ وَ أَنْ تَغْفِرَ لی ذُنُوبی وَ أَنْ تُدْخِلَنِی الجَنَّهَ بِرَحْمَتِکَ فَإِنَّما(۳) عَفْوُکَ عَنِ الظّالِمینَ وَ أَنَا مِنَ الظّالِمینَ فَلْتَسَعَنی رَحْمَتُکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».

پس حضرت فرمود که: سر بردار که دعایت مستجاب شد؛ به درستی که دعای پیغمبری را خواندی که در زمان قوم عاد بود.(۴)

۴۰- خواندن «بسم الله الذی لا إله إلا هو عالم الغیب...»

چهلم: ابن ادریس و دیگران به سندهای معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند

ص : ۲۰۶

۱- ۱_ع: جُوداً وَ کَرَماً.

۲- ۲_ کافی، ج ۳، ص ۳۲۸، باب السجود و التسبیح و الدعاء...؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۳۲، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۳- ۳_ع: فَانَّها.

۴- ۴_ مکارم الأخلاق، ص ۲۸۷، فی سجده الشکر؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۰۶، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

که: هر گاه تو را همّی عارض شود، دست را بر جای سجود خود بکش و(۱) تا جانب راست رو، سه مرتبه در هر مرتبه بگو:

«بِسْمِ اللّه ِ الَّذی لا ـ إِلهَ إِلاّ ـ هُوَ عـالِمُ الْغَیْبِ وَ الشَّهـادَهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِـکَ مِنَ الْهَمِّ وَ الْحُزْنِ وَ السُّقْمِ وَ الْعُـدْمِ وَ الصَّغارِ(۲) وَ الذُّلِّ وَ الْفَواحِشِ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ».(۳)

و بعضی گفته اند که دست را نیز بر سینه بمالد.

و در روایت معتبر دیگر دعا چنین وارد شده، بعد از الرحیم: «اَللّهُمَّ اذْهَبْ عَنّی الْهَمَّ وَ الْحُزْنَ».(۴)

و به روایت شـیخ: «اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْـدُ لا اِلهَ اِلاّ اَنْتَ عالِمُ الْغَیْبِ وَ الشَّهادَهِ الرَّحْمنُ الرَّحیمُ اَللّهُمَّ اذْهَبْ عَنِّی الْهَمَّ وَ الْحُزْنَ وَ الْفِتَنَ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ».(۵)

و در حدیث معتبر از حضـرت صادق علیه السـلام منقولست که: حق تعالی به حضـرت موسـی علیه السـلام وحی کرد که تو را برای این برگزیـدم و کلیم خود گردانیدم که نفس تو را نزد خود از همه کس ذلیل تر یافتم. چون این خطاب به موسی رسـید به سجده شکر رفت، و از روی شکستگی و تذلّل، پهلوهای روی خود را بر خاک گذاشت. حق تعالی وحی کرد که: سر بردار ای موسی ! و دست بر موضع سجود خود بمال؛ پس دست خود را بمال

۱- ۱ــ ع + آ: و از جانب چپ روی خود دست بمال و بر پیشانی .

۲- ۲ــ ع: والصّغاد.

۳- ۳ــ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۳۲۳، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... ؛

۴- ۴ــ من لا یحضـره الفقیه، ج ۱، ص ۳۱، باب سـجده الشـکر و القول فیها؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۳، باب استحباب مسح الید علی... .

۵- ۵ــ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۴۳، صلاه الصبح؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۳۱، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

بر روی و بر هر جای بدنت که دست تو به آن می رسد، که امان خواهد گردید برای تو از هر دردی و آفتی و بلایی.(۱)

۴۱- دعای «یا من کبس الأرض علی الماء...»

چهل و یکم: کلینی و دیگران به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: هر گاه دردی و بیماری و آزاری داشته باشی، بعد از نماز دست بمال بر موضع سجود خود از زمین و این دعا بخوان؛ پس دست بر موضع درد بمال و هفت مرتبه چنین کن. اینست دعا:

«یا مَنْ کَبَسَ الْاَرْضَ عَلَی الْماءِ وَ سَدَّ الْهَواءَ بِالسَّماءِ وَاخْتارَ لِنَفْسِه اَحْسَنَ الْاَسْماءِ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عافِنی مِنْ کُلِّ سُقْمٍ وَداءٍ وَاقْضِ حَوائِجی کُلِّها» پس حوائج خود را طلب کن.(۲)

۱- ۱_ أمالی، شیخ طوسی، ص ۱۶۵، مجلس السادس... ؛ الدعوات، ص ۷۸، فصل فی خصال مستغنی بها عن الطب.

۲- ۲_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۴، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء... ؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۱۲، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

فصل نهم: در بیان دعاها که در صباح و مسا باید خواند

اشاره

بدان که چون صباح ابتدای روز است، برای تهیه روز آینده و استمداد توفیق از جناب مقدّس الهی در تحصیلِ سعادات دنیویّه و اخرویّه، و استعاذه از شرور اعادی ظاهره و باطنه، و طوارقِ آفات و عاهات و بلیّات که در عرض روز عروضِ آنها محتمل است، باید به قدری از اذکار و ادعیه که وسایل رحمت سبحانی است متوسل گردد.

و ایضاً شبی را به انواع نعمتها گذارنیده، و از انواع بلایا به فضل حق تعالی نجات یافته، باید که از آنها غافل نباشد، و شکر برخی از(۱) آنها به عمل آورد.

و همچنین در هنگام مسا که نزدیک به شبست باید که(۲) برای شب تهیّه بگیرد؛ و از جناب اقدس سبحانی بر تحصیل سعادات و دفع بلیّات استعانت نماید؛ و شکر نعمت های نامتناهی الهی که در عرض روز بر او وارد شده قدری به عمل آورد.

و ایضاً چون ملائکه کاتبانِ اعمال، در اوّل روز و اوّل شب برای نوشتن اعمال خلایق نازل می شوند(۳)، مناسب آنست که در اوّلِ هر صحیفه، حمد و ثنا و دعا و استغفار بوده باشد.

آیات وارده بر محافظت این دو وقت

و ایضاً چون در این دو وقت آثار قدرت حق تعالی زیاده از اوقات دیگر ظاهر می گردد، از تبدیل لیل به نهار، و نهار به لیل، و ظلمت به ضیاء، و نور به ظلمت، پس در

۱- ۱ــ ع: ــ برخی از .

۲- ۲ــ ع: + حیّ .

۳- ۳ــ ع: می شدند.

این دو وقت، جلالت معبود خود را به یاد آوردن، و متوجّه ثنایِ او شدن انسب است؛ لهذا در این دو وقت، ادعیه و اذکار بسیار از رسول خدا و ائمه اطهار علیهم السلام مأثور گردیده و تحریص(۱) و ترغیبِ بی شمار(۲) بر محافظت این دو وقت در آیات و اخبار وارد شده است؛ چنانچه حق تعالی می فرماید که: «وَ سَبِّحْ بِالعَشِیِّ وَ الإبْکارِ(۳)» یعنی تنزیه(۴) کن خدا را در پسین و بامداد.

و ایضاً فرموده است که: «وَ اذْکُرْ رَبَّکَ فِی نَفْسِکَ تَضَرُّعاً وَ خِیفَهً وَ دُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَ الْآصالِ وَ لا تَکُنْ مِنَ الْغافِلِینَ(۵)»

یعنی: یاد کن پروردگار خود را در خاطرِ خود با تضرّع و خوف، و کمتر از بلند گفتن از گفتار، در بامداد و پسین ها، و مباش از غافلان.

و ایضاً فرموده است که: «وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّکَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ غُرُوبِها وَ مِنْ آناءِ اللَّیْلِ فَسَبِّحْ وَ أَطْرافَ النَّهارِ لَعَلَّکَ تَرْضی(۶)»

یعنی: و تنزیه کن با حمد، پروردگار خود را پیش از برآمدن آفتاب، و پیش از فرورفتن آفتاب، و از ساعات شب، پس تنزیه کن پروردگار خود را در اطراف روز؛ شاید که راضی شوی در آخرت.

و آیات در این باب بسیار است. و از حضرت رسول صلی الله علیه و آله منقولست که: هر دو حافظِ اعمال که صحیفه بنده را بالا برند و در اوّل و آخر آن صحیفه، کلام نیکی باشد حق تعالی به ملائکه می گوید که گواه باشید که من آمرزیدم برای این بنده آنچه در میان و اوّل و آخرِ(۷) این صحیفه است.(۸)

۱- ۱_ع: تحفیص.
۲- ۲_ع: بسیار.
۳- ۳_ سوره مبارکه آل عمران، آیه ۴۱.
۴- ۴_ آ: تزکیه.
۵- ۵_ سوره مبارکه أعراف، آیه ۲۰۵.
۶- ۶_ سوره مبارکه طه، آیه ۱۳۰.
۷- ۷_ع: آخرت.
۸- ۸_ جامع الأخبار، ص ۱۰۰، فصل السادس و الخمسون فی الإخلاص؛ بحارالأنوار، ج ۸۳Âî ص ۲۴۴، باب ۴۵، الأدعیه والأذکار عند الصباح.

و به سند معتبر از امام محمّد باقر علیه السلام منقولست که: شیطان _ لعنه اللّه _ لشکر خود را پهن می کند در هنگام فرو رفتن(۱) و بر آمدن آفتاب؛ پس بسیار یاد کنید خدا را در این دو ساعت، و پناه برید به خدا(۲) از شرّ شیطان و لشکرهای او(۳)؛ و کودکان خود را تعویذ کنید و پناه دهید به خدا در این دو ساعت، که در این دو ساعت شیطان(۴) غافل می گرداند مردم را(۵).(۶)

و در حدیث دیگر فرمود که: ملک در اوّلِ روز و اوّل شب، صحیفه ای می آورد برای نوشتن(۷) اعمال فرزند آدم؛ پس در اوّل و آخرِ نامه، کلام خیری بگویید که نوشته شود تا آنچه در میان نوشته شده، آمرزیده شود.(۸)

و به سند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات اللّه علیه _ منقولست که: طلب کنید روزی را در ما بین طلوع فجر تا طلوع آفتاب که زودتر می رساند روزی را به آدمی از آن که سفر کند در زمین؛ و این ساعتی است که حق تعالی قسمت می کند روزی را در میان بندگان خود.(۹)

و از حضرت رسالت صلی الله علیه و آله منقولست که: حق تعالی می فرماید که: ای فرزند آدم یاد کن مرا بعد از صبح یک ساعت و بعد از عصر یک ساعت تا جمیع مهمّات تو را کفایت کنم.(۱۰)

۱- ۱_ آ: + آفتاب.

۲- ۲_ آ: + در این دو ساعت.

۳- ۳_ع: + و تبعه او.

۴- ۴_ع: + ملعون علیه و العذاب.

۵- ۵_ ع : + از ذکر الهی.

۶- ۶_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۲، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۵۰۱، باب کراهیه النوم بعد الغداه.

۷- ۷_ع: _ نوشتن .

۸- ۸_ فلاح السائل، ص ۲۱۵، فصل الثانی و العشرون فیما نذکره؛ أمالی، شیخ مفید، ص ۱، مجلس الأول مجلس یوم السبت.

۹- ۹_ خصال، ج ۲، ص ۶۱۶، علم امیرالمؤمنین علیه السلام أصحابه فی مجلس؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۶۷، باب استحباب الدعاء فی السحر.

۱۰- ۱۰_ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۹، باب التعقیب؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۸،Äîباب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: چون آفتاب متغیّر و زرد شود در آخر روز، خدا را یاد کن، و اگر با جمعی نشسته باشی که تو را مشغول کنند برخیز از میان ایشان، و مشغول دعا شو.(۱)

و از حضرت رسول صلی الله علیه و آله مرویست که: در بامداد و پسین ذکر خدا کردن بهتر است از شمشیر زدن در راه خدا.(۲)

و بدان که ظاهرِ فحاوی اخبار آنست که: دعاهای صبح را باید بعد از طلوع صبح تا طلوع آفتاب خواند، و اگر بعضی را بعد از طلوع آفتاب نیز بخواند شاید بد نباشد، خصوصاً هر گاه متّصل به تعقیب باشد؛ و دعاهای مسا اکثر نزدیک به غروب آفتاب خوانده می شود، و بعضی بعد از شام، و اکثر را شاید بعد از عصر تا شام توان خواند، و بعضی مخصوص به وقتی چندند که در احادیث ایما(۳) به آنها شده(۴)، خواهد شد. إنشاءاللّه تعالی. امّا دعاها(۵):

دعاها

۱- خواندن سوره «قل هواللّه أحد...»، «إنا أنزلناه...» و...

اوّل: ابن بابویه به سند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که: هر که پیش از طلوع آفتاب یازده مرتبه «قُلْ هُوَ اللّه ُ أَحَد» و «إِنّا أَنْزَلْناهُ» و «آیه الکرسی» بخواند خدا منع کند مال او را از آنچه ترسد.

و فرمود که: هر که «قُلْ هُوَ اللّه» و «إِنّا أَنْزَلْناهُ» پیش از طلوع آفتاب بخواند در آن روز گناهی به او نرسد، هر چند شیطان جهد کند.(۶)

۱- ۱_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۴، باب القول عند الاصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۷۱، باب استحباب الدعاء و الذکر... .

۲- ۲_ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۵۰، باب استحباب ذکر اللّه علی کل حال؛ معانی الأخبار، ص ۴۱۱، باب نوادر المعانی... .

۳- ۳_ اشاره.

۴- ۴_ع و آ: _ شده .

۵- ۵_ع: امّا دعاهایی که در صباح و مسا باید خواند.

۶- ۶_ خصال، ج ۲، ص ۶۲۲، علم امیرالمؤمنین علیه السلام أصحابه فی مجلس؛ مستدرک الوسایل،Äî ج ۵، ص ۳۸۲، باب نبذه مما یقال فی الصباح... .

۲– دعای «لا إله إلا اللّه وحده لا شریک له...»

دویّم: کلینی و ابن بابویه و شیخ طوسی و دیگران به سندهای معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: فریضه و واجب است بر هر مسلمان که ده مرتبه پیش از طلوع آفتاب، و ده مرتبه پیش از غروب آفتاب این دعا بخواند: «لا إِلهَ إِلاَّ اللّه ُ وَحْدَهُ لاشَریکَ لَهُ لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ یُحْیی وَ یُمیتُ وَ هُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ».

و در بعضی از روایات چنین است: «یُحْیی وَ یُمیتُ وَ یُمیتُ وَ یُحْیی».

و در چند روایت: «وَ هُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ بِیَدِهِ الْخَیْرُ» نیست، و در بعضی هست، و ظاهراً همه خوب است، و اگر همه قسم را بگوید بهتر است.

و در بعضی از روایات وارد شده است که: اگر ترک شود قضا کنید که لازم است.(۱) و در بعضی از روایات: کفّاره گناهان اوست در آن روز.(۲)

۳– تکبیر

سیّم: ابن بابویه و دیگران به سندهای معتبر بسیار از حضرت امام زین العابدین و حضرت صادق علیهماالسلام روایت کرده اند که: هر که در شام صد مرتبه «اَللّه ُ أَکْبَر» بگوید، چنانست که صد بنده آزاد کرده باشد.(۳)

و به سند صحیح دیگر از امام محمّد باقر علیه السلام منقول است که: هر که صد مرتبه پیش از طلوع آفتاب، و صد مرتبه پیش از غروب آفتاب «اَللّه ُ أَکْبَر» بگوید خداوند کریم برای او

۱- ۱_ کافی، ج ۲، ص ۵۳۲، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۱۹، باب تأکد استحباب التهلیل.

۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۱۸، باب من قال لا إله إلاّ اللّه... ؛ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۳۵، باب ما یستحب من الدعاء... .

۳- ۳_ أمالی، شیخ صدوق، ص ۵۵، مجلس الثالث عشر؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۳، باب نبذه مما یستحب أن یقال... .

مثل ثواب صد بنده آزاد کردن بنویسد؛ و هر که ده مرتبه «سُبْحانَ اللّه ِ وَ بِحَمْدِه» بگوید خدا ده حسنه برای او بنویسید، و هر که زیاده بگوید زیاده برای او نوشته شود.(۱)

۴- خواندن «سبحان الله والحمد لله و...»

چهارم: ایضاً ابن بابویه به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: در بهشت غرفه ای چند هست که از اندرون آنها بیرون(۲) نمایانست(۳)، و از امّت من کسی در آنها ساکن می شود که سخن نیک گوید، و طعام به مردم بخوراند، و به هر که رسد سلام کند، و در شب نماز کند در هنگامی که مردم در خواب باشند. پس گفت: کلام نیک آنست که: در صبح و شام ده مرتبه بگوید: «سُبْحانَ اللّه ِ وَالْحَمْدُ للّه ِ وَ لا اِلهَ اِلاَّ اللّه ُ وَ اللّه اَكْبَرُ».(۴)

و در محاسن برقی به سند صحیح منقولست از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله به مردی گذشت که باغی برای خود غرس می کرد؛ ایستاد و فرمود که: می خواهی تو را دلالت کنم بر باغی که اصلش از این باغ ثابت تر و میوه اش زودرس تر باشد و نیکوتر و باقی تر باشد؟ گفت: بلی یا رسول اللّه! فرمود که: در صبح و شام بگو: «سُبْحانَ اللّه ِ وَالْحَمْدُللّه ِ وَ لا اِلهَ اِلاَّ اللّه ُ وَ اللّه ُ اَكْبَرُ» که به عدد هر تسبیحی، در بهشت درختها برای تو غرس می نمایند از انواع میوه ها، و اینهاست باقیات صالحات که خدا در قرآن فرموده است که نیکوتر و باقی ترند از مال دنیا.(۵)

۵- خواندن آیه «فسبحان الله حین تمسون و حین تصبحون...»

پنجم: ابن بابویه به سند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که: هر

۱- ۱ــ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۹، باب نبذه مما یقال فی الإصباح و... ؛ محاسن، ج ۱، ص ۳۶، ثواب من کبر اللّه مائه تکبیره.

۲- ۲ــ ع: + و از بیرون آنها اندرون او.

۳- ۳ــ آ: + و از بیرون آنها اندرون نمایان است.

۴- ۴ــ أمالی، شیخ صدوق، ص ۳۲۸، مجلس الثالث والخمسون؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۵۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذكار عند الصباح.

۵- ۵ــ محاسن، ج ۱، ص ۳۷، ثواب ما جاء فی التسبیح؛ أمالی، شیخ صدوق، ص ۲۰۲، مجلس السادس و الثلاثون.

که نزدیک به شام یا بعد از شام سه مرتبه این آیه را بخواند در آن شب چیزی(۱) از او فوت نشود، و جمیع بدیها(۲) از او دور گردد و همچنین اگر در صبح سه مرتبه بخواند در آن روز چیزی(۳) از او فوت نشود و جمیع شرور از او دور گردد(۴). آیه این است: «فَسُبْحانَ اللّه ِ حینَ تُمْسُونَ وَ حینَ تُصْبِحُونَ * وَ لَهُ الْحَمْدُ فِی السَّماواتِ وَ الْاءَرْضِ وَ عَشِیّاً وَ حینَ تُظْهِرُونَ(۵).(۶)»

۶- دعای «أصبحت و ربی محمود أصبحت...»

ششم: کلینی و ابن بابویه به سند صحیح و معتبر از امام محمّد باقر و امام جعفر صادق علیهماالسلام روایت کرده اند که: حضرت ابراهیم علیه السلام در هر صباح و مسا سه نوبت(۷) این دعا می خواند؛ برای این حق تعالی او را در قرآن ثنا گفت که: «وَ إِبْراهیمَ الَّذی وَفّی(۸)» یعنی: حقوق ما را کامل و تمام ادا کرد.

دعا این است: «أَصْبَحْتُ وَ رَبّی مَحْمُودٌ أَصْبَحْتُ لا أُشْرِکُ بِاللّه ِ شَیْئاً وَ لا أَدْعُو مَعَ اللّه ِ إِلهاً آخَرَ وَ لا أَتَّخِذُ مِنْ دُونِه وَلِیّاً».(۹)

۷- خواندن «الحمد للّه رب العالمین کثیراً...»

هفتم: کلینی و ابن بابویه به سند موثّق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: در فرزند آدم سیصد و شصت رگ هست که صد و هشتاد متحرّک، و صد و هشتاد ساکن؛ اگر یکی از رگهای متحرّک ساکن شود، یا یکی از رگهای ساکن متحرک گردد، آدمی را خواب نمی برد؛ لهذا حضرت رسول صلی الله علیه و آله هر صبح

۱- ۱_ع: خیری.

۲- ۲_ آ: شرور.

۳- ۳_ع: خیری.

۴- ۴_ع: شود.

۵- ۶_ أمالی، شیخ صدوق، ص ۵۷۸، مجلس الخامس و الثمانون؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۱، باب نبذه مما یستحب أن یقال... .

۶- ۵_ سوره مبارکه روم، آیه ۱۷ _ ۱۸.

۷- ۷_ آ: مرتبه.

۸- ۸_ سوره مبارکه نجم، آیه ۳۷.

۹- ۹_ کافی، ج ۲، ص ۵۳۴ ، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۳۷، باب العلّه التی من أجلها... .

و شام سیصد و شصت مرتبه می گفت: «اَلْحَمْدُ للّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ کَثیراً عَلی کُلِّ حالٍ».(۱) و در بعضی روایات: «حَمْداً کَثیراً طَیِّباً عَلی کُلِّ حالٍ».(۲)

و به سند معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که در صبح چهار مرتبه بگوید: «اَلْحَمْدُ للّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ» شکر نعمتهای آن روز را به جای آورده است. و هرکه در شام چهار مرتبه بگوید، شکر نعمتهای آن شب را به جای آورده است.(۳)

۸- خواندن «بسم الله الرحمن الرحیم لا حول و...»

هشتم: برقی در محاسن به سند موثّق از حضرت امام رضا علیه السلام روایت کرده است که: هر که در صبح سه مرتبه، و در شام سه مرتبه بگوید: «بِسْمِ اللّه ِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ إلاّ بِاللّه ِ الْعَلیِّ الْعَظیمِ» نترسد از شیطانی، و نه از پادشاهی، و نه از خوره، و نه از پیسی.

و حضرت فرمود که: من صد مرتبه می گویم.(۴) و در تعقیب نماز صبح و نماز شام هفت مرتبه نیز گذشت.

۹- دعای «لا حول و لا قوه إلا بالله توکلت...»

نهم: به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: مردی از انصار چند روز به خدمت حضرت رسول صلی الله علیه و آله نرسید. حضرت از او پرسید که به چه سبب در این چند روز از ما غایب بودی(۵)؟ گفت به سبب تنگدستی و بیماری. فرمود که: می خواهی تو را دعایی تعلیم نمایم که چون بخوانی فقر و بیماری از تو زایل گردد؟ گفت: بلی یا

۱- ۱_ کافی، ج ۲، ص ۵۰۳، باب التحمید و التمجید؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۷۱، باب استحباب التحمید کل یوم... .

۲- ۲_ أمالی، شیخ طوسی، ص ۵۹۷، مجلس یوم الجمعه الثالث والعشر؛ بحارالأنوار، ج ۹۰، ص ۲۱۵، باب ۷، التحمید و انواع المحامد.

۳- ۳_ کافی، ج ۲، ص ۵۰۳ باب التحمید و التمجید؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۷۲، باب استحباب التحمید... .

۴- ۴_ محاسن، ج ۱، ص ۴۱، ثواب بسم اللّه الرحمن الرحیم... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۵۷، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵- ۵_ع: + و به نزد ما نمی آمدی.

رسول اللّه! فرمود که در صبح و شام این دعا بخوان: «لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إلّا باللّه ِ تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذی لا یَمُوتُ وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ وَلَداً وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ کَبِّرْهُ تَکْبیراً».(۱)

۱۰- خواندن «أعوذ باللّه السمیع العلیم من...»

دهم: در روایات معتبره بسیار از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: پیش از طلوع و غروب آفتاب ده مرتبه بگو: «أَعُوذُ بِاللّه ِ السَّمیعِ الْعَلیمِ مِنْ هَمَزاتِ الشَّیاطینِ وَ أَعُوذُ بِاللّه ِ أَنْ یَحْضُرُونِ إنَّ اللّه َ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ».(۲)

و در بعضی از روایات چنین است: «وَ اَعُوذُ بِکَ رَبِّ اَنْ یَحْضُرُونِ».

و در بعضی روایات: «اَسْتَعیذُ بِاللّه ِ السَّمیعِ الْعَلیمِ مِنَ الشَّیْطانِ الرَّجیمِ وَ اَعُوذُ بِاللّه ِ اَنْ یَحْضُرُونِ» تا آخر.(۳)

۱۱- دعای «أشهد أن لا إله إلا اللّه وحده لا شریک له...»

یازدهم: شیخ مفید به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که پیش از طلوع آفتاب و پیش از غروب آفتاب این دعا بخواند، حق تعالی روز(۴) قیامت هشت دَرِ بهشت را برای او بگشاید که از هر دَری که خواهد داخل شود.

«أَشْهَدُ أَنْ لا إلهَ إلاَّ اللّه ُ وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَنَّ الدّینَ کَما شَرَعَ وَ الْاءِسْلامَ کَما وَصَفَ وَ الْقَوْلَ کَما حَدَّثَ وَ الْکِتابَ کَما أَنْزَلَ أَنَّ اللّه َ هُوَ الْحَقُّ الْمُبینُ ذَکَرَ اللّه ُ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ بِالسَّلامِ».(۵)

۱- ۱_ محاسن، ج ۱، ص ۴۲، ثواب قول الحمد للّه و استغفر اللّه؛ أمالی، شیخ مفید، ص ۲۲۸، مجلس السابع و العشرون... .
۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۳۲، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۱۹، باب تأکد استحباب التهلیل... .
۳- ۳_ کافی، ج ۲، ص ۵۳۳، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۲۰، باب تأکد استحباب التهلیل... .
۴- ۴_ ع و آ: در .
۵- ۵_ أمالی، شیخ مفید، ص ۸۴، مجلس التاسع مجلس یوم السبت التاسع؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۶۳، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۱۲- خواندن «اللهم صل علی محمد و آل محمد فی الأولین...»

دوازدهم: در بعضی از کتب معتبره مرویست که: هر که سه مرتبه در بامداد، و سه مرتبه در آخر روز این صلوات را بخواند گناهانش آمرزیده شود؛ و شادی او دایم باشد؛ و دعایش مستجاب گردد؛ و روزیش فراخ شود؛ و بر دشمنش ظفر(۱) یابد؛ و در بهشت از رفیقان محمّد صلی الله علیه و آله باشد. این است صلوات:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِی الْاَوَّلینَ وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِی الْآخِرینَ وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِی الْمَلَاءِ الْاَعْلی وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِی الْمُرْسَلینَ اَللّهُمَّ أَعْطِ مُحَمَّداً الْوَسیلَهَ وَ الشَّرَفَ وَ الْفَضیلَهَ وَ الدَّرَجَهَ الْکَبیرَهَ اَللّهُمَّ إِنّی آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِه وَ لَمْ أَرَهُ فَلا تَحْرِمْنی یَوْمَ الْقِیامَهِ رُوءْیَتَهُ وَ ارْزُقْنی صُحْبَتَهُ وَ تَوَفَّنی عَلی مِلَّتِه وَ اسْقِنی مِنْ حَوْضِه مَشْرَباً رَوِیّاً سائِغاً هَنیئاً لا أَظْمأُ بَعْدَهُ أَبَداً إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ اَللّهُمَّ کَما آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله وَ لَمْ أَرَهُ فَارِنی(۲) فِی الْجِنانِ وَجْهَهُ اَللّهُمَّ بَلِّغْ رُوْحَ مُحَمَّدٍ عَنّی تَحِیَّهً کَثیرَهً وَ سَلاماً».(۳)

۱۳- دعای «اللهم إن ظلمی أصبح مستجیراً یعفوک...»

سیزدهم: سیّد بن طاوس رضی الله عنه در فلاح السائل و محاسبه النفس روایت کرده است به سند معتبر از امام محمّد باقر علیه السلام که: چون نزدیک به غروب(۴)، رنگ آفتاب بر در و دیوار و کوه متغیّر می شد، از دیده مبارک حضرت رسول صلی الله علیه و آله آب جاری می شد، و این دعا می خواند:

«أَمْسی ظُلْمی مُسْتَجیراً بِعَفْوِکَ وَ أَمْسَتْ ذُنُوبی مُسْتَجیرَهً بِمَغْفِرَتِکَ وَ أَمْسی خَوْفی مُسْتَجیراً بِأَمْنِکَ(۵) وَ أَمْسی ذُلّی مُسْتَجیراً بِعِزِّکَ وَ أَمْسی فَقْری مُسْتَجیراً بِغِناکَ وَ أَمْسی

۱- ۱_ ع و آ: یاری.

۲- ۲_ حاشیه متن و آ و متن ع: فَعَرِّفْنی.

۳- ۳_ ثواب الأعمال، ص ۱۵۶، ثواب من قال فی دبر الصلاه الصبح و... ؛ جامع الأخبار، ص ۶۲، فصل الثامن والعشرون... .

۴- ۴_ حاشیه ع: می شد و.

۵- ۵_ حاشیه هر سه نسخه: بِکَنَفِکَ.

وَجْهِی الْفـانی الْبالی(۱) مُسْتَجیراً بِوَجْهِکَ الْباقی(۲) الْکَریمِ أَلْبِسْنی عافِیَتَکَ وَ جِلِّلْنی کَرامَتَکَ وَ غَشِّنی رَحْمَتَکَ وَ قِنی شَرَّ خَلْقِکَ مِنَ الْجِنِّ وَ الْاِءِنْسِ یا اَللّه یا رَحْمانُ یا رَحیمُ».(۳)

و به سند حسن کالصحیح از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله فرمود که: در شب معراج، ملائکه مرا تعلیم کردند که در هر صبح و شام این دعا بخوانم:

«اَللّهُمَّ إنَّ ظُلْمی أَصْبَحَ مُسْتَجیراً بِعَفْوِکَ وَ ذَنْبی أَصْبَحَ مُسْتَجیراً بِمَغْفِرَتِکَ وَ ذُلّی أَصْبَحَ مُسْتَجیراً بِعِزَّتِکَ(۴) وَ فَقْری أَصْبَحَ مُسْتَجیراً بِغِناکَ وَ وَجْهِیَ الْفانی الْبالی أَصْبَحَ مُسْتَجیراً بِوَجْهِکَ الدّائِمِ الْباقی الَّذی لا یَفْنی».(۵)

۱۴- دعای «مرحباً بکما من ملکین حفیظین کریمین...»

چهاردهم: ایضاً در فلاح السائل به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات اللّه علیه _ بعد از(۶) صبح و بعد از شام این دعا می خواندند: «مَرْحَباً بِکُما مِنْ مَلَکَیْنِ حَفیظَیْنِ کَریمَیْنِ أُمْلی عَلَیْکُما ما تُحِبّانِ إنْشاءَ اللّه».

پس مشغول «سُبْحانَ اللّه» و «لا إلهَ إلاَّ اللّه» و سایر ذکرها می شدند تا طلوع آفتاب و غروب آفتاب.(۷)

۱۵- خواندن «یا من ختم النبوه بحمد صلی الله علیه و آله...»

پانزدهم: ایضاً به سند معتبر در فلاح السائل از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که هر روز نزد غروب آفتاب این دعا بخواند اگر در آن شب(۸) یا در آن هفته یا در آن ماه یا در آن سال بمیرد داخل بهشت شود:

۱- ۱_ آ: الْبالِی الْفانِی.

۲- ۲_ حاشیه متن: الدائِمِ الْباقِی اللّهُمَّ.

۳- ۳_ فلاح السائل، ص ۲۰۷، فصل الحادی والعشرون فی صلاه العصر؛ محاسبه النفس، ص ۳۰، فصل فی دعوات رویت... .

۴- ۴_ حاشیه متن و آ: بِعِزّک.

۵- ۵_ تفسیر قمی، ج ۲، ص ۱۰، معراج رسول اللّه صلی اللّه علیه و آله ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۲۴۸، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۶- ۶_ع: بعد از نماز.

۷- ۷_ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۶۷، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۸- ۸_ع: + یا در آن روز .

«یا مَنْ خَتَمَ النُّبُوَّهَ بِمُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله إِخْتِمْ لی فی یَوْمی هذا بِخَیْرٍ وَ شَهْری بِخَیْرٍ وَ سَنَتی بِخَیْرٍ وَ عُمْری بِخَیْرٍ».(۱)

۱۶– خواندن «أحطت علی نفسی و أهلی و مالی و....»

شانزدهم(۲): ایضاً در فلاح السائل به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: در هر صبح و شام دست بر سر بگذار، و بر روی خود بکش، پس جمیع ریش خود را به دست بگیر و بگو:

«أَحَطْتُ عَلی نَفْسی وَ أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی مِنْ غائِبٍ وَ شاهِدٍ بِاللّه ِ الَّذی لا إِلهَ إِلاّ هُوَ عالِمُ الْغَیْبِ وَ الشَّهادَهِ الرَّحْمنُ الرَّحیمُ الْحَیُّ الْقَیُّومُ لا تَأْخُذُهُ سِنَهٌ وَ لا نَوْمٌ لَهُ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْاءَرْضِ مَنْ ذَا الَّذی یَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاّ بِإِذْنِهِ یَعْلَمُ ما بَیْنَ أَیْدیهِمْ وَ ما خَلْفَهُمْ وَ لا یُحیطُونَ بِشَیْ ءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلاّ بِما شاءَ وَسِعَ کُرْسِیُّهُ السَّماواتِ وَ الْاءَرْضَ وَ لا یَؤُدُهُ حِفْظُهُما وَ هُوَ الْعَلِیُّ الْعَظِیمُ».

اگر در صبح بخوانی جان و اهل و مال و فرزندان تو تا شام از بلاها محفوظ باشد(۳)، و اگر در شام خوانی تا صبح محفوظ ماند(۴).(۵)

۱۷– دعای «اللهم یا مقلب القلوب و الأبصار...»

هفدهم: ایضاً در فلاح السائل به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: چه مانع است شما را که در هر صبح و شام سه مرتبه این دعا را بخوانید:

«اَللّهُمَّ یا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَ الْاءَبْصارِ ثَبِّتْ قَلْبی عَلی دینِکَ وَ لا تُزِغْ قَلْبی بَعْدَ إِذْ هَدَیْتَنی وَ هَبْ لی مِنْ لَدُنْکَ رَحْمَهً إِنَّکَ أَنْتَ الْوَهّابُ وَ أَجِرْنی مِنَ النّارِ بِرَحْمَتِکَ اَللّهُمَّ امْدُدْ لی فی عُمْری وَ أَوْسِعْ عَلَیَّ فی رِزْقی وَ انْشُرْ عَلَیَّ رَحْمَتَکَ وَ إِنْ کُنْتُ عِنْدَکَ فی أُمِّ الْکِتابِ شَقِیّاً فَاجْعَلْنی سَعیداً فَإِنَّکَ تَمْحُو ما تَشاءُ وَ تُثْبِتُ وَ عِنْدَکَ أُمُّ الْکِتابِ».(۶)

۱- ۱ـ فلاح السائل، ص ۲۲۱ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۶۷، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۲- ۲ـ ع و آ: شماره شانزدهم و هفدهم جابجا است.

۳- ۳ـ ع و آ: ماند.

۴- ۴ـ آ: باشند.

۵- ۵ـ فلاح السائل، ص ۲۲۲ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۶۹، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۶- ۶ـ فلاح السائل، ص ۲۲۲ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۲۶۷، باب ۴۵، الأدعیه والأذکار عند الصباح.

۱۸- خواندن «سبحان الله و بحمده سبحان الله العظیم...»

هجدهم: شیخ طوسی و سیّد ابن طاوس از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده اند که: هر که در صبح و شام یک مرتبه بگوید: «سُبْحانَ اللّه ِوَ بِحَمْدِه سُبْحانَ اللّه ِالْعَظیم»(۱) حق تعالی ملکی بفرستد به سوی بهشت که برای او در زمین بهشت که از مشک ناب است درختان غرس کنـد، و دیوار بر دیوار(۲) آنها بکشـد و دَری بر آن نصب کنـد، و بر آن در بنویسد که این بستان فلان پسر فلان است.(۳)

و سیّد به روایت معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که این تسبیح را بگویـد در غیر مقـام تعجّب، حق تعالی هزار گناه او را محو کنـد؛ و هزار حسـنه برای او ثبت نمایـد؛ و هزار شـفاعت برای او بنویسـد؛ و هزار درجه برای او بلنـد کنـد؛ و برای او از این کلمه، مرغ سـفیدی خلق کند که تا روز قیامت این تسبیح را گوید و ثوابش برای او نوشـته شود.(۴)

۱۹- دعای «لا إله إلا الله والله اکبر سبحان الله...»

نوزدهم: در بلدالأمین از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که: پرسیدم از حضرت رسول صلی الله علیه و آله از تفسیرِ مقالید یعنی کلیدهای حاجات و سعادات؟ فرمود که: ده مرتبه در صبح، و ده مرتبه در شام این دعا بخوان که هر که بخواند خدا شش خصلت او را عطا کند:

اوّل: آن که شیطان و لشکر او بر او دست نیابند.

دویّم: آن که قنطاری از ثواب به او عطا کنند که در میزان عمل او از کوه اُحُد سنگین تر باشد.

سیّم: آن که او را درجه ای بدهند که به غیر نیکوکاران به آن نرسند.

چهارم: خدا حوریان را به او تزویج نماید.

۱- ۱_ آ: سبحان اللّه العظیم سبحان اللّه و بحمده.

۲- ۲_ آ: دیواری بر دور.

۳- ۳_ فلاح السائل ، ص ۲۲۳ .

۴- ۴_ فلاح السائل، ص ۲۲۴ ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۳۲۲، باب استحباب التسبیح... .

پنجم: دوازده ملك در وقت خواندن(۱) حاضر شوند، و در نامه ای(۲) بنویسند، و در روز قیامت برای او شهادت بدهند.

ششم: چنان باشد که توارت و انجیل و قرآن را تلاوت کرده باشد؛ و چنان باشد که حج و عمره ای مقبول کرده باشد؛ و اگر در آن شب یا در آن روز بمیرد(۳) او را در زمره شهدا بنویسند.

اینست دعا: «لا إِلهَ إِلّا اللّه ُوَ اللّه ُأَكْبَرُ سُبْحانَ اللّه ِوَ الْحَمْدُ للّه ِأَسْتَغْفِرُ اللّه َ(۴) لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ إِلّا بِاللّه ِهُوَ الْاَوَّلُ وَ الْآخِرُ وَ الظّاهِرُ وَ الْباطِنُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيی وَ يُمِيتُ وَ هُوَ حَیٌّ لا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلی كُلِّ شَیْ ءٍ قَديرٌ».(۵)

۲۰- خواندن «سبحان الله و بحمده...»

بیستم: شیخ شهید رحمه الله به سندی از ابن عباس روایت کرده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که بعد از صبح هزار مرتبه بگوید: «سُبْحانَ اللّه ِوَ بِحَمْدِهِ» خود را از خدا خریده است، و در آخر آن روز از آتش جهنم آزاد می شود.(۶)

۲۱- خواندن «الحمدلله الذی عرفنی نفسه و لم یترکنی...»

بیست و یکم: قطب راوندی ــ ره ــ از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که(۷) صبح کند و چهار نعمتِ خدا را یاد نکند، می ترسم که نعمت خدا از او زایل گردد.

«اَلْحَمْدُ للّه ِالَّذی عَرَّفَنی نَفْسَهُ وَ لَمْ يَتْرُكْنی عُمْيانَ الْقَلْبِ.

اَلْحَمْدُ للّه ِالَّذی جَعَلَنی مِنْ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله .

اَلْحَمْدُ للّه ِالَّذی جَعَلَ رِزْقی فی يَدَيْهِ وَ لَمْ يَجْعَلْ رِزْقی فی أَيْدِی النّاسِ.

۱- ۱ــ ع و آ: + دعا.
۲- ۲ــ ع: نامه او.
۳- ۳ــ آ: در آن روز و آن شب بمیرد.
۴- ۴ــ آ: + و .
۵- ۵ــ در آن منبع یافت نشد؛ ر . ك به: بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۱، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح. مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۳۹۱، باب نبذه مما یقال فی الإصباح... .
۶- ۶ــ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۱، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.
۷- ۷ــ آ: + شب را .

اَلْحَمْدُ للّه ِالَّذی سَتَرَ ذُنُوبی وَ لَمْ یَفْضَحْنی بَیْنَ الْخَلائِقِ».(۱)

یعنی: سپاس خداوندی را سزاست که خود را به من شناسانید، و مرا کوردل نگذاشت.

سپاس خداوندی را رواست که مرا از امّت محمّد(۲) صلی الله علیه و آله گردانید.

حمد می کنم خداوندی را که روزیِ مرا خود، متکفّل شد و به دست مردم نگذاشت.

ستایش می کنم خداوندی را که گناهان مرا پوشانید و مرا میان خلایق رسوا نگردانید.

۲۲- دعای «أقدم بین یدی نسیانی و عجلتی بسم الله و...»

بیست و دویّم: ایضاً راوندی ــ ره ــ روایت کرده است که: حضرت امام زین العابدین علیه السلام هر صبح و شام ده مرتبه این دعا می خواندند: «أُقَدِّمُ بَیْنَ یَدَیْ نِسْیانی وَ عَجَلَتی بِسْمِ اللّه ِ وَ ما شاءَ اللّه ُ عَلی ما أَسْتَقْبِلُ فی یَوْمی هذا ذَکَرْتُهُ أَوْ نَسیتُهُ» و اگر در شب خواند: «فی لَیْلَتی هذِه» بگوید.(۳)

و کلینی ــ ره ــ به سند صحیح روایت کرده است از حضرت صادق علیه السلام که: حضرت امام زین العابدین علیه السلام چون صبح می شد می گفتند: «اَبْتَدِئُ یَوْمی هذا بَیْنَ یَدَیْ نِسْیانی وَ عَجَلَتی بِسْمِ اللّه ِ وَ ما شاءَ اللّه ُ».

پس حضرت صادق علیه السلام فرمود که: هر که این دعا را در صبح بخواند، مجزیست او را از آن چه در آن روز فراموش کند و «بِسْمِ اللّه ِ» در اوّلِ آن نگوید، و در آنچه او را خوش آید و «مَاشَاءَاللّه ُ» نگوید.(۴)

۲۳- دعای «اللهم إنی أصبحت فی نعمه منک و...»

بیست و سیّم: ایضاً راوندی از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: در هر صبح

۱- ۱ــ الدعوات، ص ۸۱، فصل فی صحه البدن و العافیه بالصلاه؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۲- ۲ــ ع: + مصطفی.

۳- ۳ــ الدعوات، ص ۲۸۸، مستدرکات الدعوات من نسخه کتابی... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۴- ۴ــ کافی، ج ۲، ص ۵۲۳، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۸، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

و شام سه مرتبه این دعا بخواند: «اَللّهُمَّ إنّی أَصْبَحْتُ فی نِعْمَهٍ مِنْکَ وَ عافِیَهٍ وَ سَتْرٍ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اَتْمِمْ عَلَیَّ نِعْمَتَکَ وَ عافِیَتَکَ وَ سِتْرَکَ».(۱)

۲۴- خواندن «الحمدلله رب العالمین الحمدلله...»

بیست و چهارم: در کتاب بلدالأمین از سلمان فارسی رضی الله عنه روایت کرده است: هر بنده ای که بعد از(۲) صبح سه مرتبه بگوید: «اَلْحَمْدُ للّه (۳) رَبِّ الْعالَمینَ اَلْحَمْدُ للّه حَمْداً کَثیراً طَیِّباً مُبارَکاً فیهِ» حق تعالی هفتاد نوع بلا از او دفع کند که کمتر آنها اندوه باشد.(۴)

۲۵- خواندن «سبحان الله الملک القدوس...»

بیست و پنجم: کلینی به سند موثّق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین ــ صلوات اللّه علیه ــ چون صبح می کرد سه مرتبه می گفت: «سُبْحانَ الْمَلِکِ الْقُدُّوسِ»

پس می گفت: «اَللّهُمَّ إنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ زَوالِ نِعْمَتِکَ وَ مِنْ تَحْویلِ عافِیَتِکَ وَ مِنْ فُجْأَهِ نِقْمَتِکَ وَ مِنْ دَرَکِ الشَّقاءِ وَ مِنْ شَرِّ ما سَبَقَ فِی الْکِتابِ(۵) اَللّهُمَّ إنّی أَسْئَلُکَ بِعِزَّهِ مُلْکِکَ وَ شِدَّهِ قُوَّتِکَ وَ بِعِظَمِ سُلْطانِکَ وَ بِقُدْرَتِکَ عَلی خَلْقِکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ».

و فرمود که: بعد از خواندن دعا هر حاجت که خواهی(۶) بطلب که برآورده است.(۷)

۲۶- خواندن «أصبحت بالله مؤمناً علی دین محمد و سنته...»

بیست و ششم: (۸)کلینی به سند معتبر از حضرت باقر علیه السلام روایت کرده است که: چون صبح کنی بگو: «أَصْبَحْتُ بِاللّهِ مُوءْمِناً عَلی دینِ مُحَمَّدٍ وَ سُنَّتِهِ وَ دینِ عَلِیٍّ وَ سُنَّتِهِ وَ دینِ

۱- ۱ــ الدعوات، ص ۸۵، فصل فی صحه البدن و العافیه بالصلاه؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۳۹۳، باب نبذه مما یقال فی الإصباح.

۲- ۲ــ ع: + نماز .

۳- ۳ــ ع: ــ للّه .

۴- ۴ــ در آن منبع یافت نشد؛ ر . ک به: بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۳، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵- ۵ــ حاشیه هر سه نسخه: اللّیل.

۶- ۶ــ آ: داری.

۷- ۷ــ کافی، ج ۲، ص ۵۲۷، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۷، باب نبذه مما یقال فی الصباح... .

٨– ٨ـ آ: + ايضاً .

الْاءَوْصِیاءِ وَ سُنَّتِهِمْ آمَنْتُ بِسِرِّهِمْ وَ عَلاٰنِیَتِهِمْ وَ شاهِدِهِمْ وَ غائِبِهِمْ أَعُوذُ بِاللّه ِمِمَّا اسْتَعاذَ مِنْهُ رَسُولُ اللّه ِصلی الله علیه و آله وَ عَلِیٌّ وَ الْاءَوْصِیاءُ وَ أَرْغَبُ إِلَی اللّه ِفیما رَغِبُوا إِلَیْهِ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ إِلاّ بِاللّه ».(۱)

۲۷- دعای «اللهم إنی أسئلک إیماناً تباشر به قلبی و...»

بیست و هفتم: کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: این دعا را پیغمبران از یکدیگر یاد(۲) گرفته اند و نوشته اند تا [به] پیغمبر ما صلی الله علیه و آله رسیده است، و آن حضرت در صبح این دعا می خواندند:

«اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ إیماناً تُباشِرُ بِه قَلْبی وَ یَقیناً حَتّی أَعْلَمَ أَ نَّهُ لا یُصیبُنی إِلاّ ما کَتَبْتَ لی وَ رِضاً بِما قَسَمْتَ لی حَتّی لا أُحِبَّ تَعْجیلَ ما أَخَّرْتَ وَ لا تَأْخیرَ ما عَجَّلْتَ یا حَیُّ یا قَیُّومُ بِرَحْمَتِکَ أَسْتَغیثُ أَصْلِحْ لی شَأْنی کُلَّهُ وَ لا تَکِلْنی إِلی نَفْسی طَرْفَةَ عَیْنٍ أَبَداً وَ صَلَّی اللّه ُعَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِه(۳)».(۴)

۲۸- دعای «الله اکبر الله اکبر کبیراً و سبحان الله...»

بیست و هشتم: ایضاً کلینی به سند صحیح از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر بنده ای که بعد از صبح پیش از طلوع آفتاب این دعا بخواند، ملکی مبادرت کند و آن را در میان بال خود بگذارد و به آسمان برد؛ چون به آسمان اول رسد ملائکه پرسند که با خود چه داری؟ گوید: کلمه ای چند است که مردی از مؤمنان خوانده است. پس دعا را می خواند؛ ملائکه می گویند: خدا رحمت کند گوینده این کلمات را و او را بیامرزد؛ و همچنین به هر آسمانی که می گذرد، ملائکه می پرسند که با خود چه داری(۵)؟ و او می گوید، و ایشان طلب رحمت و(۶) آمرزش برای او می کنند تا به عرش

۱- ۱_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۲، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۸، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۲- ۲_ ع: فرا.

۳- ۳_ حاشیه متن: و آل محمّد.

۴- ۴_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۴، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۹، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵- ۵_ ع و آ: _ که با خود چه داری؟ .

۶- ۶_ آ: _ رحمت و .

می رسد، و حاملان عرش می پرسند، و او را دعا می کنند، و می گویند: بِبَر این کلمات را و بسیار به حافظان گنجهای گفتارِ مؤمنان، که اینها کلمات خزانه ایست؛ پس می برند و در دیوانِ کنوز ثبت می کنند. اینست دعا:

«اَللّه اَکْبَرُ اَللّه اَکْبَرُ کَبیراً وَ سُبْحانَ اللّه بُکْرَةً وَ أَصیلاً وَ الْحَمْدُ للّه رَبِّ الْعالَمینَ کَثیراً لا شَریکَ لَهُ وَ صَلَّی اللّه عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِه».(۱)

۲۹- خواندن «لا إله إلا الله وحده لا شریک له...»

بیست و نهم: ایضاً کلینی به سند معتبر از حضرت باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که در هنگام طلوع صبح(۲) این اذکار را بخواند او را در آن صبح از غافلان ننویسند، و هر که در شام بخواند در آن شب او را از غافلان ننویسند. اینست اذکار:

ده مرتبه بگوید: «لا إلهَ إلاَّ اللّه وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ یُحْیی وَ یُمیتُ وَ یُمیتُ وَ یُحْیی وَ هُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ»؛

و ده مرتبه: «اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ»؛ و سی و پنج(۳) مرتبه: «سُبْحانَ اللّهِ»؛ و سی و پنج(۴) مرتبه: «لا اِلهَ اِلاَّ اللّه»؛ و سی و پنج(۵) مرتبه: «اَلْحَمْدُ للّه».(۶)

۳۰- خواندن «أستغفر الله، أتوب إلی الله...»

سی ام: کلینی و دیگران به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله در هر بامداد هفتاد مرتبه می گفت: «أَسْتَغْفِرُ اللّه»، و هفتاد مرتبه: «أَتُوبُ إِلَی اللّه».(۷)

۱- ۱_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۶، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۹۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۲- ۲_ آ: آفتاب.

۳- ۳_ آ: _ و پنج .

۴- ۴_ آ: _ و پنج .

۵- ۵_ آ: _ و پنج .

۶- ۶_ کافی، ج ۲، ص ۵۳۴، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۸، باب نبذه مما یقال فی الإصباح و... .

۷- ۷_ کافی، ج ۲، ص ۵۰۴، باب الإستغفار؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۷۹، باب استحباب الإستغفار فی کل یوم.

۳۱- خواندن «بسم اللّه الذی لا یضر مع اسمه شیء...»

سی و یکم: در بلدالأمین از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که در صبح، سه مرتبه این دعا بخواند تا شام به او بلایی نرسد، و اگر در شام بخواند(۱) تا صبح به او بلایی نرسد: «بِسْمِ اللّه(۲) الَّذی لا یَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَیْ ءٌ فِی الْاَرْضِ وَ لا فِی السَّماءِ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ».(۳)

۳۲- خواندن «الحمد للّه الذی ذهب باللیل بقدرته و...»

سی و دویّم: به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که خواهد که چون در قیامت حاضر شود در نامه عمل او شهادت به وحدانیّت خدا و رسالت من بوده باشد، گشوده شود برای او هشت درِ بهشت، و ندا کنند او را که ای دوست خدا! از هر یک که خواهی داخل شو، پس بگوید چون داخل صباح شود: «اَلْحَمْدُ للّه الَّذی ذَهَبَ بِاللَّیْلِ بِقُدْرَتِهِ وَ جاءَ بِالنَّهارِ بِرَحْمَتِهِ خَلْقاً جَدیداً مَرْحَباً بِالْحافِظَیْنِ وَ حَیّاکُمَا اللّه مِنْ کاتِبَیْنِ» پس رو به جانب راست و چپ بگرداند و بگوید: «اُکْتُبا بِسْمِ اللّه الرَّحْمنِ الرَّحیمِ إنّی أَشْهَدُ أَنْ لا إلهَ إلاَّ اللّه وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ السّاعَةَ آتِیَةٌ لا رَیْبَ فِیها وَ أَنَّ اللّه یَبْعَثُ مَنْ فِی الْقُبُورِ عَلی ذلِکَ أَحْیا وَ عَلَیْهِ أَمُوتُ وَ عَلی ذلِکَ أُبْعَثُ(۴) إنْ شاءَ اللّه اَللّهُمَّ أَقْرِأْ مُحَمَّداً وَ آلَه مِنّی(۵) السَّلامَ».(۶)

۳۳- خواندن «الحمد للّه المحسن المجمل المنعم المفضل...»

سی و سیّم: از حضرت صادق علیه السلام مرویست که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله نزد هر طلوع صبح بر در خانه امیرالمؤمنین و فاطمه علیهماالسلام می ایستاد و می گفت:

«اَلْحَمْدُ للّه الْمُحْسِنِ الْمُجْمِلِ الْمُنْعِمِ الْمُفْضِلِ الَّذی بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصّالِحاتُ سَمِعَ سامِعٌ

۱- ۱ـ ع و آ: بگوید.

۲- ۲ـ ع و آ: ـ اللّه .

۳- ۳ـ بلدالأمین، ص ۵۹، الدعاء فی الصباح؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۹۸، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۴- ۴ـ حاشیه ع: أحیی.

۵- ۵ـ ع: منّا.

۶- ۶ـ أمالی، شیخ صدوق، ص ۱۷، مجلس الخامس؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۴۶، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

بِحَمْدِ اللّه ِ وَ نِعْمَتِه وَ حُسْنِ بَلائِهِ عِنْدَنا نَعُوذُ بِاللّه ِ مِنَ النّارِ نَعُوذُ بِاللّه ِ مِنْ صَباحِ النّارِ نَعُوذُ بِاللّه ِ مِنْ مَساءِ النّارِ الصَّلاةَ يا أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّما يُرِيدُ اللّه ُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً».(۱)

اگر دیگران خوانند تا: «مِنْ مَساءِ النّارِ» باید خواند.

۳۴- خواندن «اللهم أنت ربی لا شریک لک أصبحنا...»

سی و چهارم: شیخ مفید از حضرت سلمان رضی الله عنه روایت کرده است که: حضرت رسالت صلی الله علیه و آله فرمود که هر صبح و شام سه مرتبه بگو:

«اَللّهُمَّ أَنْتَ رَبّی لا شَریکَ لَکَ أَصْبَحْنا وَ أَصْبَحَ الْمُلْکُ للّه ِ» که کفّاره گناهانیست که در مابین این دو وقت کرده.(۲)

۳۵- خواندن «اللهم افعل لی سهماً وافراً فی کل...»

سی و پنجم: شیخ طوسی به سند معتبر از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام روایت کرده است که: در صبح سه مرتبه بگو: «اَللّهُمَّ اجْعَلْ لی سَهْماً وافِراً فی کُلِّ حَسَنَهٍ أَنْزَلْتَها مِنَ السَّماءِ إِلَی الْاَرْضِ فی هذَا الْیَوْمِ وَ اصْرِفْ عَنّی کُلَّ مُصیبَهٍ أَنْزَلْتَها مِنَ السَّماءِ إِلَی الْاَرْضِ فی هذَا الْیَوْمِ وَ عافِنی مِنْ طَلَبِ ما لَمْ تُقَدِّرْ لی مِنْ رِزْقٍ وَ ما قَدَّرْتَ لی مِنْ رِزْقٍ فَسُقْهُ إِلَیَّ فی یُسْرٍ مِنْکَ وَ عافِیَهٍ آمینَ».(۳)

۳۶- دعای «أمسینا و أمسی الملک لله الواحد القهار و...»

سی و ششم: ایضاً شیخ طوسی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: آن حضرت در شام این دعا می خواندند:

«أَمْسَیْنا وَ أَمْسَی الْمُلْکُ للّه ِ الْواحِدِ الْقَهّارِ وَ الْحَمْدُ للّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ الَّذی ذَهَبَ بِالنَّهارِ

۱- ۱_ أمالی، شیخ صدوق، ص ۱۴۴، مجلس التاسع و العشرون؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۴۶، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۲- ۲_ أمالی، شیخ مفید، ص ۲۲۸، مجلس السابع و العشرون؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۴۸، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۳- ۳_ أمالی، شیخ طوسی، ص ۳۷۱، مجلس الثالث عشر فیه... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۴۹، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

وَ جاءَ بِاللَّيْلِ وَ نَحْنُ فی عافِيَةٍ مِنْهُ اَللّهُمَّ هذا خَلْقٌ جَديدٌ قَدْ غَشّانا فَما عَلِمْتَ لِی فيهِ مِنْ خَيْرٍ فَسَهِّلْهُ وَ قَيِّضْهُ وَ اكْتُبْهُ أَضْعافاً مُضاعَفَةً وَ ما عَلِمْتَ فيهِ مِنْ شَرٍّ فَتَجاوَزْ عَنْهُ بِرَحْمَتِكَ أَمْسَيْتُ لا أَمْلِكُ ما أَرْجُو وَ لا أَدْفَعُ شَرَّ ما أَخْشى أَمْسَى الْاَمْرُ لِغَيْری وَ أَمْسَيْتُ مُرْتَهَناً بِكَسْبی وَ أَمْسَيْتُ لا فَقيرَ أَفْقَرُ مِنّی فَسَعْ لِفَقْری مِنْ سَعَتِكَ مِمّا كَتَبْتَ عَلی نَفْسِكَ التَّقْوی ما أَبْقَيْتَنی وَ الْكَرامَةَ إِذا تَوَفَّيْتَنی وَ الصَّبر عَلی ما أَبْلَيْتَنی وَ الْبَرَكَهَ فِيما رَزَقْتَنی وَ الْعَزْمَ عَلی طاعَتِكَ فيما بَقِیَ مِنْ عُمْری وَ الشُّكْرَ لَكَ فيما أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَیَّ».(۱)

۳۷- دعای «اللهم إنی أشهدک أنه ما أمسی و...»

سی و هفتم: كلینی و ابن بابويه و دیگران به سندهای موثّق و معتبر از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام روایت كرده اند كه: حق تعالی نوح علیه السلام را بنده بسیار شكركننده نامید برای آن كه هر صبح و شام این دعا می خواند: «اَللّهُمَّ إِنّی أُشْهِدُكَ أَنَّهُ ما أَمْسی وَ أَصْبَحَ بی مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ عافِيَةٍ فی دينٍ أَوْ دُنْيا فَمِنْكَ وَحْدَكَ لا شَريكَ لَكَ لَكَ الْحَمْدُ وَ لَكَ الشُّكْرُ بِها عَلَیَّ حَتّی تَرْضی إِلهَنا».(۲)

و در بعضی از روایات چنین است:

«اَللّهُمَّ إِنّی أَصْبَحْتُ أُشْهِدُكَ أَنَّهُ ما أَصْبَحَ بی مِنْ نِعْمَةٍ(۳) فی دينٍ أَوْ دُنْيا فَإِنَّها مِنْكَ وَحْدَكَ لا شَريكَ لَكَ فَلَكَ الْحَمْدُ عَلی ذلِكَ وَ لَكَ الشُّكْرُ كَثيراً»(۴)

و در بعضی از روایات: «اَللّهُمَّ إِنَّهُ ما أَصْبَحَ بی مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ عافِيَةٍ فی دينٍ أَوْ دُنْياً فَمِنْكَ

۱- ۱_ أمالی، شیخ طوسی، ص ۳۷۱، مجلس الثالث عشر فيه... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۴۹، باب ۴۵، الأدعيه و الأذكار عند الصباح.

۲- ۲_ علل الشرايع، ج ۱، ص ۲۹، باب العلّه التی من أجلها سمی نوح؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۵۱، باب ۴۵، الأدعيه و الأذكار عند الصباح.

۳- ۳_ع و آ: + أو عافيةٍ.

۴- ۴_ كافی، ج ۲، ص ۵۳۴، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۲۵۳، باب ۴۵، الأدعيه و الأذكار عند الصباح.

وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ لَکَ الْحَمْدُ وَ لَکَ الشُّکْرُ بِها عَلَیَّ حَتّی تَرْضی وَ بَعْدَ الرِّضا» ده مرتبه می خواند،(۱) و همه خوبست.

۳۸- دعای «اللهم إنی أشهدک و أشهد ملائکتک المقربین و...»

سی و هشتم: کلینی و برقی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: هر که صبح این دعا بخواند، اگر در آن روز بمیرد داخل بهشت شود؛ و هر که در شام این دعا بخواند، اگر در آن شب بمیرد داخل بهشت شود: «اَللّهُمَّ إِنّی أُشْهِدُکَ وَ أَشْهِدُ مَلائِکَتَکَ الْمُقَرّبینَ وَ حَمَلَةَ الْعَرْشِ(۲) الْمُصْطَفینَ أ نَّکَ أَنْتَ اللّه ُلا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ الرَّحْمنُ الرَّحیمُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُکَ وَ رَسُولُکَ صلی الله علیه و آله وَ اَنَّ اَمیرَالْمُؤْمِنینَ عَلِیّاً وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَیْنَ وَ عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ وَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ وَ مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ وَ عَلِیَّ بْنَ مُوسی وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ وَ عَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ وَ الْحَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ وَ الْحُجَّهَ بْنَ الْحَسَنِ علیهم السلام أَئِمَّتی وَ أَوْلِیائی عَلی ذلِکَ أَحْیا وَ عَلَیْهِ أَمُوتُ وَ عَلَیْهِ أُبْعَثُ یَوْمَ الْقِیامَهِ وَ أَبْرَءُ(۳) اللّه َعَلَیْهِمْ وَ عَلی اَوْلِیائِهِمْ».(۴)

۳۹- خواندن «بسم الله الرحمن الرحیم الحمدلله الذی...»

سی و نهم: کلینی و برقی ــ رحمه اللّه علیهما ــ به سندهای معتبر از حضرت صادق و کاظم علیهماالسلام روایت کرده اند که: چون نزدیک شود به غروب آفتاب این دعا بخوان تا ایمن گردی از شرّ هر درنده، و از شرّ شیطان لعین و فرزندان او، و از هر گزنده(۵) و صاحب زهری، و از دزدان و غولان.

«بِسْمِ اللّه ِالرَّحْمنِ الرَّحیمِ اَلْحَمْدُ للّه ِالَّذی لَمْ یَتَّخِذْ وَلَداً وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ وَ الْحَمْدُ للّه ِالَّذی یَصِفُ وَ لا یُوصَفُ وَ یَعْلَمُ وَ لا یُعْلَمُ یَعْلَمُ خائِنَهَ الْاَعْیُنِ وَ ما تُخْفِی الصُّدُورُ وَ أَعُوذُ بِوَجْهِ اللّه ِالْکَریمِ وَ بِسْمِ اللّه ِالْعَظیمِ مِنْ شَرِّ ما ذَرَأَ وَ بَرَأَ وَ مِنْ شَرِّ ما تَحْتَ

۱- ۱ــ تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۲۸۰، من سوره بنی إسرائیل... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۶۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۲- ۲ــ حاشیه هر سه نسخه: عَرْشِکَ.

۳- ۳ــع و آ: + مِن فُلانٍ و فُلانٍ وَ فلانٍ و مُعوِیَهَ لَعْنَهُ .

۴- ۴ــ کافی، ج ۲، ص ۵۲۲، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ محاسن، ج ۱، ص ۴۴، ثواب القول فی الإصباح و الإمساء.

۵- ۵ــ آ: از شرّ شیطان لعین و فرزندان او و از شرّ هر درنده و از هر گزنده.

الثَّرى وَ مِنْ شَرِّ ما ظَهَرَ وَ ما بَطَنَ وَ مِنْ شَرِّ ما کانَ فِی اللَّیْلِ وَ النَّهارِ وَ مِنْ شَرِّ أَبی قِتْرَهَ(۱) وَ ما وَلَدَ وَ مِنْ شَرِّ الرَّسیسِ وَ مِنْ شَرِّ ما وَصَفْتُ وَ ما لَمْ أَصِفْ وَ الْحَمْدُ للّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ».(۲)

۴۰- خواندن «أعوذ بالله من الشیطان الرجیم، بسم الله ماشاءالله...»

چهلم: از حضرت امام حسن عسکری علیه السلام منقول است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله به مردی از اصحاب خود گفت که: اگر خواهی شرّ دشمنان به تو نرسد در صبح بگو: «اَعُوذُ بِـاللّه ِ مِنَ الشَّیْطانِ الرَّجیم» و اگر خواهی خدا تو را ایمن گرداند از غرق شدن و سوختن و لقمه در گلو ماندن، در هر صبح سه مرتبه این دعا بخوان تا ایمن گردی از این بلاها تا شام، و در شام سه مرتبه بخوان تا ایمن گردی از این بلاها تا صبح.

پس فرمود که: خضر و الیاس علیهماالسلام در هر موسم حج یکدیگر را ملاقات می کنند، و چون از یکدیگر جدا می شوند این دعا را می خوانند؛ و این دعا از شعار شیعیان ماست روزی که حضرت قائم علیه السلام ظاهر می شود، به این دعا دوستان ما از دشمنان ما ممتاز(۳) می شوند. اینست دعا:

«بِسْمِ اللّه ِ ما شاءَ اللّه ُ لا یَصْرِفُ السُّوءَ إِلاّ اللّه ُ بِسْمِ اللّه ِ ما شاءَ اللّه ُ لا یَسُوقُ الْخَیْرَ إِلاَّ اللّه ُ بِسْمِ اللّه ِ ما شاءَ اللّه ُ ما یَکُونُ مِنْ نِعْمَهٍ فَمِنَ اللّه ِ بِسْمِ اللّه ِ ما شاءَ اللّه ُ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه ِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ بِسْمِ اللّه ِ ما شاءَ اللّه ُ صَلَّی اللّه ُ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّیِّبینَ».(۴)

و در مهج الدعوات دعا را چنین روایت کرده است:

«بِسْمِ اللّه ِ ما شاءَ اللّه ُ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه ِ ما شاءَ اللّه ُ کُلُّ نِعْمَهٍ مِنَ اللّه ِ ما شاءَ اللّه ُ الْخَیْرُ کُلُّهُ بِیَدِ اللّه ِ ما شاءَ اللّه ُ لا یَصْرِفُ السُّوءَ إِلاَّ اللّه ُ».(۵)

۱- ۱_ حاشیه هر سه نسخه: مُرَّه.

۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۳۲، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ محاسن، ج ۲، ص ۳۶۸، باب التحرز.

۳- ۳_ ع: تمییز.

۴- ۴_ تفسیر امام حسن عسکری علیه السلام ، ص ۱۹، سد الأبواب عن المسجد دون باب علی علیه السلام ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۶۰، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵- ۵_ مهج الدعوات، ص ۳۱۰، و من ذلک دعاء الخضر و إلیاس علیهماالسلام .

۴۱- دعای «بسم الله و بالله و إلی الله و من الله...»

چهل و یکم: کلینی و شیخ طوسی و صاحب مکارم به سندهای معتبر روایت کرده اند که: حضرت امام محمّد باقر یا امام جعفر صادق علیهاالسلام در هر بامداد این دعا می خواندند. و بعضی از دعاهای صبح و شام نقل کرده اند:

«بِسْمِ اللّه ِ وَ بِاللّه ِ وَ إِلَی اللّه ِ وَ مِنَ اللّه ِ وَ فی سَبیلِ اللّه ِ وَ عَلی مِلَّهِ رَسُولِ اللّه ِ صلی الله علیه و آله اَللّهُمَّ إِلَیْکَ أَسْلَمْتُ نَفْسی وَ إِلَیْکَ فَوَّضْتُ أَمْری وَ إِلَیْکَ وَجَّهْتُ وَجْهی وَ عَلَیْکَ تَوَکَّلْتُ یا رَبَّ الْعالَمینَ اَللّهُمَّ احْفَظْنی بِحِفْظِ الْاءیمانِ مِنْ بَیْنِ یَدَیَّ وَ مِنْ خَلْفی وَ عَنْ یَمینی وَ عَنْ شِمالی وَ مِنْ فَوْقی وَ مِنْ تَحْتی(۱) لا إِلهَ إِلاَّ اَنْتَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه ِ أَسْئَلُ اللّه َ الْعَفْوَ وَ الْعافِیَهَ مِنْ کُلِّ سُوءٍ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ عَذابِ الْقَبْرِ وَ مِنْ ضیقِ الْقَبْرِ وَ مِنْ ضِغْطَهِ الْقَبْرِ وَ أَعُوذُ بِکَ(۲) مِنْ سَطَواتِ(۳) اللَّیْلِ وَ النَّهارِ اَللّهُمَّ رَبَّ الشَّهْرِ الْحَرامِ وَ رَبَّ الْبَیْتِ الْحَرامِ وَ رَبَّ الْبَلَدِ الْحَرامِ وَ رَبَّ الْحِلِّ وَ الْحَرامِ(۴) أَبْلِغْ مُحَمَّداً وَ آلَهُ عَنِّی السَّلامَ اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ(۵) بِدِرْعِکَ الْحَصینَهِ وَ أَعُوذُ بِجَمْعِکَ أَنْ لا تُمیتَنی غَرَقاً أَوْ حَرَقاً أَوْ شَرَقاً أَو قَوَداً أَوْ صَبْراً أَوْ هَضْماً أَوْ تَرَدّیاً فی بِئْرٍ أَوْ أَکیلَ السَّبُعِ أَوْ مَوْتَ الْفُجْأَهِ أَوْ بِشَیْ ءٍ(۶) مِنْ مَیْتَهِ السُّوءِ وَ لکِنْ أَمِتْنی عَلی فِراشی فی طاعَتِکَ وَ طاعَهِ رَسُولِکَ صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَ آلِهِ مُصیباً لِلْحَقِّ غَیْرَ مُخْطِیءٍ(۷) أَوْ فِی الصَّفِّ الَّذی نَعَتَّ أَهْلَهُ فی کِتابِکَ فَقُلْتَ «کَأَ نَّهُمْ بُنْیانٌ مَرْصُوصٌ» أُعیذُ نَفْسی وَ دینی وَ أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی وَ ما رَزَقَنی رَبّی بِاللّه ِ الْواحِدِ الْاءَحَدِ الصَّمَدِ الَّذی لَمْ یَلِدْ وَ لَمْ یُولَدْ وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً أَحَدٌ أُعیذُ نَفْسی وَ أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی وَ ما رَزَقَنی رَبّی بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ ما خَلَقَ وَ مِنْ شَرِّ غاسِقٍ اِذا وَقَبَ وَ مِنْ شَرِّ النَّفاثاتِ فِی الْعُقَدِ وَ مِنْ شَرِّ

۱- ۱_ حاشیه متن و آ: وَ مِن قَبْلی.

۲- ۲_ حاشیه متن: بِاللّه ِ.

۳- ۳_ حاشیه متن و آ: سَطَواتِ الأشرارِ فی.

۴- ۴_ حاشیه هر سه نسخه: الإحرامِ.

۵- ۵_ع و آ: + بِکَ .

۶- ۶_ حاشیه ع: لاشیئاً مِن میتاتٍ، و حاشیه آ: لاشیئاً.

۷- ۷_ حاشیه متن و ع: بُنیانٌ مرصوص مُصیباً لِلْحَقِ غَیْرَ مُخطی ءٍ.

حاسِدٍ اِذا حَسَدَ اُعيذُ نَفْسى وَ أَهْلى وَ مالى وَ وُلْدى وَ ما رَزَقَنى رَبّى(۱) بِرَبِّ النّاسِ مَلِكِ النّاسِ اِلهِ النّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْواسِ الْخَنّاسِ الَّذى يُوَسْوِسُ فى صُدُورِ النّاسِ مِنَ الْجِنَّهِ والنّاسِ اَلْحَمْدُ للّه عَدَدَ ما خَلَقَ اللّه والْحَمْدُ للّه مِثْلَ ما خَلَقَ اللّه وَ الْحَمْدُ للّه مِلْأَ ما خَلَقَ اللّه وَ الْحَمْدُ للّه مِدادَ كَلِماتِه وَ الْحَمْدُ للّه زِنَهَ عَرْشِه وَ الْحَمْدُ للّه رِضا نَفْسِه لا إلهَ إلاَّ اللّه الْحَليمُ الْكَريمُ لا إلهَ إلاَّ اللّه العَلِيُّ الْعَظيمُ سُبْحانَ اللّه رَبِّ السَّمواتِ وَالْاَرَضينَ وَ ما بَيْنَهُما وَ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظيمِ اَللّهُمَّ إنّى أَعُوذُ بِکَ مِنْ دَرَكِ الشَّقاءِ وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَماتَهِ الْاَعْداءِ وَ أَعُوذُ بِکَ مِنَ الْفَقْرِ وَ الْوَقْرِ وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ سُوءِ الْمَنْظَرِ فِى الْاَهْلِ وَ الْمالِ وَ الْوَلَدِ».

و در بعضی روايات: پس ده مرتبه صلوات فرستد بر محمّد و آل محمّد.(۲)

۴۲- دعای عشرات

چهل و دويّم: سيّد بن طاوس و ديگران به سندهای معتبر از امام محمّد باقر عليه السلام روايت كرده اند كه: روزی حضرت اميرالمؤمنين با حضرت امام حسين ــ صلوات اللّه عليهما ــ گفت كه: ای فرزند! البتّه تقديرات خدا در حقّ تو جاری خواهد شد به هر نحوی كه مصلحت داند؛ عهد كن با من رازی كه با تو می گويم با كسی نگوئی تا دوازده ماه از شهادت من بگذرد، و تو را خبری می دهم كه اصلش از خداوند عالميان است، و آن دعاييست كه تو را تعليم می نمايم كه هر بامداد و پسين بخوانی، تا مشغول نوشتن ثواب آن گردند هزار هزار ملک، كه هر يک را خدا قوّت هزار هزار كاتب عطا كند در سرعت كتابت، و موكّل گرداند به استغفار از برای تو هزار هزار ملک را كه هر يک را قوّت هزار هزار استغفار كننده بدهد، و بنا كنند برای تو هزار هزار قصر كه در هر قصری هزار هزار خانه باشد؛ و همسايه جدّت رسول اللّه صلی الله عليه و آله باشی؛ و در دارالسلام برای تو خانه بنا كنند

۱- ۱ــ حاشيه متن و ع: بِقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ.

۲- ۲ــ كافی، ج ۲، ص ۵۲۵، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ مصباح، شيخ طوسی، ص ۹۴، فصل فی سياقه الصلوات... ؛ مكارم الاخلاق، ص ۲۷۹، دعاء فی كل صباح و مساء.

که همسایه اهل خود باشی؛ و در جنّت عدن برای تو هزار(۱) شهر بنا کنند؛ و با تو از قبرِ تو نامه ای محشور شود سخن گو که به راستی سخن گوید، که بر صاحب من هیچ فزع و خوف نیست، و بر صراط نلغزد، و عذاب را بر او راهی نیست؛ و به شهادت از دنیا مفارقت کنی،(۲) و هرگز تو را درنیابد(۳) فقر و پریشانی و تنگدستی و دیوانگی و بلاهای بد؛ و در آن روز هر حاجت از حاجتهای دنیا و آخرت که بطلبی برآورده شود، و پیِ هر کاری که بروی تو را میسّر گردد، و به عدد هر نفسی از نفسهای جنّ و انس برای تو هزار هزار حسنه نوشته شود(۴)، و هزار هزار گناه محو شود، و هزار هزار درجه بلند شود، و موکّل گرداند برای استغفار کردن از برایِ تو، عرش و کرسی و فردوس را، تا روزی که محشور شوی، و نزد عرش الهی بایستی.

پس عهد کن با من که این دعا را تعلیم نکنی تا وقت وفات خود، و چون نزدیک وفات تو شود تعلیم نکنی مگر اهل بیت و شیعیان خود را، زیرا که اگر به دیگران تعلیم نمایی حاجت های بد از خدا طلبند و روا شود(۵)، و چون محشور شوید خوفی و اندوهی بر شما نباشد، و باید که در هنگام خواندنِ دعا با وضو باشی و روی تو به جانب قبله باشد، و اگر روز جمعه بعد از نماز عصر بخوانی بهتر است.

اینست دعای عشرات:

«بِسْمِ اللّه ِ الرَّحْمنِ الرَّحیم سُبْحانَ اللّه ِ وَ الْحَمْدُ للّه ِ وَ لا إِلهَ إِلاَّ اللّه ُ وَ اللّه ُ أَکْبَرُ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه ِ الْعَلِیِّ الْعَظیم سُبْحانَ اللّه ِ آناءِ اللَّیْلِ وَ أَطْرافَ النَّهارِ سُبْحانَ اللّه ِ بِالْغُدُوِّ وَ الْآصالِ سُبْحانَ اللّه ِ بِالْعَشِیِّ وَ الْاءِبْکارِ سُبْحانَ اللّه ِ حینَ تُمْسُونَ وَ حینَ تُصْبِحُونَ وَ لَهُ الْحَمْدُ فِی السَّماواتِ وَ الْاءَرْضِ وَ عَشِیّاً وَ حینَ تُظْهِرُونَ یُخْرِجُ الْحَیَّ مِنَ الْمَیِّتِ وَ یُخْرِجُ

۱- ۱_ ع و آ: + هزار.

۲- ۲_ ع و آ: + و سعادتمند زندگانی کنی.

۳- ۳_ آ: نیاید.

۴- ۴_ آ: + و هزار هزار درجه بلند شود.

۵- ۵_ ع و آ: + و می خواهم که این فضیلت، مخصوص شما باشد .

الْمَیِّتَ مِنَ الْحَیِّ وَ یُحْیِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها وَ کَذلِکَ تُخْرَجُونَ سُبْحانَ رَبِّکَ رَبِّ الْعِزَّهِ عَمّا یَصِفُونَ وَ سَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلِینَ وَ الْحَمْدُ للّه ِ رَبِّ الْعالَمِینَ سُبْحانَ ذِی الْمُلْکِ وَ الْمَلَکُوتِ سُبْحانَ ذِی الْعِزَّهِ وَ الْجَبَرُوتِ سُبْحانَ ذِی الْکِبْرِیاءِ وَ الْعَظَمَهِ(۱) الْمَلِکِ الْحَقِّ الْمُبینِ الْمُهَیْمِنِ الْقُدُّوس(۲) سُبْحانَ الْقائِمِ الدّائِمِ سُبْحانَ الدّائِمِ الْقائِمِ سُبْحانَ رَبِّیَ الْعَظیمِ سُبْحانَ رَبِّیَ الْاَعْلی(۳) سُبْحانَ الْحَیِّ الْقَیُّومِ سُبْحانَ الْعَلِیِّ الْأَعْلی سُبْحانَهُ وَ تَعالی سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّنا وَ رَبُّ الْمَلائِکَهِ وَ الرُّوحِ سُبْحانَ الدّائِمِ غَیْرِ الْغافِلِ سُبْحانَ الْعالِمِ بِغَیْرِ تَعْلیمٍ سُبْحانَ خالِقِ ما یُری وَ ما لا یُری سُبْحانَ الَّذی یُدْرِکُ الْأَبْصارَ وَ لا تُدْرِکُهُ الْأَبْصارُ وَ هُوَ اللَّطیفُ الْخَبیرُ اَللّهُمَّ إِنّی أَصْبَحْتُ(۴) مِنْکَ فی نِعْمَهٍ وَ خَیْرٍ وَ بَرَکَهٍ وَ عافِیَهٍ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَتْمِمْ عَلَیَّ نِعْمَتَکَ وَ خَیْرَکَ وَ بَرَکاتِکَ وَ عافِیَتَکَ وَ نَجاهً مِنَ النّارِ وَ ارْزُقْنی شُکْرَکَ وَ عافِیَتَکَ وَ فَضْلَکَ وَ کَرامَتَکَ أَبَداً ما أَبْقَیْتَنی اَللّهُمَّ بِنُورِکَ اهْتَدَیْتُ وَ بِفَضْلِکَ اسْتَغْنَیْتُ وَ بِنِعْمَتِکَ أَصْبَحْتُ وَ أَمْسَیْتُ اَللّهُمَّ إِنّی أُشْهِدُکَ وَ کَفی بِکَ شَهیداً وَ أُشْهِدُ مَلائِکَتَکَ وَ أَنْبِیائَکَ وَ رُسُلَکَ وَ حَمَلَهَ عَرْشِکَ وَ سُکّانَ سَماواتِکَ وَ أَرْضِکَ(۵) وَ جَمیعَ خَلْقِکَ بِأَنَّکَ أَنْتَ اللّه(۶) لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ وَ أَنَّ مُحَمَّداً صَلَواتُکَ عَلَیهِ وَ آلِهِ عَبْدُکَ وَ رَسُولُکَ وَ أَ نَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ تُحْیی وَ تُمیتُ وَ تُمیتُ وَ تُحْیی وَ أَشْهَدُ أَنَّ الجَنَّهَ حَقٌّ وَ اَنَّ النّارَ حَقٌّ وَ أَنَّ النُّشُورَ حَقٌّ وَ السّاعَهَ آتِیَهٌ لا رَیْبَ فِیها وَ أَنَّ اللّه یَبْعَثُ مَنْ فِی الْقُبُورِ و أَشْهَدُ أَنَّ عَلِیَّ بْنَ أَبیطالِبٍ أَمیرُالْمُؤْمِنینَ حَقّاً حَقّاً وَ أَنَّ الْأَئِمَّهَ مِنْ وُلْدِه هُمُ الْأَئِمَّهُ الْهُداهُ الْمَهْدِیُّونَ غَیْرُالضّالّینَ وَ لا الْمُضِلّینَ وَ أَنَّهُم أَوْلِیاؤُکَ الْمُصْطَفَوْنَ وَ حِزْبُکَ الْغالِبُونَ وَ صَفْوَتُکَ وَ خِیَرَتُکَ مِنْ خَلْقِکَ وَ نُجَباؤُکَ الَّذینَ انْتَجَبْتَهُمْ لِدینِکَ وَ اخْتَصَصْتَهُمْ مِنْ خَلْقِکَ

ص : ۲۳۵

۱- ۱_ ع: + سبحان اللّه.

۲- ۲_ ع و آ: سُبْحانَ اللّه ِ الْمَلِکِ الْحَیِّ الذی لایَمُوتُ سُبْحانَ اللّه ِ المَلِکِ الحَیِّ القُدّوسِ.

۳- ۳_ آ: ربّی الأعلی سُبحانَه و تعالی سُبوحٌ.

۴- ۴_ آ: و أَمْسَیْتُ.

۵- ۵_ حاشیه ع: أَرَضیک.

۶- ۶_ع و آ: + الذی.

وَ اصْطَفَيْتَهُمْ عَلى عِبادِكَ وَ جَعَلْتَهُمْ حُجَّةً عَلَى الْعالَمينَ صَلَواتُكَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعينَ(۱) وَ السَّلامُ وَ رَحْمَةُ اللّهِ وَ بَرَكاتُهُ اَللّهُمَّ اكْتُبْ لى هذِهِ الشَّهادَةَ عِنْدَكَ حَتّى تُلَقِّنِيها(۲) وَ أَنْتَ عَنّى راضٍ إِنَّكَ عَلى ما(۳) تَشاءُ قَديرٌ اَللّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً(۴) يَصْعَدُ أَوَّلُهُ وَ لا يَنْفَدُ آخِرُهُ اَللّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً تَضَعُ لَكَ السَّماءُ كَنَفَيْها وَ تُسَبِّحُ لَكَ الْاَرْضُ وَ مَنْ عَلَيْها اَللّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً سَرْمَداً أَبَداً لا انْقِطاعَ لَهُ وَ لا نَفادَ وَ لَكَ يَنْبَغى وَ إِلَيْكَ يَنْتَهى فِيَّ وَ عَلَيَّ وَ لَدَيَّ وَ مَعِىَ وَ قَبْلى وَ بَعْدى وَ أَمامى وَ خَلْفى وَ فَوْقى وَ تَحْتى وَ إِذا مِتُّ وَ بَقيتُ فَرْداً وَحيداً ثُمَّ فَنَيْتُ وَ لَكَ الْحَمْدُ إِذا نُشِرْتُ وَ بُعِثْتُ يا مَوْلاىَ اَللّهُمَّ وَ لَكَ الْحَمْدُ وَ لَكَ الشُّكْرُ بِجَميعِ مَحامِدِكَ كُلِّها عَلى جَميعِ نَعْمائِكَ كُلِّها حَتّى يَنْتَهِىَ الْحَمْدُ إِلى ما تُحِبُّ رَبَّنا وَ تَرْضاهُ اَللّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلى كُلِّ أَكْلَةٍ وَ شَرْبَةٍ وَ بَطْشَةٍ وَ قَبْضَةٍ وَ بَسْطَةٍ وَ فى كُلِّ مَوْضِعِ شَعْرَةٍ اَللّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً خالِداً مَعَ خُلُودِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدَاً لا مُنتَهى لَهُ دونَ عِلْمِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً لا أَمَدَ لَهُ دُونَ مَشِيَّتِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً لا أَجْرَ لِقائِلِه إلاّ رِضاكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ عَلى حِلْمِكَ بَعْدَ عِلْمِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ عَلى عَفْوِكَ بَعْدَ قُدْرَتِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ باعِثَ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ وارِثَ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ بَديعَ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ مُنْتَهَى الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ مُبْتَدِعَ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ مُشْتَرِى الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ وَلِيَّ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ مالِكَ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ قَديمَ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ صادِقَ الْوَعْدِ وَفِيَّ الْعَهْدِ عَزيزَ الْجُنْدِ قائِمَ(۵) الْمَجْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ رَفيعَ الدَّرَجاتِ مُجيبَ الدَّعَواتِ مُنْزِلَ الْآياتِ مِنْ فَوْقِ سَبْعِ سَماواتٍ عَظيمَ الْبَرَكاتِ مُخْرِجَ النُّورِ مِنَ الظُّلُماتِ وَ مُخْرِجَ مَنْ فِى الظُّلُماتِ إِلَى النُّورِ مُبَدِّلَ السَّيِّئاتِ حَسَناتٍ وَ جاعِلَ الْحَسَناتِ دَرَجاتٍ اَللّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ غافِرَ الذَّنْبِ وَ قابِلَ التَّوْبِ شَديدَ الْعِقابِ ذَا الطَّوْلِ لا

۱- ۱ــ حاشيه ع: أجمعين.

۲- ۲ــ آ: تُلَقّيها، و حاشيه آن: تُلَقّيْنَها.

۳- ۳ــ حاشيه آ: كُلّ شيئ.

۴- ۴ــ حاشيه آ: يَصْعَدُ أَوَّلُه و لايَنفَدُ آخِرُه اللّهمّ لَكَ الحَمْدُ حَمْداً.

۵- ۵ــ حاشيه متن: قَديم، ولى در ع: برعكس.

إلهَ إلاّـ أَنْتَ إلَيْکَ الْمَصيرُ اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ فِی اللَّيْلِ إذا يَغْشى وَ لَکَ الْحَمْدُ فِی النَّهارِ إذا تَجَلّى وَ لَکَ الْحَمْدُ فِی الْآخِرَهِ وَ الْاُولى وَ لَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ کُلِّ نَجْمٍ وَ مَلَکٍ فِی السَّماءِ وَ لَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ الثَّرى وَ الْحَصى وَ النَّوى(۱) وَ لَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ ما فی جَوْفِ الْاَرْضِ وَ لَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ أَوْزانِ مِياهِ الْبِحارِ وَ لَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ أَوْراقِ الْاَشْجارِ وَ لَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ مَا عَلى وَجْهِ الْاَرضِ(۲) وَ لَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ مَا أَحصى کِتابُکَ وَ لَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ ما أَحاطَ به عِلْمُکَ وَ لَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ الْاِنْسِ وَ الْجِنِّ وَ الْهَوامِّ وَ الطَّيْرِ وَ الْبَهائِمِ وَ السِّباعِ حَمْداً کَثيراً طَيِّباً مُبارَکاً فيهِ کَما تُحِبُّ رَبَّنا وَ تَرْضى وَ کَما يَنْبَغى لِکَرَمِ وَجْهِکَ وَ عِزِّ جَلالِکَ»

پس ده مرتبه می گويی(۳): «لا إلهَ إلاَّ اللّه وَحْدَهُ لا شَريکَ لَهُ لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ هُوَ اللَّطيفُ الْخَبيرُ»؛

و ده مرتبه: «لاـ إلهَ إلاَّـ اللّه وَحْدَهُ لا شَريکَ لَهُ لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيى وَ يُميتُ وَ يُميتُ وَ يُحْيى وَ هُوَ حَيٌّ لا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرِ وَ هُوَ عَلى کُلِّ شَیْ ءٍ قَديرٌ»؛

و ده مرتبه: «أَسْتَغْفِرُ اللّه الَّذى لا إلهَ إلاّ هُوَ الحَیُّ الْقَيُّومُ وَ أَتُوبُ إلَيْهِ»؛ و ده مرتبه: «يا اَللّه يا اَللّه يا اَللّه »؛ و ده مرتبه: «يا رَحْمانُ يـا رَحْمانُ»؛ و ده مرتبه: «يا رَحيمُ يا رَحيمُ»؛ و ده مرتبه: «يا بَديعَ السَّماواتِ وَ الْاَرْضِ»؛ و ده مرتبه: «يا ذَا الْجَلالِ وَ الْاِکْرامِ»؛ و ده مرتبه: «يا حَنّانُ يا مَنّانُ»؛ و ده مرتبه: «يا حَیُّ يا قَيُّومُ»؛ و ده مرتبه: «يا حَیُّ لا اِلهَ اِلاّ أَنْتَ»؛ و ده مرتبه: «يا اَللّه لا إلهَ إلاّ أَنْتَ»؛ و ده مرتبه: «بِسْمِ اللّه الرَّحْمنِ الرَّحيمِ»؛ و ده مرتبه: «اَللّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ»؛ و ده مرتبه: «اَللّهُمَّ افْعَلْ بى ما أَنْتَ أَهْلُهُ»؛ و ده مرتبه: «آمينَ آمينَ»؛ و ده مرتبه سوره «قُلْ هُوَ اللّه أَحَد»؛

پس می گويی: «اَللّهُمَّ اصْنَعْ بى ما أَنْتَ أَهْلُهُ وَ لا تَصْنَعْ بى ما أَنَا أَهْلُهُ فَإنَّکَ أَهْلُ

۱- ۱_ ع و آ: + ولکَ الْحَمدُ عَدَدَ ما فی جَوِّ السَّماء.

۲- ۲_ حاشيه متن و ع و متن آ: وَ قَطْرِ الْامطارِ.

۳- ۳_ آ: بگو.

التَّقْوى وَ أَهْلُ الْمَغْفِرَهِ وَ أَنَا أَهْلُ الذُّنُوبِ وَ الْخَطايا فَارْحَمْنى يا مَوْلاىَ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرّاحِمينَ».

پس ده مرتبه: «لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه ِتَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَىِّ الَّذى لا يَمُوتُ وَالْحَمْدُ للّه ِالَّذى لَمْ يَتَّخِذْ وَلَداً وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِى الْمُلْكِ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِىٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ كَبِّرْهُ تَكْبيراً».(۱)

۴۳- دعای «أمسیت اللهم معتصماً بذمامک المنیع...»

چهل و سیّم: سیّد بن طاوس و دیگران به سندهای معتبر روایت کرده اند که: چون حضرت صادق علیه السلام در زمان منصور به عراق تشریف آوردند، شیعیان به خدمت آن حضرت آمدند و گفتند: ای مولای ما! دانسته ایم که تربت حضرت امام حسین علیه السلام شفای هر درد است، آیا باعث امان از هر خوف می گردد؟ حضرت فرمود که: بلی، هر که خواهد که برای او امان گردد از هر خوف و بیم، باید که تسبیحی از تربت مقدّس آن حضرت به کف گیرد، و دعایی که حضرت امیرالمؤمنین ـ صلوات اللّه علیه ـ خواند در شبی که بر فراش حضرت رسول صلی الله علیه و آله خوابید، سه مرتبه بخواند. و دعا اینست:

«أَمْسَيْتُ اَللّهُمَّ مُعْتَصِماً بِذِمامِكَ(۲) الْمَنيعِ الَّذى لا يُطاوَلُ وَ لا يُحاوَلُ مِنْ شَرِّ كُلِّ غاشِمٍ وَ طارِقٍ مِنْ سائِرِ ما(۳) خَلَقْتَ(۴) مِنْ خَلْقِكَ الصّامِتِ وَ النّاطِقِ فى جُنَّهٍ مِنْ كُلِّ مَخُوفٍ بِلِباسٍ سابِغَهٍ حَصينَهٍ وَلاءِ(۵) أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ عليهم السلام مُحْتَجِباً(۶) مِنْ كُلِّ قاصِدٍ لى إِلى أَذِيَّهٍ بِجِدارٍ حَصينِ الْاءِخْلاصِ فِى الْاِعْتِرافِ بِحَقِّهِم وَ التَّمَسُّكِ بِحَبْلِهِمْ مُوقِناً أَنَّ الْحَقَّ لَهُمْ وَ مَعَهُمْ وَ فيهِمْ وَ بِهِمْ أُوالى مَنْ والَوا وَ أُعادى مَنْ عادَوْا وَ أُجانِبُ مَنْ جانَبُوا فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَعِذْنى اللّهُمَّ بِهِمْ مِنْ شَرِّ كُلِّ مَا اَتَّقيهِ يا عَظيمُ حَجَزْتُ الْاءَعادِىَ عَنّى بِبَديعِ السَّماواتِ وَ الْاءَرْضِ إِنّا جَعَلْنا مِنْ بَيْنِ أَيْديهِمْ سَدًّا وَ مِنْ خَلْفِهِمْ سَدّاً فَأَغْشَيْناهُمْ فَهُمْ لا يُبْصِرُونَ».

۱- ۱ـ مهج الدعوات، ص ۱۴۵، روایه المتقدمه من دعاء العشرات.

۲- ۲ـ ع و آ: + وَ جِوارِك .

۳- ۳ـ حاشیه متن: مَنْ.

۴- ۴ـ ع و آ: + و ما خَلَقْتَ.

۵- ۵ـ حاشیه ع و آ: وَ هِیَ وَلاءَ.

۶- ۶ـ حاشیه ع و آ: مُحْتَجِزاً.

پس تسبیح را ببوسد، و بر دیده های خود گذارد و بگوید: «اَللّهُمَّ إنّی أَسْئَلُکَ بِحَقِّ هذِهِ التُّرْبَهِ وَ بِحَقِّ صاحِبِها وَ بِحَقِّ جَدِّه وَ بِحَقِّ أَبیهِ وَ بِحَقِّ أُمِّه وَ بِحَقِّ أَخیهِ وَ بِحَقِّ وُلْدِهِ الطّاهِرینَ اجْعَلْها شِفاءً مِنْ کُلِّ داءٍ وَ أَماناً مِنْ کُلِّ خَوْفٍ وَ حِفْظاً مِنْ کُلِّ سُوءٍ».

پس تسبیح را بر پیشانی و دو جانب پیشانی(۱) خود بگذارد، و اگر در صبح چنین کند تا شام در امان خدا باشد، و اگر در شام چنین کند تا صبح در امان خدا باشد.(۲)

۴۴- دعای «اللهم إنی أسئلک أن تصلی علی محمد و آل محمد و...»

چهل و چهارم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: در هنگام غروب آفتاب این دعا بخواند:

«اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَسْئَلُکَ خَیْرَ لَیْلَتی هذِهِ وَ خَیْرَ ما فیها وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ لَیْلَتی هذِهِ وَ شَرِّ ما فیها اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ أَنْ تَکْتُبَ عَلَیَّ خَطیئَهً أَوْ إِثْماً اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اکْفِنی خَطیئَتَها وَ إِثْمَها وَ أَعْطِنی یُمْنَها وَ بَرَکاتِها(۳) وَ عَوْنَها وَ نُورَها اَللّهُمَّ نَفْسی خَلَقْتَها وَ بِیَدِکَ حَیاتُها وَ مَوْتُها اَللّهُمَّ فَإِنْ أَمْسَکْتَها فَإِلی رِضْوانِکَ وَ الْجَنَّهِ وَ إِنْ أَرْسَلْتَها فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اغْفِرْ لَها وَ ارْحَمْها».(۴)

۴۵- دعای «ربی الله حسبی الله لا إله إلا هو علیه توکلت...»

چهل و پنجم: ایضاً گفته اند که: در هنگام غروب آفتاب این دعا بخواند:

«رَبِّیَ اللّه حَسْبِیَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیم وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه ما شاءَ اللّه کانَ أَشْهَدُ وَ أَعْلَمُ أَنَّ اللّه عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ وَ أَنَّ اللّه قَدْ أَحاطَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ عِلْماً وَ أَحْصی کُلَّ شَیْ ءٍ عَدَداً اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ نَفْسی وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ دابَّهٍ رَبّی آخِذٌ بِناصِیَتِها إِنَّ رَبّی عَلی صِراطٍ مُسْتَقیمٍ اَللّهُمَّ(۵) أَمْسی خَوْفی مُسْتَجیراً بِأَمانِکَ

۱- ۱_ ع: روی.

۲- ۲_ فلاح السائل، ص ۲۲۴ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۷۶، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۳- ۳_ حاشیه متن و ع: بَرَکَتَها.

۴- ۴_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۹۰، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ بلدالأمین، ص ۲۵، ثمّ تدعو بدعاء... .

۵- ۵_ حاشیه ع: الهی.

فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ آمِنّی فَإِنَّکَ لا تَخْذُلُ مَنْ آمَنْتَهُ اَللّهُمَّ أَمْسی جَهْلی مُسْتَجيراً بِحِلْمِکَ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ عُدْ عَلَیَّ بِحِلْمِکَ وَ فَضْلِکَ إِلهی أَمْسی فَقْری مُسْتَجيراً بِغِناکَ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ ارْزُقْنی مِنْ فَضْلِکَ الْواسِعِ الْهَنیءِ الْمَری ءِ اَللّهُمَّ(١) أَمْسی ذَنْبی مُسْتَجيراً بِمَغْفِرَتِکَ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اغْفِرْ لی مَغْفِرَةً عَزْماً جَزْماً لا تُغادِرُ(٢) ذَنْباً وَ لا أَرْتَکِبُ بَعْدَها مُحَرَّماً إِلهی أَمْسی ذُلّی مُسْتَجيراً بِعِزِّکَ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَعِزَّنی عِزّاً لا أَذِلُّ(٣) بَعْدَهُ أَبَداً إِلهی أَمْسی ضَعْفی مُسْتَجيراً بِقُوَّتِکَ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ قَوِّ فی رِضاکَ ضَعْفی إِلهی أَمْسی وَجْهِیَ الْبالِی الْفانی مُسْتَجيراً بِوَجْهِکَ الدّائِمِ الْباقِی الَّذی لا يَبْلی وَ لا يَفْنی فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَجِرْنی مِنْ عَذابِ النّارِ وَ مِنْ شَرِّ الدُّنْيا وَ الْآخِرَةِ اَللّهُمَّ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ افْتَحْ لی بابَ الْأَمْرِ الَّذی فيهِ الْيُسْرُ وَ الْعافِيَةُ وَ النَّجاحُ وَ الرِّزْقُ الْکَثيرُ الطَّيِّبُ الْحَلالُ الْواسِعُ اَللّهُمَّ بَصِّرْنی سَبيلَهُ وَ هَيِّئْ لی مَخْرَجَهُ وَ مَنْ قَدَّرْتَ لَهُ مِنْ خَلْقِکَ عَلَیَّ مَقْدُرَةً بِسُوءٍ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ خُذْهُ عَنّی مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ عَنْ يَمينِهِ وَ عَنْ شِمالِهِ وَ مِنْ فَوْقِهِ وَ مِنْ تَحْتِهِ وَ اَلْجِمْ لِسانَهُ وَ قَصِّرْ يَدَهُ وَ أَخْرِجْ صَدْرَهُ وَ امْنَعْهُ مِنْ أَنْ يَصِلَ إِلَیَّ أَوْ إِلی أَحَدٍ مِنْ أَهْلی وَ مَنْ يَعْنينی أَمْرُهُ أَوْ شَیْ ءٍ مِمّا خَوَّلْتَنی وَ رَزَقْتَنی وَ أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَیَّ مِنْ قَليلٍ أَوْ کَثيرٍ بِسُوءٍ يا مَنْ هُوَ أَقْرَبُ إِلَیَّ مِنْ حَبْلِ الْوَريدِ يا مَنْ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَ قَلْبِهِ يا مَنْ هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلی يا مَنْ لَيْسَ کَمِثْلِهِ شَیْ ءٌ وَ هُوَ السَّميعُ الْبَصيرُ(۴) يا لا اِلهَ اِلّا أَنْتَ بِحَقٍّ لا اِلهَ اِلّا أَنتَ ارْضَ عَنّی يا لا اِلهَ اِلّا اَنْتَ بِحَقٍّ لا اِلهَ اِلّا اَنْتَ ارْحَمْنی يا لا اِلهَ اِلّا اَنْتَ بِحَقٍّ لا اِلهَ اِلّا أَنْتَ تُبْ عَلَیَّ يَا لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ بِحَقٍّ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ أُرْزُقْنی يا لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ أَعْتِقْنی مِنَ النّارِ يا لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ بِحَقٍّ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ تَفَضَّلْ عَلَیَّ بِقَضاءِ(۵) حوائِجی فی دُنْيایَ وَ آخِرَتی إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَديرٌ».(۶)

١- ١ــ حاشيه ع: الهی.

٢- ٢ــ متن آ و حاشيه ع: + لِی.

٣- ٣ــ حاشيه ع: ذلَّ.

۴- ۴ــ ع و آ: الْعَليم، و حاشيه آن: الْبَصير.

۵- ۵ــ ع و آ: + جَميعِ .

۶- ۶ــ مصباح، شيخ طوسی، ص ۹۰، فصل فی سياقه الصلوات... ؛ بلدالأمين، ص ۲۶، ثمّ تدعو بدعاء... .

۴۶- دعای «بسم الله و بالله و من الله و إلی الله...»

چهل و ششم: شیخ طوسی و دیگران از حضرت امام زین العابدین علیه السلام روایت کرده اند که: هر گاه من این دعا بخوانم، پروا ندارم اگر جمیع جنّیان و آدمیان برای ضرر من جمع شوند. و علما این دعا را از دعاهای صباح و مسا شمرده اند:

«بِسْمِ اللّه ِ وَ بِاللّه ِ وَ مِنَ اللّه ِ وَ إِلَی اللّه ِ وَ فی سَبیلِ اللّه ِ اَللّهُمَّ إِلَیْکَ أَسْلَمْتُ نَفْسی وَ إِلَیْکَ وَجَّهْتُ وَجْهی وَ إِلَیْکَ فَوَّضْتُ أَمْری وَ إِلَیْکَ أَلْجَأْتُ ظَهْری فَاحْفَظْنی بِحِفْظِ الْاءیمانِ مِنْ بَیْنِ یَدَیَّ وَ مِنْ خَلْفی وَ عَنْ یَمینی وَ عَنْ شِمالی وَ مِنْ فَوْقی وَ مِنْ تَحْتی وَ ما قَبْلی(۱) وَ ادْفَعْ عَنّی بِحَوْلِکَ وَ قُوَّتِکَ فَإِنَّهُ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ إِلاّ بِاللّه ِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ».(۲)

۴۷- دعای «اللهم إنه لم یمس أحد من خلقک أنت...»

چهل و هفتم: شیخ طوسی و سیّد و دیگران از امام محمّد باقر علیه السلام روایت کرده اند که: در دعاهای سرّ که حق تعالی وحی کرد به حضرت رسول صلی الله علیه و آله که یا محمّد! بگو به آنها که می خواهند تقرّب جویند به سوی من که بدانید به علم یقین که این دعا بهترین چیزهاست که به من تقرّب جویید بعد از فرایض. و اکثر این دعا را در دعاهای وقت غروب آفتاب ذکر کرده اند:

«اَللّهُمَّ إِنَّهُ لَمْ یُمْسِ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِکَ أَنْتَ إِلَیْهِ أَحْسَنُ صَنیعاً(۳) وَ لا لَهُ أَدْوَمُ کَرامَةً وَ لا عَلَیْهِ أَبْیَنُ فَضْلاً وَ لا بِهِ أَشَدُّ تَرَفُّقاً وَ لا عَلَیْهِ أَشَدُّ حِیاطَةً وَ لا عَلَیْهِ أَشَدُّ تَعَطُّفاً مِنْکَ عَلَیَّ وَ إِنْ کانَ جَمیعُ الْمَخْلُوقینَ یُعَدِّدُونَ مِنْ ذلِکَ مِثْلَ تَعْدیدی فَاشْهَدْ یا کافِیَ الشَّهادَةِ بِأَنّی أُشْهِدُکَ بِنِیَّةِ صِدْقٍ بِأَنَّ لَکَ الْفَضْلَ وَ الطَّوْلَ فی إِنْعامِکَ عَلَیَّ وَ قِلَّةَ شُکْری لَکَ فیها یا فاعِلَ کُلِّ إِرادَةٍ(۴)

۱- ۱_ ع: قِبَلی.

۲- ۲_ أمالی، شیخ طوسی، ص ۲۰۸، مجلس الثامن فیه... ؛ کافی، ج ۲، ص ۵۶۳، باب الدعاء للکرب و الهمّ و... .

۳- ۳_ حاشیه هر سه نسخه: صُنْعاً.

۴- ۴_ حاشیه هر سه نسخه: کُلّما أرادَه.

وَ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِه وَ طَوِّقْنی أماناً مِنْ حُلُولِ السَّخَطِ لِقِلَّهِ الشُّكْرِ وَ أَوْجِبْ لی زِیادَهً مِنْ إتْمامِ النِّعْمَهِ بِسَعَهِ الْمَغْفِرَهِ أَمْطِرْنی(۱) خَيْرَكَ وَ(۲) لا تُقایِسْنی بِسُوءِ سَریرَتی وَ امْتَحِنْ قَلْبی لِرِضاكَ وَ اجْعَلْ ما تَقَرَّبْتُ(۳) بِه إلَيْكَ فی دینِكَ خالِصاً وَ لا تَجْعَلْهُ لِلُزُومِ شُبْهَهٍ أَوْ فَخْرٍ أَوْ رِیاءٍ یا كَریمُ».(۴)

۴۸- دعای «ألّلهم أنت أحق من ذکر و أحق من عبد و....»

چهل و هشتم: شیخ شهید ـ علیه الرحمه ـ از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: آن حضرت هر صبح و شام این دعا می خواندند:

«اَللّهُمَّ أَنْتَ أَحَقُّ مَنْ ذُكِرَ وَ أَحَقُّ مَنْ عُبِدَ وَ أَبْصَرُ مَنِ ابْتُغِیَ وَ أَرْءَفُ مَنْ مَلَكَ وَ أَجْوَدُ مَنْ سُئِلَ وَ أَوْسَعُ مَنْ أَعْطى أَنْتَ الْمَلِكُ لا شَریكَ لَكَ وَ الْفَرْدُ لا نِدَّ لَكَ كُلُّ شَیْ ءٍ هالِكٌ إلاّ وَجْهَكَ لَنْ تُطاعَ إلاّ بِإِذْنِكَ وَ لَمْ تُعْصَ إلاّ بِعِلْمِكَ تُطاعُ فَتَشْكُرُ وَ تُعْصى فَتَغْفِرُ أَقْرَبُ شَهیدٍ وَ أَدْنى حَفیظٍ حُلْتَ دُونَ الْقُلُوبِ وَ أَخَذْتَ بِالنَّواصی وَ أَثْبَتَّ الْآثارَ وَ فَسَخْتَ(۵) الْآجالَ الْقُلُوبُ لَكَ(۶) مُفیضَهٌ(۷) وَ السِّرُّ عِنْدَكَ عَلانِیَهٌ اَلْحَلالُ ما حَلَّلْتَ وَ الْحَرامُ ما حَرَّمْتَ وَ الدّینُ ما شَرَعْتَ وَ الْأَمْرُ ما قَضَیْتَ وَ الْخَلْقُ خَلْقُكَ وَ الْعَبْدُ عَبْدُكَ وَ أَنْتَ اللّهُ الرَّءُوفُ الرَّحیمُ أَسْئَلُكَ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذی أَشْرَقَتْ لَهُ السَّماواتُ وَ الْأَرْضُ وَ بِكُلِّ حَقٍّ هُوَ لَكَ وَ بِحَقِّ السّائِلینَ عَلَیْكَ أَنْ تَقْبَلَنی فی هذِهِ الْغَداهِ (و اگر در شام بخواند می گوید: فی هذِهِ الْعَشِیَّهِ) وَ أَنْ تُجیرَنی مِنَ النّارِ بِقُدْرَتِكَ».(۸)

۴۹- خواندن «اللهم إنی أعوذ بک من ملمات نوازل البلاء و...»

چهل و نهم: قطب راوندی ـ رحمه اللّه علیه ـ و دیگران از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت

۱- ۱ـ حاشیه متن: أَنْظِرنی.

۲- ۲ـ آ: + صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِه وَ .

۳- ۳ـ حاشیه متن: أَتَقَرَّبُ.

۴- ۴ـ مصباح، شیخ طوسی، ص ۹۶، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۷۸، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵- ۵ـ ع و آ: فَسَحْتَ. حاشیه ع: نَسَخْتَ، و حاشیه آ: فَسَخْتُ.

۶- ۶ـ حاشیه ع و آ: إلَیكَ.

۷- ۷ـ ع و آ: مُفْضِیَهٌ.

۸- ۸ ـ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۲۸۱، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

کرده اند که: جبرئیل از جانب حق تعالی این مناجات را برای استعاذه از بلاها آورد. پس مناسب است که در صبح و شام(۱) خوانده شود:

«اَللّهُمَّ إنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ مُلِمّاتِ نَوازِلِ الْبَلاءِ وَ أَهْوالِ عَظائِمِ الضَّرّاءِ فَأَعِذْنی رَبِّ مِنْ صَرْعَهِ الْبَأْساءِ وَ احْجُبْنی عَنْ(۲) سَطَواتِ الْبَلاءِ وَ نَجِّنی مِنْ مُفاجاهِ النِّقَمِ وَ احْفَظْنی(۳) مِنْ زَوالِ النِّعَمِ وَ مِنْ زَلَلِ الْقَدَمِ وَ اجْعَلْنی اللّهُمَّ رَبِّ فی حِمی عِزِّکَ وَ حِیاطَهِ حِرْزِکَ مِنْ مُباغَتَهِ الدَّوائِرِ وَ مُعاجَلَهِ الْبَوائِرِ اَللّهُمَّ وَ أَرْضَ الْبَلاءَ فَاخْسِفْها وَ عَرْصَهَ الْمِحَنِ فَارْجُفْها وَ شَمْسَ النَّوائِبِ فَاکْسِفْها وَ جِبالَ السُّوءِ فَانْسِفْها وَ کُرَبَ الدَّهْرِ فَاکْشِفْها وَ عَوائِقَ الْاُمُورِ فَاصْرِفْها وَ أَوْرِدْنی حِیاضَ السَّلامَهِ وَ احْمِلْنی عَلی مَطایا الْکَرامَهِ وَ أَصْحِبْنی إقالَهَ الْعَثْرَهِ وَ اشْمِلْنی(۴) سِتْرَ(۵) الْعَوْرَهِ وَ جُدْ عَلَیَّ رَبِّ بِآلائِکَ وَ کَشْفِ بَلائِکَ وَ دَفْعِ ضَرّائِکَ وَ ادْفَعْ عَنّی کَلاکِلَ عَذابِکَ وَ اصْرِفْ عَنّی أَلیمَ عِقابِکَ وَ أَعِذْنی مِنْ بَوائِقِ الدُّهُورِ وَ أَنْقِذْنی مِنْ سُوءِ عَواقِبِ الْاُمُورِ وَ احْرُسْنی مِنْ جَمیعِ الْمَحْذُورِ وَ اصْدَعْ صَفاتَ الْبَلاءِ عَنْ أَمْری وَ اشْلِلْ یَدَهُ عَنّی مَدی عُمْری إنَّکَ الرَّبُّ الْمَجیدُ الْمُبْدِئُ الْمُعیدُ الْفَعّالُ لِما یُریدُ».(۶)

۵۰- دعای «اللهم رب النور العظیم و رب الکرسی الرفیع و...»

پنجاهم: سیّد بن طاوس و کفعمی ـ رحمه اللّه علیهما ـ و دیگران به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: هر که چهل صباح این دعای عهد را بخواند از یاوران قائم آل محمّد صلی الله علیه و آله باشد، و اگر بمیرد پیش از ظهور آن حضرت، خدا او را زنده گرداند، و به خدمت آن حضرت برساند؛ و حق تعالی به هر کلمه ای هزار حسنه برای او بنویسد، و هزار گناه از او محو کند:

۱- ۱ـ آ: + این دعا.

۲- ۲ـ حاشیه آ: مِنْ.

۳- ۳ـ حاشیه هر سه نسخه: احْرُسْنِی.

۴- ۴ـ حاشیه آ: وَ أَصْبِحْنِی بإقالَهِ العِشْرَهِ واشمِلْنِی.

۵- ۵ـ حاشیه متن و ع: بِسِتْرِ.

۶- ۶ـ الدعوات، ص ۸۲ ، فصل فی صحه البدن و العافیه بالصلاه؛ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۲۴۵، عوذه من مرده الجن و الشیاطین.

«اَللّهُمَّ رَبَّ النُّورِ الْعَظيمِ وَ رَبَّ الْكَرْسِیِّ الرَّفیعِ وَ رَبَّ الْبَحْرِ الْمَسْجُورِ وَ مُنْزِلَ التَّوْراهِ وَ الْاءِنْجیلِ وَ الزَّبُورِ وَ رَبَّ الظِّلِّ وَ الْحَرُورِ وَ مُنْزِلَ الْفُرْقانِ الْعَظیمِ وَ رَبَّ الْمَلائِكَهِ الْمُقَرَّبینَ وَ الْاَنْبیاءِ وَ الْمُرْسَلینَ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ الْكَریمِ وَ بِنُورِ وَجْهِكَ(۱) الْمُنیرِ وَ مُلْكِكَ الْقَدیمِ یا حَیُّ یا قَیُّومُ وَ بِاسْمِكَ الَّذی أَشْرَقَتْ بِهِ السَّماواتُ وَ الْاَرَضُونَ(۲) قَبْلَ كُلِّ حَیٍّ یا حَیّاً بَعْدَ كُلِّ حَیٍّ یا حَیّاً لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ اَللّهُمَّ بَلِّغْ مَوْلانا الْاِمامَ الْهادِیَ الْمَهْدِیَّ الْقائِمَ بِأَمْرِ اللّهِ (۳) صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَ عَلی آبائِهِ الطّاهِرینَ عَنْ جَمیعِ الْمُؤْمِنینَ وَ الْمُؤْمِناتِ فی مَشارِقِ الْاَرْضِ وَ مَغارِبِها وَ سَهْلِها وَ جَبَلِها وَ بَرِّها وَ بَحْرِها وَ عَنّی وَ عَنْ والِدَیَّ وَ وُلْدی وَ إِخْوانی مِنَ الصَّلَواتِ زِنَهَ عَرْشِ اللّهِ وَ مِدادَ كَلِماتِهِ وَ ما أَحْصاهُ كِتابُهُ وَ أَحاطَ بِهِ عِلْمُهُ اَللّهُمَّ إِنّی أُجَدِّدُ لَهُ فی صَبیحَهِ یَومی(۴) وَ ما عِشْتُ فیهِ مِنْ اَیّامِ حَیوتی وَ ما عِشْتُ بِهِ أَیامی عَهْداً وَ عَقْداً وَ بَیْعَهً لَهُ فی عُنُقی لا أَحُولُ عَنْها وَ لا أَزُولُ اَبَداً اَللّهُمَّ اجْعَلْنی مِنْ اَعْوانِهِ وَ اَنْصارِهِ وَ الذّابّینَ عَنْهُ وَ الْمُسارِعینَ فی حَوائِجِهِ وَ الْمُمْتَثِلینَ(۵) لِاَوامِرِهِ وَ نَواهِیهِ وَالسّابِقینَ اِلی اِرادَتِهِ وَ الْمُحامینَ عَنْهُ وَ الْمُسْتَشْهَدینَ بَیْنَ یَدَیْهِ اَللّهُمَّ فَإِنْ حالَ بَیْنی وَ بَیْنَهُ الْمَوْتُ الَّذی جَعَلْتَهُ عَلی عِبادِكَ حَتْماً مَقْضِیّاً فَأَخْرِجْنی مِنْ قَبْری مُؤْتَزِراً كَفَنی شاهِراً سَیْفی مُجَرِّداً قَناتی مُلَبِّیاً دَعْوَهَ الدّاعی فِی الْحاضِرِ وَ الْبادی اَللّهُمَّ أَرِنی الطَّلْعَهَ الرَّشیدَهَ وَ الْغُرَّهَ الْحَمیدَهَ وَ اكْحُلْ مَرَهی بِنَظْرَهٍ مِنّی إِلَیْهِ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُ وَ أَوْسِعْ مَنْهَجَهُ وَ اسْلُكْ بی مَحَجَّتَهُ وَ أَنْفِذْ أَمْرَهُ وَ اشْدُدْ أَزْرَهُ وَ قَوِّ ظَهْرَهُ وَ اعْمُرِ اللّهُمَّ بِهِ بِلادَكَ وَ أَحْیِ بِهِ عِبادَكَ فَإِنَّكَ قُلْتَ وَ قُوْلُكَ الْحَقُّ ظَهَرَ الْفَسادُ فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ بِما كَسَبَتْ أَیْدِی النّاسِ فَأَظْهِرِ اللّهُمَّ وَلِیَّكَ وَ ابْنَ وَلِیِّكَ وَ ابْنَ بِنْتِ نَبِیِّكَ الْمُسَمّی بِاسْمِ رَسُولِكَ صَلَواتُكَ عَلَیْهِ وَ آلِهِ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ حَتّی لا یَظْفَرَ بِشَیْءٍ مِنَ الْباطِلِ إِلّا مَزَّقَهُ وَ یُحِقَّ اللّهُ بِهِ(۶) الْحَقَّ وَ یُحَقِّقَهُ اللّهُمَّ وَ اجْعَلْهُ مَفْزَعاً

۱- ۱_ حاشیه آ: وَ بِوَجْهِكَ.

۲- ۲_ع و آ: + یا حَیّاً .

۳- ۳_ع: بِأَمْرِكْ.

۴- ۴_ع و آ: هَذا الْیَوم، و حاشیه آن: وَ یَوْمِی هَذا.

۵- ۵_ع: المتمثّلین.

۶- ۶_ آ: _ به .

لِلمَظْلُوم مِنْ عِبـادِکَ وَ ناصِـراً لِمَنْ لا یَجِدُ(۱) ناصِـراً غَیْرَکَ وَ مُجَـدِّداً لِمـا عُطِّلَ مِنْ أَحْکام کِتابِکَ وَ مُشَـیِّداً لِما وَرَدَ مِنْ أَعْلامِ دینِکَ وَ سُـنَنِ نَبِیِّکَ صـلی الله علیه و آله وَ اجْعَلْهُ اللّهُمَّ مِمَّنْ حَصَّنْتَهُ مِنْ بَأْسِ الْمُعْتَدینَ اَللّهُمَّ وَ سُرَّ نَبِیَّکَ مُحَمَّداً صلی الله علیه و آله بِرُؤْیَتِهِ وَ مَنْ تَبِعَهُ عَلی دَعْوَتِهِ وَ ارْحَم اسْتِکانَتَنا مِنْ بَعْدِهِ اَللّهُمَّ اکْشِفْ هـذِهِ الْغُمَّهَ عَنْ هـذِهِ الاْءُمَّهِ بِحُضُورِهِ وَ عَجِّلِ اللّهُمَّ ظُهُورَهُ إِنَّهُمْ یَرَوْنَهُ بَعیداً وَ نَراهُ قَریباً بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».

پس سه مرتبه دست بر زانوی راست زند و بگوید(۲): «اَلْعَجَلَ اَلْعَجَلَ یا مَوْلایَ یا مَوْلایَ یا صاحِبَ الزَّمانِ».(۳)

۵۱ – دعای «أصبحنا والملک والحمد و العظمه و...»

پنجاه و یکم: ابن بابویه به سند موثّق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: در صبح و پسین این دعا بخوان:

«أَصْبَحْنا وَ الْمُلْکُ وَ الْحَمْدُ وَ التَّعْظیمُ وَ الْعَظَمَهُ وَ الْکِبْرِیاءُ وَ الْجَبَرُوتُ وَ الْحِکْمَهُ(۴) وَ الْعِلْمُ وَ الْجَلالُ وَ الْجَمالُ وَ الْکَمالُ وَ الْبَهاءُ وَ الْقُدْرَهُ وَ التَّقْدیسُ وَ التَّعْظیمُ وَ التَّسْبیحُ وَ التَّکْبیرُ وَ التَّهْلیلُ وَ التَّمْجیدُ وَ السَّماحُ وَ الْجُودُ وَ الْکَرَمُ وَ الْمَجْدُ وَ الْمَنُّ وَ الْخَیْرُ وَ الْفَضْلُ وَ السَّعَهُ وَ الْحَوْلُ وَ الْقُوَّهُ وَ السُّلْطانُ وَ الْقُوَّهُ وَ الْعِزَّهُ وَ الْقُدْرَهُ وَ الْفَتْقُ وَ الرَّتْقُ وَ اللَّیْلُ وَ النَّهارُ وَ الظُّلُماتُ وَ النُّورُ وَ الدُّنْیا وَ الاْآخِرَهُ وَ الْخَلْقُ جَمیعاً وَ الاْءَمْرُ کُلُّهُ وَ ما سَمَّیْتُ وَ ما لَمْ أُسَمِّ وَ ما عَلِمْتُ مِنْهُ وَ ما لَمْ أَعْلَمْ وَ ما(۵) هُوَ کائِنٌ للّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ اَلْحَمْدُ للّه ِ (۶) ذَهَبَ بِاللَّیْلِ وَ جاءَ بِالنَّهارِ وَ أَنَا فی نِعْمَهٍ مِنْهُ وَ عافِیَهٍ وَ فَضْلٍ عَظیمٍ اَلْحَمْدُ للّه ِ الَّذی لَهُ ما سَکَنَ فِی اللَّیْلِ وَ النَّهارِ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ وَ الْحَمْدُ للّه ِ الَّذی یُولِجُ اللَّیْلَ فِی النَّهارِ وَ یُولِجُ النَّهارَ فِی اللَّیْلِ و یُخْرِجُ الْحَیَّ مِنَ الْمَیِّتِ وَ یُخْرِجُ الْمَیِّتَ مِنَ الْحَیِّ وَ هُوَ عَلیمٌ بِذاتِ الصُّدُورِ اَللّهُمَّ

۱- ۱_ ع: + له.

۲- ۲_ ع و آ: بزن و بگو.

۳- ۳_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۵۵۰، فصل الرابع و الأربعون فیما یعمل... .

۴- ۴_ حاشیه آ: وَالْحُکْمُ.

۵- ۵_ ع و آ: + کَانَ وَ مَا.

۶- ۶_ ع و آ: + الَّذی.

بِکَ نُمسی وَ بِکَ نُصْبِحُ وَ بِکَ نَحْیی وَ بِکَ نَمُوتُ وَ إِلَیْکَ نَصیرُ(۱) أَعُوذُ بِکَ أَنْ أَذِلَّ أَوْ أَذَلَّ أَوْ أَضِلَّ أَوْ أَضَلَّ أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أَجْهَلَ أَوْ یُجْهَلَ عَلَیَّ یا مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبی عَلی طاعَتِکَ وَ طاعَهِ رَسُولِکَ اَللّهُمَّ لا تُزِغْ قَلْبی بَعْدَ إِذْ هَدَیْتَنی وَ هَبْ لی مِنْ لَدُنْکَ رَحْمَهً إِنَّکَ أَنْتَ الْوَهّابُ».

پس می گویی: «اَللّهُمَّ إِنَّ اللَّیْلَ وَ النَّهارَ خَلْقانِ مِنْ خَلْقِکَ فَلا تَبْتَلِیَنّی فیهِما بِجُرْأَهٍ عَلی مَعاصیکَ وَ لا رُکُوبٍ لِمَحارِمِکَ وَ ارْزُقْنی فیهِما عَمَلاً مُتَقَبَّلاً وَ سَعْیاً مَشْکُوراً وَ تِجارَهً لَنْ تَبُورَ».(۲)

۵۲– دعای «الحمد لله الذی أصبحنا و الملک له و...»

پنجاه و دویّم: کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: در صبح این دعا بخواند:

«اَلْحَمْدُ لله الَّذی أَصْبَحْنا وَ الْمُلْکُ لَهُ وَ أَصْبَحْتُ عَبْدَکَ وَ ابْنَ عَبْدِکَ وَ ابْنَ أَمَتِکَ فی قَبْضَتِکَ اَللّهُمَّ ارْزُقْنی مِنْ فَضْلِکَ رِزْقاً مِنْ حَیْثُ أَحْتَسِبُ وَ مِنْ حَیْثُ لا أَحْتَسِبُ وَ احْفَظْنی مِنْ حَیْثُ أَحْتَفِظُ وَ مِنْ حَیْثُ لا أَحْتَفِظُ اَللّهُمَّ ارْزُقْنی مِنْ فَضْلِکَ وَ لا تَجْعَلْ لی حاجَهً إِلی أَحَدٍ مِنْ خَلْقِکَ اللّهُمَّ أَلْبِسْنِی الْعافِیَهَ وَ ارْزُقْنی عَلَیْهَا الشُّکْرَ یا واحِدُ یا أَحَدُ یا صَمَدُ یا اَللّه الَّذی لَمْ یَلِدْ وَ لَمْ یُولَدْ وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً أَحَدٌ یا اَللّه یا رَحْمانُ یا رَحیمُ یا مالِکَ الْمُلْکِ وَ رَبَّ الْأَرْباب وَ یا(۳) سَیِّدَ السّاداتِ(۴) یا اَللّه وَ یا لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ اشْفِنی بِشِفائِکَ مِنْ کُلِّ داءٍ وَ سُقْمٍ فَإِنّی عَبْدُکَ وَ ابْنُ عَبْدِکَ أَتَقَلَّبُ فی قَبْضَتِکَ».(۵)

ص : ۲۴۶

۱- ۱_ ع: نصیرُ، و حاشیه آن: مضیر.

۲- ۲_ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۳۷، باب ما یستحب من الدعاء فی کل صباح و... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۶، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۳- ۳_ ع: _ یا .

۴- ۴_ حاشیه متن: الساده.

۵- ۵_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۴، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۲۸۹، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵۳- دعای «اللهم إنی و هذا النهار خلقان من خلقک...»

پنجاه و سیّم: ایضاً کلینی به سند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که: در صبح این دعا بخوانند:

«اَللّهُمَّ إنّی وَ هـذَا النَّهارِ خَلْقانِ مِنْ خَلْقِکَ اَللّهُمَّ لا تَبْتَلنی به وَ لا تَبْتِلْهُ(۱) بی اَللّهُمَّ وَ لا تُره مِنّی جُرْأَةً عَلی مَعاصیکَ وَ لا رُکُوباً لِمَحارِمِکَ اَللّهُمَّ اصْرِفْ عَنِّی الْاَءزَلَ(۲) وَ اللَّاءْواءَ(۳) وَ الْبَلْوی وَ سُوءَ الْقَضاءِ وَ شَماتَةَ الْاَءعْداءِ وَ مَنْظَرَ السُّوءِ فی نَفْسی وَ مالی».

و می فرمود که: هر که در صبح و شام سه مرتبه بگوید: «رَضیتُ بِاللّهِ رَبّاً وَ بِالْاَءِسْلامِ دیناً وَ بِمُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله نَبِیّاً وَ بِالْقُرْآنِ بَلاغاً وَ بِعَلِیٍّ إِماماً» بر خدا لازم است که در قیامت او را راضی گرداند.

و در شام این دعا می خواندند: «أَصْبَحْنا للّهِ شاکِرینَ وَ أَمْسَیْنا للّهِ حامِدینَ فَلَکَ الْحَمْدُ کَما أَمْسَیْنا لَکَ مُسْلِمینَ سالِمینَ».

و در صبح این دعا می خواندند: «أَمْسَیْنا للّهِ شاکِرینَ وَ أَصْبَحْنا للّهِ حامِدینَ وَ الْحَمْدُ للّهِ کَما أَصْبَحْنا لَکَ مُسَلِّمینَ سالِمینَ».(۴)

۵۴- دعای «اللهم إنی أعوذ بک من شر ما خلقت و...»

پنجاه و چهارم: ایضاً کلینی به سند موثّق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: در صبح این دعا بخوان: «اَللّهُمَّ إنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ ما خَلَقْتَ وَ ذَرَأْتَ وَ بَرَأْتَ فی بِلادِکَ لِعِبادِکَ(۵) اَللّهُمَّ إنّی أَسْئَلُکَ بِجَلالِکَ وَ جَمالِکَ وَ حِلْمِکَ وَ کَرَمِکَ»؛ پس حاجات خود را بطلب.(۶)

۱- ۱_ آ: تَبْتَلِه.

۲- ۲_ع و آ: الأَذَلَ.

۳- ۳_ع و آ: واللاّواءَ.

۴- ۴_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۵، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۹۱، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵- ۵_ع: وَ عِبادِکَ.

۶- ۶_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۷، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۲۹۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵۵– خواندن «الحمد لرب الصباح الحمد لله لفالق الأصباح...»

پنجاه و پنجم: ایضاً کلینی به سند کالصحیح از امام محمّد باقر علیه السلام روایت کرده است که: بعد از صبح سه مرتبه بگو:

«اَلْحَمْدُ لِرَبِّ الصَّباحِ اَلْحَمْدُ لِفالِقِ الْاِصْباحِ» پس بگو «اَللّهُمَّ افْتَحْ لی بابَ الْاَمْرِ الَّذی فیهِ الْیُسْرُ وَ الْعافِیَهُ اَللّهُمَّ هَیِّئْ لی سَبیلَهُ وَ بَصِّرْنی مَخْرَجَهُ اَللّهُمَّ إنْ کُنْتَ قَضَیْتَ لِاَحَدٍ مِنْ خَلْقِکَ عَلَیَّ مَقْدُرَهً بالشَّرِّ(۱) فَخُذْهُ مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ وَ مِنْ خَلْفِه وَ عَنْ یَمینِه وَ عَنْ شِمالِه وَ مِنْ تَحْتِ قَدَمَیْهِ وَ مِنْ فَوْقِ رَأْسِه وَ اکْفِنیهِ بِما شِئْتَ وَ مِنْ حَیْثُ شِئْتَ وَ کَیْفَ شِئْتَ».(۲)

۵۶– خواندن «اللهم إنی أصبحت فی ذمتک و جوارک...»

پنجاه و ششم: ایضاً کلینی به سند معتبر از حضرت باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که در صبح این دعا بخواند، در آن روز هیچ چیز به او ضرر نرساند؛ و هر که در شام(۳) بخواند در آن شب چیزی او را ضرر نرساند، إن شاءاللّه تعالی:

«اَللّهُمَّ إنّی أَصْبَحْتُ فی ذِمَّتِکَ وَ جِوارِکَ اَللّهُمَّ إنّی أَسْتَوْدِعُکَ دینی وَ نَفْسی وَ دُنْیایَ وَ آخِرَتی وَ أَهْلی وَ مالی وَ أَعُوذُ بِکَ یا عَظیمُ مِنْ شَرِّ خَلْقِکَ جَمیعاً وَ أَعُوذُ بِکَ(۴) مِنْ شَرِّ ما یُبْلِسُ(۵) بِه إبْلیسُ وَ جُنُودُهُ».(۶)

۵۷– دعای «اللهم لک الحمد أحمدک و أستعینک و...»

پنجاه و هفتم: ایضاً کلینی ــ ره ــ در باب دعاهای صباح و مسا این دعا را به سند کالصّحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است:

«اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ أَحْمَدُکَ وَ أَسْتَعینُکَ وَ أَنْتَ رَبّی وَ أَنَا عَبْدُکَ أَصْبَحْتُ عَلی عَهْدِکَ وَ وَعْدِکَ وَ أُومِنُ بِوَعْدِکَ وَ أُوفی بِعَهْدِکَ مَا اسْتَطَعْتُ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إلّا بِاللّه ِ وَحْدَهُ

۱- ۱_ حاشیه ع و آ: بالسُّوءِ.

۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۸، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۷، باب نبذه مما یقال... .

۳- ۳_ع: شب.

۴- ۴_ آ: + یا عظیمُ.

۵- ۵_ حاشیه متن: تُلَبِّسُ.

۶- ۶_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۸ ، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۲۹۴، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

لا شَریکَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ أَصْبَحْتُ عَلی فِطْرَهِ الْاءِسْلامِ وَ کَلِمَهِ الْاءِخْلاصِ وَ مِلَّهِ إِبْراهیمَ وَ دینِ مُحَمَّدٍ عَلی ذلِکَ أَحْیا وَ عَلَیْهِ أَمُوتُ إِنْ شاءَ اللّه ٰاَللّهُمَّ أَحْینی ما أَحْیَیْتَنی وَ أَمِتْنی(۱) إِذا أَمَتَّنی عَلی ذلِکَ وَ ابْعَثْنی إِذا بَعَثْتَنی عَلی ذلِکَ أَبْتَغی بِذلِکَ رِضْوانَکَ وَ اتِّباعَ سَبیلِکَ إِلَیْکَ أَلْجَأْتُ ظَهْری وَ إِلَیْکَ فَوَّضْتُ أَمْری آلُ مُحَمَّدٍ أَئِمَّتی لَیْسَ لی أَئِمَّهٌ غَیْرُهُمْ بِهِمْ أَئْتَمُّ وَ إِیّاهُم أَتَوَلّی وَ بِهِمْ أَقْتَدی اَللّهُمَّ اجْعَلْهُمْ أَوْلِیائی فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ وَ اجْعَلْنی أُوالی(۲) أَوْلِیائَهُمْ وَ أُعادی أَعْدائَهُمْ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ وَ أَلْحِقْنی بِالصّالِحینَ وَ آبائی مَعَهُمْ».(۳)

۵۸- دعای «الحمدلله الذی یفعل ما یشاء و لا یفعل...»

پنجاه و هشتم: ایضاً کلینی به سند کالصّحیح روایت کرده است که: مردی به خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که مرا دعایی تعلیم فرمایید که هر صبح و شام بخوانم. حضرت فرمود که: این دعا بخوان:

«اَلْحَمْدُ للّه ِالَّذی یَفْعَلُ ما یَشاءُ وَ لا یَفْعَلُ ما یَشاءُ غَیْرُهُ اَلْحَمْدُ للّه ِکَما یُحِبُّ اللّه ٰأَنْ یُحْمَدَ اَلْحَمْدُ للّه ِکَما هُوَ أَهْلُهُ اَللّهُمَّ أَدْخِلْنی فی کُلِّ خَیْرٍ أَدْخَلْتَ فیهِ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ وَ أَخْرِجْنی مِنْ کُلِّ سُوءٍ أَخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله ».(۴)

۵۹- دعای «اللهم أنت ربی لا إله إلا أنت علیک توکلت...»

پنجاه و نهم: شیخ ابن فهد روایت کرده است که: روزی ابوالدرداء را خبر دادند که خانه ات سوخته است، گفت نسوخته است. دیگری خبر داد، باز چنین گفت تا سه مرتبه؛ پس معلوم شد که خانه های اطراف، همه سوخته و خانه او نسوخته. گفتند: از چه راه دانستی که خانه تو نسوخته است؟ گفت: زیرا که شنیدم از رسول خدا صلی الله علیه و آله که هر که

۱- ۱_ آ: ما أَمَتَّنی.

۲- ۲_ع: + بهم .

۳- ۳_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۹، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۲۹۴، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۴- ۴_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۹، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۲۹۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

در صبح این دعا بخواند، در آن روز، بدی به او نمی رسد؛ و اگر در شام بخواند، در آن شب، بدی به او نمی رسد؛ و من این دعا را خوانده بودم:

«اَللّهُمَّ أَنْتَ رَبّی لا إلهَ إلاّ أَنْتَ عَلَیْکَ تَوَکَّلْتُ وَ أَنْتَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إلاّ بِاللّه العَلِیِّ الْعَظیمِ ما شاءَ اللّه کانَ وَ ما لَمْ یَشَأْ لَمْ یَکُنْ اَشْهَدُ(۱) أَنَّ اللّه عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدِیرٌ وَ أَنَّ اللّه قَدْ أَحاطَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ عِلْماً(۲) إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ نَفْسی وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ دابَّهٍ أَنْتَ آخِذٌ بِناصِیَتِها إِنَّ رَبّی عَلی صِراطٍ مُسْتَقیمٍ».(۳)

۶۰- دعای «فاللّه خیر حافظاً و هو أرحم الراحمین...»

شصتم: در بلدالأمین از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که در صبح هفت مرتبه این دعا بخواند در آن روز از بلاها محفوظ باشد:

«فَاللّه خَیْرٌ حافِظاً وَ هُوَ أَرْحَمُ الرّاحِمینَ إِنَّ وَلِیِّیَ اللّه الَّذی نَزَّلَ الْکِتابَ وَ هُوَ یَتَوَلَّی الصّالِحینَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِیَ اللّه لا إِلهَ إِلاّ هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ».(۴)

۶۱- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم الحمدلله الذی هدانی...»

شصت و یکم: در مهج الدعوات روایت کرده است که محمّد بن عبیداللّه(۵) اسکندری گفت: من از ندیمان و خواصّ ابوجعفر دوانقی بودم، و رازهای خود را با من می گفت. روزی به نزد او رفتم، او را غمگین یافتم؛ پرسیدم که چرا چنین غمگینی و متفکری؟ گفت: صد کس و زیاده از اولاد فاطمه علیهاالسلام را هلاک کردم، و بزرگ و پیشوای ایشان مانده است. گفتم کیست؟ گفت جعفر بن محمّد، امام رافضیان، و بزرگ ایشان. گفتم: ای خلیفه! او مردیست که پیوسته مشغول عبادتست، و هرگز در فکر پادشاهی و خلافت نیست. گفت: می دانم که تو او را امام می دانی، و پادشاه رعایت اینها نمی کند، و سوگند یاد کرده ام که امروز پیش از شام از مهمّ او فارغ شوم. پس جلّادی را طلبید و گفت: من

۱- ۱_ ع و آ: أعْلَمُ.

۲- ۲_ ع: + اللّهمَّ .

۳- ۳_ عده الداعی، ص ۲۷۱ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۲۹۷، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۴- ۴_ در آن منبع یافت نشد؛ ر . ک به: بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۲۹۸، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵- ۵_ آ: عَبدُاللّه.

چون جعفر بن محمّد ــ صلوات اللّه علیه ــ را حاضر سازم و او را مشغول سخن گردانم و کلاه خود را از سر بردارم تو او را گردن بزن. آنگاه حضرت را طلبید؛ چون داخل قصر شد من به نزدیکش رفتم، دیدم که لبهایش حرکت می کند و دعایی می خواند، امّا ندانستم که چه دعا می خواند و دیدم که قصر آن لعین به حرکت درآمد مانند کشتی، و خلیفه با سر و پای برهنه به استقبال آن حضرت دوید مانند غلامی که به نزد آقای خود رود، و گاه سرخ و گاه زرد می شد، و بازوی حضرت را گرفت و بر تخت خود نشانید، و به روش بندگان در خدمت او به دو زانو نشست و گفت: در این ساعت چرا تصدیع(۱) کشیدید و تشریف آوردید یابن رسول اللّه؟ حضرت فرمود که: تو مرا طلبیدی، اجابت کردم. گفت: من شما را نطلبیدم، رسول(۲) غلط کرده است، یابن رسول اللّه! هر حاجت که داری از من بطلب. حضرت فرمود که: حاجت من آنست که بی ضرورتی، مرا نطلبی. گفت: چنین باشد. پس حضرت برخواست و به منزل خود تشریف برد، و آن ملعون مدهوشانه به خواب رفت، و تا نصف شب بیدار نشد، و من بر بالین آن لعین نشسته بودم. چون بیدار شد گفت: مرو به جایی تا من نمازهای خود را قضا کنم و قصّه خود را برای تو نقل کنم. چون فارغ شد گفت: در وقتی که امام تو جعفر بن محمّد علیه السلام را حاضر کردم، و آن قصدِ بد نسبت به او در خاطر داشتم، ناگاه دیدم که اژده های عظیمی حاضر شد، و دُم خود را بر دور قصر من حلقه کرد، و لبِ بالایش بر بالای قصر من، و لب پایین را به زیر قصر(۳) گذاشت و به زبان فصیح با من گفت که: ای منصور! خدا مرا به سوی تو فرستاده است، و مرا امر کرده است که اگر بدی نسبت به بنده صالح صادق او اراده کنی من قصر تو را با آنچه در آن هست فروبرم. پس عقل من حیران شد، و اعضایم بلرزید، و دندانهایم بر هم می خورد.

راوی گفت: من گفتم ای خلیفه! اینها از او بعید نیست؛ او وارث علوم جدّش حضرت

۱- ۱ــ زحمت.

۲- ۲ــ فرستاده از طرف منصور دوانقی .

۳- ۳ــ ع: بر زیر قصر من.

رسالت و پدرش امیرالمؤمنین است، و نزد او نامها و دعاها هست که اگر بر شبِ تیره بخوانند روشن می شود، و اگر بر روزِ روشن بخواند تیره می شود.

راوی گفت: پس از آن ملعون رخصت طلبیدم که به زیارت آن حضرت بروم؛ چون دستوری یافتم به خدمت آن حضرت شتافتم، و بعد از سلام و اکرام گفتم: ای مولای من! به حقّ جدّت رسول خدا صلی الله علیه و آله سوگند می دهم که آن دعایی که می خواندی در هنگامی که داخل قصر شدی مرا تعلیم نمایی. آن معدنِ(۱) کرم و فتوّت مرا اجابت نمود، و دعا را تعلیم من کرد، و فرمود که: این حرز جلیل و دعای عظیم نبیل است که هر که در صباح بخواند در امان خدا باشد تا شب؛ و هر که در پسین یا خفتن بخواند در امان خدا(۲) باشد تا صبح. و این دعا را به من تعلیم کرد پدرم امام محمّد باقر و روایت کرد از پدرش حضرت امام زین العابدین، از پدرش سیّدالشهدا، از برادرش سیّد اصفیا حسن مجتبی، از پدرش سیّد اوصیا، از محمّد سیّد انبیا ــ صلوات اللّه علیه و علیهم اجمعین ــ و این دعا را از قرآن مجید استخراج نموده. اینست دعا:

«بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ اَلْحَمْدُ للّهِ الَّذی هَدانی(۳) لِلْاءِسْلامِ وَ أَکْرَمَنی بِالْاءیمانِ وَ عَرَّفَنِی الْحَقَّ الَّذی عَنْهُ یُوءفَکُونَ وَ النَّبَأَ الْعَظیمَ الَّذی هُمْ فیهِ مُخْتَلِفُونَ وَ سُبْحانَ اللّهِ الَّذی رَفَعَ السَّماءَ بِغَیْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَها وَ أَنْشَأَ جَنّاتِ الْمَأْوی بِلا أَمَدٍ تَلْقَوْنَها وَ لا إِلهَ إِلاَّ اللّهُ السّابِغُ النِّعْمَهِ الدّافِعُ النِّقِمَهِ الْواسِعُ الرَّحْمَهِ وَ اللّهُ أَکْبَرُ ذُو السُّلْطانِ الْمَنیعِ وَ الْاءِنْشاءِ الْبَدیعِ وَ الشَّأْنِ الرَّفیعِ وَ الْحِسابِ السَّریعِ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ وَ رَسُولِکَ وَ نَبِیِّکَ وَ أَمینِکَ وَ شَهیدِکَ التَّقِیِّ النَّقِیِّ الْبَشیرِ النَّذیرِ السِّراجِ الْمُنیرِ وَ آلِهِ الطَّیِّبینَ(۴) الْاءَخْیارِ ما شاءَ اللّهُ تَقَرُّباً إِلَی اللّهِ ما شاءَ اللّهُ تَوَجُّهاً إِلَی اللّهِ ما شاءَ اللّهُ تَلَطُّفاً بِاللّهِ (۵) ما شاءَ اللّهُ ما یَکُنْ بِنا مِنْ

۱- ۱ــ آ: + علوم و .

۲- ۲ــ ع و آ: حفظ و حمایت خدا.

۳- ۳ــ حاشیه ع و آ: هَدَانا.

۴- ۴ــ حاشیه ع و آ: الطّاهرین.

۵- ۵ــ حاشیه ع و آ: إِلی اللّه.

نِعْمَهٍ فَمِنَ اللّه ِ ما شاءَ اللّه ُ لا يَصْرِفُ السُّوءَ إلاَّ اللّه ُ ما شاءَ اللّه ُ لا يَسُوقُ الْخَيْرَ إلاَّ اللّه ُ ما شاءَ اللّه ُ لا قُوَّهَ إلاّ بِاللّه ِ أَعيذُ نَفْسى وَ شَعْرى وَ بَشَرى وَ أَهْلى وَ مالى وَ وُلْدى وَ ذُرِّيَّتى وَ دينى وَ دُنْيایَ وَ ما رَزَقَنى رَبّى وَ ما أُغْلِقَتْ عَلَيْهِ أَبْوابى وَ أَحاطَتْ بِه جُدْرانى وَ ما أَتَقَلَّبُ فيه مِنْ نِعْمَهٍ وَ إِحْسانِه وَ جَميعِ إِخْوانى وَ أَقْرِبائى وَ قَراباتى مِنَ الْمُوءْمِنينَ وَ الْمُوءْمِناتِ بِاللّه ِ الْعَظيمِ وَ بِأَسْمائِه التّامَّهِ الْعامَّهِ(۱) الْكامِلَهِ الشّافِيَهِ الْفاضِلَهِ الْمُبارَكَهِ الْمُنيفَهِ الْمُتَعالِيَهِ الزّاكِيَهِ الشَّريفَهِ الْكَريمَهِ الطّاهِرَهِ الْعَظيمَهِ(۲) الْمَخْزُونَهِ الْمَكْنُونَهِ الَّتى لا يُجاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَ لا فاجِرٌ وَ بِأُمِّ الْكِتابِ وَ فاتِحَتِه وَ خاتِمَتِه وَ ما بَيْنَهُما مِنْ سُورَهٍ شَريفَهٍ وَ آيَهٍ مُحْكَمَهٍ وَ شِفاءٍ وَ رَحْمَهٍ وَ عَوْذَهٍ وَ بَرَكَهٍ وَ بِالتَّوْراهِ وَ الْاءِنْجيلِ وَ الزَّبُورِ وَ الْفُرْقانِ وَ بِصُحُفِ إِبْراهيمَ وَ مُوسى وَ بِكُلِّ كِتابٍ أَنْزَلَهُ اللّه ُ وَ بِكُلِّ رَسُولٍ أَرْسَلَهُ اللّه ُ وَ بِكُلِّ حُجَّهٍ أَقامَها اللّه ُ وَ بِكُلِّ بُرْهانٍ أَظْهَرَهُ اللّه ُ(۳) وَ بِكُلِّ آلاءِ اللّه ِ وَ عِزَّهِ اللّه ِ وَ عَظَمَهِ اللّه ِ وَ قُدْرَهِ اللّه ِ وَ سُلْطانِ اللّه ِ وَ جَلالِ اللّه ِ وَ مَنَعَهِ(۴) اللّه (۵) وَ عَفْوِ اللّه ِ وَ حِلْمِ اللّه ِ وَ حِكْمَهِ اللّه ِ وَ غُفْرانِ اللّه ِ وَ مَلائِكَهِ اللّه ِ وَ كُتُبِ اللّه ِ وَ رُسُلِ اللّه ِ وَ أَنْبِياءِ اللّه ِ وَ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللّه ِ وَ أَهْلِ بَيْتِ رَسُولِ اللّه ِ ــ صَلَّى اللّه ُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِم اَجْمَعينَ ــ مِنْ غَضَبِ اللّه ِ وَ سَخَطِ اللّه ِ وَ نَكالِ اللّه ِ وَ عِقابِ اللّه ِ وَ أَخْذِ اللّه ِ وَ بَطْشِه وَ اجْتِياحِه وَ اجْتِثاثِه وَ اصْطِلامِه وَ اسْتيصالِه وَ تَدْميرِه وَ سَطَواتِه وَ نَقِمَتِه وَ جَميعِ مَثُلاتِه وَ مِنْ إِعْراضِه وَ صُدُودِه وَ تَنْكيلِه وَ تَوْكيلِه وَ خِذْلانِه وَ دَمْدَمَتِهِ وَ تَخْلِيَتِه وَ مِنَ الْكُفْرِ وَ النِّفاقِ وَ الشَّكِّ وَ الشِّرْكِ وَ الْحَيْرَهِ فى دينِ اللّه ِ وَ مِنْ شَرِّ يَوْمِ النُّشُورِ وَ الْحَشْرِ وَ الْمَوْقِفِ وَ الْحِسابِ وَ مِنْ شَرِّ كِتابٍ قَدْ سَبَقَ وَ مِنْ زَوالِ النِّعْمَهِ وَ تَحْويلِ الْعافِيَهِ وَ حُلُولِ النَّقِمَهِ وَ مُوجِباتِ الْهَلَكَهِ وَ مِنْ مَواقِفِ الْخِزْىِ وَ الْفَضيحَهِ فِى الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ وَ أَعُوذُ بِاللّه ِ الْعَظيمِ مِنْ هَوىً مُرْدٍ وَ قَرينٍ مُلْهٍ وَ صاحِبٍ مُسْهٍ وَ جارٍ مُوذٍ وَ غِنىً مَطْغٍ وَ فَقْرٍ مُنْسٍ وَ مِنْ قَلْبٍ لا يَخْشَعُ وَ صَلاهٍ لا تُرْفَعُ(۶) وَ دُعاءٍ لا يُسْمَعُ وَ عَيْنٍ

۱- ۱ــ حاشيه ع و آ: الْكافِيَه.

۲- ۲ــ حاشيه ع و آ: الْمُعَظَّمَه.

۳- ۳ــ ع: + و بِكُلّ نُورٍ أَنارَهُ اللّه.

۴- ۴ــ ع و آ: وَ مَنْعَه.

۵- ۵ــ ع: وَ مَنِّ اللّه.

۶- ۶ــ حاشيه ع و آ: لا تَنْفَعُ.

لا تُدْمَعُ(۱) وَ نَفْسٍ لا تَقْنَعُ وَ بَطْنٍ لا يَشْبَعُ وَ عَمَلٍ لا يُرْفَعُ(۲) وَ اسْتِغاثَهٍ لا تُجابُ وَ غَفْلَهٍ وَ تَفْريطٍ يُوجِبانِ الْحَسْرَهَ وَ النَّدامَهَ وَ مِنَ الرِّياءِ وَ السُّمْعَهِ وَ الشَّكِّ وَ الْعَمى فى دينِ اللّه وَ مِنْ نَصَبٍ وَ اجْتِهادٍ يُوجِبانِ الْعَذابَ وَ مِنْ مَرَدٍّ إِلَى النّارِ وَ مِنْ ضَلْعِ(۳) الدَّيْنِ وَ غَلَبَهِ الرِّجالِ وَ سُوءِ الْمَنْظَرِ فِى الدّينِ وَ النَّفْسِ وَ الْاَهْلِ وَ الْمالِ وَ الْوَلَدِ وَ الْاِخْوانِ وَ عِنْدَ مُعايَنَهِ مَلَكِ الْمَوْتِ وَ أَعُوذُ بِاللّه الْعَظيم مِنَ الْغَرَقِ وَ الْحَرَقِ وَ الشَّرَقِ وَ السَّرَقِ وَ الْهَدْمِ وَ الْخَسْفِ وَ الْمَسْخِ(۴) وَ الْحِجارَهِ وَ الصَّيْحَهِ وَ الزَّلازِلِ وَ الْفِتَنِ وَ الْعَيْنِ وَ الصَّواعِقِ وَ الْبَرْقِ وَ الْقَوَدِ(۵) وَ الْقَرَدِ وَ الْجُنُونِ وَ الْجُذامِ وَ الْبَرَصِ وَ أَكْلِ السَّبُعِ وَ مَيْتَهِ السُّوءِ وَ جَميعِ أَنْواعِ الْبَلايا فِى الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ وَ أَعُوذُ بِاللّه الْعَظيم مِنْ شَرِّ السّامَّهِ وَ الْهامَّهِ وَ اللّامَّهِ وَ الْخاصَّهِ وَ الْعامَّهِ وَ الْحامَّهِ وَ مِنْ شَرِّ أَحْداثِ النَّهارِ وَ مِنْ شَرِّ طَوارِقِ اللَّيْلِ وَ النَّهارِ إِلاّ طارِقاً يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يا رَحْمانُ وَ مِنْ دَرَكِ الشَّقاءِ وَ سُوءِ الْقَضاءِ وَجَهْدِ الْبَلاءِ وَ شَماتَهِ الْاَعْداءِ وَ تَتابُعِ الْعَناءِ وَ الْفَقْرِ إِلَى الْاَكْفاءِ وَ سُوءِ الْمَماتِ وَ سُوءِ الْمَحْيا وَ سُوءِ الْمُنْقَلَبِ وَ أَعُوذُ بِاللّه الْعَظيم مِنْ شَرِّ إِبْليسَ وَ جُنُودِه وَ أَعْوانِه وَ أَتْباعِه وَ اَشياعِهِ وَ مِنْ شَرِّ الجِنِّ وَ الْاِنْسِ وَ مِنْ شَرِّ الشَّيْطانِ وَ مِنْ شَرِّ السُّلْطانِ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ ذى شَرٍّ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ ما أَخافُ وَ أَحْذَرُ وَ مِنْ شَرِّ فَسَقَهِ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ وَ مِنْ شَرِّ فَسَقَهِ الْجِنِّ وَ الْاِنْسِ وَ مِنْ شَرِّ ما فِى النُّورِ وَ الظُّلْمِ وَ مِنْ شَرِّ ما هَجَمَ(۶) أَوْ دَهَمَ اَوْ اَلَمَّ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ سُقْمٍ وَ هَمٍّ وَ غَمٍّ وَ آفَهٍ وَ نَدَمٍ وَ مِنْ شَرِّ ما فِى اللَّيْلِ وَ النَّهارِ وَ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ(۷) وَ مِنْ شَرِّ الفُسّاقِ وَ الذُّعّارِ(۸) وَ الْفُجّارِ وَ الْكُفّارِ وَ الْحُسّادِ وَ السُّحّارِ وَ الْجَبابِرَهِ وَ الْاَشْرارِ وَ مِنْ شَرِّ ما يَنْزِلُ مِنَ السَّماءِ وَ ما يَعْرُجُ فيها وَ مِنْ شَرِّ ما يَلِجُ فِى الْاَرْضِ وَ ما يَخْرُجُ مِنْها وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دابَّهٍ رَبّى آخِذٌ بِناصِيَتِها إِنَّ رَبّى عَلى صِراطٍ مُسْتَقيمٍ

۱- ۱ــ ع و آ: لا تَدْمَعُ.

۲- ۲ــ حاشيه ع و آ: لا ينفعُ.

۳- ۳ــ ع و آ: ضَلَع .

۴- ۴ــ ع: + وَالرَّجم.

۵- ۵ــ حاشيه ع و آ: وَالْبَردِ.

۶- ۶ــ آ: أعجم .

۷- ۷ــ حاشيه ع و آ: وَالبِحَار.

۸- ۸ ــ حاشيه ع: وَالدّعّار.

وَ أَعُوذُ بِاللّه ِالْعَظيم مِنْ شَـرِّ مَا اسْـتَعاذَ مِنْهُ المَلائِکَهُ الْمُقَرَّبُونَ وَ الْاءَنْبِياءُ الْمُرْسَلُونَ وَ الشُّهَداءُ(۱) وَ عِبادُکَ الصّالِحُونَ وَ مُحَمَّدٌ وَ عَلِيٌّ وَ فـاطِمَهُ وَ الْحَسَنُ وَالْحُسَـيْنُ وَ الْـاءَئِمَهُ الْمَهْـدِيُّونَ وَ الْاءَوْصِـياءُ وَ الْحُجَـجُ الْمُطَهَّرُونَ عَلَيْهِمُ السَّلامُ وَ رَحْمَهُ اللّه ِوَ بَرَكاتُهُ وَ أَسْئَلُكَ أَنْ تُعْطِيَنی(۲) مِنْ خَيْرِ ما سَأَ لُوکَهُ وَ أَنْ تُعيـذَنی مِنْ شَـرِّ مَا اسْـتَعاذُوا بِکَ مِنْهُ وَ أَسْـئَلُکَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّه عاجِلِه وَ آجِلِه ما عَلِمْتُ مِنْهُ وَ مـا لَمْ أَعْلَمْ وَ أَعُوذُ بِـکَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عـاجِلِهِ و آجِلِهِ ما عَلِمْتُ مِنْهُ و ما لا أَعْلَمْ وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ هَمَزاتِ الشَّياطينِ وَ أَعُوذُ بِکَ رَبِّ أَنْ يَحْضُـرُونِ اَللّهُمَّ مَنْ أَرادَنی فی يَوْمی هـذا وَ فيما بَعْـدَهُ مِنَ الْاءَيّام مِنْ جَميع خَلْقِکَ كُلِّهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَ الْاءِنْس مِنْ قَريبٍ أَوْ بَعيدٍ ضَعيفٍ أَوْ شَديدٍ بِشَرٍّ أَوْ مَكْرُوهٍ أَوْ مَساءَهٍ بِيَدٍ أَوْ بِلِسانٍ أَوْ بِقَلْبٍ فَأَخْرِجْ صَدْرَهُ وَ أَلْجِمْ فاهُ وَ أَفْحِمْ لِسانَهُ وَ اسْدُدْ سَمْعَهُ وَ اقْمِحْ بَصَـرَهُ وَ اَرْعِبْ قَلْبَهُ وَ اشْـغَلْهُ بِنَفْسِه وَ أَمِتْهُ بِغَيْظِه وَ اكْفِناهُ(۳) بِما شِـئْتَ وَ كَيْفَ شِئْتَ وَ أَنّی شِئْتَ بِحَوْلِکَ وَ قُوَّتِکَ إِنَّکَ عَلی كُلِّ شَیْءٍ قَديرٌ .

اَللّهُمَّ اكْفِنی شَرَّ ما(۴) نَصَبَ لی حَدَّهُ وَ اكْفِنی مَكْرَ الْمَكَرَهِ(۵) وَ أَعِنّی عَلی ذلِکَ بِالسَّكينَهِ وَ الْوَقارِ وَ أَلْبِسْنی دِرْعَکَ الْحَصينَهَ وَ أَحْيِنی عَلی(۶) ما أَحْيَيْتَنی فی سِتْرِکَ الْواقی وَ أَصْـلِحْ حالی كُلَّهُ أَصْـبَحْتُ فی جَوارِ اللّه ِمُمْتَنِعاً وَ بِعِزَّهِ اللّه ِالَّتی لا تُرامُ مُحْتَجَباً وَ بِسُـلْطانِ اللّه ِالْمَنيعِ مُحْتَرِزاً مُعْتَصِـماً وَ مُتَمَسِّكاً وَ بِأَسْـماءِ اللّه ِالْحُسْـنی كُلِّها عائِذاً أَصْـبَحْتُ فی حِمَی اللّه ِالَّذی لا يُسْـتَباحُ وَ فی ذِمَّهِ(۷) اللّه ِالَّتی لا تُخفَرُ وَ فی حَبْـلِ اللّه ِالَّذی لا يُجْزَمْ وَ فی جَوارِ اللّه ِالَّذی لا يُسْـتَضامُ وَ فی مَنْعِ اللّه ِالَّذی لا يُـدْرَکُ وَ فی سِـتْرِ اللّه ِالَّذی لا يُهْتَـکُ وَ فی عَـوْنِ اللّه ِالَّذی لا يُخْـذَلُ وَ لا حَـوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلاّ بِـاللّه ِالْعَلِيِّ الْعَظيمِ اَللّهُمَّ اعْطِفْ عَلَيْنـا قُلُوبَ عِبادِکَ(۸)

۱- ۱ـ حاشيه ع و آ: وَ الشُّهداءُ وَ الصّالِحُونَ و عِبادُکَ الْمُتَّقُونَ.

۲- ۲ـ آ: ـ أَنْ تُعْطِيَنی .

۳- ۳ـ حاشيه ع: وَاكْفِيهِ.

۴- ۴ـ ع و آ: مَن.

۵- ۵ـ ع و آ: الْمَكْرَهِ.

۶- ۶ـ ع: ـ علی .

۷- ۷ـ حاشيه آ: فِی ذِمَّتِهِ التّی.

۸- ۸ ـ حاشيه ع: عَبيدکَ.

وَ إِمائِکَ وَ أَوْلِیائِکَ بِرَأْفَةٍ مِنْکَ وَ رَحْمَةٍ إِنَّکَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرّاحِمینَ حَسْبِیَ اللّه ُوَ کَفی سَمِعَ اللّه ُلِمَنْ دَعا لَیْسَ وَراءَ اللّه ِ مُنْتَهی وَ لا دُونَ اللّه ِ مَلْجَأٌ مَنِ اعْتَصَمَ بِاللّه ِ نَجا کَتَبَ اللّه ُلَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَ رُسُلی إِنَّ اللّه َقَوِیٌّ عَزیزٌ فَاللّه ُخَیْرٌ حافِظاً وَ هُوَ أَرْحَمُ الرّاحِمینَ وَ ما تَوْفیقی إِلّا بِاللّه ِ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ(۱) وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ شَهِدَ اللّه ُأَنَّهُ لا إِلهَ إِلّا هُوَ وَ الْمَلائِکَةُ وَ أُولُوا الْعِلْمِ قائِماً بِالْقِسْطِ لا إِلهَ إِلّا هُوَ الْعَزیزُ الْحَکیمُ إِنَّ الدّینَ عِنْدَ اللّه ِ الْإِسْلامُ وَ أَنا عَلی ذلِکَ مِنَ الشّاهِدینَ تَحَصَّنْتُ بِاللّه ِ الْعَلِیِّ(۲) الْعَظیمِ وَ اسْتَعْصَمْتُ(۳) بِالْحَیِّ الَّذی لا یَمُوتُ وَ رَمَیْتُ کُلَّ عَدُوٍّ لَنا بِلا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ إِلّا بِاللّه ِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ ما شاءَ اللّه ُکانَ وَ ما لَمْ یَشَأْ لَمْ یَکُنْ اَشْهَدُ اَنَّ اللّه َعَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ وَ اَنَّ اللّه َقَدْ اَحاطَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ عِلْماً وَ اَحصی کُلَّ شَیْ ءٍ عَدَداً وَ صَلَّی اللّه ُعَلی سَیِّدِنا مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّیِّبینَ الطّاهِرینَ».(۴)

۶۲- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم الله اکبر الله اکبر...»

شصت و دویّم: در مهج الدعوات از حضرت امام زین العابدین علیه السلام روایت کرده است که: در صبح و شام این دعا بخوانند:

«بِسْمِ اللّه ِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ اَللّه ُأَکْبَرُ اَللّه ُأَکْبَرُ اَللّه ُأَکْبَرُ وَ أَعْلی وَ أَجَلُّ وَ أَعْظَمُ مِمّا أَخافُ وَ أَحْذَرُ أَسْتَجیرُ بِاللّه ِ عَزَّ جارُ اللّه ِ وَ جَلَّ ثَناءُ اللّه ِ وَ لا إِلهَ إِلَّا اللّه ُوَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ وَ صَلَّی اللّه ُعَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ کَثیراً أُعیذُ بِکَ نَفْسی وَ دینی وَ أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی وَ مَنْ یَعْنینی أَمْرُهُ اَللّهُمَّ بِکَ أَعُوذُ وَ بِکَ أَلُوذُ وَ بِکَ أَصُولُ وَ إِیّاکَ أَعْبُدُ وَ إِیّاکَ أَسْتَعینُ وَ عَلَیْکَ أَتَوَکَّلُ وَ أَدْرَأُ بِکَ فی نَحْرِ أَعْدائی وَ أَسْتَعینُ بِکَ عَلَیْهِمْ وَ أَسْتَکْفیکَهُمْ فَاکْفِنیهِمْ بِما شِئْتَ وَ کَیْفَ شِئْتَ وَ حَیْثُ شِئْتَ بِحَقِّکَ(۵) لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ فَسَیَکْفیکَهُمُ اللّه ُوَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ قالَ سَنَشُدُّ عَضُدَکَ بِأَخیکَ وَ نَجْعَلُ لَکُما سُلْطاناً فَلا یَصِلُونَ إِلَیْکُما بِآیاتِنا

۱- ۱_ ع و آ: + وَ إِلَیْهِ أُنیبُ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِیَ اللّه ُلا إِلهَ إِلّا هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ .

۲- ۲_ ع و آ: _ الْعَلِیِّ .

۳- ۳_ ع: وَاعْتَصَمْتُ.

۴- ۴_ مهج الدعوات، ص ۱۸، حرز للإمام جعفر بن محمد الصادق علیه السلام ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۰۱، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵- ۵_ حاشیه ع: بِحَقِّ.

أَنْتُما وَ مَنِ اتَّبَعَكُمَا الْغالِبُونَ قالَ لا تَخافا إِنَّنی مَعَكُما أَسْمَعُ وَ أَری قالَتْ إِنّی أَعُوذُ بِالرَّحْمنِ مِنْکَ إِنْ کُنْتَ(۱) تَقِیّاً اِخْسَئُوا فیها وَ لا تُکَلِّمُونِ إِنّی أَخَذْتُ بِسَمْعِ مَنْ یُطالِبُنی بِالسُّوءِ بِسَمْعِ اللّهِ وَ بَصَرِه وَ قُوَّته بِقُوَّهِ اللّهِ وَ حَبْلِهِ الْمَتینِ وَ سُلْطانِهِ الْمُبینِ فَلَیْسَ لَهُمْ عَلَیْنا سَبیلٌ وَ لا سُلْطانٌ إِنْ شاءَ اللّه سَتَرْتُ بَیْنَنا وَ بَیْنَهُمْ بِسَتْرِ النُّبُوَّهِ الَّذی سَتَرَ اللّه الْأَنْبِیاءَ بِه مِنَ الْفَراعِنَه جَبْرائیلُ عَنْ یَمینِنا وَ میکائیلُ عَنْ یَسارِنا وَ اللّه مُطَّلِعٌ عَلَیْنا وَ جَعَلْنا مِنْ بَیْنِ أَیْدیهِمْ سَدّاً وَ مِنْ خَلْفِهِمْ سَدّاً فَأَغْشَیْناهُمْ فَهُمْ لا یُبْصِرُونَ شاهَتِ الْوُجُوهُ فَغُلِبُوا هُنالِکَ وَ انْقَلَبُوا صاغِرینَ صُمٌّ بُکْمٌ عُمْیٌ فَهُمْ لا یُبْصِرُونَ وَ إِذا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنا بَیْنَکَ وَ بَیْنَ الَّذینَ لا یُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَه حِجاباً مَسْتُوراً وَ جَعَلْنا عَلی قُلُوبِهِمْ أَکِنَّهً أَنْ یَفْقَهُوهُ وَ فی آذانِهِمْ وَقْراً وَ إِذا ذَکَرْتَ رَبَّکَ فِی الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَّوْا عَلی أَدْبارِهِمْ نُفُوراً قُلِ ادْعُوا اللّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمنَ أَیّاً ما تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْماءُ الْحُسْنی وَ لا تَجْهَرْ بِصَلاتِکَ وَ لا تُخافِتْ بِها وَ ابْتَغِ بَیْنَ ذلِکَ سَبیلاً وَ قُلِ الْحَمْدُ للّه الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ وَلَداً وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ کَبِّرْهُ تَکْبیراً وَ سُبْحانَ اللّه بُکْرَهً وَ أَصیلاً حَسْبِیَ اللّه مِنْ خَلْقِه حَسْبِیَ اللّه الَّذی یَکْفی وَ لا یَکْفی(۲) مِنْهُ شَیْ ءٌ حَسْبِیَ اللّه وَ نِعْمَ الْوَکیلُ حَسْبِیَ اللّه الَّذی لا إِلهَ إِلاّ هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیم أُولئِکَ الَّذینَ طَبَعَ اللّه عَلی قُلُوبِهِمْ وَ سَمْعِهِمْ وَ أَبْصارِهِمْ وَ أُولئِکَ هُمُ الْغافِلُونَ أَ فَرَأَیْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلهَهُ هَواهُ وَ أَضَلَّهُ اللّه عَلی عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلی سَمْعِه وَ قَلْبِه وَ جَعَلَ عَلی بَصَرِه غِشاوَهً فَمَنْ یَهْدیهِ مِنْ بَعْدِ اللّه أَ فَلا تَذَکَّرُونَ إِنّا جَعَلْنا عَلی قُلُوبِهِمْ أَکِنَّهً أَنْ یَفْقَهُوهُ وَ فی آذانِهِمْ وَقْراً وَ إِنْ تَدْعُهُمْ إِلَی الْهُدی فَلَنْ یَهْتَدُوا إِذاً أَبَداً اَللّهُمَّ احْرُسْنا بِعَیْنِکَ الَّتی لا تَنامُ وَ اکْنُفْنا بِرُکْنِکَ الَّذی لا یُرامُ وَ أَعِذْنا بِسُلْطانِکَ الَّذی لا یُضامُ وَ ارْحَمْنا بِقُدْرَتِکَ یا رَحْمانُ اَللّهُمَّ لا تُهْلِکْنا وَ أَنْتَ بِنا بَرٌّ یا رَحْمانُ أَتُهْلِکُنا وَ أَنْتَ رَبُّنا وَ حِصْنُنا وَ رَجاؤُنا حَسْبِیَ الرَّبُّ مِنَ الْمَرْبُوبینَ حَسْبِیَ الْخالِقُ مِنَ الْمَخْلُوقینَ حَسْبِیَ الرّازِقُ مِنَ الْمَرْزُوقینَ حَسْبی مَنْ لَمْ یَزَلْ حَسْبی حَسْبِیَ اللّه لا اِلهَ اِلاّ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ

۱- ۱__ آ: کان.

۲- ۲__ع: وَ لا یُکفی.

حَسْبِیَ الَّذی لا یَمُنُّ عَلَی الَّذینَ یَمُنُّونَ حَسْبِیَ اللّه ُوَ نِعْمَ الْوَکیلُ وَ صَلَّی اللّه ُعَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ کَثیراً اَللّهُمَّ اِنّی أَصْبَحْتُ فی حِماکَ الَّذی لایُسْتَباحُ وَ ذِمَّتِکَ الَّتی لاتُخْفَرُ وَ جِوارِکَ الَّذی لا یُضامُ وَ لا یُرامُ وَ أَسْئَلُکَ اللّهُمَّ بِعِزَّتِکَ وَ قُدْرَتِکَ أَنْ تَجْعَلَنی فی حِرْزِکَ وَ جِوارِکَ وَ أَمْنِکَ وَ عِیاذِکَ وَ عُدَّتِکَ وَ عَقْدِکَ وَ حِفْظِکَ وَ أَمانِکَ وَ مَنْعِکَ الَّذی لا یُرامُ وَ عِزِّکَ الَّذی لا یُسْتَطاعُ مِنْ غَضَبِکَ وَ سُوءِ عِقابِکَ وَ سُوءِ أَحْداثِ النَّهارِ وَ طَوارِقِ اللَّیْلِ إلاّ طارِقاً یَطْرُقُ بِخَیْرٍ یا رَحْمانُ اَللّهُمَّ یَدُکَ فَوْقَ کُلِّ یَدٍ وَ عِزَّتُکَ أَعَزُّ مِنْ کُلِّ عِزَّةٍ وَ قُوَّتُکَ أَقْوی مِنْ کُلِّ قُوَّةٍ وَ سُلْطانُکَ أَجَلُّ وَ أَمْنَعُ مِنْ کُلِّ سُلْطانٍ أَدْرَءُ بِکَ فی نُحُورِ(۱) أَعْدائی وَ أَسْتَعینُ بِکَ عَلَیْهِمْ وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ شُرُورِهِمْ وَ أَلْجَاءُ إِلَیْکَ فیما أَشْفَقْتُ عَلَیْهِ مِنْهُمْ وَ صَلَّی اللّه ُعَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَجِرْنی مِنْهُمْ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ وَ قالَ الْمَلِکُ ائْتُونی بِهِ أَسْتَخْلِصْهُ لِنَفْسی فَلَمّا کَلَّمَهُ قالَ إِنَّکَ الْیَوْمَ لَدَیْنا مَکینٌ أَمینٌ قالَ اجْعَلْنی عَلی خَزائِنِ الْاَءَرْضِ إِنّی حَفِیظٌ عَلِیمٌ وَ کَذلِکَ مَکَّنّا لِیُوسُفَ فِی الْاَءَرْضِ یَتَبَوَّأُ مِنْها حَیْثُ یَشاءُ فَیُصیبُ بِرَحْمَتِنا مَنْ نَشاءُ وَ لا نُضیعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِینَ وَ لاَءَجْرُ الْآخِرَهِ خَیْرٌ لِلَّذِینَ آمَنُوا وَ کانُوا یَتَّقُونَ وَ خَشَعَتِ الْاَءَصْواتُ لِلرَّحْمنِ فَلا تَسْمَعُ إِلاّ هَمْساً .

أُعیذُ نَفْسی وَ دینی وَ أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی وَ جَمیعَ ما تَلْحَقُهُ عِنایَتی وَ جَمیعَ نِعَمِ اللّه ِعِنْدی بِسْمِ اللّه ِالرَّحمنِ الرَّحیمِ الَّذی خَضَعَتْ لَهُ الرِّقابُ(۲) وَ بِسْمِ اللّه (۳) الَّذی خافَتْهُ الصُّدُورُ وَ بِسْمِ اللّه ِالَّذی وَجِلَتْ مِنْهُ النُّفُوسُ وَ بِسْمِ اللّه ِالَّذی قالَ بِه لِلنّارِ کُونی بَرْداً(۴) وَ سَلاماً عَلی إِبْراهِیمَ وَ أَرادُوا بِهِ کَیْداً فَجَعَلْناهُمُ الْاَءَخْسَرِینَ وَ بِسْمِ اللّه ِالَّذی مَلاَءَ الْاَءَرْکانَ کُلَّها وَ بِعَزیمَهِ اللّه ِالَّتی لا تُحْصی وَ بِقُدْرَهِ اللّه ِالْمُسْتَطیلَهِ عَلی جَمیعِ خَلْقِه مِنْ شَرِّ مَنْ فی هذِهِ النّارِ وَ مِنْ شَرِّ سُلْطانِهِمْ وَ سَطَواتِهِمْ وَ حَوْلِهِمْ وَ قُوَّتِهِمْ وَ غَدْرِهِمْ وَ مَکْرِهِمْ وَ أُعیذُ نَفْسی وَ أَهْلی وَ مالی وَ وُلْدی وَ ذَوی عِنایَتی وَ جَمیعَ نِعَمِ اللّه ِعِنْدی بِشِدَّهِ حَوْلِ اللّه ِوَ شِدَّهِ قُوَّهِ اللّه ِوَ شِدَّهِ

۱- ۱_ آ: بُحُورِ.

۲- ۲_ حاشیه ع: لاتَخْفی عَلَیْهِ خافِیهُ الصُّدُورِ.

۳- ۳_ آ: _ اللّه .

۴- ۴_ آ: _ بَرْداً .

بَطْشِ اللّه ِ وَ شِدَّهِ جَبَرُوتِ اللّه ِ وَ بِمَواثیقِ اللّه ِ وَ طاعَتِه عَلَی الجِنِّ وَ الاْءِنْسِ بِسْمِ اللّه ِ الَّذی یُمْسِکُ السَّماواتِ وَ الاْءَرْضَ أَنْ تَزُولا وَ لَئِنْ زالَتا إِنْ أَمْسَکَهُما مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ کانَ حَلیماً غَفُوراً وَ بِسْمِ اللّه ِ الَّذی فَلَقَ الْبَحْرَ لِبَنی إِسْرائیلَ وَ بِسْمِ اللّه ِ الَّذی ألانَ لِداوُدَ الْحَدیدَ وَ بِسْمِ اللّه ِ الَّذِی الاْءَرْضُ جَمیعاً قَبْضَتُهُ یَوْمَ الْقِیامَهِ وَ السَّماواتُ مَطْوِیّاتٌ بِیَمینِه سُبْحانَهُ وَ تَعالی عَمّا یُشْرِکُونَ وَ مِنْ شَرِّ جَمیعِ مَنْ فِی هذِهِ الدُّنْیا وَ مِنْ شَرِّ(۱) جمیعِ ما خَلَقَهُ(۲) وَ مَنْ أَحاطَ بِه عِلْمُهُ وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ ذی شَرٍّ وَ مِنْ شَرِّ حَسَدِ کُلِّ حاسِدٍ وَ سِعایَهِ کُلِّ ساعٍ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه ِ العَلِیِّ الْعَظیمِ شَأْنُهُ اللّهُمَّ بِکَ أَسْتَعینُ وَ بِکَ أَسْتَغیثُ وَ عَلَیْکَ أَتَوَکَّلُ وَ أَنْتَ رَبُّ الْعَرْشِ العَظیمِ اللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ احْفَظْنی وَ خَلِّصْنی مِنْ کُلِّ مَعْصِیَهٍ وَ مُصیبَهٍ نَزَلَتْ فی هذَا الْیَوْمِ وَ فی هذِهِ اللَّیْلَهِ وَ فی جَمیعِ اللَّیالی وَ الاْءَیّامِ مِنَ السَّماواتِ وَ الاْءَرْضِ إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ بِسْمِ اللّه ِ عَلی نَفْسی وَ مالی وَ أَهْلی وَ وُلْدی بِسْمِ اللّه ِ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ أَعْطانی رَبّی بِسْمِ اللّه ِ خَیْرِ الاْءَسْماءِ بِسْمِ اللّه ِ رَبِّ الاْءَرْضِ وَ(۳) السَّماءِ بِسْمِ اللّه ِ الَّذی لا یَضُرُّ مَعَ اسْمِه شَیْ ءٌ فِی الاْءَرْضِ وَ لا فِی السَّماءِ وَ هُوَ السَّمیعُ العَلیمُ اَللّهُمَّ رَضِّنی بِما قَضَیْتَ وَ عافِنی فیما(۴) أَمْضَیْتَ حَتّی لا أُحِبَّ تَعْجیلَ ما أَخَّرْتَ وَ لا تَأْخیرَ ما عَجَّلْتَ اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ أَضْغاثِ الاْءَحْلامِ وَ أَنْ یَلْعَبَ بِیَ الشَّیْطانُ فِی الْیَقْظَهِ وَ الْمَنامِ بِسْمِ اللّه ِ تَحَصَّنْتُ بِالحَیِّ الَّذی لا یَمُوتُ مِنْ شَرِّ ما أَخافُ وَ أَحْذَرُ وَ رَمَیْتُ مَنْ یُریدُ بی سُوءً أَوْ مَکْرُوهاً مِنْ بَیْنِ یَدَیَّ بِلا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّه ِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ وَ أَعُوذُ بِاللّه ِ مِنْ شَرِّکُمْ وَ شَرُّکُمْ تَحْتَ أَقْدامِکُم وَ خَیْرُکُم بَیْنَ أَعْیُنِکُم وَ أُعیذُ نَفْسی وَ ما أَعْطانی رَبّی وَ ما مَلَکَتْهُ یَدی وَ ذَووُا(۵) عِنایَتی بِرُکْنِ اللّه ِ الاْءَشَدِّ وَ کُلُّ أَرْکانِ رَبّی شِدادٌ اَللّهُمَّ تَوَسَّلْتُ بِکَ إِلَیْکَ وَ تَحَمَّلْتُ بِکَ عَلَیْکَ فَإِنَّهُ لا یُنالُ ما عِنْدَکَ إِلاّ بِکَ وَ أَسْئَلُکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَنْ تَکْفِیَنی

۱- ۱_ ع: _ جَمیعِ مَنْ فِی هذِهِ الدُّنْیا وَ مِنْ شَرِّ .

۲- ۲_ آ و حاشیه ع مَنْ خَلَقَهُ و متن ع: ما خَلَقْتَهُ .

۳- ۳_ حاشیه متن: و رَبَّ السَّماءِ .

۴- ۴_ حاشیه متن: بِما.

۵- ۵_ حاشیه ع: ذو.

شَرَّ ما أَحْذَرُ وَ ما لا اَحْذَرُ وَ ما لا يَبْلُغُهُ حَذارى إِنَّكَ عَلى كُلِّ شَيْ ءٍ قَديرٌ وَ هُوَ عَلَيْكَ يَسيرٌ جَبْرَئيلُ عَنْ يَمينى وَ ميكائيلُ عَنْ شِمالى وَ إِسْرافيلُ أَمامى وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ إِلاّ بِاللّه ِ الْعَلِيِّ الْعَظيم اَللّهُمَّ مُخْرِجَ الْوَلَدِ مِنَ الرَّحِم وَ رَبَّ الشَّفْعِ وَ الْوَتْرِ سَخِّرْلى ما أُريدُ مِنْ دُنْياىَ وَ آخِرَتى وَ اكْفِنى ما أَهَمَّنى إِنَّكَ عَلى كُلِّ شَيْ ءٍ قَديرٌ اَللّهُمَّ إِنّى عَبْدُكَ وَ ابْنُ عَبْدِكَ وَ ابْنُ اَمَتِكَ ناصِيَتى بِيَدِكَ ماضٍ فِيَّ حُكْمُكَ عَدْلٌ عَلَيَّ قَضاؤُكَ أَسْئَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ وَ أَنْزَلْتَهُ فى كِتابِكَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَداً مِنْ خَلْقِكَ أَوِ اسْتَأْ ثَرْتَ بِهِ فى عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبيعَ قَلْبى وَ نُورَ بَصَرى وَ شِفاءَ صَدْرى وَ جَلاءَ حُزْنى وَ ذَهابَ هَمّى وَ قَضاءَ دَيْنى لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ سُبْحانَكَ إِنّى كُنْتُ مِنَ الظّالِمينَ يا حَيُّ حَيْنَ لا حَيَّ يا مُحْيِيَ الْاَءمْواتِ وَ الْقائِمُ عَلى كُلِّ نَفْسٍ بِما كَسَبَتْ يا حَيُّ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ بِرَحْمَتِكَ الَّتى وَسِعَتْ كُلَّ شَيْ ءٍ إِسْتَعَنْتُ فَأَعِنّى(۱) وَ اجْمَعْ لى خَيْرَ الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ وَ اصْرِفْ عَنّى شَرَّهُما(۲) بِمَنِّكَ وَ سَعَهِ فَضْلِكَ اَللّهُمَّ إِنَّكَ مَليكٌ مُقْتَدِرٌ وَ ما تَشاءُ مِنْ أَمْرٍ يَكُنْ فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ فَرِّجْ عَنّى وَ اكْفِنى ما أَهَمَّنى إِنَّكَ عَلى ذلِكَ قادِرٌ(۳) يا جَوادُ يا كَريمُ اَللّهُمَّ بِكَ أَسْتَفْتِحُ وَ بِكَ أَسْتَنْجِحُ وَ بِمُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ إِلَيْكَ أَتَوَجَّهُ اَللّهُمَّ سَهِّلْ حُزُونَتَهُ(۴) وَ ذَلِّلْ لى صُعُوبَتَهُ وَ أَعْطِنى مِنَ الْخَيْرِ أَكْثَرَ مِمّا أَرْجُو وَ اصْرِفْ عَنّى مِنَ الشَّرِّ أَكْثَرَ مِمّا أَخافُ وَ أَحْذَرُ وَ ما اَحْذَرُ وَ لا قُوَّةَ إِلاّ بِاللّه ِ الْعَلِيِّ الْعَظيمِ وَ صَلَّى اللّه ُعَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ حَسْبُنَا اللّه ُوَ نِعْمَ الْوَكيلُ(۵) نِعْمَ الْمَوْلى وَ نِعْمَ النَّصيرُ».(۶)

۶۳- دعای «بسم اللّه الرحمن الرحیم بسم اللّه و باللّه سددت...»

شصت و سیّم: ایضاً در مهج الدعوات از حضرت امام زین العابدین علیه السلام روایت کرده است که: در صبح و شام این دعا بخوانند:

ص : ۲۶۰

۱- ۱_ حاشیه متن و آ: إِستَغَثْتُ فَأَغِثْنِى، و حاشیه ع: فَأَغِثْنِى.

۲- ۲_ ع: شَرَّها.

۳- ۳_ حاشیه هر سه نسخه: قَديرٌ.

۴- ۴_ آ: حُزْنَتَهُ، و حاشیه آن: حُزُونَهَ الرّافى.

۵- ۵_ ع: + و .

۶- ۶_ مهج الدعوات، ص ۱۱، حرز الكامل للإمام الساجد... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۰۷، باب ۴۵، الأدعيه و الأذكار عند الصباح.

«بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللّهِ وَ بِاللّهِ سَدَدْتُ أَفْواهَ الجِنِّ وَ الْاءِنْسِ وَ الشَّياطِينِ وَ السَّحَرَهِ وَ الْاءَبالِسَهِ مِنَ الجِنِّ وَ الْاءِنْسِ وَ السَّلاطِينِ وَ مَنْ يَلُوذُ بِهِمْ بِاللّهِ الْعَزِيزِ الْأَعَزِّ وَ بِاللّهِ الْكَبِيرِ الْاءَكْبَرِ بِسْمِ اللّهِ الظّاهِرِ الْباطِنِ الْمَكْنُونِ الْمَخْزُونِ الَّذى أَقامَ بِهِ السَّماواتِ وَ الْاءَرْضَ ثُمَّ اسْتَوى عَلَى الْعَرْشِ بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ وَ وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِما ظَلَمُوا فَهُمْ لا يَنْطِقُونَ(۱) قالَ اخْسَوءُا فيها وَ لا تُكَلِّمُونِ وَ عَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَ قَدْ خابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْماً وَ خَشَعَتِ الْاءَصْواتُ لِلرَّحْمنِ فَلا تَسْمَعُ إِلاّ هَمْساً وَ جَعَلْنا عَلى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّهً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَ فى آذانِهِمْ وَقْراً وَ إِذا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِى الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَّوْا عَلى أَدْبارِهِمْ نُفُوراً وَ إِذا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ الَّذينَ لا يُوءْمِنُونَ بِالْآخِرَهِ حِجاباً مَسْتُوراً وَ جَعَلْنا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدّاً وَ مِنْ خَلْفِهِمْ سَدّاً فَأَغْشَيْناهُمْ فَهُمْ لا يُبْصِرُونَ الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلى أَفْواهِهِمْ وَ تُكَلِّمُنا أَيْدِيهِمْ فَهُمْ لا يَنْطِقُونَ لَوْ أَنْفَقْتَ ما فِى الْاءَرْضِ جَمِيعاً ما أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَ لكِنَّ اللّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ وَ صَلَّى اللّهُ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطّاهِرِينَ».(۲)

۶۴- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم بسم الله و بالله و من الله»

شصت و چهارم: ایضاً در مهج الدعوات از آن حضرت علیه السلام (۳) در دعاهای صبح و شام روایت کرده است:

«بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللّهِ وَ بِاللّهِ وَ مِنَ اللّهِ وَ إِلَى اللّهِ وَ فى سَبِيلِ اللّهِ وَ عَلى مِلَّهِ رَسُولِ اللّهِ صلى الله علیه و آله تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّهِ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلاّ بِاللّهِ الْعَلِيِّ الْعَظيمِ اَللّهُمَّ إِنّى أَسْلَمْتُ نَفْسى إِلَيْكَ وَ وَجَّهْتُ وَجْهى إِلَيْكَ(۴) إِيّاكَ أَسْئَلُ الْعافِيَهَ مِنْ كُلِّ سُوءٍ فِى الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ اَللّهُمَّ إِنَّكَ تَكْفِينى مِنْ كُلِّ أَحَدٍ وَ لا يَكْفِينى مِنْكَ أَحَدٌ فَاكْفِنى مِنْ كُلِّ أَحَدٍ ما أَخافُ وَ أَحْذَرُ

۱- ۱_ حاشیه ع: ما لَكُمْ لا تَنْطِقُونَ، و حاشیه آ: لايَنْطِقُونَ ما لَكُم لاتَنْطِقُونَ.

۲- ۲_ مهج الدعوات، ص ۱۵، حرز آخر له علیه السلام ... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۱۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذكار عند الصباح.

۳- ۳_ آ: از حضرت امام حسین.

۴- ۴_ع و آ: إِلَيكَ وَ فَوَّضْتُ أَمْرى إِلَيكَ.

وَ اجْعَلْ لی مِنْ أَمْری فَرَجاً وَ مَخْرَجاً فَإِنَّکَ تَعْلَمُ وَ لا أَعْلَمُ وَ تَقْدِرُ وَ لا أَقْدِرُ وَ أَنْتَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(۱)

۶۵- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم بسم الله خیر الأسماء...»

شصت و پنجم: ایضاً در مهج از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که در هر صبح و شام این دعا بخواند حق تعالی چهار ملک بر او موکّل گرداند که او را از پیش رو، و از پشت سر، و از جانب راست، و از جانب چپ حفظ کنند، و در امان خدا باشد، و هر چند خلایق سعی کنند که به او ضرر رسانند نتوانند:

«بِسْمِ اللّه ِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ بِسْمِ اللّه ِ خَیْرِ الْأَسْماءِ بِسْمِ اللّه ِ رَبِّ الْأَرْضِ وَ السَّماءِ بِسْمِ اللّه ِ الَّذی لا یَضُرُّ مَعَ اسْمِه سَمٌّ وَ لا داءٌ بِسْمِ اللّه ِ أَصْبَحْتُ وَ عَلَی اللّه ِ تَوَکَّلْتُ بِسْمِ اللّه ِ عَلی قَلْبی وَ نَفْسی بِسْمِ اللّه ِ عَلی دینی وَ عَقْلی بِسْمِ اللّه ِ عَلی أَهْلی وَ مالی بِسْمِ اللّه ِ عَلی ما أَعْطانی رَبّی بِسْمِ اللّه ِ الَّذی لا یَضُرُّ مَعَ اسْمِه شَیْ ءٌ فِی الْأَرْضِ وَ لا فِی السَّماءِ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ اَللّه ُ اللّه ُ رَبّی(۲) لا اُشْرِکُ بِه شَیْئاً اَللّه ُ أَکْبَرُ اَللّه ُ أَکْبَرُ اللّه ُ أَعَزُّ وَ أَجَلُّ مِمّا أَخافُ وَ أَحْذَرُ عَزَّ جارُکَ وَ جَلَّ ثَناؤُکَ(۳) وَ لا إِلهَ غَیْرُکَ اَللّهُمَّ إِنّی أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ نَفْسی وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ سُلْطانٍ شَدیدٍ وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ شَیْطانٍ مَریدٍ وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ جَبّارٍ عَنیدٍ وَ مِنْ شَرِّ قَضاءِ السُّوءِ وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ دابَّةٍ أَنْتَ آخِذٌ بِناصِیَتِها إِنَّکَ عَلی صِراطٍ مُسْتَقیمٍ وَ أَنْتَ اللّه ُ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ(۴) إِنَّ وَلِیِّیَ اللّه ُ الَّذی نَزَّلَ الْکِتابَ وَ هُوَ یَتَوَلَّی الصّالِحینَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِیَ اللّه ُ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ».(۵)

ص : ۲۶۲

۱- ۱_ مهج الدعوات، ص ۱۵۷، و من ذلک دعاء آخر لمولانا الحسین بن علی علیه السلام ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۱۳، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۲- ۲_ حاشیه متن: حَقّاً.

۳- ۳_ حاشیه متن: وَ تَقَدَّسَتْ أَسْمائُکَ.

۴- ۴_ حاشیه ع: حَفیظٌ.

۵- ۵_ مهج الدعوات، ص ۷۵، و من ذلک دعاء مجرب رواه أنس عن النبی صلی الله علیه و آله ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۱۴، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۶۶– دعای «اللهم إنی أسئلک یا مدرک الهاربین و یا ملجأ الخائفین...»

شصت و ششم: شیخ تَلَّعُکبری در مجموع(۱) الدّعوات روایت کرده است که: حضـرت صادق علیه السلام این دعا را در صباح می خواندند:

«اَللّهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ یا مُدْرِکَ الْهارِبینَ وَ یا مَلْجَأَ الْخائِفینَ(۲) وَ یا غِیاثَ الْمُسْتَغیثینَ وَ یا صَریخَ الْمُستَصْرِخینَ وَ یا مُنْتَهی رَغْبَهِ(۳) السّائِلینَ وَ یـا مُجیبَ دَعْوَهِ الْمُضْطَرّینَ یـا حَقُّ یـا مُبینُ یا ذَا الْکَیْدِ الْمَتینِ یا مُنْصِفَ الْمَظْلُومینَ مِنَ الظّالِمینَ یا مُوءْمِنَ أَوْلِیائِهِ مِنْ عَذابٍ مُهینٍ یـا مَنْ یَعْلَمُ خائِنَهَ الاْءَعْیُنِ وَ خَفِیّاتِ لَحْظِ الْجُفُونِ وَ سَرائِرَ الْقَلْبِ الْمَکْنُونِ وَ ما کانَ وَ ما یَکُونُ یا رَبَّ السَّماواتِ وَ الاْءَرَضینَ وَ الْمَلائِکَهِ الْمُقَرَّبینَ وَ الاْءَنْبِیاءِ وَالْمُرْسَلینَ یا شاهِداً لا یَغیبُ یا غالِباً غَیْرَ مَغْلُوبٍ یا مَنْ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ وَ عَلی کُلِّ أَمْرٍ حَسیبٌ وَ مِنْ کُلِّ عَبْدٍ قَریبٍ یا إِلهَ الْماضینَ وَ الْغابِرینَ وَ رَبَّ الْمُقِرّینَ وَ الْجاحِدینَ(۴) وَ إِلهَ الصّامِتینَ وَ النّاطِقینَ وَ رَبَّ الاْءَحْیاءِ وَ الْمَیِّتینَ(۵) یا اَللّه ُ یا رَبّاهُ یا عَزیزُ یا حَلیمُ یا غَفُورُ یا رَحیمُ یا أَوَّلُ یا قَدیمُ یا شَکُورُ یا عَلیمُ یا سَمیعُ یا بَصیرُ یا لَطیفُ یا خَبیرُ یا قاهِرُ یا غَفّارُ یا جَبّارُ یا خالِقُ یا رازِقُ یا فاتِقُ یا راتِقُ یا صادِقُ یا واحِدُ یا أَحَدُ یا فَرْدُ یا صَمَدُ یا حَیُّ یا مَوْجُودُ یا مَعْبُودُ یا طالِبُ یا غالِبُ یا مُدْرِکُ یا مُهْلِکُ یا جَلیلُ یا جَمیلُ یا کَریمُ یا مُتَفَضِّلُ(۶) یا جَوادُ یا سَمِحُ یا فارِجَ الْهَمِّ یا کاشِفَ الْغَمِّ یا مُنَزِّلَ الْحَقِّ یـا قائِلَ الصِّدْقِ یا بَدیعَ السَّماواتِ وَ الاْءَرَضینَ یا نُورَهُما یا عِمادَهُما یا فاطِرَهُما یا مُمْسِکَهُما یا ذَا الْبَلاءِ الْجَمیلِ وَ الطَّوْلِ الْجَلیلِ یا ذَا السُّلْطانِ الَّذی لا یُرامُ وَ العِزِّ الَّذی لا یُضامُ یا ذَا الْآلاءِ وَ الاِْمْتِنانِ یا مَعْرُوفاً بِالاْءِحْسانِ یا ظاهِراً بِلا مُشافَهَهٍ یا باطِناً بِلا مُلامَسَهٍ یا سابِقَ الاْءَشْیاءِ بِنَفْسِه یا أَوَّلاً

ص : ۲۶۳

۱– ۱_ آ: مجمع.

۲– ۲_ حاشیه ع و متن آ: وَ یا صَریخَ الْمُسْتَصْرِخینَ.

۳– ۳_ حاشیه ع: غایه.

۴– ۴_ حاشیه ع: الْجاحِدینَ.

۵– ۵_ حاشیه ع: وَ رَبَّ الأَخْیارِ وَ الْمُتَّقِینَ.

۶– ۶_ آ: مُفَضِّلُ.

بِلا غايَهٍ يا آخِراً غَيرَ نِهايَهٍ يا فاعِلاً بِلا انْتِصافٍ يا عالِماً بِلا اكْتِسابٍ يا ذَا الْأَسْماءِ الْحُسْنى وَ الصِّفاتِ الْمُثْلى وَ الْمَثَلِ الْأَعْلى يا مَنْ قَصُرَتْ(۱) عَنْ وَصْفِه أَلْسُنُ الْواصِفينَ وَ انْقَطَعَتْ عَنْهُ أَفْكارُ الْمُفَكِّرينَ(۲) وَ عَلا وَ تَكَبَّرَ عَنْ صِفاتِ الْمُلْحِدينَ وَ جَلَّ وَ عَزَّ عَنْ عَبَثِ الْعابِثينَ وَ تَبارَكَ وَ تَعالى عَنْ كِذْبِ الْكاذِبينَ وَ أَباطيلِ الْمُبْطِلينَ وَ أَقاويلِ الْعادِلينَ يا مَنْ بَطَنَ فَخَبَرَ وَ ظَهَرَ فَقَدَرَ وَ أَعْطى فَشَكَرَ وَ عَلا فَقَهَرَ يا رَبَّ الْعَيْنِ وَ الْأَثَرِ وَ الْجِنِّ وَ الْبَشَرِ وَ الْأُنْثى وَ الذَّكَرِ وَ الْبَحْثِ وَ النَّظَرِ وَ الْغَيْمِ وَ الْمَطَرِ وَ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ يا شاهِدَ النَّجْوى يا كاشِفَ الْغَمِّ يا دافِعَ الْبَلْوى يا غايَهَ كُلِّ ذى شَكْوى يا نِعْمَ النَّصيرُ وَ الْمَوْلى يا مَنْ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوى يا مَنْ لَهُ ما فِي السَّماواتِ وَ ما فِي الْأَرْضِ وَ ما بَيْنَهُما وَ ما تَحْتَ الثَّرى يا مُنْعِمُ يا مُحْسِنُ يا مُجْمِلُ يا مُفْضِلُ يا كافى يا شافى يا مُغيثُ يا مُقيتُ يا مُحْيى يا مُميتُ يا مَنْ يَرى وَ لا يُرى وَ لَمْ يَسْتَعِنْ بِساطِعِ الضِّياءِ لِإِحْصاءِ عَدَدِ الْأَشْياءِ يا عالِيَ الْجَدِّ يا غالِبَ الْجُنْدِ يا مَنْ لَهُ عَلى كُلِّ شَيْ ءٍ أَيْدٌ(۳) وَ فى كُلِّ شَيْ ءٍ كَيْدٌ يا مَنْ لا يَشْغَلُهُ كَبيرٌ عَنْ صَغيرٍ وَ لا خَطيرٌ عَنْ حَقيرٍ وَ لا عَسيرٌ عَنْ يَسيرٍ يا فَعّالاً بِغَيْرِ مُباشَرَهٍ وَ عَلّاماً بِغَيْرِ مُعاشَرَهٍ وَ قادِراً بِغَيْرِ مُكاثَرَهٍ يا مَنْ بَدَأَ بِالنِّعْمَهِ قَبْلَ اسْتِحْقاقِها وَ الزِّيادَهِ قَبْلَ اسْتيهالِها وَ الْفَضيلَهِ قَبْلَ اسْتيجابِها يا مَنْ أَنْعَمَ عَلَى الْمُؤْمِنِ وَ الْكافِرِ وَ اسْتَصْلَحَ الصّالِحَ وَ الْفاسِدَ عَلَيْهِ وَ رَدَّ الْمُعانِدَ وَ الشّارِدَ عَنْهُ إِلَيْهِ يا مَنْ أَهْلَكَ بَعْدَ الْبَيِّنَهِ وَ أَخَذَ بَعْدَ قَطْعِ الْمَعْذِرَهِ وَ أَقامَ الْحُجَّهَ وَ دَرَأَ عَنِ الْقُلُوبِ الشُّبْهَهَ وَ أَقامَ الدَّلالَهَ وَ قادَ إِلى مُعايَنَهِ الْآيَهِ يا بارِئَ الْجَسَدِ وَ مَوْسِعَ الْبَلَدِ وَ مُجْرِىَ الْقُوتِ وَ مُنْزِلَ الْغَيْثِ وَ سامِعَ الصَّوْتِ وَ سابِقَ الْفَوْتِ(۴) وَ مُنْشِرَ الْعَظْمِ بَعْدَ الْمَوْتِ يا رَبَّ(۵) الْمُعْجِزاتِ مَطَرٍ وَ نَباتٍ وَ آباءٍ وَ أُمَّهاتٍ وَ بَنينَ وَ بَناتٍ وَ ذاهِبٍ وَ آتٍ وَ لَيْلٍ داجٍ وَ سَماءٍ ذاتِ أَبْراجٍ وَ أَرْضٍ

۱- ۱_ ع: قَصُرَ.

۲- ۲_ حاشیه ع و آ: الْمُتُفَكِّرينَ.

۳- ۳_ ع: يَدٌ.

۴- ۴_ حاشیه آ: سابِقَ الفَوْتِ.

۵- ۵_ ع: + الآياتِ وَ ، و حاشیه آ: الآياتِ.

ذاتِ فِجاجٍ وَ بَحْرٍ عَجّاجٍ وَ نُجُومٍ مُنَوَّرَهٍ(۱) وَ رِياحٍ تَدُورُ وَ مِياهٍ تَفُورُ وَ مِهادٍ مَوْضُوعٍ وَ سَقْفٍ مَرْفُوعٍ وَ بَلاءٍ مَدْفُوعٍ وَ كَلامٍ مَسْمُوعٍ وَ يَقْظَهٍ وَ مَنامٍ وَ سِباعٍ وَ أَنْعامٍ وَ دَوابٍّ وَ هَوامٍّ وَ غَمامٍ وَ رُكامٍ وَ أُمُورٍ ذاتِ نَظامٍ وَ مِنْ شِتاءٍ وَ مَصيفٍ(۲) وَ رَبيعٍ وَ خَريفٍ وَ يانِعٍ وَ قَطيفٍ وَ ماضٍ وَ خَليفٍ أَنْتَ خَلَقْتَ هذا فَأَحْسَنْتَ وَ سَوَّيْتَ فَأَحْكَمْتَ وَ نَبَّهْتَ عَلَى الطّاعَهِ(۳) فَأَنْعَمْتَ فَلَمْ يَبْقَ إلاّ شُكْرى(۴) وَ الْاِنْقِيادُ لِطاعَتِكَ وَ ذِكْرُ مَحامِدِكَ فَإِنْ عَصَيْتُكَ فَلَكَ الحُجَّهُ وَ إِنْ أَطَعْتُكَ فَلَكَ المِنَّهُ يا مَنْ يُمْهِلُ وَ لا يَعْجَلُ وَ يَعْلَمُ وَ لا يَجْهَلُ وَ يُعْطى وَ لا يَبْخَلُ يا أَحَقَّ مَنْ حُمِدَ وَ عُبِدَ وَ سُئِلَ وَ رُجِىَ وَ اعْتُمِدَ أَسْئَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ مُقَدَّسٍ مُطَهَّرٍ مَكْنُونٍ اخْتَرْتَهُ لِنَفْسِكَ وَ بِكُلِّ ثَناءٍ عالٍ رَفيعٍ كَريمٍ رَضيتَ بِهِ مِدْحَهً لَكَ وَ أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِجُودِكَ وَ كَرَمِكَ وَ عِزِّكَ وَ جَلالِكَ وَ عَفوِكَ وَ امْتِنانِكَ وَ بِحَقِّكَ الَّذى هُوَ أَعْظَمُ مِنْ حُقُوقِ خَلْقِكَ يا اَللّهُ يا رَبّاهُ يا رَبّاهُ يا اَللّهُ يا رَبّاهُ يا اَللّهُ يا رَبّاهُ وَ أَرْغَبُ إِلَيْكَ أَوَّلاً وَ آخِراً وَ خاصّاً وَ عامّاً بِحَقِّ مُحَمَّدٍ الْاُمِّيِّ رَسُولِكَ سَيِّدِ الْمُرْسَلينَ وَ نَبِيِّكَ إمامِ الْمُتَّقينَ وَ بِالرِّسالَهِ الَّتى أَدّاها وَ الْعِبادَهِ الَّتِى اجْتَهَدَ فيها وَ الْمِحْنَهِ الَّتى صَبَرَ عَلَيْها وَ الدِّيانَهِ الَّتى خَصَّ عَلَى الْعَمَلِ بِها مُنْذُ وَقْتِ خَلْقِكَ إِيّاهُ إِلى أَنْ تَوَفَّيْتَهُ وَ ما بَيْنَ ذلِكَ مِنْ أَقْوالِهِ الْحَكيمَهِ وَ أَفْعالِهِ الْكَريمَهِ وَ مَقاماتِهِ الْمَشْهُودَهِ وَ ساعاتِهِ الْمَحْمُودَهِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيْهِ كَما وَعَدْتَهُ مِنْ نَفْسِكَ وَ تُعْطِيَهُ أَفْضَلَ ما أَمَّلَ مِنْ ثَوابِكَ وَ تُزْلِفَ لَدَيْكَ مَنْزِلَتَهُ وَ تُعْلِيَ عِنْدَكَ دَرَجَتَهُ وَ تَبْعَثَهُ الْمَقامَ الْمَحْمُودَ(۵) وَ تُورِدَهُ حَوْضَ الْكَرَمِ وَ الْجُودِ وَ تُبارِكَ عَلَيْهِ بَرَكَهً عامَّهً تامَّهً نامِيَهً سامِيَهً زاكِيَهً نامِيَهً(۶) فاضِلَهً طَيِّبَهً مُبارَكَهً لا انْقِطاعَ لِدَوامِها وَ لا نَقيصَهَ فى كَمالِها وَ لا مَزيدَ إِلاّ فى قُدْرَتِكَ عَلَيْها وَ أَنْ تَزيدَهُ بَعْدَ ذلِكَ مِمّا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ وَ أَوْسَعُ لَهُ وَ تُرِيَنى ذلِكَ حَتّى أَزْدادَ فِى الْاِيمانِ بِهِ بَصيرَهً وَ فِى مَحَبَّتِهِ ثَباتاً وَ حُجَّهً وَ عَلى آلِهِ الطَّيِّبينَ الْاَخْيارِ الْمُنْتَجبينَ الْاَصْفِياءِ الْاَتْقِياءِ الْاَبْرارِ اَللّهُمَّ إِنّى أَصْبَحْتُ لا أَمْلِكُ لِنَفْسى ضَرّاً وَ لا

۱- ۱_ حاشيه ع و آ: وَ تَمورُ.

۲- ۲_ حاشيه ع و آ: وَ صَيفٍ.

۳- ۳_ ع: + الفِكرَهِ، و حاشيه آ: الفِكرَهِ.

۴- ۴_ حاشيه ع و متن آ: الشُّكرُ لَكَ.

۵- ۵_ حاشيه متن و ع و متن آ: الَّذى وَعَدْتَهُ.

۶- ۶_ آ: ناصيهً.

نَفْعاً وَ لا حیاةً وَ لا مَوْتاً وَ لا نُشُوراً قَدْ ذَلَّ مَصْرَعی وَ اسْتَکانَ مَضْجَعی وَ ظَهَرَ ضُرّی وَ انْقَطَعَ عُذْری وَ قَلَّ ناصِری وَ أَسْلَمَنی أَهْلی وَ والِدَیَّ(۱) بَعْدَ قِیام حُجَّتِکَ عَلَیَّ وَ ظُهُورِ بَراهینِکَ عِنْدی وَ وُضُوحِ أَدِلَّتِکَ(۲) لی اَللّهُمَّ وَ قَدْ اَکْدَی الطَّلَبُ وَ أَعْیَتِ(۳) الْحِیَلُ وَ تَغَلَّقَتِ(۴) الطُّرُقُ اِلاّ اِلَیْکَ وَ ضاقَتِ الْمَذاهِبُ وَ دَرَسَتِ الْآمالُ إلاّ مِنْکَ وَ انْقَطَعَ الرَّجاءُ إلاّ مِنْ جِهَتِکَ وَ أُخْلِفَتِ الْعِداهُ إلاّ عِدَتُکَ اَللّهُمَّ إنَّ مَناهِلَ الرَّجاءِ لَکَ مُتْرَعَهٌ وَ أَبْوابَ الدُّعاءِ لِمَنْ دَعاکَ مُفَتَّحَهٌ وَ الْاِسْتِغاثَهَ لِمَنِ اسْتَغاثَ بِکَ(۵) مُباحَهٌ وَ أَنْتَ لِداعیکَ بِمَوْضِعِ إجابَهٍ وَ لِلْقاصِدِ إلَیْکَ قَریبُ الْمَسافَهِ وَ لِلصّارِخِ إلَیْکَ وَلِیُّ الْاِغاثَه(۶) اَللّهُمَّ وَ إنَّ فی مَوْعِدِکَ عِوَضاً مِنْ مَنْعِ الْباخِلینَ وَ مَنْدُوحَهً عَمّا فی أَیْدِی الْمُسْتَأْثِرینَ وَ دَرَکاً مِنْ حِیَلِ الْمؤارِبینَ وَ الرّاحِلُ نَحْوَکَ یا رَبِّ قَریبٌ مِنْکَ لِاءَنَّکَ لا تَحْتَجِبُ عَنْ خَلْقِکَ إلاّ أَنْ تَحْجُبَهُمُ الْاَعْمالُ السَّیِّئَهُ دُونَکَ وَ إنّی لِنَفْسی لَظَلُومٌ وَ بِعُذْری(۷) لَجَهُولٌ إلاّ أَنْ تَرْحَمَنی وَ تَعُودَ بِحِلْمِکَ عَلَیَّ وَ تَدْرَأَ عِقابَکَ عَنّی وَ تَلْحَظَنی بِالْعَیْنِ الَّتی هَدَیْتَنی(۸) بِها مِنْ حَیْرَهِ الشَّکِّ وَ رَفَعْتَنی بِها مِنْ هُوَّهِ الْجَهْلِ وَ نَعَشْتَنی بِها مِنْ فِتْنَه(۹) الضَّلالَهِ اَللّهُمَّ وَ قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ أَفْضَلَ زادِ الرّاحِلِ إلَیْکَ عَزْمُ إرادَهٍ وَ إخْلاصُ نِیَّهٍ وَ صادِقُ طَوِیَّهٍ وَ ها أَنَا ذا مِسْکینُکَ بایِسُکَ(۱۰) أَسیرُکَ سائِلُکَ مُنیخٌ بِفِنائِکَ قارِعٌ بابَ رَجائِکَ اَللّهُمَّ و أَنْتَ اَنَسُ الْاَنِسینَ لِاَوْلِیائِکَ وَاَحری بِکِفایَهِ الْمُتَوَکِّلینَ(۱۱) عَلَیْکَ وَ اَولی بِنَصْرِ الْواثِقِ بِکَ سِرّی اِلَیْکَ مَکْشُوفٌ وَ اَنا فی سُوالِکَ مَلْهُوْفٌ لِاَنَّنی عاجِزٌ و اَنْتَ قَدیرٌ و اَنا صَغیرٌ وَ اَنْتَ کَبیرٌ وَ اَنْتَ غِنِّیٌ وَ اَنا فَقیرٌ إذا اَوْحَشَتْنِی الْغُرْبَهُ اَنَسَنی ذِکْرُکَ وَ اِذَا

۱- ۱_ ع و آ: + وَ وُلْدی.

۲- ۲_ حاشیه ع: أَدِلَّتِکَ لَدَیَ، و حاشیه آ: بَلائِکَ لَدَیَ.

۳- ۳_ آ: أَعِیتُ.

۴- ۴_ آ: أَغْلَقَتِ.

۵- ۵_ حاشیه ع: لِفَضْلِکَ، و حاشیه آ: بِفَضْلِکَ.

۶- ۶_ حاشیه ع و آ: إغاثَهِ.

۷- ۷_ حاشیه متن و ع: بِقَدْری.

۸- ۸_ حاشیه ع و آ: أَنْقَذْتَنی.

۹- ۹_ حاشیه ع و آ: مَیْتَه.

۱۰- ۱۰_ حاشیه متن: فَقیرُکَ.

۱۱- ۱۱_ حاشیه متن و ع: الْمُتَوَکِّلِ.

اَصـِبَّتْ عَلَیَّ الاْمُورُ اَسْـتَجرتُ بِکَ وَ إذا تَلاحَکَتْ عَلَیَّ الشَّدایدُ اَمَّلْتُکَ وَ اَیْنَ تَذْهَبُ بی عَنْکَ یا مَوْلایَ وَ أنْتَ اَقْرَبُ مِنْ وَریدی وَ اَحْـذَرُ مِنْ عَدیدی وَ اَوْجَدُ فی(۱) مَعْقُوْلی وَ اَصَـحُّ فی مَکانْی و اَزِمَّهُ الْاُمُوْرِ کُلِّها بِیَـدِکَ صادِرَهٌ عَنْ قَضائِکَ مُذْعِنَهٌ بِالْخُضُوعِ لِقُـدْرَتِکَ ذاتَ فاقَهٍ اِلَی عَفوِکَ فَقیرَهٌ اِلَی رَحْمَتِکَ اَللّهُمَّ وَ قَدْ شَـمِلَتْنِی الْخَصاصَهُ وَ عَلَتْنِی(۲) الْحاجَهُ وَ تَوَسَّمْتُ بِالذِّلَّهِ وَ غَلَبَتْنی الْمَسْکَنَهُ وَ هـذَا الْوَقْتُ الَّذی وَعَدْتَ اَوْلِیائَکَ فیهِ الْاِجابَهَ اَللّهُمَّ فَامْسَحْ ما بی بِیَمینِکَ الشّافِیَهِ وَانْظُرْ إلَیَّ بِعَیْنِکَ الرّاحِمَهِ(۳) وَاَقْبِلْ عَلَیَّ بِوَجْهِـکَ ذِی الْجَلالِ وَ الاِکْرام فَإنَّکَ إذا اَقْبَلْتَ بِه عَلی اَسیرٍ فَکَکْتَهُ وَ عَلی ضالٍّ هَـدَیْتَهُ وَ عَلی جائِرٍ اَوَیْتَهُ وَ عَلی ضَعیفٍ قَوَّیْتَهُ وَ عَلَی فَقیرٍ اَغْنَیْتَهُ اللّهُمَّ لا تُخَلِّنی مِنْ یَدِکَ وَ لا تَتْرُکْنی(۴) لِقاً لِعَدُوِّکَ وَ لا تُوْحِشْـنی مِنْ لَطائِفِکَ الخَفِیَّهِ وَ کِفایَتِکَ الْجَمیلَهِ وَ إنْ شَرَدْتُ عَلَیْکَ(۵) فَارْدُدْنی إلَیْکَ فَإنَّکَ تَرُدُّ الشّارِدَ وَ تُصْلِحُ الْفاسِدَ وَ أَنْتَ عَلی کُلِّ شَیءٍ قَدیرٌ اَللّهمَّ تَوَلَّنی وِلایَهً تُغنینی بِها عَمَّنْ سِواها وَ اَعْطِنی عَطِیَّهً لا اَحْتاجُ إلی أحَـدٍ مَعَها فَإنَّها لَیسَتْ بِنُکْرٍ مِنْ عَطِیَّتِکَ وَ لا بِبِـدْعٍ مِنْ وَلایَتِکَ اللّهُمَّ ارْفَعْ بِفَضْلِکَ سَقْطَتِی وَ نَجِّنی مِنْ وَرْطَتی وَ أَقِلْنی عَثْرَتی یا مُنْتَهی رَغْبَتی وَ غِیاثی فی کُرْبَتی وَ صاحِبی عِنْدَ شِدَّتی وَ رَحْمانی وَ رَحیمی فی دُنیایَ و اخِرَتی صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اَسْتَجِبْ دُعائی وَ لا تَقْطَعْ رَجائی بِجُوْدِکَ وَ کَرَمِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ وَ أَکرَمَ الاْکْرَمینَ إنَّکَ عَلی کُلِّ شَیءٍ قَدیرٌ».(۶)

۶۷- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم بسم الله النور بسم الله...»

شصت و هفتم: سیّد ابن طاوس و دیگران از سلمان فارسی رضی الله عنه روایت کرده اند که گفت: روزی حضرت فاطمه _ صلوات اللّه علیها _ به من رطبی داد که دانه نداشت، و فرمود

۱- ۱_ حاشیه متن: وَ أوْجَدُ فِی مَکانی و أَصَحُّ فِی مَعْقُولی، و حاشیه ع: أَصَحُّ الأمورُ فِی مَعْقُولِی، و حاشیه آ: فی مَکانی.

۲- ۲_ حاشیه ع و آ: عَرَتْنی.

۳- ۳_ حاشیه ع: الرّاحَهِ.

۴- ۴_ع و آ: لَقاً و حاشیه آن: لِقاً.

۵- ۵_ حاشیه متن و آ: عَنْکَ.

۶- ۶_ مهج الدعوات، ص ۱۷۷، و من ذلک رویناه و رأیناه... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۱۴، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

که: این از درختی است که حق تعالی برای من در بهشت غرس کرده است به سبب کلماتی چند که پدرم مرا تعلیم کرده است، و هر بامداد و پسین آنها را می خوانم.

سلمان گفت: مرا تعلیم نما آن(۱) کلمات را ای سیّده من! فرمود که اگر خواهی که هرگز به تب مبتلا نشوی تا زنده باشی بر این دعا مداومت(۲) نما.

سلمان رضی الله عنه گفت که: آن حضرت دعا را به من تعلیم فرمود(۳) و من تعلیم کردم به زیاده از هزار نفس از اهل مدینه و مکّه که به تب مبتلا شده بودند و همه به توفیق خدا شفا یافتند از برکت این دعا.

اینست دعا:

«بِسْمِ اللّه ِ الرَّحمنِ الرَّحیم بِسْمِ اللّه ِ النُّور بِسْمِ اللّه ِ نُورِ النُّورِ بِسْمِ اللّه ِ نُورٌ عَلی نُورٍ بِسْمِ اللّه الَّذی هُوَ مُدَبِّرُ الاْءُمُورِ بِسْمِ اللّه ِ الَّذی خَلَقَ النُّورَ مِنَ النُّورِ وَ اَنْزَلَ النُّورَ عَلَی الطُّورِ فی کِتابٍ مَسْطُورٍ فِی رَقٍّ مَنْشُورٍ بِقَدَرٍ مَقْدُورٍ عَلی نَبیٍّ مَحْبُورٍ اَلْحَمدُ للّه ِ الَّذی هُوَ بِالعِزِّ مَذْکُورٌ وَ بِالْفَخْرِ مَشْهُورٌ وَ عَلَی السَّرّاءِ وَ الضَّرّاءِ مَشْکُورٌ وَ صَلَّی اللّه ُعَلی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ الِهِ الطّاهِرینَ».(۴)

۶۸- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم اللهم یا صریخ المکروبین...»

شصت و هشتم: در مهج الدعوات به سند معتبر از امام محمّدباقر علیه السلام روایت کرده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که: هر بنده ای که این دعا را هر روز در بامداد بخواند در امان حق تعالی باشد تا روز دیگر آن وقت، و هر غمّ و همّ و اندوه و مشقّتی(۵) از او زایل گردد، و برای داخل شدن بر پادشاهان و دفع شرّ شیطان نافع است. پس در شدّتها بخوان که هر اندوهناکی که این را بخواند اندوهش زایل گردد، و هر محبوسی که بخواند از

۱- ۱_ آ: این.

۲- ۲_ع: مواظبت.

۳- ۳_ آ: نمود.

۴- ۴_ مهج الدعوات، ص ۵، حرز آخر لمولاتنا فاطمه علیهاالسلام ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۲۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵- ۵_ع: + که دارد.

زنـدان نجات یابـد، و به این دعا بر آورده می شود حاجت های بزرگ؛ و زنهار که نفرین مکن به این دعا بر کسـی، که از تیر پرّان، اثرش بیشتر(۱) است:

«بِسْمِ اللّه ِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ اللّهُمَّ یـا صَـریخَ الْمَکْرُوبینَ یـا مُجیبَ دَعْـوَهِ الْمُضـطَرّینَ یـا کـاشِفَ الْکَرْبِ العَظیمِ یـا أرحَمَ الرّاحِمینَ اکْشِفْ کَرْبی وَ هَمّی فَـإِنَّهُ لا یَکْشِفُ الْکَرْبَ الْعَظیمَ إلاَّ أَنْتَ فَقَـدْ تَعْرِفُ حالی وَ حاجَتی وَ فَقْری وَ فاقَتی فاکْفِنی ما اَهَمَّنی وَ ما غَمَّنی مِنْ أمرِ الـدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ بِجُودِکَ وَ کَرَمِکَ اَللّهُمَّ بِنُورِکَ اهْتَدَیْتُ وَ بِفَضْـلِکَ اسْـتَغْنَیتُ وَ فی نِعْمَتِکَ اَصْـبَحْتُ وَ اَمْسَـیْتُ ذُنُوبی بَیْنَ یَدَیْکَ اَسْـتَغْفِرُکَ وَ اَتُوبُ إِلَیْکَ اَللّهُمَّ إِنّی اَسْـئَلُکَ مِنْ حِلْمِکَ لِجَهلی وَ مِنْ فَضْلِکَ لِفاقَتی وَ مِنْ مَغْفِرَتِکَ لِخَطایَایَ اَللّهُمَّ إِنّی اَسْأَلُکَ الصَّبْرَ عِنْـدَ الْبَلاءِ وَ الشُّکْرَ عِنْـدَ الرَّخاءِ اَللّهُمَّ اجْعَلْنی اَخْشاکَ إلی یَوْمِ اَلْقاکَ حَتّی کَأَ نّنی اَراکَ اَللّهُمَّ اَوْزِعْنی أنْ أَذْکُرَکَ کَیْ لا اَنْساکَ لَیْلاً وَ لا نَهاراً وَ لا صَـباحاً وَ لا مَساءً آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ اَللّهُمَّ إِنّی عَبْـدُکَ ابْنُ اَمَتِکَ ناصِـیَتی بِیَدِکَ ماضٍ فِیَّ حُکْمُکَ عَدْلٌ فِیَّ قَضائُکَ مُجْزِلٌ(۲) فِیَّ فَضْـلُکَ وَ عَطاؤُکَ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ بِکُلِّ اسْمٍ هُوَ لَکَ سَمَّیْتَ بِه نَفْسَکَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فی کِتَابِکَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَداً مِنْ خَلْقِکَ أَو اسْتَأْثَرتَ بِه فی عِلْمِ الْغَیْبِ عِنْدَکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبیعَ قَلْبی وَ نُورَ بَصَـری وَ جَلاءَ حُزْنی وَ ذَهابَ هَمّی اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ یا أَکْبَرَ مِنْ کُلِّ کَبیرٍ یا مَنْ لا شَریکَ لَهُ وَ لا وَزیرَ یـا خـالِقَ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ الْمُنیرِ یـا عِصْـمَهَ الْخـائِفینَ یـا جارَ الْمُسْـتَجیرینَ وَ یا مُغیثَ الْمَظْلُومِ الْحَقیرِ وَ یا رازِقَ الطِّفْلِ الصَّغیرِ وَ یا مُغْنِیَ الْبـائِسِ الْفَقیرِ یا جابِرَ الْعَظْمِ الْکَسـیرِ یا مُطْلِقَ الْمُکَبَّلِ الْاءَسـیرِ یا قاصِمَ کُلِّ جَبّارٍ عَنیـدٍ اجْعَلْ لی مِنْ أمری فَرَجاً وَ مَخْرَجاً وَ یُسْـراً وَ ارْزُقْنی مِنْ حَیْثُ أَحْتَسِبُ وَ مِنْ حَیْثُ لا أَحْتَسِبُ إِنَّکَ سَـمیعُ الـدُّعاءِ یا ذَا الْجَلالِ وَ الْاءِکْرامِ اَللّهُمَّ إِنَّکَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَـاعْفُ عَنّی اَللّهُمَّ إِنَّکَ مُحْسِنٌ فَأَحْسِنْ إِلَیَّ اَللّهُمَّ إِنَّکَ رَحیمٌ تُحِبُّ الرَّحْمَهَ فَارْحَمْنی اَللّهُمَّ إِنَّکَ لَطیفٌ تُحِبُّ اللُّطْفَ فَالْطُفْ بی یا مُقیلَ عَثْرَتی وَ یا راحِمَ عَبْرَتی وَ یا مُجیبَ دَعْوَتی أَسْئَلُکَ الْخَیرَ

۱- ۱ــ ع: پیشتر.

۲- ۲ــ ع و آ: مُجْزَلٌ.

كُلَّهُ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّه ما أَحاطَ بِه عِلْمُكَ يا غِياثَ مَنْ لا غِياثَ لَهُ(۱) يا ذُخْرَ مَنْ لا ذُخْرَ لَهُ وَ يا سَنَدَ مَنْ لا سَنَدَ لَهُ اغْفِرْلِي عِلْمَكَ فِيَّ وَ شَهادَتَكَ عَلَيَّ فَإِنَّكَ تَسَمَّيْتَ لِسَعَةِ رَحْمَتِكَ الرَّحْمنَ الرَّحيمَ اَللّهُمَّ إِنّي أَسْئَلُكَ الثَّباتَ فِي الْأَمْرِ وَ الْعَزيمَةَ عَلَى الرُّشْدِ وَ أَسْئَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَ أَسْئَلُكَ حُسْنَ عِبادَتِكَ وَ أَسْئَلُكَ قَلْباً سَليماً(۲) وَ لِساناً صادِقاً(۳) وَ أَسْئَلُكَ مِنْ خَيْرِ ما أَعْلَمُ وَ مِنْ خَيْرِ ما لا أَعْلَمُ إِنَّكَ تَعْلَمُ وَ لا أَعْلَمُ وَ أَنْتَ عَلاّمُ الْغُيُوبِ اَللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنا وَ بِكَ أَمْسَيْنا وَ بِكَ نُصْبِحُ وَ بِكَ نُمْسى وَ بِكَ نَحيى وَ بِكَ نَمُوتُ وَ عَلَيْكَ نَتَوَكَّلُ وَ إِلَيْكَ النُّشُورُ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ إِلاّ بِاللّه ِ الْعَلِيِّ الْعَظيمِ وَ أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلاَّ اللّه ُ اِلهاً واحِداً فَرْداً(۴) أَحَداً صَمَداً لَمْ يَتَّخِذْ صاحِبَةً وَ لا وَلَداً أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلهَهُ هَواهُ وَ أَضَلَّهُ اللّه ُ عَلى عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلى سَمْعِه وَ قَلْبِه وَ جَعَلَ عَلى بَصَرِه غِشاوَةً فَمَنْ يَهْديهِ مِنْ بَعْدِ اللّه ِ أَ فَلا تَذَكَّرُونَ اَللَّهُمَّ اطْمِسْ عَلى أَبْصارِ أَعْدائِنا كُلِّهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ وَ اجْعَلْ عَلى بَصَرِهِ(۵) غِشاوَةً وَاخْتِمْ عَلى قَلْبِه(۶) وَ أَخْرِجْ ذِكْرى مِنْ قُلُوبِهِمْ وَاجْعَلْ بَيْنى وَ بَيْنَ عَدُوّى حِجاباً وَ حِصْناً حَصيناً مَنيعاً لا يَرُومُهُ سُلْطانٌ وَ لا شَيْطانٌ وَ لا إِنْسٌ وَ لا جِنٌّ اَللّهُمَّ إِنّي أَدْرَءُ بِكَ فى نَحْرِه وَ أَسْتَعيذُ بِكَ مِنْ شَرِّه وَ أَسْتَعينُ بِكَ عَلَيْهِ فَاكْفِنيهِ(۷) كَيْفَ شِئْتَ وَ أَ نّى شِئْتَ اَللّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ وَ أَنْتَ الْمُسْتَعانُ وَ بِكَ الْمُسْتَغاثُ وَ اِلَيْكَ الْمُشْتَكى وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ إِلاّ بِاللّه ِ الْعَلِيِّ الْعَظيمِ اَللّهُمَّ اجْعَلْ لى فى صَدْرِ يَوْمى هذا فَلاحاً وَ اَوْسَطَهُ صَلاحاً وَ اخِرَهُ نَجاحاً اللّهُمَّ اجْعَلْ لى فى صَدْرِ جَميعِ بَنى ادَمَ وَ حَوّاءَ وَ الجِنِّ وَ الْاِنْسِ وَ الشَّياطينِ وَ الْمَرَدَهِ رَأفَةً وَ رَحْمَةً خَيْرُهُم بَيْنَ أَعْيُنِهِمْ وَ شَرُّهُمْ تَحْتَ أقدامِهِمْ وَ بِاللّه ِ أَسْتَعينُ عَلَيْهِم مِنْ(۸) أَنْ يَفْرُطَ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ أو أَنْ يَطْغى عَزَّ جارُكَ وَ جَلَّ ثَناؤُكَ وَ لا اِلهَ غَيْرُكَ وَحْدَكَ لا شَريكَ لَكَ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ(۹) مُحَمَّدٍ وَ ارْزُقْني

ص : ۲۷۰

۱- ۱ــ ع و آ: + و .

۲- ۲ــ حاشيه هر سه نسخه: خاشِعاً.

۳- ۳ــ حاشيه ع و آ: ذاكِراً.

۴- ۴ــ حاشيه ع: إلهاً واحِداً فَرداً.

۵- ۵ــ حاشيه متن و ع: أبْصارِهِم، ولى در آ: برعكس.

۶- ۶ــ حاشيه متن و آ: قُلوبِهِم.

۷- ۷ــ آ: فَاكْفِني.

۸- ۸ ــ حاشيه آ: مِن.

۹- ۹ــ حاشيه ع: آلِهِ.

الْخَيْرَ كُلَّهُ ما اَحاطَ بِه عِلْمُکَ يا حَنّانُ يا مَنّانُ يا ذَالْجَلالِ وَ الْاِکْرامِ وَ الْحَمْدُ للّه عَلى الائِه وَ أَحْمَدُهُ عَلى نَعْمائِه وَ اَشْكُرُهُ عَلى بَلائِه وَ اُومِنُ بِقَضائِه الَّذى لا هادِیَ لِمَنْ اَضَلَّ وَ لا خاذِلَ لِمَنْ نَصَرَ وَ اَشْهَدُ اَنْ لا اِلهَ إلاّ اللّه وَحْدَهُ لا شَرِيْکَ لَهُ وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ الْمُصْطَفى وَ اَمينُهُ الْمُرْتَضى انتَجَبَهُ وَ حَباهُ وَاخْتارَهُ وَارْتَضاهُ صلى الله عليه و آله وسلم اَللّهُمَّ اِنّى اَسْئَلُکَ ايماناً صادِقاً لَيْسَ بَعْدَهُ كُفْرٌ وَ رَحْمَةً اَنالُ بِها شَرَفَ كَرامَتِکَ فِى الدُّنْيا وَ الْاخِرَهِ تَبارَكْتَ رَبَّنَا وَ تَعالَيْتَ تَمَّ نُورُکَ رَبّى فَهَدَيْتَ وَ عَظُمَ حِلْمُکَ رَبّى فَعَفَوْتَ فَلَکَ الْحَمْدُ وَجْهُکَ اَكْرَمُ الْوُجُوهِ وَ جاهُکَ اَفْضَلُ الْجاهِ وَعَطِيَّتُکَ اَرْفَعُ الْعَطايا وَ أهْنَاؤُها تُطاعُ رَبَّنا فَتَشْكُرُ وَ تُعْصى رَبَّنا فَتَغْفِرُ لِمَنْ تَشاءُ تُجيبُ دَعْوَهَ الْمُضطَرّ اِذا دَعاکَ وَ تَكْشِفُ الضُّرَّ وَ تَشْفِى السَّقيمَ وَ تَغْفِرُ الذَّنْبَ الْعَظيمَ لا يُحصى نَعْماءَکَ اَحَدٌ رَبَّنا فَلَکَ الْحَمْدُ حَمْدًا اَبَداً لا يُحصى عَدَدُهُ وَ لا يَضْمَحِلُّ سَرمَدُهُ حَمْداً كَما حَمِدَکَ الْحامِدُونَ مِنْ عِبادِکَ الْاَوَّلينَ وَ الْاخِرينَ اَللّهُمَّ اِنّى اَسْئَلُکَ النَّصيبَ الْاَوْفَرَ مِنَ الجَنَّهِ وَ اَسْئَلُکَ الْهُدى وَ التُّقى وَ الْعافِيَهَ وَ الْبُشْرى عِنْدَ انْقِطاعِ الدُّنْيا اَللّهُمَّ إنّى اَسْئَلُکَ تَقْوىً لا يَنْفَدُ وَ فَرَجاً لا يَنْقَطِعُ وَ تَوفيقَ الْحَمْدِ وَ لِباسَ التَّقْوى وَزينَهَ الْاِيمانِ وَ مُرافَقَهَ نَبِيِّکَ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه و آله فى اَعْلى جَنَّهِ الْخُلْدِ يا بارِئُ لا بَدْئَ لَهُ وَ يا دائِمُ لا نَفادَ لَهُ يا حَىُّ يا مُحْيِیَ الْمَوْتى يا قائِمُ عَلى كُلِّ نَفْسٍ بِما كَسَبَتْ اَسْئَلُکَ الْهُدى وَ التُّقى وَ الْعافِيَهَ وَالغِنى وَ التَّوفيقَ لِمَا تُحِبُّ وَ تَرضى يا اَرْحَمَ الرّاحِمينَ اَللّهُمَّ إنّى اَسْئَلُکَ بِرَحْمَتِکَ الَّتى وَ سِعَتْ كُلَّ شَىءٍ وَ بِعِزَّتِکَ الَّتى قَهَرَتْ كُلَّ شَىءٍ وَ بِعَظَمَتِکَ الَّتى ذَلَّ لَها كُلُّ شَىءٍ وَ بِقُوَّتِکَ الَّتى لا يَقُومُ لَها شَىءٌ وَ بِسُلْطانِکَ الَّذى عَلى[(١)] كُلِّ شَىءٍ وَ بِعِلْمِکَ الَّذى اَحاطَ بِكُلِّ شَىءٍ وَ بِاسْمِکَ الَّذى يُبيدُ لَهُ كُلُّ شَىءٍ وَ بِوَجْهِکَ الْباقى بَعْدَ فَناءِ كُلِّ شَىءٍ وَ بِنُورِ وَجْهِکَ الَّذى اَضاءَ لَهُ كُلُّ شَىءٍ اَنْ تَغْفِرَ لى كُلَّ ذَنْبٍ وَ تَمْحُوَ عَنّى كُلَّ خَطيئَهٍ وَ اَنْ تُوَفِّقَنى لِما تُحِبُّ رَبَّنا وَ تَرْضى وَ اَنْ تَكفِيَنى ما هَمَّنى[(٢)] وَ ما غَمَّنى مِنْ اَمرِ الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ

١- ١ــ ع: عَلا .

٢- ٢ــ ع: أَهَمَّنى.

وَ اَنْ تَرْزُقَنی عَمَلَ الْخَیْرِ کُلِّه ما اَحاطَ بِه عِلْمُکَ امینَ رَبَّ الْعالَمینَ وَ صَلَّی اللّه ُعَلی سَیِّدِنا مُحَمَّدٍ رَسُوْلِه وَ الِه الطّاهِرینَ».(۱)

۶۹- دعای «بسم اللّه الرحمن الرحیم بسم اللّه و باللّه و لا قوه...»

شصت و نهم: در مهج الدعوات و سایر کتب از حضرت امام زین العابدین علیه السلام روایت کرده اند که: برای دفع شرّ دشمنان و بلاها نزد طلوع و غروب آفتاب این دعا بخوانند:

«بسم اللّه ِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ بِسْمِ اللّه ِ وَ بِاللّه ِ وَ لا قُوَّةَ اِلاّ بِاللّه ِ وَ لا غالِبَ إلاّ اللّه ُ غَالِبُ کُلِّ شَیءٍ وَ بِه یَغلِبُ الْغالِبُونَ وَ مِنْهُ یَطْلُبُ الرّاغِبُونَ وَ عَلَیهِ یَتَوَکَّلُ الْمُتَوَکِّلُونَ وَ بِه یَعْتَصِمُ الْمُعْتَصِمُونَ وَ یَثِقُ الْوَاثِقُونَ وَ یَلْتَجِئُ الْمُلْتَجِئُونَ وَ هُوَ حَسْبُهُمْ وَ نِعْمَ الْوَکیلُ اِحْتَرَزْتُ بِاللّه ِ و احْتَرَسْتُ بِاللّه ِ وَلَجَأْتُ إلَی اللّه ِ وَ اسْتَجَرْتُ بِاللّه ِ وَ اسْتَعَنْتُ(۲) بِاللّه ِ وَاعْتَزَزتُ بِاللّه وَ قَهَرْتُ بِاللّه ِ وَامْتَنَعْتُ(۳) بِاللّه ِ وَ غَلَبْتُ بِاللّه ِ وَ اعْتَمَدْتُ عَلَی اللّه ِ وَ اسْتَتَرْتُ بِاللّه ِ وَ حَفِظْتُ بِاللّه (۴) وَ اسْتَحْفَظْتُ بِاللّه ِ خَیْرِ الْحافِظینَ وَ تَکَهَّفْتُ بِاللّه ِ وَ حُطْتُ نَفْسی وَ اَهْلی وَ مالی وَ اِخْوانی وَ کُلَّ مَنْ یَعنینی اَمْرُهُ بِاللّه ِ الْحافِظِ اللَّطیفِ وَاکْتَلَاءتُ بِاللّه ِ وَ صَحِبْتُ حافِظَ الصّاحِبینَ وَ حافِظَ الاْءَصْحابِ الْحافِظینَ وَ فَوَّضْتُ أَمْری إلَی اللّه ِ الَّذی لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیءٌ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ(۵) وَاعْتَصَمْتُ بِاللّه ِ الَّذی مَنِ اعْتَصَمَ بِهِ نَجا مِنْ کُلِّ خَوْفٍ وَ تَوَکَّلْتُ عَلَی اللّه ِ الْعَزیزِ الْجَبَّارِ وَ حَسْبِیَ اللّه ُوَ نِعْمَ الوَکیلُ وَ مَنْ یَتَوَکَّلْ عَلَی اللّه ِ فَهُوَ حَسْبُهُ ما شاءَ اللّه ُلا قُوَّةَ إلاّ بِاللّه ِ لا اِلهَ إلاّ اللّه ُمُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّه ِ عَلیٌّ وَلِیُ اللّه (۶) صَلَّی اللّه ُعَلَیْهِ(۷) وَ علی(۸) آلِهِ الطّاهِرینَ وَ سَلَّمَ تَسْلیمًا» .

ص : ۲۷۲

---

۱ – ۱_ مهج الدعوات، ص ۱۶۹، و من ذلک ما رواه عیسی بن محمد... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۲۳، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۲– ۲_ حاشیه ع: وَ اسْتَغَثْتُ.

۳– ۳_ حاشیه ع: وامْتَنَعْتُ بِاللّه ِ وَ قَهَرْتُ بِاللّه ِ وَ انْتَصَرْتُ.

۴– ۴_ع: + خَیْرُ الحافِظینَ.

۵– ۵_ حاشیه ع: البَصیر.

۶– ۶_ حاشیه آ: عَلِیّاً ولی اللّه.

۷– ۷_ حاشیه هر سه نسخه: عَلَیْهما وَ عَلی آلِهما.

۸– ۸ _ حاشیه ع و متن آ: عَلَیْهِم أَجْمَعینَ.

پس می گویی: «اَللّه ُلا اِلهَ اِلاّ هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ لا تَأْخُذُهُ سِنَهٌ وَ لا نَوْمٌ لَهُ ما فِی السَّمواتِ وَ ما فِی الاْرْضِ مَنْ ذَاالَّذی یَشْفَعُ عِنْدَهُ اِلاّ بِاِذْنِه یَعْلَمُ ما بَیْنَ اَیْدیهِمْ وَ ما خَلْفَهُمْ وَ لایُحیطُونَ بِشَی ءٍ مِنْ عِلْمِه اِلاّ بِما شاءَ وَسِعَ کُرْسِیُّهُ السَّمَواتِ وَ الاْرْضَ وَ لایَؤُدُهُ حِفْظُهُما وَ هُوَ الْعَلِیُّ الْعَظیمُ»

و می گویی: «وَ لَقَدْ ذَرَأْنا لِجَهَنَّمَ کَثیراً مِنَ الْجِنِّ وَ الاْءِنْسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لا یَفْقَهُونَ بِها وَ لَهُمْ أَعْیُنٌ لا یُبْصِرُونَ بِها وَ لَهُمْ آذانٌ لا یَسْمَعُونَ بِها أُولئِکَ کَالاْءَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولئِکَ هُمُ الْغافِلُونَ سَوآءٌ عَلَیْهِمْ أَ دَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صامِتُونَ إِنَّ الَّذینَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّه ِ عِبادٌ أَمْثالُکُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْیَسْتَجیبُوا لَکُمْ إِنْ کُنْتُمْ صادِقینَ أَلَهُمْ أَرْجُلٌ یَمْشُونَ بِها(۱) أَمْ لَهُمْ أَعْیُنٌ یُبْصِرُونَ بِها أَمْ لَهُمْ آذانٌ یَسْمَعُونَ بِها قُلِ ادْعُوا شُرَکاءَکُمْ ثُمَّ کیدُونِ فَلا تُنْظِرُونِ إِنَّ وَلِیِّیَ اللّه ُالَّذی نَزَّلَ الْکِتابَ وَ هُوَ یَتَوَلَّی الصّالِحینَ وَ إِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَی الْهُدی لا یَسْمَعُوا وَ تَراهُمْ یَنْظُرُونَ إِلَیْکَ وَ هُمْ لا یُبْصِرُونَ أُولئِکَ الَّذینَ طَبَعَ اللّه ُعَلی قُلُوبِهِمْ وَ سَمْعِهِمْ وَ أَبْصارِهِمْ وَ أُولئِکَ هُمُ الْغافِلُونَ إِنّا جَعَلْنا عَلی قُلُوبِهِمْ أَکِنَّةً أَنْ یَفْقَهُوهُ وَ فِی آذانِهِمْ وَقْراً وَ إِنْ تَدْعُهُمْ إِلَی الْهُدی(۲) فَلَنْ یَهْتَدُوا إِذاً أَبَداً فَأَوْجَسَ فِی نَفْسِهِ خیفَةً مُوسی قُلْنا لا تَخَفْ إِنَّکَ أَنْتَ الاْءَعْلی وَ أَلْقِ ما فِی یَمینِکَ تَلْقَفْ ما صَنَعُوا إِنَّما صَنَعُوا کَیْدُ ساحِرٍ وَ لا یُفْلِحُ السّاحِرُ حَیْثُ أَتی أَفَلَمْ یَسیرُوا فِی الاْءَرْضِ فَتَکُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ یَعْقِلُونَ بِها أَوْ آذانٌ یَسْمَعُونَ بِها فَإِنَّها لا تَعْمَی الاْءَبْصارُ وَلکِنْ تَعْمَی الْقُلُوبُ الَّتی فِی الصُّدُورِ بِسْمِ اللّه ِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ طَسآم تِلْکَ آیاتُ الْکِتابِ الْمُبینِ لَعَلَّکَ باخِعٌ نَفْسَکَ أَلاّ یَکُونُوا مُوءْمِنینَ إِنْ نَشَأْ نُنَزِّلْ عَلَیْهِمْ مِنَ السَّماءِ آیَةً فَظَلَّتْ أَعْناقُهُمْ لَها خاضِعینَ قالَ أَ وَ لَوْ جِئْتُکَ بِشَیْ ءٍ مُبینٍ قالَ فَأْتِ بِه إِنْ کُنْتَ مِنَ الصّادِقینَ فَأَلْقی عَصاهُ فَإِذا هِیَ ثُعْبانٌ مُبینٌ وَ نَزَعَ یَدَهُ فَإِذا هِیَ بَیْضاءُ لِلنّاظِرینَ قالَ کَلاّ إِنَّ

۱- ۱_ ع و آ: + أَمْ لَهُم أیْدٍ یَبْطِشُونَ بِها .

۲- ۲_ ع: الهُدای.

مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ يا مُوسى لا تَخَفْ إِنِّي لا يَخافُ لَدَيَّ الْمُرْسَلُونَ(۱) لا إِلهَ إِلاّ(۲) اللّه (۳) رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظيم يا مُوسى أَقْبِلْ وَ لا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ قالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخيكَ وَ نَجْعَلُ لَكُما سُلْطاناً فَلا يَصِلُونَ إِلَيْكُما بِآياتِنا أَنْتُما وَ مَنِ اتَّبَعَكُمَا الْغالِبُونَ وَ لَقَدْ مَنَنّا عَلى مُوسى وَ هارُونَ وَ نَجَّيْناهُما وَ قَوْمَهُما مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيم وَ نَصَرْناهُمْ فَكانُوا هُمُ الْغالِبِينَ وَ أَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِنِّي وَ لِتُصْنَعَ عَلى عَيْنِي إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلى مَنْ يَكْفُلُهُ فَرَجَعْناكَ إِلى أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُها وَ لا تَحْزَنَ وَ قَتَلْتَ نَفْساً فَنَجَّيْناكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَنّاكَ فُتُوناً وَحَرَّمْنا عَلَيْهِ الْمَراضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلى أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَ هُمْ لَهُ ناصِحُونَ فَرَدَدْناهُ إِلى أُمِّه كَيْ تَقَرَّ عَيْنُها وَ لا تَحْزَنَ وَ لِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللّه حَقٌّ وَلكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لا يَعْلَمُونَ وَ قالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ اَسْتَخْلِصْهُ لِنَفْسِي فَلَمّا كَلَّمَهُ قالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنا مَكِينٌ أَمِينٌ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّه رَبِّي وَ رَبِّكُمْ ما مِنْ دآبَّةٍ إِلاّ هُوَ آخِذٌ بِناصِيَتِها إِنَّ رَبِّي عَلى(۴) صِراطٍ مُسْتَقِيم».(۵)

۷۰- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم الحمدلله الذی لا إله إلا هو...»

هفتادم: ایضاً در مهج الدعوات به سند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که: حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله این دعا را تعلیم من نمود، و امر کرد مرا که برای هر شدّت و رخا این دعا بخوانم، و تعلیم نمایم به خلیفه بعد از خود و ترک نکنم این دعا را تا حق تعالی را ملاقات کنم(۶). و فرمود که: یا علی! هر صبح و شام این دعا را بخوان که گنجیست از گنجهای عرش الهی.

پس ابی بن کعب التماس کرد که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فضیلت این دعا را بیان فرماید حضرت فرمود که: گفتار علما وفا به فضیلت این دعا نمی کند ولیکن من بعضی از ثواب آن را بیان می کنم:

۱- ۱ــ حاشیه آ: اَللّه .

۲- ۲ــ حاشیه آ: هُوَ.

۳- ۳ــ ع: + هُوَ .

۴- ۴ــ آ: ــ علی .

۵- ۵ــ مهج الدعوات، ص ۱۶۳، دعاء الإحتراز من الأعداء و... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۲۷، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۶- ۶ــ ع و آ: نمایم.

در هنگـامی که دعـا خواننـده، مشـغول این دعا است، بر او نیکی متّصل است از فرق سرِ او تا آسـمان و پیوسـته بر او نازل می شـود، و حـق تعـالی سـکینه بر او می فرسـتد، و رحمت او را فرومی گیرد، و این دعـا منتهی نمی شود به جـایی به غیر از عرش پروردگار عالمیان، و آن را در دور عرش صـدایی باشـدماننـد صـدای مگس(۱) در کنـدو، حق(۲) تعالی نظر رحمت کنـد به سوی او.

و هر که سه مرتبه این دعا را بخوانـد هر حاجت از حاجات دنیا و آخرت که از خـدا طلبد(۳) روا گردد، و خـدا او را از عذاب قبر نجات بخشـد، و تنگی سـینه را از او بردارد، و چون روز قیامت شود او را به صـحرای محشـر آورند، بر ناقه ای از درّ سـفید سوار، و نزد حق تعالی بایسـتد و امر کنـد خـدا برای او به هر کرامتی، و می فرمایـد که: ای بنده من! در هر جای بهشت که(۴) خواهی ساکن شو و در بهشت به او عطا فرمایـد کرامتی چنـد که چشـمی ندیـده باشد، و گوشـی نشـنیده باشد، و در خاطر(۵) آفریده ای خطور نکرده باشد و بر زبان وصف کننده ای جاری نشده باشد.

سلمان گفت: یا رسول اللّه! ثواب این دعا را زیاده بفرما، فدای تو شوم.

حضـرت فرمود که: به حقّ خداوندی که مرا به راستی فرسـتاده است اگر این دعا را بر دیوانه بخوانند در ساعت به حال آید، و اگر نزد زنی بخوانند که وضع حمل بر او دشوار شده باشد بر او آسان شود(۶) و به زودی فرزند(۷) متولّد شود.

ای سـلمان! به حقّ خداوندی که مرا به حق فرسـتاده هر بنده ای که این دعا را بخواند در چهل شب جمعه خالص از برای خدا، هر گناهی که میان او و مردم، و میان او و خدا بوده باشد آمرزیده شود، و هر که این دعا را به اخلاص بخواند دلش از غمهای دنیا و مرضها شفا یابد.

۱- ۱_ع و آ: + عسل .

۲- ۲_ع و آ: و حق .

۳- ۳_ع و آ: طلب کند.

۴- ۴_ع: به هر جائی از بهشت که.

۵- ۵_ آ: خواطر.

۶- ۶_ آ: گردد.

۷- ۷_ آ: + از او.

ای سلمان! هر که این دعا را بخواند و به خواب رود و امید ثواب خدا داشته باشد، حق تعالی به عدد هر حرفی از این دعا هزار ملک از کرّوبیان برای او بفرستد که روی ایشان نیکوتر از آفتاب و ماه شب چهارده باشد.

سلمان گفت: آیا خدا این قدر ثواب برای بنده خواننده این دعا کرامت می فرماید؟ حضرت فرمود که: ای سلمان! خبر مده مردم را، تا زیاده بگویم ثواب این دعا را.

سلمان گفت: چرا امر می فرمایید مرا به کتمان ثواب این دعا؟ فرمود: برای آن که می ترسم که اعتماد کنند بر خواندن این دعا و دست از عمل و عبادت بردارند. پس فرمود که: هر که این دعا بخواند و در حیات خود گناهان کبیره کرده باشد پس در آن شب یا در آن روز بمیرد ــ بعد از آن که این دعا را خوانده باشد ــ شهید بمیرد، و گناهانش آمرزیده شود هر چند بی توبه بمیرد؛ به کرم و عفو خداوند رحیم. این است دعا:

«بِسم اللّه ِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ الْحَمدُ للّه ِ الَّذی لا إلهَ إلاّ هُوَ الْمَلِکُ الْحَقُّ الْمُبینُ(۱) الْمُدَبِّرُ بِلا وَزیرٍ وَ لا خَلْقٍ مِنْ عِبادِه یَسْتَشیرُ الْاَوَّلُ غَیْرُ مَوْصُوفٍ(۲) و الباقی بَعْدَ فَناءِ الْخَلْقِ الْعَظیمُ الرُّبُوبِیَّهِ نُورُ السَّمَاواتِ وَ الْاَرَضینَ وَ فاطِرُهُما وَ مُبْتَدِعُهُما بِغَیْرِ عَمَدٍ(۳) خَلَقَهُمَا(۴) فَاسْتَقَرَّتِ الْاَرَضُوْنَ بِاَوْتادِهَا فَوْقَ الْماءِ ثُمَّ عَلا رَبُّنا فِی السَّماواتِ الْعُلی الرَّحْمنُ عَلَی الْعَرْشِ اسْتَوی(۵) لَهُ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْاَرْضِ وَ ما بَیْنَهُما وَ ما تَحْتَ الثَّری(۶) فَأَنَا أَشْهَدُ بِأَنَّکَ أَنْتَ اللّه ُ لا رَافِعَ لِما وَضَعْتَ وَ لا وَاضِعَ لِما رَفَعْتَ وَ لا مُعِزَّ لِمَنْ اَذْلَلْتَ وَ لا مُذِلَّ لِمَنْ أَعْزَزْتَ وَ لا مانِعَ لِما أَعْطَیْتَ وَ لا مُعْطِیَ لِما مَنَعْتَ(۷) وَ أَنْتَ اللّه ُ لا إلهَ إلاّ أَنْتَ كُنْتَ إذْ لَمْ

۱- ۱ــ حاشیه هر سه نسخه: اَلحَیُّ القَیّوُمُ الدّائِمُ.

۲- ۲ــ حاشیه آ: مَصروُفٍ.

۳- ۳ــ حاشیه آ و متن ع: عَمَدٍ تَرَونَها.

۴- ۴ــ حاشیه آ: خَلَقَهُما بِغَیرِ عَمَدٍ تَرَوْنَها وَ فَتَقَهُما فَتَقاً فَقابَتِ السَّمواتُ طالِعاتٍ بِأَمْرِهِ وَ اسْتَقَرَّتِ الأَرضُ.

۵- ۵ــ حاشیه متن: وَ اِنْ تَجْهَر بِالقَوْلِ فَإنَّهُ یَعْلَمُ السِّرَ وَ اَخفی اللّه ُ لا إلهَ إلاّ هُوَ لَهُ الأسْماءُ الحُسْنی.

۶- ۶ــ حاشیه ع: و.

۷- ۷ــ آ: اِمْتَنَعْتَ.

تَكُنْ سَماءٌ مَبْنِيَّةٌ وَ لا أَرْضٌ مَدْحِيَّةٌ وَ لا شَمْسٌ مُضيئَةٌ وَ لا لَيْلٌ مُظْلِمٌ وَ لا نَهارٌ مُضى ءٌ وَ لا بَحْرٌ لُجِّيٌّ وَ لا جَبَلٌ راسٍ وَ لا نَجْمٌ سارٍ وَ لا قَمَرٌ مُنيرٌ وَ لا ريحٌ تَهُبُّ وَ لا سَحابٌ يَسْكُبُ وَ لا بَرْقٌ يَلْمَعُ(۱) وَ لا رُوحٌ يَتَنَفَّسُ وَ لا طائِرٌ يَطيرُ وَ لا نارٌ تَتَوَقَّدُ وَ لا ماءٌ يَطَّرِدُ كُنْتَ قَبْلَ كُلِّ شَىْ ءٍ وَ كَوَّنْتَ كُلَّ شَىْ ءٍ وَ قَدَّرْتَ عَلى كُلِّ شَىْ ءٍ وَابْتَدَعْتَ كُلَّ شَىْ ءٍ وَ اَفْقَرْتَ وَ أَغْنَيْتَ وَ أَمَتَّ وَ أَحْيَيْتَ وَ أَضْحَكْتَ وَ أَبْكَيْتَ وَ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَيْتَ فَتَبارَكْتَ يا اَللّٰهُ وَ تَعالَيْتَ أَنْتَ اللّٰهُ الَّذى لا اِلهَ إلاّ أَنْتَ الْخَلاّقُ الْعَلِيمُ اَمْرُكَ غالِبٌ وَ عِلْمُكَ نافِذٌ وَ كَيْدُكَ غَريبٌ(۲) وَ وَعْدُكَ صادِقٌ وَ قَوْلُكَ حَقٌّ وَ حُكْمُكَ عَدْلٌ وَ كَلامُكَ هُدىً وَ وَحْيُكَ نُورٌ وَ رَحْمَتُكَ واسِعَةٌ وَ عَفْوُكَ عَظيمٌ و فَضْلُكَ كَثيرٌ وَ عَطاوءُكَ جَزيلٌ وَ حَبْلُكَ مَتينٌ وَ إمْكانُكَ عَتيدٌ وَ جارُكَ عَزيزٌ وَ بَأْسُكَ شَديدٌ وَ مَكْرُكَ مَكيدٌ اَنْتَ يا رَبِّ مَوْضِعُ كُلِّ شَكْوى وَ شاهِدُ كُلِّ نَجْوى وَ حاضِرُ كُلِّ مَلاءٍ وَ مُنْتَهى كُلِّ حاجَةٍ وَ فَرَجُ كُلِّ حَزينٍ وَ غِنى كُلِّ فَقيرٍ مِسْكينٍ وَ حِصْنُ كُلِّ هارِبٍ وَ أَمانُ كُلِّ خائِفٍ حِرْزُ الضُّعَفاءِ كَنْزُ الْفُقَراءِ مُفَرِّجُ الغَمّاءِ مُعينُ الصّالِحينَ(۳) ذلِكَ اللّٰهُ رَبُّنا(۴) لا اِلهَ إلاّ هُوَ تَكْفى مِنْ عِبادِكَ مَنْ تَوَكَّلَ عَلَيْكَ وَ أَنْتَ جارُ مَنْ لاذَ بِكَ وَ تَضَرَّعَ إلَيْكَ عِصْمَةُ مَنِ اعْتَصَمَ بِكَ مِنْ عِبادِكَ ناصِرُ مَنِ انْتَصَرَ بِكَ تَغْفِرُ الذُّنُوبَ لِمَنِ اسْتَغْفَرَكَ جَبّارُ الْجَبابِرَهِ عَظيمُ الْعُظَماءِ كَبيرُ الْكُبَراءِ سَيِّدُ السّاداتِ مَوْلَى الْمَوالى صَريخُ الْمُسْتَصْرِخينَ مُنَفِّسٌ عَنِ الْمَكْرُوبينَ مُجيبُ دَعْوَهِ الْمُضطَرّينَ أَسْمَعُ السّامِعينَ أَبْصَرُ النّاظِرينَ أَحْكَمُ الْحاكِمينَ أَسْرَعُ الْحاسِبينَ أَرْحَمُ الرّاحِمينَ خَيْرُ الْغافِرينَ قاضى حَوائِجِ الْمُوءْمِنينَ مُغيثُ الصّالِحينَ أَنْتَ اللّٰهُ لا اِلَهَ إلاّ أَنْتَ رَبُّ الْعالَمينَ أَنْتَ الْخالِقُ وَ أَنَا الْمَخْلُوقُ وَ أَنْتَ الْمالِكُ وَ أَنَا الْمَمْلُوكُ وَ أَنْتَ الرَّبُ وَ أَنَا الْعَبْدُ وَ أَنْتَ الرّازِقُ وَ أَنَا الْمَرزُوقُ وَ أَنْتَ الْمُعْطِىْ وَ أَ نَا السّائِلُ وَ أَنْتَ الْجَوادُ وَ أَنَا الْبَخيلُ وَ أَنْتَ الْقَوِيُّ وَ أَ نَا الضَّعيفُ وَ أَنْتَ الْعَزيزُ وَ أَ نَا الذَّليلُ وَ أَنْتَ الْغَنِيُّ وَ أَ نَا الْفَقيرُ وَ أَنْتَ السَّيِّدُ وَ أَنَا الْعَبْدُ وَ أَنْتَ الْغافِرُ وَ أَنَا الْمُسىءُ وَ أَنْتَ الْعالِمُ وَ أَ نَا الْجاهِلُ

۱- ۱ــ حاشيه متن و متن آ: وَ لارَعْدٌ يُسَبِّحُ.

۲- ۲ــ ع: قَريبٌ.

۳- ۳ــ آ: الصُّلَحا، و حاشيه آن: الصّالِحينَ.

۴- ۴ــ آ: ــ رَبُّنا .

وَ أَنْتَ الْحَليمُ وَ أَ نَا الْعَجُولُ وَ أَنْتَ الرَّحمنُ وَ أَنَا الْمَرحُومُ وَ أَنْتَ الْمُعافی وَ أَ نَا الْمُبْتَلی وَ أَنْتَ الْمُجیبُ وَ أَ نَا الْمُضْطَرُّ وَ أَنَا أَشْهَدُ بِأَ نَّکَ أَنْتَ اللّه ُلا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ الْمُعْطی عِبادَکَ بِلا سُوءالٍ وَ أَشْهَدُ بِأ نَّکَ أَنْتَ اللّه ُالواحِدُ الْفَرْدُ وَ إِلَیْکَ الْمَصیرُ وَ صَلَّی اللّه ُ عَلی مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیْتِهِ الطَّیِّبینَ الطَّاهِرینَ وَاغْفِرلی ذُنُوبی وَاسُتْر عَلَیَّ عُیُوبی وَافْتَحْ لی مِنْ لَدُنْکَ رَحْمَهً وَ رِزْقاً واسِعاً یا أرْحَمَ الرّاحِمینَ وَ الْحَمْدُ للّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ و حَسْبُنَا اللّه ُوَ نِعْمَ الْوَکِیلُ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إلاَّ بِاللّه ِ الْعَلیِّ العَظیم»(۱).

۷۱- دعای «اللهم إنی أسئلک یا مدرک الهاربین و یا....»

هفتاد و یکم: کفعمی ــ ره ــ در بلدالأمین روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین ــ صلوات اللّه علیه ــ بعد از نماز صبح و در مهمّات این دعا را می خواندند، و همچنین ائمه فرزندان آن حضرت علیهم السلام می خواندند؛ و هر که در روز جمعه پیش از نماز بخواند خدا گناهان او را بیامرزد، و اگر چه میان آسمان و زمین از گناه او پر شده باشد، و داخل بهشت شود بی حساب، و در جوار انبیا علیهم السلام باشد، و هر که بنویسد این دعا را و با خود نگاه دارد از هر شرّی ایمن باشد:

«اَللّهُمَّ إنّی أَسْئَلُکَ یا مُدْرِکَ الْهارِبینَ وَ یا مَلْجَأَ الْخائِفینَ وَ یا غِیاثَ الْمُسْتَغیثینَ اَللّهُمَّ إنّی أَسْأَلُکَ بِمَعاقِدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِکَ وَ مُنْتَهَی الرَّحْمَهِ مِنْ کِتابِکَ وَ بِاسْمِکَ الْعَظیمِ الاَعْظَمِ الْکَبیرِ الاْءَکْبَرِ الطّاهِرِ الْمُطَهَّرِ الْقُدُّوسِ الْمُبَارَکِ وَ لَوْ أَنَّ ما فِی الاْءَرْضِ مِنْ شَجَرَهٍ أَقْلامٌ وَ الْبَحْرُ یَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِه سَبْعَهُ أَبْحُرٍ ما نَفِدَتْ کَلِماتُ اللّه ِ إِنَّ اللّه َ عَزیزٌ حَکیمٌ»

«یَا اللّه » ده مرتبه «یا رَبَّاهُ» ده مرتبه

«یا مَولاهُ یا غَایَهَ رَغْبَتَاهُ یا هُوَ یا هُوَ یا مَنْ لا یَعْلَمُ ما هُوَ إِلاّ هُوَ وَ لا کَیْفَ هُوَ إِلاّ هُوَ یا ذَا الْجَلاَلِ وَالْإِکْرام وَالاْءفضالِ وَ الاْءنعام یا ذَا الْمُلْکِ وَ الْمَلَکُوتِ یا ذَا الْعِزِّ وَ الْکِبریاءِ وَ الْعَظَمهِ وَ الْجَبَرُوتِ یا حَیُّ لا یَمُوتُ یا مَنْ عَلا فَقَهَرَ یا مَنْ مَلَکَ فَقَدَرَ یا مَنْ عُبِدَ فَشَکَرَ یا

---

۱ - ۱ــ مهج الدعوات، ص ۱۲۴، و من ذلک دعاء جلیل مردی عن امیرالمؤمنین؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۳۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

مَنْ عُصِیَ فَسَتَرَ یا مَنْ بَطَنَ فَخَبَرَ یا مَنْ لا تُحیطُ بِهِ الْفِکَرُ یا رَازِقَ الْبَشَرِ یا مُقَدِّرَ الْقَدَرَ یا مُحْصِیَ قَطْرِ الْمَطَرِ یا دَائِمَ الثَّباتِ یا مُخْرِجَ النَّباتِ یا قَاضِیَ الحاجاتِ یا مُنْجِحَ الطَّلِباتِ یا جاعِلَ الْبَرَکاتِ یا مُحْیِیَ الْاَمْوَاتِ یا رَافِعَ الدَّرَجاتِ یا راحِمَ الْعَبَرَاتِ یا مُقیلَ الْعَثَرَاتِ یا کاشِفَ الْکُرُبَاتِ یا نُورَ الْاَرْضِ وَ السَّماواتِ یا صاحِبَ کُلِّ غَریبٍ یا شاهِدًا لا یَغیبُ یا مُونِسَ کُلِّ وحیدٍ یا مَلْجَأَ کُلِّ طَریدٍ یا راحِمَ الشَّیخِ الْکَبیرِ یا عِصْمَهَ الْخائِفِ الْمُسْتَجیرِ یا مُغْنِیَ الْبائِسِ الْفَقیرِ یا فاکَّ الْعانِیَ الْاَسیرِ یا مَنْ لا یَحْتاجُ اِلَی التَّفسیرِ یا مَنْ هُوَ بِکُلِّ شَیءٍ خَبیرٌ یا مَنْ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدیرٌ یا عالِیَ الْمَکانِ یا شَدیدَ الْاَرْکانِ یا مَنْ لَیْسَ لَهُ تُرْجَمَانٌ یا نِعْمَ الْمُسْتَعَانُ یا قَدیمَ الْاِحسانِ یا مَنْ هُوَ کُلَّ یَوْمٍ هُوَ فی شَأنٍ یا مَنْ لا یَخْلُو مِنْهُ مَکانٌ یا أجْوَدَ الْاَجْوَدینَ یا أَکْرَمَ الْاَکْرَمینَ یا أَسْمَعَ السّامِعینَ یا أَبْصَرَ النّاظِرینَ یا أَسْرَعَ الْحاسِبینَ یا وَلِیَّ الْمُؤْمِنینَ یا یَدَ الْوَاثِقینَ یا ظَهْرَ اللّاجینَ یا غِیاثَ الْمُسْتَغیثینَ یا جارَ الْمُسْتَجیرینَ یا رَبَّ الْاَرْبَابِ یا مُسَبِّبَ الْاَسْبَابِ یَا مُفَتِّحَ الْاَبْوابِ یا مُعْتِقَ الرِّقَابِ یا مُنْشِئَ السَّحَابِ(۱) یا وَهّابُ یا تَوَّابُ یا(۲) حَیْثُ ما دُعِیَ اَجابَ یا فَالِقَ الْاِصباحِ یا بَاعِثَ الْاَرْواحِ یا مَنْ بِیَدِه کُلُّ مِفْتاحٍ یا سابِغَ النِّعَمِ یا رَافِعَ(۳) النِّقَمِ یا بَارِئَ النَّسَمِ یا جامِعَ الْاُمَمِ یا ذَا الجُودِ وَ الْکَرَمِ یا عِمادَ مَنْ لا عِمَادَ لَهُ یا سَنَدَ مَنْ لا سَنَدَ لَهُ یا عِزَّ مَنْ لا عِزَّ لَهُ یا حِرْزَ مَنْ لا حِرزَ لَهُ یا غِیاثَ مَنْ لا غِیاثَ لَهُ یا حَسَنَ الْبَلاءِ یا جَزیلَ الْعَطاءِ یا جَمیلَ الثَّنَاءِ یا حَلیماً لا یَعْجَلُ یا عَلیماً لا یَجْهَلُ یا جَوَاداً لا یَبْخَلُ یا قَریباً لا یَغْفُلُ یا صاحِبی فی وَحْدَتی یا عُدَّتی فی شِدَّتی یا کَهْفی حینَ تُعْیِینِی الْمَذَاهِبُ وَ تَخْذُلُنِی(۴) الْاَقَارِبُ(۵) وَ یُسَلِّمُنی کُلُّ صاحِبٍ یا رَجائی فِی الْمَضیقِ یا رُکْنِیَ الْوَثیقَ یا اِلهی بالتَّحقیقِ یا رَبَّ الْبَیْتِ الْعَتیقِ یا شَفیقُ یا رَفیقُ اکْفِنی ما اُطیقُ وَ ما

۱- ۱_ آ: السِّحابِ.

۲- ۲_ع: + مَنْ .

۳- ۳_ع و آ: دافِعَ.

۴- ۴_ع: لا تَخْذُلْنی.

۵- ۵_ آ: الآفاتُ.

لا أَطیقُ وَفُکّنی مِنْ حَلَقِ الْمَضیقِ إِلَی فَرَجِکَ الْقَریبِ واکْفِنی ما أَهَمَّنی وَ مَا لَمْ یُهِمَّنی مِنْ أَمْرِ دُنیایَ وَ اخِرَتی بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمینَ».(۱)

۷۲- خواندن «قل لن یصیبنا إلا ما کتب اللّه لنا هو مولنا»

هفتاد و دویّم: در بعضـی از کتب معتبره از حضـرت امیرالمؤمنین ــ صلوات اللّه علیه ــ روایت کرده است که: هر که این شش آیه را در هر بامداد بخواند حق تعالی او را از هر شرّی نگاه دارد، هر چند خود را به مهلکه افکند:

الآیات: ««قُلْ لَنْ یُصیبَنا إِلّا ما کَتَبَ اللّه ُلَنا هُوَ مَوْلانا وَ عَلَی اللّه ِ فَلْیَتَوَکَّلِ الْمُؤْمِنُونَ(۲)» «وَ إِنْ یَمْسَسْکَ اللّه ُبِضُرٍّ فَلا کاشِفَ لَهُ إِلّا هُوَ وَ إِنْ یُرِدْکَ بِخَیْرٍ فَلا رَادَّ لِفَضْلِهِ یُصِیبُ بِهِ مَنْ یَشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِیمُ« (۳)»وَ ما مِنْ دابَّةٍ فِی الْأَرضِ إِلّا عَلَی اللّه ِ رِزْقُها وَ یَعْلَمُ مُسْتَقَرَّها وَ مُسْتَوْدَعَها کُلٌّ فِی کِتابٍ مُبِینٍ« (۴)»وَ کَأَیِّنْ مِنْ دَآبَّةٍ لا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللّه ُیَرْزُقُها وَ إِیّاکُمْ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلِیمُ« (۵)»ما یَفْتَحِ اللّه ُلِلنّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلا مُمْسِکَ لَها وَ ما یُمْسِکْ فَلا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِه وَ هُوَ الْعَزِیزُ الْحَکِیمُ« (۶)»قُلْ أَفَرَأَیْتُمْ ما تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّه ِ إِنْ أَرادَنِیَ اللّه ُبِضُرٍّ هَلْ هُنَّ کاشِفاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرادَنِی بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِکاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِیَ اللّه ُ(۷) عَلَیْهِ یَتَوَکَّلُ الْمُتَوَکِّلُونَ(۸)» حَسْبِیَ اللّه ُلا إِلهَ إِلاّ هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیم وَ أَمْتَنِعُ بِحَولِ اللّه ِ وَ قُوَّتِهِ مِنْ حَوْلِهِمْ وَ قُوَّتِهِمْ وَ أَسْتَشْفِعُ بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ ما خَلَقَ و اَعُوذُ بِما شآءَ اللّه ُلا قُوَّةَ إِلّا بِاللّه ِ العَلِیِّ الْعَظیم».(۹)

۱- ۱ــ بلدالأمین، ص ۳۶۱، دعاء عظیم مروی عن امیرالمؤمنین علیه السـلام ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۳۴، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۲- ۲ــ سوره مبارکه توبه، آیه ۵۱.

۳- ۳ــ سوره مبارکه یونس، آیه ۱۰۷.

۴- ۴ــ سوره مبارکه هود، آیه ۶.

۵- ۵ــ سوره مبارکه عنکبوت، آیه ۶۰.

۶- ۶ــ سوره مبارکه فاطر، آیه ۲.

۷- ۷ــ ع: اللّه ُلا إلهَ.

۸- ۸ــ سوره مبارکه زمر، آیه ۳۸ .

۹- ۹ــ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۳۷، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۷۳- دعای «أصبحت بذمه الله و ذمه أنبیائه و....»

هفتاد و سیّم: ایضاً در کتاب مذکور از داود رقّی(۱) روایت کرده است که گفت: روزی به خدمت حضرت صادق علیه السلام رفتم، فرمود که: می خواهی تو را دعایی تعلیم کنم که اگر هر صبح و شام سه مرتبه بخوانی خدا تو را ایمن گرداند از آن چه می ترسی؟ گفتم: بلی یابن رسول اللّه! فرمود که: این دعا بخوان:

«أصْبَحْتُ بِذِمَّهِ اللّه ِ وَ ذِمَّهِ(۲) اَنبیائِه وَ ذِمَمِ رُسُلِه علیهم السلام وَ ذِمَّهِ مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله وَ ذِمَمِ الْاَءوْصِیاءِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ آمَنْتُ بِسِرِّهِمْ وَ عَلانِیَتِهِمْ وَ شاهِدِهِمْ وَ غائِبِهِمْ وَ أَشْهَدُ أَ نَّهُمْ فی عِلْمِ اللّه ِ وَ طاعَتِه کَمُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله وَ السّلامُ عَلَیْهِمْ».(۳)

داود گفت که: هر وقت که این دعا خواندم به حاجت خود رسیدم.

مؤلّف گوید که: چون مداومت بر همه این دعاها میسّر نیست اگر آن چه به سند صحیح وارد شده مداومت نمایند، و سایر دعاها به نوبت و گاه گاه می خوانده باشند، خصوصا در هنگام عروض شدّتی و حاجتی بد نخواهد بود؛ تا آن که از برکات هر یک حسب المقدور بهره مند گردند.

ص : ۲۸۱

۱- ۱_ ع: برقی.
۲- ۲_ ع و آ: ذِمَمِ.
۳- ۳_ جمال الأسبوع، ص ۲۲۰، فصل التاسع عشر فیما یقوله... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۳۳۷، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

فصل دهم: در دعاهایی که در ساعات روز باید خواند و دعاهای هر روز که خصوصیّت به ساعتی ندارد

دعاهای مربوط به ساعات روز

اشاره

بدان که شیخ طوسی و سیّد ابن باقی و شیخ کفعمی هر روز را به دوازده ساعت منقسم ساخته اند، و هر ساعت را به امامی از ائمّه طاهرین ــ صلوات اللّه علیهم اجمعین ــ نسبت داده اند، و برای هر ساعت دعایی که مشتمل بر توسّل به آن امامِ رفیع مقام است ذکر کرده اند؛ و اگر چه روایتش را به خصوص ذکر(۱) نکرده اند امّا معلوم است که چنین امری را بدون روایت ذکر نمی کنند؛ لهذا در این رساله یک قسم را ایراد نمود.

ساعت اول: از طلوع فجر تا طلوع آفتاب و متعلق به امیرالمؤمنین علیه السلام است

ساعت اوّل: از طلوع فجر است تا طلوع آفتاب، و به حضرت امیرالمؤمنین – صلوات اللّه علیه – تعلّق دارد، و دعای آن اینست:

«اَللّهُمَّ رَبَّ الظَّلامِ وَ الْفَلَقِ وَ الْفَجْرِ وَ الشَّفَقِ وَ اللَّیْلِ وَ ما وَسَقَ وَ الْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ خالِقَ الْاءِنسانِ مِنْ عَلَقٍ أَظْهَرتَ قُدْرَتَکَ بِبَدیعِ صَنْعَتِکَ وَ خَلَقْتَ عِبادَکَ لِما کَلَّفْتَهُم مِنْ عِبادَتِکَ وَ هَدَیْتَهُم بِکَرَمِ فَضْلِکَ إِلی سَبیلِ طاعَتِکَ وَ تَفَرَّدْتَ فی مَلَکُوتِکَ بِعَظیمِ السُّلْطَانِ وَ تَوَدَّدتَ إِلی خَلْقِکَ بِقَدیمِ الْاءِحسانِ وَ تَعَرَّفْتَ إِلی بَرِیَّتِکَ بِجَسیمِ الْاِمتِنانِ یا مَنْ یَسْئَلُهُ مَنْ فِی السَّمواتِ وَ الْاَرْضِ کُلَّ یَوْمٍ هُوَ فی شَأنٍ أَسئَلُکَ اللّهُمَّ بِمُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِیّینَ الَّذی نَزَلَ

۱- ۱ــ ع و آ: ایراد.

الرُّوحُ الاٰمینُ عَلی قَلْبِه لِیَکُونَ مِنَ الْمُنْذِرینَ بِلِسانٍ عَرَبِیٍّ مُبینٍ وَ بِأَمیرِالْمُؤمِنینَ عَلِیِّ ابْنِ أَبیطالِبٍ ابْنِ عَمِّ الرَّسُولِ وَ بَعْلِ الْکَریمَهِ الْبَتُولِ الَّذی فَرَضْتَ وَلایَتَهُ عَلَی الْخَلْقِ وَ کانَ یَدُورُ حَیْثُ دارَ الْحَقُّ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فَقَدْ جَعَلْتُهُم وَسیلَتی وَ قَدَّمْتُهُمْ اَمامی وَ بَیْنَ یَدَیْ حَوائِجی أَنْ تَغْفِرَ ذَنْبی وَ تُطَهِّرَ قَلْبی وَ تَسْتُرَ(۱) عَیْبی وَ تُفَرِّجَ کَرْبی وَ تُبَلِّغَنی مِنْ طاعَتِکَ وَ عِبادَتِکَ غایَهَ أَمَلی وَ تَقْضِیَ لی حَوائِجَ(۲) الدُّنیا وَ الآخِرَهِ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(۳)

ساعت دوم: از طلوع آفتاب تا برطرف شدن زردی آن و متعلق به امام حسن علیه السلام است

ساعت دویّم: از طلوع آفتابست تا آن که زردی آفتاب برطرف شود و تقریباً به قدر نیزه ای بلند شود، و تعلّق به حضرت امام حسن علیه السلام دارد، و دعا اینست:

«اَللّهُمَّ یا خالِقَ السَّماواتِ وَ الاَرْضِ وَ مالِکَ الْبَسْطِ وَ الْقَبْضِ وَ مُدَبِّرَ الْاِبْرامِ وَ النَّقْضِ وَ مَنْ یُجیبُ الْمُضْطَرَّ إِذا دَعاهُ وَ یَکْشِفُ السُّوءَ وَ جَعَلَ عِبادَهُ خَلائِفَ الْاَرْضِ وَ یا مالِکُ یا جَبّارُ یا واحِدُ یا قَهّارُ یا عَزیزُ یا غَفّارُ یا مَنْ لا تُدْرِکُهُ الْاَبْصارُ وَ هُوَ یُدْرِکُ الْاَبْصارَ یا مَنْ لا یُمْسِکُ خَشْیَهَ الْاِنفاقِ وَ لا یُقَتِّرُ خَوفَ الْاِمْلاقِ یا کَریمُ یا رازِقُ(۴) یا مُبْتَدِئاً بِالنِّعَمِ قَبْلَ الْاِسْتِحْقاقِ یا مَنْ یُنَزِّلُ الْمَلائِکَهَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمرِه عَلی مَنْ یَشاءُ مِن عِبادِه لِیُنْذِرَ یَوْمَ التَّلاقِ کَبُرَتْ نِعْمَتُکَ عَلَیَّ وَ صَغُرَ فی جَنْبِها شُکْری وَ دامَ غِناکَ عَلَیَّ(۵) وَ عَظُمَ إِلَیْکَ فَقْری أَسْئَلُکَ یا عالِمَ سِرّی وَ جَهْری یا مَنْ لا یَقْدِرُ سِواهُ عَلی کَشْفِ ضُرّی أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ رَسُولِکَ الْمُخْتارِ وَ حُجَّتِکَ عَلَی الْاَبْرارِ وَ الْفُجّارِ وَ عَلی أَهلِ بَیْتِهِ الطّاهِرینَ الْاَخیارِ وَ أَتَوسَّلُ إِلَیْکَ بِالْاَنْزَعِ الْبَطینِ عِلْماً وَ بِالإِمامِ الزَکِیِّ الْحَسَنِ الْمَقْتُولِ سَمّاً فَقَدِ اسْتَشْفَعْتُ

۱- ۱_ حاشیه ع: وَ تَسُرَّ عَیْنی، و حاشیه آ: و تَسُرَّ عَیْبی.

۲- ۲_ حاشیه آ: حَوائِجی الدُّنیا.

۳- ۳_ از شیخ طوسی و سید ابن باقی یافت نشد؛ ر . ک به: مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۳۴، الساعه الثانیه... ؛ مفتاح الفلاح، ص ۱۵۳، باب الثانی فیما یعمل مابین طلوع... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۳۵۶، باب ۴۶، أدعیه الساعات.

۴- ۴_ ع و آ: رَزّاقُ .

۵- ۵_ حاشیه متن و آ: عَنّی.

بِهِم اِلَیْکَ وَ قَدَّمْتُهُمْ أمامی وَ بَیْنَ یَدَیْ حَوائِجی فَأَسئَلُکَ أَنْ تَزیدَنی مِنْ لَدُنْکَ عِلْماً وَ تَهَبَ لی حُکْماً وَ تَجْبُرَ کَسْری وَ تَشْرَحَ بِالتَّقوی صَدْری وَ تَرْحَمَنِی إذَا انْقَطَعَ مِنَ الدُّنیا أَثَری وَ تَذْکُرَنی إذَا نُسِیَ ذِکْری بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».

ساعت سوم: از وقت بر طرف شدن زردی آفتاب تا بلند شدن آن و متعلق به امام حسین علیه السلام است

ساعت سیّم: از وقت برطرف شدن زردی آفتابست تا بلند شدن آفتاب یعنی وقت چاشت، و به حضرت سیّد الشهداء امام حسین علیه السلام تعلّق دارد، و اینست دعا:

«اَللّهُمَّ رَبَّ الْاَءرْبَابِ وَ مُسَبِّبَ الْاَءسْبَابِ وَ مالِکَ الرِّقَابِ وَ مُسَخِّرَ السَّحابِ وَ مُسَهِّلَ الصِّعَابِ یا حَلیمُ یا تَوّابُ یا کَریمُ یا وَهّابُ یا مُفَتِّحَ الْاَءبْوابِ یا مَنْ حَیْثُ ما دُعِیَ أَجابَ یا مَنْ لَیسَ لَهُ حاجِبٌ وَ لا بَوَّابٌ یا مَنْ لَیسَ لِخَزائِنِه قُفْلٌ وَ لا بابٌ یا مَنْ لا یُرْخی عَلَیْهِ سِتْرٌ وَ لا یُضْرَبُ مِنْ دُونِه(۱) حِجابٌ یا مَنْ یَرْزُقُ مَنْ یَشاءُ بِغَیْرِ حِسابٍ یا غَافِرَ الذَّنْبِ وَ قَابِلَ التَّوْبِ شَدیدَ الْعِقابِ قُلْ هُوَ اللّهُ رَبّی لا اِلَهَ إلاّ هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ إلَیْهِ مَتابِ اللّهُمَّ انْقَطَعَ الرَّجاءُ إلاّ مِنْ فَضْلِکَ وَ خَابَ الْاَءمَلُ إلاّ مِنْ کَرَمِکَ فَأَسْئَلُکَ بِمُحَمَّدٍ رَسُولِکَ صلی الله علیه و آله وَ بِصَفِیِّکَ(۲) عَلِیِّ بْنِ أَبی طَالِبٍ وَ بِالْحُسَیْنِ بْنِ عَلِیٍّ الْإمَامِ التَّقِیِّ الَّذی شَری(۳) نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِکَ وَ جاهَدَ النّاکِبینَ(۴) عَنْ(۵) صِرَاطِ طَاعَتِکَ فَقَتَلُوهُ ساغِباً(۶) (۷) وَهَتَکُوا حَریمَهُ(۸) بَغیاً وَعُدْواناً وَ حَمَلُوا رَأْسَهُ فِی الْآفاقِ وَ اَحَلُّوهُ مَحَلَّ أَهْلِ الْعِنادِ و الشِّقَاقِ اَللّهُمَّ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ الِه وَجَدِّدْ عَلَی الْباغی(۹) عَلَیْهِ مُخْزِیَاتِ لَعْنَتِکَ(۱۰) وَ انْتِقامِکَ وَ مُرْدِیَاتِ سَخَطِکَ وَ نَکالِکَ اَللّهُمَّ إنّی أَسْئَلُکَ بِمُحَمَّدٍ وَ الِه وَاَسْتَشْفِعُ بِهِمْ اِلَیْکَ وَ اُقَدِّمُهُم اَمامی وَ بَیْنَ یَدَی حَوَائِجی أنْ لا

۱- ۱_ حاشیه ع: دُونَهُ.

۲- ۲_ حاشیه متن: وَ بِعَلِیِّ بْنِ أَبی طالِبٍ صَفِیِّکَ، و حاشیه آ: و بِعَلِیِّ ابْنِ ابی طالِبٍ علیه السلام صَفِیِّکَ.

۳- ۳_ حاشیه متن و آ: اشْتَری.

۴- ۴_ حاشیه هر سه نسخه: النّاکِثینَ.

۵- ۵_ آ: عَلی.

۶- ۶_ع و آ: ساقِیاً.

۷- ۷_ حاشیه متن و متن ع و آ: + ظَماناً، و حاشیه آ: ضَمانَ.

۸- ۸_ حاشیه آ: حُرْمَتَهُ.

۹- ۹_ع و آ: الباقی.

۱۰- ۱۰_ حاشیه هر سه نسخه: لَعْنِکَ.

تَقْطَعَ رَجائی مِنِ امْتِنانِکَ وَ اِفْضالِکَ وَ لا تُخَیِّبْ تَأْمیلی فی اِحْسانِکَ وَ نَوَالِکَ وَ لا تَهْتِکَ السِّتْرَ الْمَسْدُولَ عَلَیَّ(۱) مِنْ جِهَتِکَ وَ لاـ تُغَیِّرْ عَنّی عَوَائِدَ طَوْلِکَ وَ نِعَمِکَ وَ وَفِّقْنی لِما تُقَرِّبُنی(۲) اِلَیْکَ وَاصْرِفْنی عَمّا یُباعِدُنی عَنْکَ وَ أَعْطِنی مِنَ الْخَیْرِ أَفْضَلَ مِمَّا أَرْجُوا وَاکْفِنی مِنَ الشَّرِّ ما أَخافُ وَ أَحْذَرُ بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(۳)

ساعت چهارم: از وقت جاشت تا اول ظهر و متعلق به امام زین العابدین علیه السلام است

ساعت چهارم: از وقت(۴) چاشت تا اوّل وقت ظهر است، و به حضرت امام زین العابدین علیه السلام تعلّق دارد، و دعایش اینست:

«اَللّهُمَّ اَنْتَ الْمَلِکُ(۵) الْمَلیکُ الْمالِکُ وَ کُلُّ شَیْءٍ سِوی وَجْهِکَ الْکَریمِ هالِکٌ سَخَّرْتَ بِقُدْرَتِکَ(۶) النُّجُومَ السَّوالِکَ وَ أَمْطَرْتَ بِقُدْرَتِکَ الْغُیُومَ السَّوَافِکَ وَ عَلِمْتَ ما فِی البَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ ما تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَهٍ فِی الظُّلُماتِ الْحَوالِکِ وَ أَنْزَلْتَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَخْرَجْتَ بِهِ مِنْ ثَمَراتٍ مُخْتَلِفاً أَلْوانُها وَ مِنَ الْجِبالِ جُدَدٌ بیضٌ وَ حُمُرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوانُها(۷) یا سَمیعُ یا بَصیرُ یا بَرُّ یا شَکُورُ یا رَحیمُ یا غَفُورُ یا مَنْ یَعْلَمُ خائِنَهَ الْأَعْیُنِ وَ ما تُخْفِی الصُّدُورُ یا من لَهُ الْحَمْدُ فِی الْأُولی وَ الْآخِرَهِ وَ هُوَ الْحَکیمُ الْخَبیرُ فاطِرُ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ جاعِلُ الْمَلائِکَهِ رُسُلاً أُولی أَجْنِحَهٍ مَثْنی وَ ثُلاثَ وَ رُباعَ یَزیدُ فِی الْخَلْقِ ما یَشاءُ إِنَّ اللّهَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدیرٌ أَسْئَلُکَ سُؤالَ الْبائِسِ الْحَسیرِ وَ أَتَضَرَّعُ اِلَیْکَ تَضَرُّعَ الضّالِعِ الْکَسیرِ وَ أَتَوَکَّلُ عَلَیْکَ تَوَکُّلَ الْخاشِعِ الْمُسْتَجیرِ واقِفٌ بِبابِکَ وُقُوفَ الْمُؤَمِّلِ الْفَقیرِ وَ أَتَوَجَّهُ اِلَیْکَ بِالبَشیرِ النَّذیرِ السِّراجِ الْمُنیرِ مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِیینَ وَ ابْنِ(۸) عَمِّهِ أَمیرِالمُؤْمِنینَ وَ بِالإِمامِ عَلِیِّ بْنِ الحُسَیْنِ

۱- ۱_ حاشیه متن: عَلی.

۲- ۲_ ع و آ: یُقَرِّبُنی.

۳- ۳_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۳۵، الساعه الثالثه... ؛ مفتاح الفلاح، ص ۱۵۵، باب الثانی فیما یعمل مابین طلوع... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۳۴۲، باب ۴۶، أدعیه الساعات.

۴- ۴_ آ: اوّل.

۵- ۵_ حاشیه ع: الْمَلِکَ.

۶- ۶_ حاشیه آ: وَ بِقُوَّتِکَ.

۷- ۷_ ع و آ: + وَ غَرابیبُ سُودٌ وَ مِنَ النّاسِ وَ الدَّوابِّ وَ الأَنْعامِ مُخْتَلِفٌ اَلْوانُه.

۸- ۸_ ع و آ: وَ بِابْنِ.

زَيْنِ العابِدينَ وَ إمامِ الْمُتَّقينَ الْمُخْفى لِلصَّدَقاتِ وَ الْخاشِعِ فِى الصَّلَوَاتِ وَ الدّائِبِ الْمُجْتَهِدِ فِى الْمُجاهِداتِ السّاجِدِ ذِى الثَّفِنَاتِ أَنْ تُصَلِّىَ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فَقَدْ تَوَسَّلْتُ بِهِمْ اِلَيْكَ وَ قَدَّمْتُهُمْ أمامى وَ بَيْنَ يَدَى حَوَائِجى وَ اَنْ تَعْصِمَنى مِنْ مُواقَعَةِ مَعاصيكَ وَ تُرْشِدَنى إلى مُواقَعَةِ ما يُرْضيكَ وَ تَجْعَلَنى مِمَّن يُؤْمِنُ بِكَ و يَتَّقيكَ وَ يَخافُكَ وَ يَرْتَجيكَ وَ يُراقِبُكَ وَ يَسْتَحْييكَ[(١)](#) وَ يَتَقرَّبُ اِلَيْكَ بِمُوالاةِ مَنْ يُواليكَ وَ يَتَحَبَّبُ اِلَيْكَ بِمُعاداهِ مَنْ يُعاديكَ وَ يَعْتَرِفُ لَكَ بِعَظيمِ نِعْمَتِكَ[(٢)](#) وَ اَياديكَ بِرَحْمَتِكَ يا أَرْحَمَ الرَّاحِمينَ».[(٣)](#)

ساعت پنجم: از ظهر تا به مقدار چهار ركعت نافله و متعلق به امام باقر عليه السلام است

ساعت پنجم: از اوّل ظهر است تا چهار ركعت از نافله ظهر كرده شود، و به حضرت امام محمّد باقر عليه السلام تعلّق دارد، و دعايش اينست:

«اَللّهُمَّ اَنْتَ اللّه ُلا إلهَ إلاّ هُوَ الْحَىُّ الْقَيُّومُ لا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَ لا نَوْمٌ هُوَ اللّه ُالَّذِى لا إلهَ إلاّ هُوَ عالِمُ الْغَيْبِ وَ الشَّهادَهِ هُوَ الرَّحْمنُ الرَّحِيمُ هُوَ الْاءَوَّلُ وَ الْآخِرُ وَ الظّاهِرُ وَ الْباطِنُ وَ هُوَ بِكُلِّ شَىْ ءٍ عَلِيمٌ فالِقُ الْاءِصْباحِ وَ جاعِلُ اللَّيْلِ سَكَناً وَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ حُسْباناً ذلِكَ تَقْديرُ الْعَزيزُ الْعَلِيمُ يا غالِباً غَيْرَ مَغْلُوبٍ وَ يا شاهِداً لا يَغيبُ يا قَريبُ يا مُجيبُ ذلِكُمُ اللّه ُرَبّى عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ إلَيْهِ أُنِيبُ أَتَذَلَّلُ اِلَيْكَ تَذَلُّلَ الطّالِبينَ وَ أَخْضَعُ بَيْنَ يَدَيْكَ خُضُوعَ الرّاغِبينَ وَ أَسْئَلُكَ[(۴)](#) سُؤالَ الْفَقيرِ الْمِسْكينِ وَ اَدْعُوكَ تَضَرُّعاً وَ خُفْيَةً[(۵)](#) إِنَّكَ لا تُحِبُّ الْمُعْتَدينَ وَ أَدْعُوكَ خَوْفاً وَ طَمَعاً إنَّ رَحْمَتَكَ قَريبٌ مِنَ الْمُحْسِنينَ وَ أَتَوَسَّلُ إلَيْكَ بِخِيَرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ وَ صَفْوَتِكَ مِنَ الْعالَمينَ الَّذى جاءَ بِالصِّدْقِ وَ صَدَّقَ الْمُرْسَلينَ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ النَّذيرِ الْمُبينِ وَ بِوَلِيِّكَ وَ عَبْدِكَ عَلِىِّ بْنِ أَبى طالِبٍ أميرِالْمُؤمِنينَ وَ بِالْاءِمامِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِىٍّ

۱- ۱_ حاشيه ع و آ: وَ يَسْتَخْفيكَ.

۲- ۲_ حاشيه متن و آ: مِنَنِكَ و نِعَمِكَ، و حاشيه آ: و نِعَمِكَ.

۳- ۳_ مصباح، شيخ كفعمى، ص ۱۳۶، الساعه الرابعه... ؛ مفتاح الفلاح، ص ۱۵۸، باب الثانى فيما يعمل مابين طلوع... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۳۴۴، باب ۴۶، أدعيه الساعات... .

۴- ۴_ ع: أسْأَلُكَ، و حاشيه آن: أَسْئَلُكَ.

۵- ۵_ حاشيه ع و آ: خيفَةً.

الْباقِرِ[(۱)](#) عِلْمِ الدّینِ وَ الْعالِمِ بِتَأْویلِ الْکِتابِ الْمُسْتَبینِ وَ أَسْئَلُکَ بِمَکانِهِمْ عِنْدَکَ وَ أَسْتَشْفِعُ بِهِمْ اِلَیْکَ و اُقَدِّمُهُم اَمامی وَ بَیْنَ یَدَیْ حَوائِجی وَ اَنْ تُوزِعَنی شُکْرَ ما اَوْلَیْتَنی مِنْ نِعَمِکَ(۲) وَ تَجْعَلَ لی فَرَجاً وَ مَخْرَجاً مِنْ کُلِّ کَرْبٍ وَ غَمٍّ وَ تَرْزُقَنی مِنْ حَیْثُ اَحْتَسِبُ وَ مِنْ حَیْثُ لا اَحْتَسِبُ وَ یَسِّرْ لی مِنْ فَضْلِکَ ما تُغْنینی(۳) بِه مِنْ(۴) کُلِّ مَطْلَبٍ وَ اقْذِفْ فِی قَلْبی رَجاکَ وَ اقْطَعْ رَجائی مِمَّنْ سِواکَ حَتّی لا اَرْجُوا إِلاّ إِیّاکَ إِنَّکَ تُجیبُ الدّاعی إِذَا دَعاکَ وَ تُغیثُ الْمَلْهُوفَ إِذَا ناداکَ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرّاحِمینَ».(۵)

ساعت ششم: از آخر وقت سابق تا فارغ شدن از نماز ظهر و متعلق به امام صادق علیه السلام است

ساعت ششم: از آخر وقتِ سابق است تا فارغ شدن از نماز ظهر، و به حضرت امام جعفر صادق علیه السلام تعلّق دارد، و دعا اینست:

«اَللّهُمَّ أَنْتَ أَنْزَلْتَ الْغَیْثَ بِرَحْمَتِکَ وَ عَلِمْتَ الْغَیْبَ بِمَشِیَّتِکَ وَدَبَّرْتَ الاُمُورَ بِحِکْمَتِکَ وَ ذَلَّلْتَ الصِّعابَ بِعِزَّتِکَ وَ أَعْجَزْتَ الْعُقُولَ عَنْ عِلْمِ کَیْفِیَّتِکَ وَ حَجَبْتَ الاَبْصارَ عَنْ إِدْراکِ صِفَتِکَ وَ الاَوْهامَ مِنْ(۶) حَقیقَةِ مَعْرِفَتِکَ واَضْطَرَرْتَ الاَفْهامَ إِلَی الاِقْرارِ بِوَحْدانِیَّتِکَ یا مَنْ یَرْحُمُ الْعَبْرَةَ وَ یُقیلُ الْعَثْرَةَ لَکَ الْمُلْکُ وَ الْعِزَّةُ وَ الْقُدْرَةُ لا یَعْزُبُ عَنْکَ فِی الاَرْضِ وَ لا فِی السَّماءِ مِثْقالُ ذَرَّةٍ أَتَوَسَّلُ إِلَیْکَ بِالنَّبِیِّ الاُمِّیِّ مُحَمَّدٍ رَسُولِکَ الْعَرَبِیِّ الْمَکِّیِّ الْمَدَنِیِّ الْهاشِمِیِّ الَّذی أَخْرَجْتَنا بِه مِنَ الظُّلُماتِ إِلَی النُّورِ وَ بِأَمیرِالمُؤمِنینَ عَلِیِّ بْنِ أَبی طالِبٍ الَّذی شَرَحْتَ بِوَلایَتِه الصُّدُورَ وَ بِالإِمامِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصّادِقِ فِی الاَخْبارِ(۷) الْمُؤتَمَنِ عَلی مَکْنُونِ الاَسْرارِ صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَ عَلی أَهْلِ بَیْتِه بِالْعَشِیِّ وَ الاِبْکارِ اَللّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ

۱- ۱_ حاشیه ع و آ: باقِرِ عُلوُم الأَوَّلینَ و الآخِرینَ.

۲- ۲_ حاشیه هر سه نسخه: بِنِعَمِکَ.

۳- ۳_ حاشیه ع و آ: تُعنینی.

۴- ۴_ حاشیه ع: عَنْ.

۵- ۵_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۳۸، الساعه الخامسه... ؛ مفتاح الفلاح، ص ۲۰۴ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۳۴۵، باب ۴۶، أدعیه الساعات.

۶- ۶_ حاشیه متن و متن ع و آ: عَنْ، و حاشیه آ: مِنْ.

۷- ۷_ ع و آ: الاَخْیارِ.

بِهِمْ وَ أَسْتَشْفِعُ بِمَكانِهِمْ لَدَيْكَ وَ أُقَدِّمُهُم اَمامی وَ بَيْنَ يَدَی حَوائِجی فَأَعْطِنِی الْفَرَجَ(۱) الْهَنِیْ ءَ وَ الْمَخْرَجَ الْوَحِیَّ وَ الصُّنْعَ الْقَريبَ(۲) وَ الْاَءمَانَ مِنَ الْفَزَعِ فِی الْيَوْمِ الْعَصيبِ وَ أَنْ تَغْفِرَ لی مُوْبِقَاتِ ذُنُوبی(۳) وَ تَسْتُرَ عَلَیَّ فاضِحاتِ الْعُيُوبِ فَأَنْتَ الرَّبُّ وَ أَ نَا الْمَرْبُوبُ وَ أَ نَا الطّالِبُ وَ أَنْتَ الْمَطْلُوبُ وَ أَنْتَ الَّذی بِذِكْرِكَ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ وَ أَنْتَ الَّذی تَقْذِفُ بِالْحَقِّ وَ أَنْتَ عَلاّمُ الْغُيُوبِ يا اَكْرَمَ الْاَءكْرَمينَ وَ يَا أَحْكَمَ الْحاكِمينَ وَ يا خَيْرَ الْفاصِلينَ وَ يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ».(۴)

ساعت هفتم: از چهار رکعت بعد از ظهر تا آخر نماز عصر و متعلق به امام کاظم علیه السلام است

ساعت هفتم: از نماز ظهر است تا چهار رکعت از نافله عصر کرده شود یا به قدر آن بگذرد، و به حضرت امام موسی کاظم علیه السلام تعلّق دارد، و دعایش اینست:

«اَللّهُمَّ أَنْتَ الْمَرْجُوُّ إِذَا حَزَبَ الْاَءمْرُ وَ أَنْتَ الْمَدْعُوُّ إِذَا مَسَّ الضُّرُّ وَ مُجيبُ الْمَلْهُوفِ الْمُضْطَرِّ وَ الْمُنْجی مِنْ ظُلُماتِ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ مَنْ لَهُ الْخَلْقُ وَ الْاَءمْرُ وَ الْعالِمُ بِوَساوِسِ الصَّدرِ وَ الْمُطَّلِعُ عَلی(۵) خَفِیِّ السِّرِ غَايَةُ كُلِّ نَجْوی وَ إِلَيْكَ مُنْتَهی كُلِّ شَكْوی يا مَنْ لَهُ الْحَمْدُ فِی الْآخِرَهِ وَ الْاُءولی يا مَنْ خَلَقَ الْاَءرْضَ وَ السَّماواتِ الْعُلی الرَّحْمنُ عَلَی الْعَرْشِ اسْتَوی لَهُ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْاَءرْضِ وَ ما بَيْنَهُما وَ ما تَحْتَ الثَّری وَ إِنْ تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَ أَخْفی اللّه ُلا إِلهَ إِلاّ هُوَ لَهُ الْاَءسْماءُ الْحُسْنی أَسْئَلُكَ بِمُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِيينَ خِيَرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ وَ الْمُوءتَمَنِ عَلی أَداءِ رِسالَتِكَ وَ بِأَميرِالْمُوءمِنينَ عَلِیِّ بْنِ أَبی طالِبٍ الَّذی جَعَلْتَ وَلايَتَهُ مَفْرُوضَةً مَعَ وِلايَتِكَ وَ مَحَبَّتَهُ مَقْرُونَةً بِرِضاكَ وَ مَحَبَّتِكَ وَ بِالْاِءمامِ الْكاظِمِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ الَّذی سَأَلَكَ أَنْ تُفَرِّغَهُ(۶) لِعِبادَتِكَ وَ تُخْلِيَهُ لِطاعَتِكَ فَأَوْجَبْتَ مَسْأَلَتَهُ وَ أَجَبْتَ دَعْوَتَهُ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ صَلاةً تَقْضی بِها(۷) مِنّا وَاجِبَ

۱- ۱_ حاشیه آ: الهَنِیَّ وَ المَخْرَجَ.

۲- ۲_ حاشیه ع و آ: الغَريبَ.

۳- ۳_ حاشیه ع و متن آ: الذُّنوبِ.

۴- ۴_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۳۹، الساعه الخامسه... ؛ مفتاح الفلاح، ص ۲۰۷ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۳۴۵، باب ۴۶، أدعيه الساعات.

۵- ۵_ ع و آ: + السِّرِّ.

۶- ۶_ ع: تُفَرِّقَهُ.

۷- ۷_ آ: عنّا.

حُقُوقِهِمْ وَ تَرْضى بِها فِى أَداءِ فُرُوضِهِمْ وَ أَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِهِمْ وَ أَسْتَشْفِعُ بِمَنْزِلَتِهِمْ وَ قَدْ قَدَّمْتُهُمْ أمامى وَ بَيْنَ يَدَى حَوائِجى أَنْ تُجْرِيَنى عَلى جَميلِ عَوائِدِكَ وَ تَمْنَحَنى جَزيلَ فَوائِدِكَ وَ تَأْخُذَ بِسَمْعى وَ بَصَرى وَ عَلانِيَتى وَ سِرّى وَ ناصِيَتى وَ قَلْبى وَ عَزيمَتى وَ لُبّى اِلى ما تُعينُنى بِه عَلى هَواكَ وَ تُقَرِّبُنى مِنْ أَسْبابِ رِضاكَ وَ تُوجِبَ لى نَوافِلَ فَضْلِكَ وَ تَسْتَديمُ لى مَنائِحَ(۱) طَوْلِكَ بِرَحْمَتِكَ يا أَرْحَمَ الرَّاحِمينَ».(۲)

ساعت هشتم: از چهار رکعت بعد از ظهر تا آخر نماز عصر و متعلق به امام رضا علیه السلام است

ساعت هشتم: از چهار رکعت بعد از ظهر تا آخر نماز عصر است، و به حضرت امام رضا علیه السلام نسبت دارد، و دعایش اینست:

«اَللّهُمَّ أَنْتَ الْكاشِفُ لِلْمُلِمّاتِ وَ الْكافى لِلْمُهِمّاتِ وَ الْمُفَرِّجُ لِلْكُرُباتِ وَ السّامِعُ لِلاْصْواتِ وَ الْمُخْرِجُ مِنَ الظُّلُماتِ وَ الْمُجيبُ لِلدَّعواتِ الرّاحِمُ لِلْعَبَراتِ جَبّارُ الاْرْضِ وَ السَّمواتِ يا وَلِيُّ يا مَوْلى يا عَلِيُّ يا أَعْلى يا كَريمُ يا أَكْرَمُ يا مَنْ لَهُ الاْسْمُ الاْعْظَمُ يا مَنْ عَلَّمَ الاْنْسانَ ما لَمْ يَعْلَمْ فاطِرَ السَّمواتِ وَ الأَرْضِ وَ هُوَ يُطْعِمُ وَ لا يُطْعَمُ أَسْئَلُكَ بِمُحَمَّدٍ الْمُصْطَفى مِنَ الْخَلْقِ الْمَبْعُوثِ بِالْحَقِّ وَ بِأَميرِالمُؤمِنينَ الَّذى اَوْلَيْتَهُ فَأَلْقَيْتَهُ شاكِراً وَ أَبْلَيْتَهُ فَوَجَدْتَهُ صابِراً وَ بِالاْمامِ الرِّضا عَلِيِّ بْنِ مُوْسَى الَّذى اَوْفى بِعَهْدِكَ وَ وَثِقَ بِوَعْدِكَ وَ أَعْرَضَ عَنّى(۳) الدُّنيا وَ قَدْ أَقْبَلَتْ(۴) إِلَيهِ وَ رَغِبَ عَنْ زينَتِها وَ قَدْ رَغِبَتْ فيهِ أَنْ تُصَلِّىَ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فَقَدْ تَوَسَّلْتُ بِهِمْ إِلَيْكَ وَ قَدَّمْتُهُمْ أَمامى وَ بَيْنَ يَدَىْ حَوائِجى أَنْ تَهْدِيَنى إِلى سَبيلِ(۵) مَرْضاتِكَ وَ تُيَسِّرَ لى أَسْبابَ طاعَتِكَ وَ تُوَفِّقَنى لاِبْتِغاءِ الزُّلْفَهِ بِمُوالاهِ أَوْلِيائِكَ وَ إِدْراكِ الْخُطْوَهِ مِنْ مُعاداهِ أَعْدائِكَ وَ تُعينَنى عَلى أَداءِ(۶) فَرائِضِكَ وَ اسْتِعْمالِ سُنَّتِكَ

۱- ۱_ ع: مَنائِجَ.

۲- ۲_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۴۰، الساعه السابعه... ؛ مفتاح الفلاح، ص ۲۰۹ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۳۴۸، باب ۴۶، أدعیه الساعات.

۳- ۳_ حاشیه متن و متن آ: عَنْ.

۴- ۴_ ع و آ: اَقْبَلْتَ.

۵- ۵_ حاشیه متن و ع: سُبُلِ.

۶- ۶_ آ: _ أداء .

وَ تُوَفِّقَنى عَلَى الْمَحَجَّهِ(۱) الْمُؤَدِّيَهِ إِلَى الْعِتْقِ مِنْ عَذابِکَ وَ الْفَوْزِ بِرَحْمَتِکَ(۲) يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ».(۳)

ساعت نهم: از نماز عصر تا دو ساعت بعد از آن و متعلق به امام جواد علیه السلام است

ساعت نهم: از نماز عصر است تا آن که دو ساعت بگذرد، به حضرت امام محمّد تقی علیه السلام نسبت دارد، و دعایش اینست:

«اَللّهُمَّ يا خالِقَ الْاَنْوارِ وَ مُقَدِّرَ اللَّيْلِ وَ النَّهارِ وَ يَعْلَمُ ما تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثى وَ ما تَغيضُ الْاَرْحامُ وَ ما تَزْدادُ وَ كُلُّ شَیْ ءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدارٍ إِذا تَفاقَمَ أَمْرٌ طُرِحَ عَلَيْکَ وَ إِذَا غُلِّقَتِ الْاَبْوابُ قُرِعَ بابُ فَضْلِکَ وَ إِذا ضاقَتِ الْحاجاتُ فُزِعَ إِلى سَعَهِ طَوْلِکَ وَ إِذَا انْقَطَعَ الْاَمَلُ مِنَ الْخَلْقِ اتَّصَلَ بِکَ وَ إِذا وَقَعَ الْيَأْسُ مِنَ النّاسِ وَقَفَ الرَّجاءُ عَلَيْکَ أَسْئَلُکَ بِمُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْاَوّابِ(۴) الَّذى أَنْزَلْتَ عَلَيْهِ الْكِتابَ وَ نَصَرْتَهُ عَلَى الْاَحْزابِ وَ هَدَيْتَنا بِهِ إِلى دارِ الْمَآبِ وَ بِأَميرِالْمُؤْمِنينَ عَلِيِّ بْنِ أَبيطالِبِ الْكَريمِ النِّصابِ الْمُتَصَدِّقِ بِخاتَمِه فِى الْمِحْرابِ وَ بِالْاِمامِ الْفاضِلِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الَّذى سُئِلَ فَوَفَّقْتَهُ لِرَدِّ الْجَوابِ وَ امْتُحِنَ فَعَضَدْتَهُ بِالتَّوْفيقِ وَ الصَّوابِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَ عَلى أَهْلِ بَيْتِهِ الْاَطْهارِ وَ أَنْ تَجْعَلَ مُوالاتَهُمْ وَ مَحَبَّتَهُمْ عِصْمَهً(۵) مِنَ النّارِ وَ مَحَجَّهً إِلى دارِ الْقَرارِ فَقَدْ تَوَسَّلْتُ بِهِمْ إِلَيْکَ وَ قَدَّمْتُهُمْ أَمامى وَ بَيْنَ يَدَىْ حَوائِجى وَ تَعْصِمَنى مِنَ التَّعَرُّضِ لِمَواقِفِ سَخَطِکَ وَ تُوَفِّقَنى لِسُلُوکِ(۶) مَحَبَّتِکَ وَ مَرْضاتِکَ يا أَرْحَمَ الرّاحِمينَ».(۷)

۱- ۱_ آ: الحُجَّهِ.

۲- ۲_ حاشیه متن: بِمَحَبَّتِکَ، و حاشیه آ: بِجَنَّتِکَ.

۳- ۳_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۴۱، الساعه الثامنه... ؛ مفتاح الفلاح، ص ۲۱۳ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۳۵۰، باب ۴۶، أدعیه الساعات.

۴- ۴_ع و آ: الاَبْوابِ.

۵- ۵_ حاشیه ع و آ: مُوالاتِی لَهُمْ عِصْمَهً.

۶- ۶_ حاشیه ع: لِسَبیلِ.

۷- ۷_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۴۲، الساعه التاسعه... ؛ مفتاح الفلاح، ص ۲۱۴ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۵۱، باب ۴۶، أدعیه الساعات.

ساعت دهم: از آخر ساعت گذشته تا یک ساعت مانده به زرد شدن آفتاب و متعلق به امام هادی علیه السلام است

ساعت دهم: از منتهای ساعتِ گذشته است تا یک ساعت پیش از آن که آفتاب زرد شود(۱)، و به حضرت امام علی نقی علیه السلام تعلّق دارد، و دعایش اینست:

اَللّهُمَّ أَنْتَ الْوَلِیُّ الْحَمیدُ الْغَفُورُ الْوَدُودُ الْمُبْدِئُ الْمُعیدُ ذُو الْعَرْشِ الْمَجیدُ وَ الْبَطْشِ الشَّدیدِ فَعّالٌ لِما یُریدُ یا مَنْ هُوَ أَقْرَبُ إِلَیَّ مِنْ حَبْلِ الْوَریدِ یا مَنْ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ شَهیدٌ یا مَنْ لایَتعاظَمُهُ غُفْرانُ الذُّنُوبِ وَ لا یَکْبُرُ عَلَیْهِ الصَّفْحُ عَنِ الْعُیُوبِ أَسْئَلُکَ بِجَلالِکَ وَ بِنُورِ وَجْهِکَ الَّذی مَلاَءَ أَرْکانَ عَرْشِکَ وَ بِقُدْرَتِکَ الَّتی قَدَّرْتَ بِها عَلی خَلْقِکَ وَ بِرَحْمَتِکَ الَّتی وَسِعَتْ کُلَّ شَیْ ءٍ وَ بِقُوَّتِکَ الَّتی ضَعُفَ بِها کُلُّ قَوِیٍّ وَ بِعِزَّتِکَ الَّتی ذَلَّ لَها کُلُّ عَزیزٍ وَ بِمَشِیَّتِکَ الَّتی صَغُرَ فیها کُلُّ کَبیرٍ وَ بِرَسُولِکَ الَّذی رَحِمْتَ بِهِ الْعِبادَ وَ هَدَیْتَ بِهِ إِلی سَبیلِ(۲) الرَّشادِ وَ بِأَمیرِالْمُوءْمِنینَ عَلِیِّ بْنِ أَبیطالِبٍ أَوَّلَ مَنْ آمَنَ بِرَسُولِکَ وَ صَدَّقَ وَ الَّذی وَفی بِما عاهَدَ عَلَیْهِ وَ تَصَدَّقَ وَ بِالْاءِمامِ الْبَرِّ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ علیهماالسلام الَّذی کَفَیْتَهُ حیلَهَ الْاءَعْداءِ وَ أَرَیْتَهُمْ عَجیبَ الْآیَهِ إِذْ تَوَسَّلُوا بِهِ فِی الدُّعاءِ أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فَقَدِ اسْتَشْفَعْتُ بِهِمْ إِلَیْکَ وَ قَدَّمْتُهُمْ أَمامی وَ بَیْنَ یَدَیْ حَوائِجی وَ أَنْ تَجْعَلَنی مِنْ کِفایَتِکَ فی حِرْزٍ حَریزٍ وَ مِنْ کَلائَتِکَ تَحْتَ عِزٍّ عَزیزٍ وَ تُوزِعَنی شُکْرَ آلائِکَ وَ مِنَنِکَ وَ تُوَفِّقَنی لِلْاءِعْتِرافِ بِأَیادیکَ وَ نِعَمِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(۳)

ساعت یازدهم از آخر ساعت گذشته تا زرد شدن آفتاب و متعلق به اما عسکری علیه السلام است

ساعت یازدهم: از انتهای ساعتِ گذشته است تا آن که آفتاب زرد شود، و به حضرت امام حسن عسکری علیه السلام نسبت دارد، و دعایش اینست:

«اَللّهُمَّ إِنَّکَ مُنْزِلُ الْقُرْآنِ وَ خالِقُ الْاءِنْسِ وَ الْجانِّ وَ جاعِلُ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ بِحُسْبانِ الْمُبْتَدِئُ بِالطَّوْلِ وَ الْاِمْتِنانِ وَ الْمُبْتَدِئُ(۴) لِلْفَضْلِ وَ الْاءِحْسانِ وَ ضامِنُ الرِّزْقِ لِجَمیعِ

۱- ۱_ع: آفتاب زرد شدن، به جای: آن که آفتاب زرد شود.

۲- ۲_ع و آ: سُبُلِ.

۳- ۳_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۴۴، الساعه العاشره... ؛ مفتاح الفلاح، ص ۲۱۶ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۵۲، باب ۴۶، أدعیه الساعات.

۴- ۴_ع و آ: الْمُبْدِئُ.

الْحَيَوانِ لَکَ الْمَحامِدُ وَ الْمَمادِحُ وَ مِنْکَ الْفَوائِدُ وَ الْمَنائِحُ وَ إِلَیْکَ یَصْعَدُ الْکَلِمُ الطَّیِّبُ وَ الْعَمَلُ الصّالِحُ أَظْهَرْتَ الْجَمیلَ وَ سَتَرْتَ الْقَبیحَ وَ عَلِمْتَ ما تُخْفِی(۱) الصُّدُورُ وَ الْجَوانِحُ(۲) أَسْئَلُکَ(۳) بِمُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله رَسُولِکَ إِلَی الْکافَّهِ وَ أَمینِکَ الْمَبْعُوثِ بِالرَّحْمَهِ وَ الرَّأْفَهِ وَ بِأَمیرِالْمُوءْمِنینَ عَلِیِّ بْنِ أَبیطالِبٍ علیه السلام اَلْمُفْتَرَضِ طاعَتُهُ عَلَی الْقَریبِ وَ الْبَعیدِ الْمُوءَیَّدِ بِنَصْرِکَ فی کُلِّ مَوْقِفٍ مَشْهُورٍ(۴) وَ بِالْاءِمامِ التَّقی(۵) الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ الَّذی طُرِحَ لِلسِّباعِ فَخَلَّصْتَهُ مِنْ مَرابِضِها(۶) وَ امْتُحِنَ بِالدَّوابِّ الصِّغارِ(۷) فَذَلَّلْتَ لَهُ مَراکِبَها أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فَقَدْ تَوَسَّلْتُ بِهِمْ إِلَیْکَ وَ قَدَّمْتُهُمْ(۸) بَیْنَ یَدَیْ حَوائِجی وَ أَنْ تَرْحَمَنی بِتَرْکِ(۹) مَعاصیکَ ما أَبْقَیْتَنی وَ تُعینَنی عَلَی التَّمَسُّکِ بِطاعَتِکَ ما أَحْیَیْتَنی وَ أَنْ تَخْتِمَ لی بِالْخَیْراتِ إِذا تَوَفَّیْتَنی وَ تَفَضَّلَ عَلَیَّ بِالْمُیاسَرَهِ إِذا حاسَبْتَنی وَ تَهَبَ لِیَ الْعَفْوَ إِذا کاشَفْتَنی وَ لا تَکِلْنی إِلی نَفْسی فَأَضِلَّ وَ لا تُخْرِجْنی(۱۰) إِلی غَیْرِکَ فَأَذِلَّ وَ لا تُحَمِّلْنی ما لا طاقَهَ لی فَاَضْعُفَ وَ لا تَبْتَلِنی بِما لا صَبَرَ لی عَلَیْهِ فَأَعْجَزَ وَ اْجُرْنی عَلی جَمیلِ عَوائِدِکَ عِنْدی وَ لا تُواخِذْنی بِسُوءِ فِعْلی وَ لا تُسَلِّطْ عَلَیَّ مَنْ لا یَرْحَمُنی بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(۱۱)

ساعت دوازدهم: از زردی آفتاب تا فرو رفتن آن و متعلق به حضرت صاحب الأمر علیه السلام است

ساعت دوازدهم: از آفتاب زرد است تا فرورفتن آفتاب، و به حضرت صاحب الأمر علیه السلام تعلّق دارد، و دعایش اینست:

«اَللّهُمَّ یا خالِقَ السَّقْفِ الْمَرْفُوعِ وَ الْمِهادِ الْمَوْضُوعِ وَ رازِقَ الْعاصی وَ الْمُطیعِ الَّذی

۱- ۱_ حاشیه آ: و أنْتَ العالِمُ بما تُخْفی.

۲- ۲_ ع: والحوائج.

۳- ۳_ ع: + الْمَبْعُوثَ.

۴- ۴_ ع: مَشْهُوْدٍ.

۵- ۵ _ حاشیه متن و آ: الثّقه، ولی در ع: برعکس.

۶- ۶_ ع: مَرائِضها.

۷- ۷_ ع و آ: الصِّعابِ.

۸- ۸ _ ع و آ: + أمامی.

۹- ۹_ حاشیه آ: بالتّوفیقِ لِسِرّک.

۱۰- ۱۰_ ع و آ: تَحَوِّجْنی.

۱۱- ۱۱_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۴۵، الساعه الحادیه عشر... ؛ مفتاح الفلاح، ص ۲۲۴ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۵۴، باب ۴۶، أدعیه الساعات.

لَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِه وَلِيٌّ وَ لا شَفيعٌ أَسْئَلُکَ بِأَسْمائِکَ الَّتی إذا سُمِّیَتْ عَلی طَوارِقِ الْعُسْرِ عادَتْ یُسْراً وَ إذا وُضِعَتْ عَلَی الْجِبالِ کانَتْ هَباءً مَنْثُوراً وَ إذا رُفِعَتْ إِلَی السَّماءِ تَفَتَّحَتْ(۱) لَهَا الْمَغالِقُ وَ إذا هَبَطَتْ إِلی ظُلُماتِ الْاَرْضِ اِتَّسَعَتْ بِهَا(۲) الْمَضائِقُ وَ إذا دُعِیَتْ بِهَا الْمَوْتی انْتَشَرَتْ مِنَ اللُّحُودِ وَ إذا نُودِیَتْ بِهَا الْمَعْدُوماتُ خَرَجَتْ إِلَی الْوُجُودِ وَ إذا ذُکِرَتْ عَلَی الْقُلُوبِ وَجِلَتْ خُشُوعاً وَ إذا قَرَعَتِ الْاَسْماعُ فاضَتِ الْعُیُونُ دُمُوعاً أَسْئَلُکَ بِمُحَمَّدٍ رَسُولِکَ الْمُؤَیَّدِ بِالْمُعْجِزاتِ الْمَبْعُوثِ بِمُحْکَمِ الْآیاتِ وَ بِأَمیرِالْمُؤْمِنینَ عَلِیِّ بْنِ أَبیطالِبِ الَّذی اخْتَرْتَهُ لِمُواخاتِهِ وَ وَصِیَّتِه وَ اصْطَفَیْتَهُ لِمُصافاتِه وَ مُصاهِرَتِه وَ بِصاحِبِ الزَّمانِ الْمَهْدِیِّ الَّذی تَجْمَعُ عَلی طاعَتِه الْآراءَ الْمُتَفَرِّقَةَ وَ تُؤَلِّفُ لَهُ(۳) الْاَهْواءَ الْمُخْتَلِفَةَ وَ تَسْتَخْلِصُ بِه حُقُوقَ أَوْلِیائِکَ وَ تَنْتَقِمُ بِه مِنْ شِرارِ اَعْدائِکَ و تَمْلَاءُ بِهِ الْاَرْضَ عَدْلاً وَ إِحْساناً وَ تُوَسِّعُ عَلَی الْعِبادِ بِظُهُورِه فَضْلاً وَ امْتِناناً وَ تُعیدُ الْحَقَّ مِنْ مَکانِه عَزیزاً حَمیداً وَ تُرْجِعُ الدّینَ عَلی یَدَیْهِ غَضّاً جَدیداً أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فَقَدِ اسْتَشْفَعْتُ بِهِمْ إِلَیْکَ وَ قَدَّمْتُهُمْ أَمامی وَ بَیْنَ یَدَیْ حَوائِجی وَ أَنْ تُوزِعَنی شُکْرَ نِعْمَتِکَ فِی التَّوْفیقِ لِمَعْرِفَتِه وَ الْهِدایَهِ إِلی(۴) طاعَتِه وَ أَنْ تَزیدَنی قُوَّةً فِی التَّمَسُّکِ بِعِصْمَتِهِ وَ الْاِقْتِداءِ بِسُنَّتِه وَ الْکَوْنِ فی زُمْرَتِهِ وَ شیعَتِهِ إِنَّکَ سَمیعُ الدُّعاءِ بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(۵)

و به سندهای معتبر از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام منقول است که: حق ـ سبحانه و تعالی ـ در سه ساعت شب و سه ساعت روز، خود را به مجد و بزرگواری یاد می کند، و سه ساعتِ روز از وقت چاشت است تا اوّل ظهر، و سه ساعتِ شب ثلث آخرِ شب است تا صبح، هر بنده مؤمن که این تمجید را بخواند و دلش با خدا باشد البتّه حق تعالی

۱- ۱ـ ع: إنْفَتَحَت، و حاشیه آن: تَفَتَحتْ.

۲- ۲ـ حاشیه متن و متن ع و آ: لَها.

۳- ۳ـ آ: + بَیْنَ.

۴- ۴ـ حاشیه ع: عَلی.

۵- ۵ـ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۴۶، الساعه الثانیه عشر... ؛ مفتاح الفلاح، ص ۲۲۶ ؛ بحارالأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۵۵، باب ۴۶، أدعیه الساعات.

حاجت او را برآورد؛ و اگر شقی و بد عاقبت باشد امید دارم که سعادتمند و نیکو عاقبت گردد.

دعاهایی که در هر روز خوانده می شود

اشاره

مؤلف گوید که: اگر در این ساعتهای روز و شب این دعا را بخواند مناسب تر خواهد بود. این است دعا:

«أنت اللّه لا إله الا أنت رب العالمين...»

«أَ نْتَ اللّهُ لاـ إلهَ إلاّ أَ نْتَ رَبُّ الْعالَمينَ أَ نْتَ اللّهُ لا إلهَ إلاّ أَنْتَ الرَّحْمنُ الرَّحيمُ أَ نْتَ اللّهُ لا إلهَ إلاّ أَ نْتَ الْعَلِيُّ الْكَبيرُ أَنْتَ اللّهُ لا إلهَ إلاّ أَ نْتَ مَلِكُ(۱) يَوْمِ الدّينِ أَ نْتَ اللّهُ لا إلهَ إلاّ أَ نْتَ الْغَفُورُ الرَّحيمُ اَنْتَ اللّهُ لا اِلهَ اِلاّ اَ نْتَ الْعَزيزُ الْحَكيمُ اَ نْتَ اللّهُ لا اِلهَ اِلاّ اَ نْتَ مِنْكَ(۲) يَبْدَئُ كُلِّ شَيْ ءٍ وَ اِلَيْكَ يَعُودُ اَنْتَ اللّهُ لا اِلهَ اِلاّ اَ نْتَ لَمْ تَزَلْ وَ لا تَزالُ اَ نْتَ اللّهُ لا اِلهَ اِلاّ اَنْتَ خالِقُ الْخَيْرِ وَ الشَّرِّ أَنْتَ اللّهُ لاـ إلهَ اِلاّـ أَ نْتَ خالِقُ الْجَنَّهِ وَ النّارِ أَ نْتَ اللّهُ لا إلهَ إلاّ أَ نْتَ الْاَحَدُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ أَ نْتَ اللّهُ لا إلهَ إلاّ أَ نْتَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزيزُ الْجَبّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحانَ اللّهِ عَمّا يُشْرِكُونَ أَ نْتَ اللّهُ الْخالِقُ الْبارِئُ الْمُصَوِّرُ لَكَ الْاَسْماءُ الْحُسْنى يُسَبِّحُ لَكَ ما فِي السَّماواتِ وَ الْاَرْضِ وَ أَ نْتَ الْعَزيزُ الْحَكيمُ أَ نْتَ اللّهُ لا إلهَ إلاّ أَ نْتَ الْكَبيرُ الْمُتَعالُ وَ الْكِبْرِياءُ رِداؤُكَ».(۳)

و ابن بابويه ــ عليه الرحمه ــ به سند صحيح(۴) از حضرت صادق عليه السلام روايت كرده است كه: هر بنده اى كه هر روز هفت مرتبه بگويد: «اَسْأَلُ اللّهَ الْجَنَّهَ وَ أَعُوذُ بِاللّهِ مِنَ النّارِ»، جهنّم گويد: خدايا! او را از من پناه ده.(۵)

و به سند معتبر ديگر از آن حضرت روايت كرده است كه: اگر مؤمنى در يك روز

۱- ۱ــ حاشيه متن و آ: مَالِكُ.

۲- ۲ــ آ. إلَيْكَ، و حاشيه آن: مِنْكَ بَدَى الْخَلْقَ.

۳- ۳ــ ثواب الأعمال، ص ۱۳، ثواب من مجد اللّه بما مجد به نفسه؛ جامع الأخبار، ص ۵۲، فصل الرابع والعشرون فى التهليل.

۴- ۴ــ ع: معتبر.

۵- ۵ــ أمالى، شيخ صدوق، ص ۹۸، مجلس الحادى والعشرون؛ وسايل الشيعه، ج ۷، ص ۲۲۲، باب نبذه مما يستحب أن يقال... .

چهل گناه(۱) بکند، پس از روی ندامت و پشیمانی این استغفار را بخواند خدا گناهان(۲) او را بیامرزد: «اَسْتَغْفِرُاللّه ِالَّذی لا اِلهَ اِلّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ بَدیعُ السَّمواتِ وَ الْاَرْضِ ذَا الْجَلالِ وَ الْاِکْرامِ وَ اَسْئَلُهُ أَنْ یَتُوبَ عَلَیَّ».(۳)

و ایضاً به سند معتبر از آن حضرت روایت کرده است که: هر که هر روز هفت مرتبه بگوید: «اَلْحَمْدُللّه ِعَلی کُلِّ نِعْمَهٍ کانَتْ اَوْ هِیَ کائِنَهٌ» ادای شکر نعمت های گذشته و آینده کرده باشد.(۴)

و ایضاً به سند معتبر از آن حضرت روایت کرده است که: هر که هر روز بیست و پنج مرتبه بگوید: «اَللّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنینَ وَ الْمُؤْمِناتِ وَ الْمُسْلِمینَ وَ الْمُسْلِماتِ» حق تعالی به عدد هر مؤمن که گذشته، و هر مؤمن که آید تا روز قیامت، حسنه در نامه عملش بنویسد، و به آن عدد گناه از او محو کند، و درجه ای در بهشت برای او بلند کند.(۵)

و ایضاً به سند معتبر دیگر از آن حضرت روایت کرده است که: هر که هر روز صد مرتبه بگوید: «لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلّا بِاللّه ِ» حق تعالی هفتاد نوع از بلا را از او دور گرداند که کمترِ آنها همّ و غم باشد؛ و به روایت دیگر: هرگز پریشان نشود.(۶)

و کلینی و شیخ طبرسی(۷) و دیگران به سندهای حسن و معتبر از حضرت صادق علیه السلام

۱- ۱ــ ع و آ: + کبیره.

۲- ۲ـ آ: گناهان .

۳- ۳ــ خصال، ج ۲، ص ۵۴۰، استغفار یغفر به أربعون کبیره؛ کافی، ج ۲، ص ۴۳۸، باب الإستغفار من الذنب.

۴- ۴ــ ثواب الأعمال، ص ۹، ثواب من قال فی کل یوم: لا حول و ... ؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۳، باب نبذه مما یستحب أن یقال... .

۵- ۵ــ أمالی، شیخ صدوق، ص ۳۷۹، مجلس الستون... ؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۱۴، باب استحباب الدعاء للمؤمنین.

۶- ۶ــ ثواب الأعمال، ص ۱۶۲، ثواب من قال فی کل یوم: لاحول و... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۴ ، ص ۴، باب ۴۷، ما ینبغی أن یقرأ کل یوم... .

۷- ۷ــ آ: طوسی.

روایت کرده اند که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله هر روز هفتاد بار(۱) می گفت: «اَسْتَغْفِرُاللّه» و هفتاد مرتبه: «أتُوبُ إلَی(۲) اللّه».(۳)

«لا إله إلا الله الملک الحق المبین...»

و در کشف الغمّه و امالی شیخ طوسی به سند معتبر روایت شده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود: که هر که هر روز صد مرتبه بگوید: «لا اِلهَ اِلاَّ اللّه الْمَلِکُ الْحَقُّ الْمُبینُ» امان یابد از فقر و وحشت قبر، و توانگری رو به او آورد، و درهای بهشت بر روی او گشوده شود.(۴)

و در امالی: «لا اِلهَ اِلاَّ اللّه الْحَقُّ الْمُبینُ» است(۵) و در ثواب الأعمال و محاسن برقی سی مرتبه روایت کردند.(۶)

«سبحان الله کما ینبغی لله و...»

و قطب راوندی در دعوات خود روایت کرده است از حضرت امام رضا علیه السلام که: حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که خواهد که او را زیاده از مجاهدات(۷) در ملاء أعلی ثنا گویند پس هر روز این دعا بخواند؛ اگر حاجتی داشته باشد برآورده شود، و اگر دشمنی داشته باشد بر او غالب گردد، و اگر قرضی داشته باشد ادا شود، و اگر غمی و همّی داشته باشد زایل گردد؛ و این دعا از هفت آسمان بالا رود تا در لوح محفوظ برای او نوشته شود. اینست دعا: «سُبْحانَ اللّه کَما یَنْبَغی لِلّه وَ الْحَمْدُلِلّه (۸) کَما یَنْبَغی لِلّه وَ لا

۱- ۱_ ع و آ: مرتبه.

۲- ۲_ ع: _ إلی .

۳- ۳_ کافی، ج ۲، ص ۵۰۴، باب الإستغفار... ؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۷۹، باب استحباب الإستغفار فی کل یوم.

۴- ۴_ کشف الغمّه، ج ۲، ص ۱۶۴، و امّا مناقبه و صفاته... ؛ أمالی، شیخ طوسی، ص ۲۷۹، مجلس العاشر و فیه بقیه أحادیث.

۵- ۵_ أمالی، شیخ طوسی، ص ۲۷۹، مجلس العاشر و فیه بقیه أحادیث. (ولی در این منبع نیز لا إله إلّا اللّه الملک الحق المبین آمده است).

۶- ۶_ ثواب الأعمال، ص ۸ ، ثواب من قال فی کل یوم ثلاثین مرّه... ؛ محاسن، ج ۱، ص ۳۲، ثواب قول: لا إله الّا اللّه الحق المبین.

۷- ۷_ ع و آ: مجاهدان.

۸- ۸_ آ: وَ لا إلهَ إلّا اللّه به جای: وَ الْحَمْدُ لِلّه .

اِلهَ اِلاّـ اللّه ‌»(۱) کَمـا یَنْبَغی للّه ِ وَ لاـ حَوْلَ وَ لاـ قُوَّهَ اِلاّـ بِـاللّه ِ وَ صَـلّی اللّه ُ عَلی مُحَمَّدٍ النَّبِیِّ وَ عَلی اَهْـلِ بَیْتِهِ وَ جَمیعِ الْمُرْسَـلینَ وَ النَّبِیّینَ حَتّی یَرْضَی اللّه ُ».(۲)

«لا حول ولا قوه إلا باللّه...»

و در بلدالأمین از حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که هر روز ده مرتبه بگوید: «بِسْمِ اللّه ِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلّا بِاللّه ِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ» از گناهان بیرون آیـدماننـد روزی که از مادر متولـد شده باشد؛ و خدا از او دفع کند هفتاد نوع بلا را که از جمله آنها دیوانگی و خوره و پیسـی و فالج بوده باشد؛ و حق تعالی هفتاد هزار ملک موکّل گرداند که برای او استغفار کنند.(۳)

و از حضـرت صادق علیه السـلام منقولست که: هر که هر روز صد مرتبه بگوید: «لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلّا بِاللّه ِ(۴)» تنگدستی و فقر او را درنیابد(۵)؛ و هر که هر روز صد مرتبه بگوید: «سُبْحانَ اللّه ِ وَ الْحَمْدُللّه ِ وَ لا اِلهَ اِلاَّ اللّه ُ وَاللّه ُ اَکْبَرُ» حق تعالی بدنش را بر آتش جهنّم حرام گرداند.(۶)

«أعددت لکل هول لا إله إلا اللّه و...»

و در بلدالأمین از حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که هر روز ده مرتبه این دعا بخواند حق تعالی چهار هزار گناه کبیره او را بیامرزد، و او را از سـکرات موت(۷) و فشار قبر و صد هزار هول قیامت نجات دهد، و از شرّ شیطان و لشکرهای او محفوظ گردد، و قرضش ادا شود، و غمّ و همّش زایل گردد. اینست دعا:

۱- ۱ــ ع و آ: واللّه اکبر، به جای: و لا إلهَ إلاَّ اللّه .

۲- ۲ــ الـدعوات، ص ۴۶، فصل فی ألـح الـدعاء و أوجزه؛ مهـج الـدعوات، ص ۳۰۹، و من ذلـک دعـاء یوشع بن نون وصـی موسی.

۳- ۳ــ در آن منبع یافت نشد؛ ر . ک به: بحارالأنوار، ج ۸۴، ص ۵، باب ۴۷، ما ینبغی أن یقرأ کل یوم... .

۴- ۴ــ حاشیه ع: العَلیِّ العَظیم.

۵- ۵ــ جامع الأخبار، ص ۵۵، فصل الخامس والعشرون فی التسبیح؛ بحارالأنوار، ج ۸۴، ص ۱۰، باب ۴۷، ما ینبغی أن یقرأ کل یوم.

۶- ۶ــ جامع الأخبار، ص ۵۳، فصل الخامس و العشرون فی التسبیح؛ بحارالأنوار، ج ۸۴، ص ۱۰، باب ۴۷، ما ینبغی أن یقرأ کل یوم.

۷- ۷ــ ع و آ: مرگ.

«اَعْدَدْتُ لِکلِّ هَوْلٍ لا اِلهَ اِلاّ اللّه ُوَ لِکلِّ هَمٍّ وَ غَمٍّ ما شاءَ اللّه ُوَ لِکلِّ نِعْمَهِ اَلْحَمْدُللّه ِ وَ لِکلِّ رَخاءٍ(۱) الشُّکْرُللّه ِ وَ لِکلِّ اُعْجُوبَهٍ سُبْحانَ اللّه ِ وَ لِکلِّ ذَنْبٍ اَسْتَغْفِرُاللّه َوَ لِکُلِّ مُصیبَهٍ اِنّا للّه ِ وَ اِنّا اِلَیْهِ راجِعُونَ وَ لِکلِّ ضیقٍ حَسْبِیَ اللّه ُوَ لِکُلِّ قَضاءٍ وَ قَدَرٍ تَوَکَّلْتُ عَلَی اللّه ِ وَ لِکُلِّ عَدُوٍّ اعْتَصَمْتُ بِاللّه ِ وَ لِکلِّ طاعَهٍ وَ مَعْصِیَهٍ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلاّ بِاللّه ِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ».(۲)

«أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شریک له...»

و کلینی و ابن بابویه و برقی ــ رحمه اللّه علیهم ــ به سندهای معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: هر که هر روز ده مرتبه این دعا بخواند حق تعالی چهل و پنج هزار حسنه برای او بنویسد، و چهل و پنج هزار گناه از او محو کند، و چهل و پنج هزار درجه در بهشت برای او بلند کند، و حرزی باشد در آن روز برای او از شرّ شیطان و ظالمان، و متصرّف نشود او را و احاطه نکند به او گناه کبیره. و به روایت دیگر: چنان باشد که دوازده مرتبه قرآن را ختم کرده باشد، و خدا در بهشت خانه از برای او بنا کند؛ و در روایت ابن بابویه ده بار نیست. اینست دعا: «اَشْهَدُ اَنْ لا اِلهَ اِلَّا اللّه ُوَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ اِلهاً واحِداً اَحَداً صَمَداً لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَهً وَ لا وَلَداً».(۳)

و در ثواب الأعمال و محاسن و کافی از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله گفت: هر که هر روز پانزده مرتبه بگوید: «لا اِلهَ اِلَّا اللّه ُحَقّاً حَقّاً لا اِلهَ اِلَّا اللّه ُایماناً وَ تَصْدیقاً لا اِلهَ اِلَّا اللّه ُعُبُودِیَّهً وَ رِقّاً» حق تعالی روی رحمت خود را از او نگرداند تا داخل بهشت گرداند او را.(۴)

۱- ۱ــ ع: + وَ شِدَّهٍ.

۲- ۲ــ بحارالأنوار، ج ۸۴ ، ص ۵، باب ۴۷، ما ینبغی أن یقرأ کل یوم... ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵ ، ص ۳۷۹، باب نبذه مما یستحب أن یقال... .

۳- ۳ــ کافی، ج ۲، ص ۵۱۹، باب من قال عشر مرات فی کل یوم... ؛ ثواب الأعمال، ص ۸، ثواب من قال فی کل یوم أشهد أن لا إله الاّ اللّه... ؛ محاسن، ج ۱، ص ۳۱، ثواب قول لا إله إلاّ اللّه... .

۴- ۴ــ ثواب الأعمال، ص ۹، ثواب من قال فی کل یوم خمس عشره مره... ؛ محاسن، ج ۱،Äî ص ۳۲، ثواب قول: لاـ إله الاّ اللّه... ؛ کافی، ج ۲، ص ۵۱۹، باب من قال: لا إله إلاّ اللّه... .

و در محاسن برقی از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که هر روز صد مرتبه: «سُبْحانَ اللّه ِ» بگوید بهتر باشد از صد شتر برای کعبه قربانی کردن؛ و هر که صد مرتبه: «اَلْحَمْدُللّه ِ» بگوید بهتر باشد از(۱) آن که صد اسب با زین و لجام در راه خدا بفرستد؛ و هر که صد مرتبه: «لا اِلهَ اِلاَّ اللّه» بگوید کسی از او عملش نیکوتر نباشد مگر کسی که بیشتر بگوید.(۲)

قطب راوندی روایت کرده است که: در بنی اسرائیل عابدی بود که سالها عبادت حق تعالی کرده بود؛ روزی دعا کرد که پروردگارا! می خواهم حال خود را نزد تو بدانم، اگر عملهای مرا پسندیده باشی دیگر از آن عمل بسیار بکنم(۳)، و الاّ پیش از مرگ توبه کنم.

حق تعالی ملکی به نزد او فرستاد و گفت: تو را نزد خدا هیچ عمل خیری نیست. گفت: پروردگارا! عبادتهای من چه شد؟ ملک گفت: هر کار خیر که می کردی به مردم خبر می دادی و می خواستی مردم تو را نیک دانند و به نیکی یاد کنند؛ اکنون ثواب تو همانست که خود برای عمل خود راضی شدی. این سخن بر عابد بسیار گران آمد، و محزون و نالان شد. پس بار دیگر ملک آمد و گفت حق تعالی می فرماید که: الحال خود را از من بخر، بعد از این هر روز به عدد هر رگی از رگهای بدن خود تصدّقی بکن. گفت: چگونه توانم چنین کاری کرد؟ فرمود که هر روز سیصد و شصت مرتبه به عدد رگهای بدن خود بگو: «سُبْحانَ اللّه ِ وَالْحَمْدُللّه ِ وَ لا اِلهَ اِلاَّ اللّه ُ وَ اللّه ُ اَکْبَرُ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلاّ بِاللّه ِ». گفت: پروردگارا! زیاده بفرمای، فرمود: اگر زیاده بگویی ثواب را بیشتر خواهم داد.(۴)

۱- ۱ــ ع: + صد بنده آزاد کردن، و هرکه صد مرتبه اللّه ُاَکْبر بگوید، بهتر باشد از .

۲- ۲ــ محاسن، ج ۱، ص ۴۳، ثواب قول: سبحان اللّه و الحمدللّه و... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۴ ، ص ۹، باب ۴۷، ما ینبغی أن یقرأ کل یوم.

۳- ۳ــ ع: از این اعمال پسندیده بسیار بکنم.

۴- ۴ــ الدعوات، ص ۱۳۵، فصل فی فنون شتی من حالات العافیه و... ؛ بحارالأنوار، ج ۸۴ ، ص ۱۰، باب ۴۷، ما ینبغی أن یقرأ کل یوم... .

و کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: حضرت رسالت صلی الله علیه و آله هر روز به عدد رگهای بدن، سیصد و شصت(۱) مرتبه می گفت: «اَلْحَمْدُللّه ِ رَبِّ الْعالَمینَ کَثیراً عَلی کُلِّ حالٍ».(۲)

و به روایت دیگر از آن حضرت علیه السلام منقولست که: هر که در دو ماه پیاپی هر روز چهار صد مرتبه این دعا بخواند، خدا علم بسیار یا مال بسیار او را کرامت فرماید. اینست دعا: «اَسْتَغْفِرُاللّه َ الَّذی لا اِلهَ اِلاّ هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ الرَّحْمنُ الرَّحیمُ بَدیعُ السَّمواتِ وَ الْاَرْضِ مِنْ جَمیعِ ظُلْمی وَ جُرْمی وَ اِسْرافی عَلی نَفْسی وَ اَتُوبُ اِلَیْهِ».(۳)

«اللهم إنی أسئلک بنور وجهک المشرق الحی...»

و شیخ طوسی و دیگران روایت کرده اند که: سنّت است هر روز این دعا بخواند: «اَللّهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ بِنُورِ وَجْهِکَ الْمُشْرِقِ الْحَیِّ الْباقِی الْکَریمِ وَ اَسْئَلُکَ بِنُورِ وَجْهِکَ الْقُدُّوسِ الَّذی اَشْرَقَتْ بِهِ السَّمواتُ وَ انْکَشَفَتْ بِهِ الظُّلُماتُ وَ صَلُحَ عَلَیْهِ اَمْرُ الْاَوَّلینَ وَ الْآخِرینَ اَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اَنْ تُصْلِحَ لی شَأْنی کُلَّهُ».(۴)

و کفعمی از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که هر روز این دعا بخواند حق تعالی امور دنیا و آخرت او را کفایت کند: «بِسْمِ اللّه ِ حَسْبِیَ اللّه ُ تَوَکَّلْتُ عَلَی اللّه ِ اَللّهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ خَیْرَ اُمُوری کُلِّها وَ اَعُوذُ بِکَ مِنْ خِزْیِ الدُّنْیا وَ عَذابِ الْآخِرَهِ».(۵)

«حسبی الله ربی لا إله إلا هو...»

و ایضاً روایت کرده است که: هر که هر روز هفت مرتبه این دعا بخواند امور دنیایی

۱- ۱_ع: + و شش.

۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۰۳، باب التحمید و التمجید... ؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۷۱، باب استحباب التحمید... .

۳- ۳_ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۵، باب نبذه مما یستحب أن یقال... ؛ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۶۳، فصل الثالث عشر فی ذکر الإستغفار.

۴- ۴_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۱۰۲، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ بلدالأمین، ص ۱۴۶، الساعه الثانیه عشره من اصفرار الشمس.

۵- ۵_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۸۲، فصل الخامس عشر فیما یقال کل یوم؛ وسایل الشیعه، ج ۵، ص ۳۲۷، باب استحباب التسمیه و قراءه... .

و عقبایی او کفایت شود: «حَسْبِیَ اللّه ُ رَبّیَ اللّه ُ لا اِلهَ اِلاّ هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیم».(۱)

«سبحان الدائم القائم سبحان....»

و ایضاً روایت کرده است که: هر که در عرض یک سال هر روز یک مرتبه این دعا بخواند، نمیرد تا جای خود را در بهشت ببیند: «سُبْحانَ الدّائِمِ الْقائِمِ سُبْحانَ الْقائِمِ الدّائِمِ سُبْحانَ الْواحِدِ الاٰحَدِ سُبْحانَ الْفَرْدِ الصَّمَدِ سُبْحانَ الْحَیِّ الْقَیُّوم سُبْحانَ اللّه ِ وَ بِحَمْدِه سُبْحانَ الْحَیِّ الَّذی لا یَمُوتُ سُبْحانَ الْمَلِکِ الْقُدُّوسِ سُبْحانَ رَبِّ الْمَلائِکَهِ وَ الرُّوحِ سُبْحانَ العَلِیِّ الاَعْلی سُبْحانَهُ وَ تَعالی».(۲)

تمّت(۳) الرساله بعون الملک الوهّاب و الحمدللّه أوّلاً و آخراً فی أواخر شهر شعبان المعظّم فی سنه عشر و مائه و ألف حسب الفرموده فهرست مجموعه آدمیّت، شاه بیت قصیده مردمیّت زیناً للنجابه والغره والمعالی میرزا محمد علیا وفّقه اللّه تعالی لما یحبّ و یرضاه و جعل آخرته خیراً من اُولاه. مرقوم رقم کمترین شیخ ابوطالب گردید. المأمور معذور.

ص : ۳۰۲

۱- ۱_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۸۲، فصل الخامس عشر فیها یقال کل یوم؛ بحارالأنوار، ج ۸۴، ص ۶، باب ۴۷، ما ینبغی أن یقرأ کل یوم... .

۲- ۲_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۸۲، فصل الخامس عشر فیما یقال کل یوم؛ بحارالأنوار، ج ۸۴، باب ۴۷، ما ینبغی أن یقرأ کل یوم... .

۳- ۳_ع. تَمت الرّساله فی شهر رمضان المبارک المعظم من شهور سنه ستّ و تسعین بعد الألف الهجریه علی ید مؤلف الحقیر الفقیر محمدباقر بن محمدتقی عفی عن جرائمهما والحمد للّه اوّلاً و آخراً و صلّی اللّه عَلی سیّدالمرسلین محمّد و عترته الأکرمین الأقدسین الأطهرین.

فهرست منابع تحقیق

۱ـ آشنایی با بحارالأنوار، احمد عابدی ، چاپ اول، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۸ ش .

۲ـ إرشاد، شیخ مفید، چاپ اول، کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، قم، ۱۴۱۳ ق.

۳ـ أعلام الدین، دیلمی، چاپ اول، مؤسسه آل البیت علیهم السلام قم ۱۴۰۸ ق.

۴ـ الدعوات، قطب الدین راوندی، چاپ اول، مدرسه امام مهدی (عج) قم، ۱۴۰۷ ق.

۵ ـ الغیبه، شیخ طوسی، چاپ اول، مؤسسه معارف اسلامی قم، ۱۴۱۱ ق.

۶ـ امالی، شیخ صدوق، چاپ چهارم با اصطلاحات، کتابخانه اسلامی، ۱۳۶۲ ق.

۷ـ امالی، شیخ طوسی، چاپ اول، دارالثقافه قم، ۱۴۱۴ ق.

۸ ـ أمالی، شیخ مفید، چاپ دوّم، کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، قم ۱۴۱۳ ق.

۹ـ بحارالأنوار، علامه مجلسی، مؤسسه الوفاء، بیروت ـ لبنان، ۱۴۰۴ ق.

۱۰ـ بلدالأمین، کفعمی، چاپ سنگی.

۱۱ ـ تفسیر، امام حسن عسکری علیه السلام ، چاپ اول، مدرسه امام مهدی (عج)، قم، ۱۴۰۹ ق.

۱۲ـ توحید، شیخ صدوق، چاپ دوّم، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۹۸ ق.

۱۳ـ تهذیب الأحکام، شیخ طوسی، چاپ چهارم، دارالکتب الإسلامیه تهران، ۱۳۶۵ ش.

۱۴ـ ثواب الأعمال، شیخ صدوق، چاپ دوّم، شریف رضی قم، ۱۳۶۴ ش.

۱۵ـ جامع الأخبار، شعیری، چاپ دوّم، شریف رضی قم، ۱۳۶۳ ش.

ص : ۳۰۳

۱۶ــ خصال، شیخ صدوق، چاپ دوّم، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۰۳ ق.

۱۷ــ دعائم الإسلام، نعمان بن محمد تمیمی، چاپ دوّم، دارالمعارف مصر، ۱۳۸۵ ش.

۱۸ــ دلائل الإمامه، طبری، دارالذخائر للمطبوعات قم.

۱۹ــ رجال کشی، کشی، دانشگاه مشهد، ۱۳۴۸ ش.

۲۰ــ زندگینامه علامه مجلسی، سید مصلح الدین مهدوی ، چاپ اول ، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۸ ش .

۲۱ــ شناخت نامه علامه مجلسی، مهدی مهریزی ، هادی ربانی ، چاپ اول، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ، ۱۳۷۸ ش .

۲۲ــ طبّ الأئمه، ابن بسطام، چاپ دوّم، شریف رضی قم، ۱۴۱۱ ق.

۲۳ــ عدّه الداعی، ابن فهد حلّی، چاپ اول، دارالکتب الإسلامی، ۱۴۰۷ ق.

۲۴ــ علل الشرایع، شیخ صدوق، مکتبه الداوری، قم.

۲۵ــ عیون اخبار الرضا علیه السلام ، شیخ صدوق، انتشارات جهان، ۱۳۷۸ ش.

۲۶ــ فقه الرضا علیه السلام ، امام رضا علیه السلام ، چاپ اول، کنگره جهانی امام رضا علیه السلام مشهد، ۱۴۰۶ ق.

۲۷ــ فلاح السائل، سید ابن طاووس، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.

۲۸ــ قرب الاسناد، حمیری، کتابخانه نینوی تهران.

۲۹ــ کافی، شیخ کلینی، چاپ چهارم، دارالکتب الإسلامیه، تهران، ۱۳۶۵ ش.

۳۰ــ کمال الدین، شیخ صدوق، چاپ دوّم، دارالکتب الإسلامی قم، ۱۳۹۵ ق.

۳۱ــ کنزالفوائد، شیخ کراجکی، چاپ اول، دارالذخائر قم، ۱۴۱۰ ق.

۳۲ــ محاسن، برقی، چاپ دوّم، دارالکتب الإسلامیه قم، ۱۳۷۱ ق.

۳۳ــ مرآت الأصول جهان نما، آیه ۴۰۴۳۳ / ۹۵۵

۳۴ــ مستدرک الوسایل، محدث نوری، چاپ اول، آل البیت لإحیاء التراث قم، ۱۴۰۸ ق.

۳۵ـ مستطرفات السرائر، محمد بن ادریس حلّی، چاپ دوّم، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۱۱ ق.

۳۶ـ مصباح المتهجد، شیخ طوسی، چاپ اول، فقه الشیعه بیروت، ۱۴۱۱ ق.

۳۷ـ مصباح، شیخ کفعمی، چاپ دوّم، رضی قم، ۱۴۰۵، ق.

۳۸ـ معانی الأخبار، شیخ صدوق، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۶۱ ش.

۳۹ـ مفتاح الفلاح، شیخ بهایی، چاپ اول، دارالأضواء بیروت، ۱۴۰۵ ق.

۴۰ـ مقنعه، شیخ مفید، چاپ اول، کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، قم، ۱۴۱۳ ق.

۴۱ـ مکارم الاخلاق، طبرسی، چاپ چهارم، شریف رضی قم، ۱۴۱۲ ق.

۴۲ـ من لا یحضره الفقیه، شیخ صدوق، چاپ سوّم، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۴۱۳ ق.

۴۳ـ مهج الدعوات، سیّد بن طاووس، چاپ اول، دارالذخائر قم، ۱۴۱۱ ق.

۴۴ـ وسایل الشیعه، شیخ حر عاملی، چاپ اول، آل البیت لإحیاء التراث، قم، ۱۴۰۹ ق.

۴۵ـ وقعه صفین، نصر بن مزاحم، چاپ دوّم، کتابخانه آیت اللّه مرعشی نجفی، قم، ۱۴۰۳ ق.

۴۶ـ یادنامه علامه مجلسی، مهدی مهریزی ، هادی ربانی ، چاپ اول، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ، ۱۳۷۹ ش.

ص : ۳۰۵

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِی الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که مـا را در دستیـابی به این هـدف یـاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادنـد تقـدیر و تشـکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصـفهان -خیابان عبـدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شـهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹